

ÆDES CHRISTI
in Academia Oxoniensi

Jyske Folkesagn,

samlede af Folkemunde

ved

Evald Tang Kristensen.

Kjøbenhavn.
Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel.)
Trykt hos J. Jørgensen & Co.
1876.

Forord.

Til Folkesagn, der nu høres og skrives op, maa man ikke gjøre for store Fordringer, og det maa man da paa Forhaand sagt heller ikke gjøre til denne Samling, der er bleven til ved Bidrag fra mange forskjellige Fortællere i de sidste sex Aar omtrent. Dels er meget blevet forvansket i Overleveringen ved at gaa fra Mund til Mund flere Slægtrækker igjennem — og vor Tid er da særlig en Tid, der forvansker Fædrenes Minder, som ikke ere bragte paa Papiret, Hukommelsen bliver for utro, og de mange forskjellige nye Indtryk og Interesser gjøre Brud paa Fastholdelsen af det gamle — dels er den Tro, der har avlet Sagnene, ved at dø ud eller kvæles af baade sand og falsk Oplysning. Meget af denne Folketro er ogsaa helt forkasteligt som ligefrem Overtro, medens andet har sin dybe Rod i det rent menneskelige og maa betragtes som forvanskede Rester af de Grunddideer, der traadte frem i Menneskehedens Barndom, og nu ere baarne af vore Fædre, Slægtled efter andet, lige til vore Dage. Det hele er da ret egenlig Levninger af Hedenskabet i Norden, af vore hedenske Forfædres Syn paa Aandeverdenen, lidt blandet med den Kristendom, der mere eller mindre overfladisk var trængt ind. Man kan altsaa nok sige, at denne Folketro rummer i sig det Hedenskab, der har gjemt sig dybt i Folkenes Hjærter, endskjønt de bare Kristennavn. Der er vist ikke ret mange, som kunne sige sig fri for at gjemme en Smule heraf, især da det lige-

frem menneskelige i Sjælelivet tit bliver berørt, og Kristendommen jo er saa rummelig, at den er menneskelig foruden at være guddommelig Sandhed. Uagtet det altsaa hvert Øjeblik viser sig, at Folkeaanden ved Frembringelsen af Folkesagnene er gaaet paa egen Haand, gaar der dog dybe Sandheder igjennem dem, og Troen derpaa har vist sin Livskraft, saa her er al Grund til at være agtpaagivende. Det er i alt Fald vel værd at lægge Mærke til, hvad det dog er, der har kunnet bære sig selv saadan frem lige fra Oldtidens Mørke, medens saa meget andet bliver druknet i Glemselens Flod; det er nok værd en Gang at faa fremstillet i sin Helhed, hvad det saa er, der virkelig er blevet overleveret fra Fædrene. Naar alle for Haanden værende Sagnsamlinger da ligge til Rede, og det fælles i dem bliver draget frem, medens det forvanskede bliver bortkastet, og Udvæxterne bortskaarne, samt det næsten glemte ret belyst, vil der ske en Gjerning, som Folkeaanden faar Støtte af. At give noget Stof til denne Opgaves Løsning har været Hensigten med Sammensankningen og Udgivelsen af denne Bog.

Men slige Samlinger maa være ægte for at kunne have noget Værd. De maa fortælles igjen, som de ere hentede af Folkemunde, intet maa udpyntes eller rettes. Slige Rettelser blive saare let under ukyndig Haand helt vilkaarlige og tit til Fejl, der senere atter maa rettes, om det saa er muligt. Det forvanskede i Traditionen opdages i Regelen let af den sande Forsker, der er fortrolig med Folkedigtning og har stillet sig paa det rette Stade. Af Hensyn til al ønskelig Troskab har jeg i Samlingen flere Gange meddelt én Historie efter to eller tre Fortællere, hvers Beretning for sig, uden at sammenføje eller laane fra Sidestykker endog der, hvor der baade kunde være Lyst og Anledning til saadant.

I saa Henseende kan der ingen Anke føres over mig, men mere Føje vil en og anden have til at gjøre Indvendinger imod min Maade at fortælle paa. Den er da og broget nok. I dette Stykke har jeg villet gjøre mig noget

afhængig af Fortælleren, foruden hvad uvilkaarligt der er med i Spillet. Det er da naturligt nok, at den Historie, der bliver rigtig godt fortalt, bliver mest levende for en selv og meget lettere kan gjengives paa Papiret. Dog er det ikke nok med Livligheden, jeg har i flere Stykker holdt mig meget nær til Jydens Talebrug, brugt Vendinger, Ordforbindelser og Sprogformer, der ikke høre hjemme i Bogsproget, altsammen for at give en lille Mundsmag, der forhaabentlig hverken vil falde trættende eller være uvelkommen. Jyden fortæller selv og tegner sig selv. Saadanne Fortællinger give de bedste Bidrag til Sprog- og Kulturhistorie, og især vil enhver Vestjyde føle sig hjemlig berørt deraf, det er jeg vis paa. Men i det overvejende Antal Sagn har jeg dog søgt at lempe mig efter den dannede Fortællemaade og har da skrevet, som jeg tænkte mig, en folkelig Fortæller med nogen boglig Dannelse vilde forme Historien. I alle Tilfælde har jeg bestræbt mig for at fortælle jævnt og ligefrem, og skulde et og andet støde somme, kommer det af, at de ikke ere vante til at høre Bonden tale. Tilnærmelse hertil kan dog til en Prøve være værd at bringe paa Tryk i en saadan Bog. De, der virke med Mund eller Pen for Folkets Masse, bør ikke være helt fremmede for, hvorledes Talen falder i Lag for Bonden, og deres Udtryksmaade bør farves deraf og kan det helt vel uden at blive plat. Jeg vil her nævne, hvilke af Sagnene indtil Nr. 100, der ere komne det mundtlige Foredrag nogenlunde nær: 1. 3. 4. 7. 11. 19. 20. 23. 24. 26. 27. 30. 31. 33. 36. 37. 45. 54. 55. 58. 64. 67. 68. 69. 72. 78. 85. 89. 95. De øvrige danne forskjellige Afskygninger. Det er mit Ønske, at Bogen netop ved denne Fremstillingsmaade maatte aande noget af det forunderlig naive og trohjærtige, der kan ligge i et enkelt Landsmaal uagtet dets kjendelige Brist paa Ordformer. Nogle sjældnere jyske Udtryk har jeg forklaret paa Foden af Siden; og skulde endda adskilligt blive uforstaaeligt, maa enhver, hvem Forklaringen er magtpaa-

liggende, let kunne skaffe sig den ad mundtlig Vej eller ved literære Hjælpemidler.

Adskillige Smaahistorier burde maaske have været udeladte som for ubetydelige, men jeg turde ikke vrage for meget og vilde hellere være for smaalig end for overfladisk i dette Stykke. Et og andet godt Træk, som jeg ikke ænser, kan senere maaske drages frem deraf.

Af de saakaldte historiske Sagn har jeg kun faa, baade fordi de næsten ere uddøde nu, og fordi min Samling mere er lagt an paa at give Billeder af Folketro end af Historie. Jeg agter ikke meget paa, at selve Sagnformen skal være bevaret i Slægtrækker; naar blot Troen, der bærer Sagnene frem og ligesom avler dem, skinner godt igjennem Iklædningen, naar blot Grenene paa Sagntræet, der skyde Bladene og bære Frugterne, ere af samme Art som Roden, saa er det lige meget, om og Sagnet dannedes i Gaar; er det ægte og fyldigt, saa har det samme Værd. Derfor har jeg turdet tage Historierne om Varsler o. desl. med. De have ogsaa deres Rod i Oldtiden.

Stedfæstelsen er tit meget vilkaarlig, og dog er den af ikke liden Interesse. At huske Navne er ikke vor Almues stærke Side. Mange af mine Meddelere forsikrede, at de havde hørt Navne paa de Steder, hvor det og det skete, men de have glemt dem. Naar Stedet ikke var dem bekjendt, lagdes der ingen Vægt paa at huske det. Derfor har jeg ikke faa Sagn uden Steds Nævnelse. Ved ofte at anføre, fra hvem jeg har dem, giver jeg et lille Fingerpeg til at betegne deres Hjemstavn. Man maa dog betænke, at ikke faa af Sagnene i Virkeligheden ere vandrende og hjemløse, uagtet de tit have faaet Hjemsteder i Snesevis, saaledes om Kirkers Bygning, Skiftinger, Lindorme under Kirker osv. Foran Stedregisteret har jeg sat en Oversigt, hvorefter man let kan finde mine Sagns Hjemsteder.

Somme Egne ere forunderlig bare paa Sagn, og andre ere rige, saadan ser det i det mindste ud, men dette afhænger dog noget af, om man er heldig med at træffe de rette

Meddelere, og om man saa kan faa deres Munde lukkede op. Dette sker ved at faa Tiltroen vakt, ved at gjøre sig fortrolig med disse Mennesker, saa de oplade Hjærterne med det samme. Jeg har mangen Gang faaet ret et dybt Indblik i Folkenes Tanke- og Følelsesliv efter at have opholdt mig en Dags Tid i en Hytte, hvilket ellers ikke kunde have sket efter lang Tids flygtig Omgang. Man maa ligesom trænge ind i Sjælens Kroge, hvor de nu foragtede Sagnminder gjemmes, og der er da vel heller ikke nogen mundtlig Overlevering, hvorved det personlige (selve Troen) er saadan med, som ved Meddelelse af Sagnene. Den, der slet ikke tror, at der er Gjengangere til, kan ikke have nogen Interesse af at huske eller senere fortælle om en Nedmaning med alle enkelte Træk, der knytte sig til en slig Begivenhed, og en saadan kan det jo ikke nytte at spørge ud derom. Nej, kan man træffe en, som er fuldstændig forvisset om, baade at der er Bjærgmænd og Spøgelser til, og at de have set dem, saa kan man have grundet Haab om et Udbytte af ham. Saadanne overtroiske Folk, der have megen Følelse og Indbildningskraft, de kunne fortælle, naar de ville. Men de ere meget tilbageholdne med deres Viden. Latteren er jo en stærk Svøbe, som Fantasimennesket ikke har noget Værge imod, han bliver blot yderlig forsigtig, thi at gjøre sig til Nar er dog en betænkelig Sag. Der skal tillige en stærk Tro til for at gjemme godt paa sligt, det fremkalder ikke Munterhed ved Gjenfortælling som de skjæmtende Æventyr, det gaar ikke højt op i at fremkalde Spænding, som ved de alvorlige Æventyr, men det vækker tit Gysen og Gru, og det er noget, som ikke enhver er med til. Man lægger snart Mærke til, at Sagn, der knyttes til bestemte Steder, snarest kunne træffes i Naboegnene, at Billedet maa opspores, ikke hvor det har hjemme, men paa dets Vandringer og Udflugter, og glemmes Sagnet i Hjemstavnen af visse Grunde (som om Gjengangere), saa huskes det snarest og oftest et Stykke derfra. Det kunde overfla-

dist betragtet synes underligt nok, men er dog rigtigt og overensstemmende med Sagnnaturen.

De mest gængse Sagn kunne dog lettelig faas, men de særegne, som sjælden træffes, findes hos Folk, der og sjælden træffes nu om Stunder. Mere frit gik det jo til i Bindestuerne, og der var ikke saa sjælden nogle, som ret kunde faa Børnenes Haar til at rejse sig. Intet er vel mere uskikket til at fortælle Børn end Flertallet af disse Sagn, men saa er der igjen vel intet, de flokke og klynge sig tættere sammen om end disse gamle Sagnmænds og Koners Fortællinger. Havde man levet i Bindestuernes gyldne Tid, endog blot for et halvt hundrede Aar siden, havde man baade kunnet høste og skove paa Kraft, naar man var Samler som jeg; men Tiden dertil er nu snart lagt i Graven med de mange underlige Minder, der husede i Hjernerne paa Kirkegaardenes nuværende Befolkning.

En Efterslæt har jeg dog samlet i Ny og Næ, hjemme og ude, baade tidlig og silde paa min Vej, hvor jeg traf paa noget, og her gjaldt det i Sandhed, at Tiden ej maatte spildes, men nyttes som den ellevte Time. Tit har jeg vanket ved Midnatstid med Sagnet i Tasken over Steder, som der fortælles alle Haande om. Endskønt jeg aldrig har fundet Anledning til at fremstille Sagnets Tro som min Tro, har jeg tit følt Gysen som Barnet over at høre de gamle sidde og fortælle saa troværdig, følende noget med dem beslægtet røre sig i mig. Paa mine længere Vandringer, der begyndte i November 1871, gjaldt det især om at samle Viser og Æventyr, men man ser, at jeg dog har medtaget endnu andet, der kunde regnes ind under „Folkeminder". Forøvrigt henviser jeg til min Samling: „Gamle jyske Folkeviser", hvor der i Fortalen gjøres lidt Rede for, hvordan disse Indsamlinger have kunnet foretages. Om en Tid mod haaber jeg at kunne udgive endnu en lille Sagnsamling, hvori de „Æventyrlige Sagn", der staa som Overgangsled imellem Sagn og Æventyr, ville finde deres Plads.

Min Ordning af Sagnene er saa som saa, og jeg føler Trang til at belyse den lidt. De om Bjærgfolkene staa forrest som de værdfuldeste og aandrigeste, da de nærmest pege tilbage paa selve Gudesagnene. Ellers er der gjort tydelige Overgange fra det ene Æmne til det andet, hvor saadanne vilde byde sig frem. De forskjellige Slags overnaturlige Væsener, der nævnes i de første Afdelinger, holdes i Sagnfortællingen ikke klart ude fra hverandre; ja, det er hartad, som man kjørte i Ring. Her blot nogle faa Hentydninger, som ellers ville springe enhver i Øjnene. Navnet Trold er gjærne enstydigt med Æventyrenes Gamle-Erik, men Trolde siges dog tit lige som Bjærgfolk at bo i Høje, og disse blive desuden fælles med hine i deres Had til Kirkebygninger. Kæmper have lige saa vel som Bjærgfolk bygget Kirker og lade sig dog i andre Historier bruge til at slaa dem om. Fremdeles have Bjærgfolk lige saa godt som Kæmper kunnet danne Dæmninger og Høje. Titelen til 3die Afdeling: Sagn om Personer og Steder, er noget svævende, men jeg fandt ikke noget bedre til at betegne de Historier, der i Almindelighed berette om Kirke- og Klosterbygninger, om Gaardes Tilbliven og om Søer; hvor der altsaa ligger noget virkeligt til Grund, men hvor der dog idelig strejfes ind paa det overnaturlige, — samt de Historier, der ere helt virkelige, men ved den mundtlige Overlevering ere komne til at staa i et lidt romantisk Lys. 4de og 5te Afd. indeslutter Sagnene om de fredløse Sjæle og de levendes Bestræbelser for at blive dem kvit. Mærkeligt nok, at endog de nærmeste Slægtninger aldrig føle Medynk med dem. Men her er jo en tydelig Tvedeling. Først er der Tale om de Gjenfærd, der kunne faa Fred, naar et eller andet bliver opdaget, og saa om dem, der skulle manes, men det er dog næsten umuligt ved Ordningen her at trække en tydelig Grænse uden alt for stor Forrykkelse. Saa medtages til sidst i 4de Afd. alle Forvanskninger af det oprindelige Æmne, alle Haande Rædebilleder for Børn, og der gives ikke et Sogn uden mange saadanne Sagn, der dog ere

alt for ensformige og aandløse til at burde videre paaagtes. 5te Afd. skiller sig væsenlig fra 6te. I denne optræder nok kloge Folk saa vel som i hin; men de ere traadte i Forbindelse med den Slemme og udrette deres Kunster ved hans Hjælp. De kloge Præster derimod have i den sorte Skole faaet Magt over Fanden og de fordømte, de kunne mindske hans Vælde og deres med i den naturlige Verden. Sagn om Skatte knytte sig især til Varsler, endskjønt de og kunde have været stillede i 1ste Afd., da det mesten Dels er Bjærgfolk, der ruge over disse. Men Skatten maa give sig til Kjende ved Lys, der brænder over den, og her ere vi da inde paa Forestillingen om Vare, der sædvanlig ytrer sig ved Lys. Historier om Varsler dannes den Dag i Dag, men knytte sig ret mærkelig til Oldtiden, og saare mange, der ellers ikke tro paa Spøgeri, ere fast overtydede om, at der gaar Vare. Jeg har da givet et lille Udvalg, der nogenlunde kan fuldstændiggjøre Billedet af denne Folketro. Om Ulve, Pest o. lign. fortælles til sidst, da saadant kan betragtes som Efterslæt.

Jeg har undladt alle Jævnførelser med vore Sagnsamlinger, da de vilde bebyrde Bogen til liden Nytte. Denne Samling fremtræder jo som et nogenlunde afsluttet Hele, og de, der kjende noget til vore Sagn, kunne nok her finde sig til Rette. Desuden giver jeg mig ikke ud for den lærde Gransker, men har blot efter Evne søgt at være Tjener for den danske Folkeaand, ønskende saa for øvrigt, at min Bog maa ses med milde Øjne og dømmes med varme Hjærter.

Indholdsliste.

IV. **Gjenfærd og alle Haande Spøgelser.**

V. **Kloge Mænd og Nedmaning.**

VII. Skatte, Varsler og blandede Sagn.

1. Sagn om Bjærgfolk og Ellefolk.

1. Bjærgfolkene i Harebjærg.

Der er en Høj lidt østen og sønden for, hvor Staby Højskole ligger, og den kaldes Harebjærg. Norden og østen for æ Kloster er der en Fote[1]), som kaldes Klosterkjær; nu er den udskiftet, og hver Mand har sin Lod, men saadan var det ikke den Gang, a vil nu fortælle om, og saa havde de af Østresognet: fra Ting, fra Stavnsbjærg og Ristrup deres Heste gaaende der nede i Rugsædetiden. Saa træffer det en Morgen, te der kommer en Mand fra Ting og vilde ned efter hans Heste, da kommer han forbi Harebjærg. Det var saadan i Dagningen, og da ser han, den staar som paa gloende Pæle, og der var helt glød indvendig under Højen. Naa, han gaar ned efter Bæsterne, og han kommer tilbage igjen. Saa ser han, det er saa fuldt af Troldunger der inde i Højen, og han hører, de siger: „Tag mig min Hat! tag mig min Hat!" Saa siger den gamle Troldkjælling, der opvartede: „Nu er der ingen andre end gamle Josefs." Da denher Mand hørte det, de kaldte ham nu ellers Hans Ting, saa tager han Ordet og siger: „Da tag mig ogsaa min Hat!" Saa kommer Kjællingen ud til ham og vil skjænke ham af en Sølvstob, hvor der var en Slags Drik i, for hun kunde jo nok se, te han hørte ikke til deres Selskab. Han tager Stoben og fører den op, ligesom han vilde drikke

[1]) Fote eller Forte: et Stykke høj Mosejord, der bruges til Græsning.

af den, men hugger i det samme Drikken tilbage over Ryggen. Den var saa skrap, te da der kom et Strint paa Lænden af Hesten, saa tog det baade Hud og Haar af, saa vidt som det kom. Nu klemmer han Hælene i Siderne af Krikken, og saa rider han jo fra Kjællingen. Men hun æbag efter ham, og hendes Bryster, der hængte ned til midt paa Laarene, dem smider hun over Axlerne, og lader klø efter ham, og hun bliver ved at følge ham til Tingporten, der væltede hun om og fik saa to Børn. Men Manden var i Behold, da han nu var kommen under Tag, og Sølvstoben havde han beholdt, saa den er kan ske ved æ Ting den Dag i Dag er.

Det var nu det, men saa skal a fortælle, hvordan det siden gik Bjærgfolkene der i Harebjærg. Ja, det gik jo saadan, te Landliggerne[1]) bliver Bjærgmanden for haarde og pløjer for nær til hans Høj, saa de var saa godt som ved at spærre ham Veien, te han kunde hverken komme fra hans Hjem eller til det, og han beslutter sig da til at flytte derfra og ned til Lille-Aarbjærg. Det er vist nok, han har boet der, for de har tydelig set ham komme, saa snart Solen var nede, og gjenne hans to røde Køer ned paa de nordre Enge. Men der kunde han heller ikke være i Længden, for Fjorden den blev ham for farre[2]) og gik op og ødte ham hans Bohave. Saa kommer han en Aften og gjør Akkord med en Mand i Nørgaard, han skal sætte ham over til Gjørding Land, og han skulde da have god Betaling for det. Ja, det kunde han saa mænd gjærne, siger Manden, og saa en Times Tid efter at Solen var nede, skulde han møde ved Hasselbæk Munde. Det gjør han ogsaa, og saa læsser han jo paa, det gjør Bjærgmanden, hvad han vilde, men den anden saa' ikke, hvad det var, der kom om Borde; han kunde nok se, der var ikke saa lidt, for Baaden gik saa dybt i Vandet, at det naaede saa at sige til Rælingerne.

---

[1]) Landliggerne: Udflytterne.

[2]) farre: nærgaaende.

Da han endelig var færdig med at losse ind, siger han til Manden, te nu kunde han lægge fra Land og saa styre lige ad Gjørding Bjærge. Det gjorde han ogsaa, og de kom heldig over. Da han stødte saa imod Land, der siger Bjærgmanden, te nu kunde han ligge stille et lille Gran, saa skulde han snart losse Fragten af. Den Gang han havde udlosset, betalte han ham for Sejladsen, og saa siger han til Manden: han havde vel nok Lyst til at se, hvad det var, han havde fragtet over. Ja, det havde han jo nok, naar det kunde ske uden nogen Skade; men han var da heller ikke saa nysgjerrig, te han vilde give noget for det. Saa slaar Bjærgmanden som et Tæppe til Side, meget større end et Lagen, og da det nu var strøget af Vejen, saa var Stranden fuld af ene Troldunger, saa langt som en kunde se. De tog nu Bopæl i Gjørding Bjærge deher Bjærgfolk, og siden den Tid har en ikke mærket noget til dem, og der er ingen bleven vis paa, enten de er flyttede, eller de er der endnu.

2. Hagebro. a.

Sankt-Hans Nat forsamle Ellefolk og Bjærgmænd sig rundt omkring fra i Dagbjærg Dons[1]) og holde der et stort Gilde. En saadan Nat kom en Mand ridende fra Viborg forbi Bjærget. Han kunde se Forsamlingen og blev af Nysgjerrighed holdende stille for at kikke paa deres Lystighed. En Ellekone gik omkring med en stor Sølvkande i Haanden og bød enhver at drikke af den; saa kom hun endelig ogsaa til den rejsende. Hun bød ham Drikken til Velkomst, og han tog ogsaa imod Kanden og lod, som han vilde drikke deraf, men slog det i Stedet for over Hestens Bag ned paa Jorden. I det samme gav han sin Hest af Sporerne og red bort med Kanden i Haanden. Men Ellekonen løb bag efter ham og kom ham nærmere og nærmere. Hendes Bryster

[1]) Denne vældige Høj, der ligger syd for Dagbjærg Kirke, kaldes af nogle Dos, af andre Dons.

vare saa side, at de dinglede ned mod hendes Knæ, hvorfor hun tarsk dem over Axlerne den ene Gang efter den anden. Rytteren tog Vejen til det Sted, hvor nu Hagebro ligger, den Gang var der ingen Bro, men kun et Vadested; kunde han blot komme der over, saa var han frelst, thi de underjordiske kunne ikke komme over rindende Vand. Det var rigtig paa Nippet med ham, for idet han red ud i Aaen, var hun saa nær, at hun greb fat i Hagen paa hans Hestes ene Bagsko, og den rev hun af. Havde hun faaet fat i Foden, havde han været fortabt; men nu kom han lykkelig over med Kanden. Da siden en Bro blev bygget paa dette Sted, blev den kaldet Hagebro efter Hagen af Hestens Sko. Sølvkanden var over Maade stor, den skal have været den største i Danmark.

3. Hagebro. b.

Dette Sagn fortælles og saaledes:

Imedens Peder Gyldenstjerne boede paa Stubbergaard, kom han en Aften ned ad Folkestuen til Karlene og siger, om der var ikke en af dem, der havde Lyst til at tjene et Sølvbæger i Aften. Jo, saa var der da en Karl, som var noget forvoven og vilde da prøve det. Han havde en Hest, det havde Peder Gyldenstjerne, som han vilde vove, for den kunde nok gjøre det ud, mente han. Karlen kommer da ud ad Stalden og faaer fat paa Hesten, og saa skulde han ride op til den Høj — a kan nu ikke huske at navngive den — der havde Bjærgmanden Bryllup i Aften. Første Gang han kom til den, skulde han ride i et rask Trav lige forbi, og naar han saa var kommen Højen forbi, skulde han vende Hesten, ride lige hen midt for den og holde alstille. Det gjorde han nu og, og saa kom der en gammel Kjælling og skjænkede ham et stort Glas Vin i et Sølvbæger. Det Vin slog han æbag over sig, te det rørte hverken ham eller Hesten, det var ham nu befalet fra Hjemmet af, og saa red han, alt hvad Hesten kunde strække, for at komme over rindende Vand, og der var ikke rindende Vand nærmere end Hagebro.

Der er den gamle Kjælling saa nær efter ham, te hun river lige Hagen fra Bagskoen af Hesten, da han rider over, og saadan fik Broen sit Navn. Karlen tjente Sølvbægeret, som han beholdt.

4. Bjærgfolkenes Guldpibe.

Der var en stor Sten paa en Herregaards Mark, som alle Bjærgfolkene, eller, som de ogsaa kaldes: Fadonterne[1]), samledes ved en Gang hvert Aar og holdt Højtid, og de havde en Guldpibe, som de kunde fløjte hverandre sammen med. Saa siger Herremanden et Aar til sine Karle, at de kunde tjene den Guldpibe i Aar, dersom der var en af dem, som turde vove Forsøget, han vilde lægge Hest til. Saa var der da ogsaa en Karl, som var vovsom og vilde forsøge det, han faar Hesten og rider hen til den store Sten, som laa ved Siden af et stort Bjærg. Men Herremanden havde sagt ham, at han maatte ikke drikke af, hvad Bjærgfolkene bød ham, men slaa det bag over baade sig selv og Hesten og passe paa, det rørte ikke nogen af dem, og saa naar han red hjem ad, maatte han alle Tider passe at ride tvært over Agrene, for red han langs ad dem, saa blev han tagen. Da han nu kommer til Stenen, saa kommer der en og skjænker ham et Glas Vin af den store Ende af Guldpiben — for den var saadan indrettet, at den brede Ende kunde en drikke af, og den smalle Ende kunde en fløjte i. — Han tager imod den og gjorde, som Herremanden havde raadet ham, hvorpaa han rider afsted, mens Hesten kunde række sig ad Jorden, og alle Fadonterne bag efter ham. Hesten gjorde det ogsaa ud, og da de kommer til Gaarden, var Herremanden til Rede, og de staar der ude, han og mange flere, og tager Piben af ham. Der var en af Forfølgerne, som ikke havde uden ét Ben, han var den skrappeste til at rende, og han var nær ved at have taget ham. Men da han nu kommer til Gaarden, begaar han

[1]) Fa=donter eller Fan=dotter: en enkelt Fortællers Benævnelse. Se 24.

den Forseelse, det gjør Karlen, at han tager lige ad Stalden med Hesten; og der kommer Bjærgfolkene til ham og river baade ham og Hesten saa smaa i ene Stykker. Havde han endda været saa klog, at han havde redet ind i Borggaarden indenfor Graven, og de saa havde slaaet Vindebroen op for dem, saa kunde de ikke have kommet til ham. Men Piben havde Herremanden da. Der var flere Gange, der var et Par af Bjærgfolkene paa Gaarden og vilde have kjøbt Guldpiben løs, men de kunde ikke faa den. En Gang blev den laant hen til Rusland, men de maatte stræbe at have Bud efter den igjen, for der gik Ild i Gaarden, men da de saa fik den hjem fra Rusland, var der ingen Ting ved det, og det gik saadan hver Gang, den blev laant ud, saa tilsidst lod de den Skik være.

5. Overfarten ved Pinen.

I gamle Dage var der saa mange Bjærgfolk her i Landet, men efter Haanden blev den kristne Tro dem for stærk, og saa maatte de til at flytte. Der kom en Aften nogle Bjærgmænd til en fattig Mand i et Fiskerhus ved Pinen og lovede ham en Skjæppe Penge, dersom han vilde sejle med sin Baad frem og tilbage over Limfjorden Sankt-Hans Nat. Det gik han med Glæde ind paa. Om Natten kom en Mand, der kaldte paa ham og sagde, om han nu vilde holde det, han havde lovet. Da Fiskeren kom ud, siger den fremmede, at nu kunde han gjøre sig færdig til at sejle af, og saa tage fat paa Aarerne, naar han sagde til. Det gjorde han da og, han sejler over til den modsatte Side og tilbage igjen. Da han der havde ventet en bitte Lidt, saa skulde han sejle af igjen. Men han kunde ikke se, hvad han sejlede med. Lige før Dagningen blev der saadant et Mudder og Tudder ovre paa det andet Land, og saa blev han fri. Paa den Maade kom Bjærgfolkene af Landet.

6. Luftfarten.

Paa Fastrup Bakke i Gjellerup Sogn ligger en Høj. Østen derfor har der ligget en Gaard, som nu er flyttet ned i Lavningen sønden for og udparselleret, og Højen er udgravet. Ejeren paa Bakken, Kræ Lin kaldes han, var en Gang i Kjøbenhavn ved Juletider. Han havde lagt sin Rejseplan saaledes, at han lige kunde komme hjem til Juleaften, men blev forsinket ved ikke at kunne faa sine Sager i Orden saa hurtig, som han havde tænkt, og Juleaftensdag var han endnu der ovre, endskjønt han over Maade gjærne vilde have været hjem. Som han nu gik bedrøvet paa Kjøbenhavns Gader, kom der en Mand til ham i en hvid Trøje og sagde til ham: „Hvad! gaar du her? skulde du ikke have været hjemme i Aften?" — „Jo, det skulde jeg jo, men det kan jeg forstaa er umuligt, jeg maa nok blive, hvor jeg er." — „Du kan komme hen til mig, naar det begynder at blive mørkt", sagde saa han i den hvide Trøje og betegnede ham nøje Stedet, hvor han skulde træffe ham, det var nær ved Stranden. Manden længtes saa meget efter sit Hjem, at han ikke betænkte sig paa at møde det betegnede Sted. Der holdt den fremmede paa en Hest og bad ham sætte sig op bag ved ham. Noget efter gav det et Klink. „Hvad var det?" siger han. „Aa, vi red vel lavt, og saa stødte Hestens ene Sko mod Spiret paa Aarhus Domkirke." En Stund efter holdt de ved Mandens Gaard. „Saa, nu kan du sætte dig af, nu har jeg skaffet dig hjem," sagde den fremmede. „Ja, Tak skal du have, men hvorfor vilde du gjøre mig saa stor en Villighed?" siger Manden. „Saadan en Tjeneste vilde jeg nok gjøre dig, for nu har jeg boet paa din Mark i saa mange Aar, og du har aldrig forulejliget mig eller gjort min Bopæl den mindste Fortræd."

7. Rejsen med Bjærgmanden.

Der var en Mand nede i Gudum, som havde Proces med en Herremand om et Markskjæl. Det var nu i de

gamle Tider, da det faldt længe ud med Professerne, og denher stod paa i flere Aar. Endelig maa Bondemanden selv til at rejse til Kjøbenhavn hans Sag angaaende. Der bliver han færdig lige akkurat til Juleaften. Saa gik han og var meget sjømodig[1]), for han tykte jo, det havde endda været rart at være hjemme ved sin Familje den højhellige Aften, men det var nu ikke at tænke paa, der var saa farlig langt imellem dem, og det baade Land og Vand. Som han gaar og tænker paa det, da kommer der en Mand til ham og siger: „Du vil gjærne hjem i Aften, og a kan ogsaa hjælpe dig hjem, naar du møder omme ved det Sted (som han saa betegnede ham)". Det gjør han ogsaa, og der træffer han jo en lille Mand med en Hest, og han siger til ham: „Sæt dig op her æbag ved mig!" Og da det nu er sket, saa sætter han jo lige ad Luften med Hesten. Som de havde saa redet en Tid, saa gav det saadant et Skrald. „Hvad var det?" siger Manden. „Det var ikke andet", svarer han den bitte Mand, „end som vi var for nederlig, det var en af Hestens Sko, der slog imod Spiret paa Viborg Domkirke". Endelig saa giver det da Holdt, og nu var de ved Jorden igjen ude i en stor Hede. „Hvor er vi nu?" siger Bondemanden. „Vi er i Sognet, men nu er a ved mit Hjem", siger han. „Ja, hvor er det?" — „Det er i Engelunds Mose i Klosterhede." - „Ja", siger han Manden, „saa kan a nok finde hjem", og nu kunde han nok forstaa, det var en Bjærgmand eller saaban noget. „Nej", siger Bjærgmanden igjen, „a skal nok vise dig Vej, men vil du nu love mig én Ting?" — „Og hvad er det?" — „Det er: om en fjorten Dage skal du ro en Nat for mig og min Familje, vi skal flytte og alle dem, der er her ovre paa den Side af Vandet, de skal ad Tyland." Ja, det skulde han nok, det var jo da det mindste, han kunde gjøre for den store Tjeneste, den anden havde vist ham. Saa viser Bjærgmanden ham Vejen, og han kommer og hjem den Aften.

[1]) Vist et andet Ord end „sørgmodig", men har dog en lignende Betydning (mod i Hu).

Saa en Tid efter kommer Bjærgmanden og siger, om han kunde nu komme ned til Oddesund og begynde at ro. Bondemanden han rejser jo af, og nede ved Sundet der ligger en Baad til Rede, og han begynder at ro fra den ene Side til den anden, saadan som Bjærgmanden havde undervist ham om det. Og han ror den hele Nat frem og tilbage imellem Landene, men ingen Ting kunde han se, der var i Baaden. Da det bliver saa hen ved den Tid, Klokken var tre, saa siger der en til ham: „Nu er du færdig, og dersom du vil se, hvor mange du har sat over i Nat, saa skal du vende din Lue.“ Det gjør han, og da mylrede de der ovre paa den anden Side, deher smaa Bjærgmænd, te det var saa sær forfærdeligt da. Saa taler der en til ham igjen og siger: „Nu skal du have Tak, for det du roede os over, vi kunde ikke selv gjøre det, og vi kunde ingen faa til det, flytte skulde vi.“ Saa skulde han holde hans Lue frem, og der kommer en og smider en Haandfuld i, han tykte, det var Sten, men da han kom hjem og skulde rigtig se dem efter, da var det ene store Guldpenge. Siden den Tid har der hverken været Nisser eller Bjærgmænd paa denher Side Limfjorden.

8. Fra Dam til Bakke.

Anders Bundgaard i Gjellerup By havde solgt et Par Stude til Holingholt i Herning og afleverede dem en højhellig Pintsemorgen. Da han gik hjem igjen og kom forbi Rødmose Dam, var han tørstig og lagde sig ned for at drikke af Vandet. Men da han igjen rejste sig, stod han paa Skinderholm Bakke, der ligger en lille halv Mil norden for.

9. De fire Knuder.

En dansk Skipper laa oppe ved Norge og ventede paa Vind for at komme hjem. Som han en Dag gik i sørgmodige Tanker oppe paa Fjældene, mødte han en Mand, og det var ingen anden end en Bjærgmand. For ham beklagede han sig over, at han nu havde ligget og ventet saa

længe efter Vind, og hans Proviant var næsten sluppen op, der var endnu ingen Udsigt til at komme afsted. Saa siger Bjærgmanden, om han havde ikke et Lommetørklæde. Jo, siger han og flyr ham et. Han slaar da fire Knuder paa det og flyr ham det tilbage med de Ord: „Naar du kommer om Bord og faaer Ankeret lettet, saa maa du løse den første Knude, der skal da blive en ordenlig god Vind. Naar du er kommen ud i rum Sø, løser du den anden Knude, men den tredje maa du ikke løse, inden du er omtrent i god Havn, for saa vil det blive en stærk Blæst. Og naar du ligger sikkert og godt for Anker, saa ingen Fare i nogen Maade kan befrygtes, kan du løse den sidste Knude, og det vil da blive til en rivende Storm." Derefter flyede han Skipperen en Nøgle, som han skulde levere paa Tebbestrup Bakker lidt sønden for Randers, og saa rejste Skipperen af.

10. Bjærgmandens Nøgle.

Bjærgmanden i Dagbjærg Dos var en Gang gaaet ned at spasere i Høne Mose, hvor Drengene om Sommeren gaa med Høvederne. Der var han saa uheldig at tabe Nøglen til sin Pengekiste, og det var ham ikke muligt at finde den igjen. Saa stod han oppe paa Bjærget og raabte hver Dag ned til Drengene:

„Nøglen til Dagbjærg Dos
ligger i Høn' Mos',
hvem der kan den find',
den kan møj Guld vind'!"

Endelig var der da en Dreng, som fandt Nøglen, og han havde nok Lyst til at aflevere den for at faa den store Findeløn. Men nu skal vi høre, hvor pænt Bjærgmanden holdt sit Løfte. Da Drengen var kommen op paa Bjærget og gik med Nøglen i Haanden, vilde han lige se efter, hvordan Høvederne skjøttede sig; han vendte sig om, men det saa' rent galt ud: de løb og bissede om imellem hver-andre, det ene her, det andet der. Han blev saa forskippet, at han kastede Nøglen fra sig og satte af, alt hvad han

kunde, ned i Mosen til Hjörden. Men Drengen fik aldrig hverken Guld eller Sølv, fordi han fandt Bjærgmandens Nøgle.

11. Bjærgmandens Nøgler.

Der er Bjærgfolk i Dagbjærg Dos, det kan a bevidne, for a har selv hørt til dem. Det var en Dag, a skulde slaa Strølyng for min Husbonde, og saa kom der et Uvejr, hvorfor a lagde mig i Ly ved Højen og gav mig til at spise min Meldmad. Som a nu laa, gav det et Skrald inde i Bakken som et Kanonskud, og a farer jo op og render hjem ad, alt hvad a kan, og fortæller, hvad a har hørt. Ja, siger de saa, en har saa tit set Lys brænde der ved Nattetid, og flere har hørt Bjærgfolkene slaa Kister i Laas; en Gang imellem kan en og se en blaa Taage rundt om Højen, og Faarehyrderne skal nok have set to smaa Drenge gaa udenfor Højen, de gik i hvide Buxer og med en sort Kaskjet. De fortalte mig ogsaa, at en Hyrdedreng en Dag fandt et Bundt Nøgler der. Men saa siger Husbonden, at naar han lagde dem paa samme Sted igjen, saa vilde han nok faa en stor Gave af Bjærgfolkene, det var deres Nøgler, og de havde nok savnet dem. Drengen lagde dem da ogsaa en tre Dage i Træk, men naar han kom for at se efter, laa de der endnu. Saa siger Husbonden, at det skulde være om Middagen eller om Natten Klokken tolv, for da var Bjærgfolkene til Færds udenfor. Da Karlen hørte dette, vilde han følge med Drengen derhen om Middagen og se, hvad det saa kunde blive til. Men det var lige nær, der kom ingen og tog Nøglerne. „Ja, saa maa vi have dem med hjem igjen“, sagde Karlen, „og prøve, om vi kan have bedre Held i Morgen.“ Men det var som sædvanlig. Men saa siger Karlen, det maatte være bedst om Midnat, og de vilde nu prøve det næste Nat. Men da Tiden kom, var han lige godt bange og gik fra det. Saa traf det sig næste Dag, da Drengen havde lagt Nøglerne, at Faarene gik saa langt hen, at han maatte afsted efter dem for at møde, og

da han kom tilbage og vilde have Nøglerne, var de henne, men i Stedet for laa et af de gammeldags Hattespænder, der var indrettet som en meget stor buet Buxeknap og med en Stang tværs over, saa man kunde sætte Hattebaandet igjennem og skyde det frem og tilbage paa Hatten. Det tog han nu med og viste Husbonden, men vilde ikke af med det, endskjønt det blev antaget for Guld. Da han havde leget med det i nogle Dage, blev det henne i Marken for ham.

12. Ovnskaaden.

En Dreng ved Navn Jens Lavrsen har fortalt, at han en Dag kjørte Ploven for Avlskarlen paa Vinkel Præstes Mark. Da de kjørte forbi en lille Høj, der var henne ved Enden af Ageren, hvor de vendte, laa der en Ovnskaade, som var i Stykker, men Stumperne laa ved hinanden. Saa tog Karlen og smækkede det sammen med et Søm, han havde i sin Lomme, hvorpaa han lagde Skaaden paa Pladsen igjen. Da de nu havde kjørt en Omfar[1]), var Skaaden henne, men da de atter kom tilbage, laa der en fin Salvet[2]) med Kagemeldmader, og saa stod der en Smøraskt[3]) med Smør i. Karlen løste Salveten og saa' paa det, men turde ikke æde deraf. Jens Lavrsen vilde derimod gjærne have havt en Meldmad, og det saa rigtignok ogsaa indbydende ud. Karlen bandt det hele sammen igjen og lagde det paa sin Plads, hvorefter de pløjede videre; men da de kom tilbage, var det henne. Den Gang de nu kom hjem, fortalte de Præsten, hvad der var hændet dem, og beskrev ham det med den Salvet. Saa siger han, at det kunde de godt have spist dem et godt Maaltid af uden nogen Fare, for det var en Belønning fra Bjærgfolkene for Skaaden, der var standet[4]).

---

[1]) Omfar (vel egentl. Omfure) er en hel Omgang med Heste og Plov paa en Ager.

[2]) Salvet: Serviet, Dug.

[3]) Smøraskt eller Smørbottel er en lille Del at komme Smør i. De bleve somme Steder lavede af et Kohorn og med en Træbund.

[4]) stande: gjøre i Stand.

Lidt anderledes har en anden fortalt. Det var to Karle, der pløjede, og naar de kom til Højen, kunde de ryge[1]), at Bjærgfolkene bagede. Den ene Karl havde to Søm i sin Tobakspung, og med dem standede han Skaaden. Da de kom igjen, laa der to Brød — et til hver. Han, der havde standet Skaaden, spiste sit, men den anden turde ikke, inden han fik at se, hvordan det gik den første med det. Derefter spiste han sit Brød, men døde af det, hvorimod den anden Karl fejlede ingen Ting.

13. Bjærgkonens Kjanbrøggier.[2])

I Tjørring er der mange Høje. En Dag gik to Mænd og pløjede ved nogle af dem, hver paa sin Ager et lille Stykke fra hinanden. Saa kommer der en Kone gaaende lidt forbi den ene med en Kjærne under sin Arm. Han troede, at det var en rigtig Kone, og raabte saadan for Spøg over til den anden Mand: „Se, hist der gaar de med en Kjærne, vi skal have en Kjanbrøggi!“ Da han kom til Enden af Ageren, var Spøgen bleven til Alvor, for da han skulde vende, saa' han en Tallerken staa der med to Kjanbrøggier paa; det var en til hver af dem, akkurat som han havde forbret.

14. Madstok[3]) og Pirre[4]).

En Vejfarende satte sig ned for at hvile sig ved en af Højene i Tjørring. Saa hørte han saadan en underlig Røst komme op af Højen, der sagde: „Du sidder paa Madstokken! du sidder paa Madstokken!“ Han kunde nok forstaa hvert

---

1) ryge: lugte. Ryg (med standsende Toneholb): Damp, Duft, Lugt.

2) Kjanbrøggier er Meldmader med usaltet Smør paa, lige som det kommer af Kjærnen. Det er somme Steder Skik, at naar der er kjærnet, faar enhver i Huset en saadan Meldmad.

3) Madstok er en Pind, for neden flad, der bruges til at røre i Maden med og lægge Grøden op med ligesom en Grydeske.

4) Pirre er en Pind, der ender i tre Flener og skjæres af en Vidjepil. Den bruges til at pirre i Melgrøden med, medens den koges, for at den ikke skal gaa i Klumper.

Ord, men brød sig ikke videre derom. Lidt efter hørte han igjen Røsten sige: „Du sidder paa Pirren! du sidder paa Pirren!" Nu kom han i Tanker om, hvad der var ved det, og flyttede sig lidt af Vejen. Han var hændelsesvis kommen til at sidde lige paa Bjærgkonens Madstok og Pirre, og da hun maatte være ved at lave Melgrød, havde hun jo højlig Brug for begge Dele. Da han nu flyttede sig, kunde hun faa det og faa sin Grød lavet ordenlig.

15. Bjærgmandens Potter.

Lidt vesten for Gjellerup Kirke ligger Klokkehøj, hvor der forhen har været meget Troldtøj, saa grumme faa har turdet gaa eller kjøre der forbi ved Midnatstid. Der har da ogsaa boet en Bjærgmand. Han havde en Nat sine Potter ude til Tørre og havde stilt dem an i en lang Række hen ad Vejen. Saa kom Jens Gammelager kjørende, som for en Del Aar siden boede i Gjellerup Kirkeby. Da han kom ud for Højen, begyndte det at knase under Hjulene, og den Knasen og Skralren blev ved en lidt. Da han skulde se til, hvad det var, laa der en Mængde Potteskaar. Alle Bjærgmandens Potter var ødelagte.

En Tid derefter kom den Mand kjørende den samme Vej, og det var ogsaa ud paa Natten. Som han nu kom nær til Højen, stod Hestene stille og lod, som de ikke kunde trække Vognen af Stedet. Han pidskede paa dem, men i Stedet for at gaa frem vilde de dreje fra Vejen ind paa Marken. Nej, det kunde ikke gaa an, de fik bedre af Svøben, men saa stejlede de, og Jens maatte omsider staa af Vognen og kjønt spænde Bæsterne fra. Dem tog han med sig hjem, men Vognen lod han staa til om anden Dagen, og da var der ikke noget i Vejen for at kjøre den bort.

16. Paahøj og Skammerhøj.

Der er Bjærgfolk baade i Paahøj og Skammerhøj i Gjellerup Sogn. Den første ligger tæt østen for Bavnshøj, og den anden lige vesten for Gjellerup By. Disse Bjærg-

folk var indbyrdes i Familje og besøgte tit hverandre. Deres Vej faldt da tværs over Vejen fra Gjellerup til Lund, og naar saa Folk ved Nattetid færdedes derad og traf til at mødes med Bjærgfolkene, blev de vildfarende. To Mænd saa' en Gang paa den Vej tre røde Mynder, der gik lige bag efter hverandre. For Resten var disse Bjærgfolk meget fredelige af sig og gjorde aldrig nogen Fortræd.

17. Bjærgfolk paa Spilhede.

Forhen var der mange Bjærgfolk eller, som de kaldtes, Dwarre paa en Hede et lille Snup sønden for Landsbyen Bjerring, som kaldes Spilhede, hvorpaa der er nogle Høje. Dværgene vare Smaafolk med store Hoveder, og de havde Hatte med den Egenskab, at naar de satte dem paa, vare de usynlige for Mennesker. Disse Bjærgfolk gjorde tit Spilopper med Hyrdedrengene, naar de i Mørkningen skulde til at lede efter deres Høveder; ja, de tykte, det var rigtig Løjer, naar de løb omkring hist og her og raabte: Her er din Ko! her er din Ko! medens Drengene løb frem og tilbage efter Lyden og bleve helt forvildede. En Aften blev en Dreng saa vild, at en gammel Bjærgmand kom ud til ham, fik ham med ind og beværtede ham til Nadver med Grød, der var kogt af Lyngbrum[1]), hvilken Ret dog ikke smagte Drengen allerbedst. — En Morgenstund sad en Bjærgmand ved en Sten i Landingen af Bjerring Sø og kæmmede sit Haar, medens han havde sat sin Hat ved Siden af sig. Da kom der en Gaardmand fra Byen, og som han saa' denher Bjærgmand, listede han sig til bagfra og greb hans Hat, hvorpaa han tog ham selv i Haaret og slæbte af med ham hjem. Han tiggede og bad om at blive fri, da han den Dag skulde have Bryllup, derfor var det, han havde siddet og vasket og pyntet sig. Men det hjalp ikke, Manden bandt ham fast til et af Bordbenene, og Folkene gik og gjorde Nar ad ham. Men hen paa Eftermiddagen kom

[1]) Lyngbrum er Lyngens smaa Blade, der falde af, naar den visner.

deres Nabo der ind, og da han saa' ham ved Bordbenet, spurgte han, hvorfor de havde ham; det var nok bedst, mente han, at de lod ham gaa. Saa faar han dem ogsaa overtalt til at lade Dværgen løbe, men de vilde dog beholde hans Hue. „Lad mig faa min Hue!" sagde han. „Giv ham hans Hue!" sagde Naboen, og saa fik han den da og gik sin Vej med de Ord: „I din Gaard skal der altid blive Rigdom, men her i Gaarde skal der altid blive Armod." Det traf ogsaa ind: fra den Dag gik det tilbage for Manden, der havde fanget ham, men for den anden gik det igjen lige saa meget til fremme. Siden den Tid gaa Bjærgmændene aldrig uden Hat, og deraf kommer det, at vi ingen ser nu til Dags.

En anden har fortalt, at den Bjærgmand havde hjemme i Klisbjærg Bakke, og at den Sten i Sølandingen, som han sad ved, og som kaldtes Dvarrestenen, har været der indtil for en 40 Aar siden.

18. Bjærgmanden i Skuhøj.

Skuhøj ligger paa Faarup Søndermark, Vindum Sogn, tæt ved den gamle Randers Landevej, og der er Bjærgfolk i. En Kone har siddet paa den Høj og hørt et vældigt Rabalder i den. Bjærgmanden der havde en Dag faaet sit Linned vasket og lagt uden paa Højen til Tørre, just som der kom en Mand kjørende hen ad Vejen. Bjærgmandens Linned straalede ham i Øjnene, thi det skinnede som det klare Sølv, han steg ned af Vognen og tog sin Favn fuld af disse Kostbarheder og smed dem i sin Vogn. Men strax kom Bjærgmanden for at frelse sit Linned, han tog en Vognkjæp og slog med den Mandens ene Arm i tu, da denne ikke godvillig vilde udlevere det, hvorpaa han tog, hvad hans var. Denne selvsamme Bjærgmand gik en Dag op til Faarup i den Hensigt at bringe et nyfødt Barn med sig hjem. Han gik ind i en Gaard, hvor han vidste, at Konen nylig havde gjort Barsel, sneg sig ubemærket ind i Stuen, hvilket han sagtens kunde, da han jo havde sin Dwarrehat

paa, og gik hen til Buggen, hvor Barnet laa. Konen i Sængen hørte Døren gaa, men mærkede dog ikke, der kom nogen. Med et faar hun et Par Øjne at se, der kom op ved Siden af Buggen og keg efter Barnet. Da kom hun strax i Tanker om, at det maatte være Bjærgmanden, der vilde stjæle Barnet, hvorfor hun øjeblikkelig kaldte paa Pigen, som hastig kom med Limen, og nu fik Bjærgmanden dygtig paa Nakken og maatte fortrække med uforrettet Sag.

19. Bjærgfolk i Rishøj.

Der ligger en Høj i Alheden, som kaldes Rishøj, og den er der og Bjærgfolk i. Paa mange Steder i Heden graver de hugne Tørv, og en Dag, som a drev om ved den Høj med Faarene, laa der paa en af de bare Pletter, hvor der var gravet Tørv, en glimrende Ting som et Stykke smukt Porsellæn, og ovenpaa Højen sad en Skabning som et stort Barn. Ind i Højen var der et Hul som et Maarhul, og der var altid Færdsel ind og ud ad. A morede mig tit med at stoppe Hullet fuldt af Lyng, og naar a saa kom tilbage for at se efter, var Lyngen altid tagen ud. Skulde nogen af jer nogen Sinde komme den Vej, saa gjør I mig en stor Tjeneste med at gaa hen og se, om det Hul er der endnu.

20. Overtrippet Sand.

Der er en Sande i Skygge, Kragelund Sogn, som gaar fra Skygge Agre hen til Klode Mølle, og der har været noget Troldpak alle sine Dage. A har ogsaa mærket det og har aldrig yndt den Sande, men hvad der er, det véd a ikke. Sanden bestaar af ene smaa Høje, der er knøgne sammen, og saa imellem dem er der en, som paa den ene Side er belagt med Smaasten den ene oven over den anden, og det er snart at ligne ved som Tækket paa et Hus. Vi Hyrdedrenge prøvede somtid paa at kravle op og kylle nogle af Stenene ned, men naar vi siden kom derhen igjen, var de altid paa deres Plads igjen, dem vi havde

smidt ned. Saa lagde vi ogsaa tit Mærke til, te Sandet var af og til saa overtrippet runden om Højen af smaa Fødder, ligesom der havde været en Flok smaa Børn, og vi vidste jo da, der kom aldrig et nærere vi andre. Vi fik da saadan Forskrækkelse for den Høj, te vi siden holdt os i Afstand, naar der var Raad til.

21. Bjærgfolk til Dans.

Niels Povlsen boede i den Gaard, der ligger næst østen for Skolen i Brandstrup, Vindum Sogn. Hans Kone skulde gaa ud til Skavngaard og give et lille Barn Patte, medens Folkene var rejste bort. Hun blev der til sildig om Aftenen, og Manden gik derfor i Møde med hende. Vejen gik den Gang over Bakken om ved Korshøj, for da kunde man ikke komme over Rævsmose. Som de nu gik hjem ad og kom om ved en Høj, de kaldte Hussted-Brink, fordi der en Gang havde staaet et Hus der, og som laa sønden for Søren Sals, saa' de, at der kom saa mange smaa bitte Folk vrylende[1]) ud af en Aabning i Brinken. De gik Par om Par ligesom til Bryllup og havde hver et Lys i Haanden. Alt som de kom ud, stillede de sig op som til Dans, men af den fik Folkene ikke noget at se, da de sagtens hastede forbi saa hurtig de kunde.

22. De legende Bjærgfolk.

En Familje, som boede paa Mammen Hede, lagde Mærke til, at der var Bjærgfolk i Nærheden, og naar deres Børn var ude at lege om Aftenen, kom de smaa Puslinger og legede med dem, og det saa' forunderlig ud, naar den hele Mængde tumlede sig om imellem hverandre der ude paa Heden. Men saa snart et voxent Menneske kom i Nærheden, saa forsvandt pludselig alle Dværgene.

23. Bjærgfolkenes Dans.

Imens a tjente i Kjærgaard i Timring og passede Faarene i Heden, saa' a tit Bjærgfolkene danse henne ved

[1]) vrylende: myldrende.

en Bakke, der kaldtes æ Faarremmer. Faarene kom ikke ind, inden Solen var nede, for den, der hentede Køerne ind, skulde bag efter ned og møde for noget Korn, vi skulde drive forbi. Saa snart Tusmørket begyndte at falde paa, havde a da tit Lejlighed til at se paa Dansen. Der var en Del hvide Skikkelser, vel omtrent en Snes, og saa ved en Pas en halv Snes, der var deres Hoved højere end de andre, og de var kulsorte. De dansede Par om Par og først ved den ene Ende af Bakken, hvorpaa de efter en lille Tids Forløb lige med et skred over til den anden Ende og fortsatte der Dansen tilbage igjen. Omsider blev de rent henne, idet de skred om bag ved Bakken, men a saa' dem da forsvinde efter Haanden, saa at tilsidst kun Hovederne af dem var synlige.

24. Strid om en Bygning.

De havde et Sted hugget en svær stor Bygning, der laa paa Tømmerpladsen, og det hele laa da færdig til Rejsning. Om Aftenen før Bygningen skulde rejses op, saa siger han, det gjør Mesteren, te i Aften da vilde han svare til, Fandotterne vilde komme og efterse Bygningen. Saa siger Folkene: de vilde gjærne have det at se. Ja, det vidste han ikke, om det var saa passende, men han vilde da selv have det at se. Jo, de andre Tømmerkarle vilde da ogsaa vove dem til at se. De kravlede ned i en stor Tagstak og laa saadan, te de var usynlige, men kunde have Udsigt til Tømmeret, der laa og var hugget. Da de havde ligget et bitte Gran, saa kommer der en af Fandotterne lige hen til et Hjørne, og den staar og ser paa det. Saa kom der en til, og saa kom der mange. De gik runden om ved hver Nok og hvert Samlingssted, hvor der var et at opdage, og det var nøje, de saa' efter. Da de havde saa gjort det, samledes de lige ved Siden af, der stod de, for hvad Karlene kunde tykke, og holdt en lang Samtale og gjorde store Tegninger og mange Bevægelser. Det saa' da tilsidst ud til, som deres Tale blev til stor Uenighed for dem, og omsider

kommer de til at slaas. Der var ikkun én, der blev Sejrherre og beholdt Valpladsen tilsidst, de andre de rejste af, og ham troede Karlene jo om, te der vilde have hans Opholdssted i Bygningen, naar den kom op.

25. Den blødende Bjærgmand.

Tæt ved en Høj laa et Hus, hvor Bjærgfolkene rigtig drev deres Spil, og det var nu ikke saa sært, for deres Vej faldt altid der forbi, naar de vilde hen at besøge deres Venner i Nabohøjen. Der gik aldrig nogen Dag hen, uden at de kom ind og gjorde sig næsvise, hvorfor Folkene i Huset havde gyldig Grund til at være kjede af dem. Nu havde Manden hørt, at dersom en kunde være saa heldig at faa én af dem slaaet til Blods, kunde en blive dem kvit, men det kunde heller ikke ske paa anden Maade. Saa var det paa selve Juleaften, før Folkene fik deres Julenadver, da gik Manden hen og tog Loddet af Klokken, hvorpaa han satte det ved Siden af sig paa Bordet. Konen spurgte ham, hvi han gjorde det, og saa sagde han: „Bjærgmanden kommer vist nok i Aften og vil smage paa Julegrøden, saa vil jeg endda prøve paa, om jeg kan ikke faa Blodet slaaet af ham, saa vi kan blive fri for hans Besøg.“ Imens Folkene nu sad og spiste, kom ganske rigtig Bjærgmanden ind ad Døren og hilste: „Aften!“ Strax rejser Manden sig og raaber, idet han griber Klokkelodbet: „Hvorfor kan du ikke sige God-Aften som andre Folk?“ Men Bjærgmanden svarer: „Klør du, saa skal jeg skrabe dig!“ — „Da skal jeg skrabe dig først!“ siger Manden og kyller dermed Loddet hen i Hovedet paa ham, saa Blodet strax kom til at løbe ned ad Bjærgmandens Ansigt, saadan blev han saaret. Han kom i en Hast ud ad Døren og næste Morgen, da de saa' efter, kunde de spore Blodet hele Vejen hen til hans Høj. Siden den Tid hverken saa' eller hørte Folkene i det Hus noget til Bjærgmændene.

26. Studedrengene.

Yllebjærg i Hodsager har været skyldt for, at var der Spøgelser nogle Steder, saa var det ved det. Min Fader tjente sexten Aar som Studedreng paa Tvis Kloster, lav[1]) det laa paa sin gamle Plads. Da ejede Manden der Yllebjærg Mose, og saa gik der to Drenge ude i den Mose om Sommeren med 70 Stude, og der var intet Hus, de kunde komme i, hvorfor de hver Aften drev ned i en Slunde[2]) i en Dal, der kaldtes æ Bjærgsloge[2]), og der laa de om Natten. Saa skulde de jo forbi Bjærget hver Aften, men som de kommer drivende derom ved en Gang i sildig Mørkningen, da kommer der trimlende ud af Bjærget et stort Simnøgle[3]) for dem at se til, og aldrig saa saare det kom, skinnede[4]) Studene for dem, nogle til én Kant og nogle til en anden, og de fik ikke fat paa dem det første Døgn derefter. Saa den anden Aften, efter at de havde faaet fat paa dem, saa vilde de jo prøve paa at drive forbi Bjærget igjen som sædvanlig. Da kommer der en Kok ud af Siden af Bjærget, og den stilte an, ligesom den slog Vinger og vilde til at gale, men den gav ingen Lyd. I det samme skinner Studene til alle Kanter ligesom forhen. De døjer haardt med at faa Samling paa dem. Da de nu havde faaet dem samlet til Hobe og kommer ad Mosen med dem, saa beslutter Drengene med hverandre, te de vilde blive der nede og ikke om ad Bjærget og faa det Spektakel tiere. Saa er de i Mosen til Klokken halv tolv om Natten, da kommer der en Mand, som hed Anders Yllebjærg, ud til dem, og han siger: „Hvad mener I med det, Drenge! vil I ikke af Mosen med Studene?“ Nej, siger de, nu havde Studene skinnet for dem to Aftener, og nu havde de raadslaaet at blive der i Nat; men der var ikke en Stud, de

---

[1]) lav, i lav: i det Lag, imedens.
[2]) Slunde eller Sloge: Dalkløft.
[3]) Sime: Tækkegarn, snoet af Tag.
[4]) skinne: løbe som gal, blive løbsk.

kunde faa til at lægge sig der i Mosen, det var de kjede af. Saa siger Anders Yllebjærg til dem: „Ja, nu er Klokken halv tolv, I skal være af Mosen inden Midnat, her bliver de ikke; og saa kan I drive dem ned paa vore Agre, der skal de nok lægge dem, og saa skal a passe dem til Dag, I maa godt gaa hjem i jer Sæng.“ Det Tilbud syntes Drengene nok om, men de vilde dog prøve lidt endnu der. Saa begynder han at give ondt af sig og siger: „I skal af den! mit Korn staar i Vove og andre Folks ogsaa, her bliver de ikke.“ Nu hjalp han Drengene at drive Studene ned paa Agrene, og da de fik Samling paa dem, lagde Studene sig paa æ Sted, og saa blev han ved dem til Dag, men Drengene gik hjem. Om Morgenen drev de ad Mosen igjen, og saa har den Emter Ende.

27. Den vrede Bjærgkone.

En Mand havde en lille rund Bakke paa sin Ejendom, som der var Bjærgfolk i. De gaar mest ud og er til Færds ved Nattetid. Saa traf det sig, at Manden fik for meget at tage Vare paa og kunde ikke regere det om Dagen, hvorfor han tog ud at pløje, saa saare det begyndte at lyse om Morgenen. Ved den Høj skulde han vende, og o æ Sted[1]) han kom der, stod der en stor tyk Kjælling. „A tykte, a kom tidlig op, men du er endda lige saa tidlig oppe“, siger han, idet han gjør Holdt. Han havde set hende mange Gange før, men aldrig snakket til hende, for han var ellers ræd for, at de vilde gjøre Fortræd. Hun sagde ingen Ting, men stod saadan og saa' paa ham. „Hvad staar du og glor efter? du skal ikke gjøre dig saa tyk, for det er min Ejendom, du staar paa.“ — „Hold din Kjæft!“ sagde hun. „Ja, a skal lære dig“, sagde han, „bi du, til a kommer hjem og faaer fra.“ — „Nej, saa længe kan a ikke bie, det er bedst, du gjør det af strax.“ Saa snappede han Pidsken, men hun fløj ind paa ham og kylte ham langt hen. „Hvad,

---

[1]) Paa Stedet (udt.: o æ Stæj): strax.

er du saa stærk!" Han havde et Par Heste, der vilde bide, naar fremmede kom til dem, det stolede han noget paa, og da hun siger: „Piller du nu ikke af og holder din Flab, saa splitter a baade Heste og Plov ad!" svarer han: „Det maa du helst holde din Næse fra, og a vil lade dig vide, te a er paa min egen Mark." Uden videre tog hun i Baghandelen[1]) af Ploven og svingede den saa længe i Luften, te Hammelrebene sprang, og Hestene trimlede døde hen ad Jorden. Manden var løben hjem ad og fortalte hans Kone, hvordan det var gaaet ham. Op ad Dagen vilde han ud at se, da var alting jo splittet ad, og saa fik han Hestene hjem og fik dem flaaet. Da han kom til Naboen siden, fortalte han ham, hvor stærk den Bjærgkone var. Ja, hende var han ikke ræd for at møde og skulde det blive galt, kunde hans Øg nok rende om Kap med hende. „A skal have den skoet, og Smeden bor paa den Vej, saa vil a ride der forbi i Morgen tidlig, og saa skal a nok stande hende." Han vidste, at hun ikke kunde komme over rindende Vand, og der var en Bæk lidt nedenfor Højen, det stolede han paa. Han sadler Øget i Dagningen og rider, men da det dumpede i Jorden, kunde Bjærgkonen høre ham og kom ud. „Hvor er dine kjønne Sønner i Dag?" siger hun. „Hvad kommer det dig ved?" — „Hvad siger du?" og hun begynder at ville trine nærmere hen til ham. Han bliver ræd, vender Hoppen og rider afsted. Men som han ser tilbage, er hun tæt ved ham. Han maa da give den af Sporerne. Nu har Bjærgkonerne altid svært lange Patter, der hænger dem helt ned til Skrævet, de var hende i Vejen for at løbe, og saa smed hun dem over Axlerne, te de hængte bag ned. Hesten løb det den kunde, og endda var det nær gaaet galt, for lige som han red over Vandet, greb hun efter Hestens Bagben, men fik kun den ene Sko. Han red hjem og kom ikke til Smeden den Dag, men havde faaet saadan en For-

[1]) Handel: det man tager ved med Haanden, smlgn. Plejlhandel med Plovhandel.

strækkelse, at han anden Dagen red tre Mil af hans Vej for at komme til ham.

28. Bjærgfolkene og Faarene.

Paa Elkjærgaards Hede i Vinderslev ligger en Høj, som kaldes Wolhøw. Tæt ved ligger et Hus, hvis Beboere tit have set en Mængde smaa Drenge i og om Højen med røde Luer paa Hovederne. Folkene ere kjede af disse Smaadrenge, for de ere Skyld i, at Faarene ikke ville gaa ind i deres Stald om Aftenen, dersom de ikke komme ind før Solnedgang, for saa staa Puslingerne og møde for dem, hvorved de blive saa bange, at man ikke kan komme nogen Vej med dem. Men godt er det da, at disse Bjærgfolk ellers lade Faarene være i Fred, saa man sagtens kan faa dem fat om Morgenen efter.

29. Køkkendrengen.

Der kom en lille Dreng til en Kone og tilbød sig at bære hendes Vand og Tørv ind om Aftenen, dersom hun vilde give ham Boghvedegrød med Smør i tre Aftener i Træk. Hun tog imod Tilbudet, og han gjorde Bestillingen de to Aftener og fik sin Grød bag efter. Det var næsten morsomt at se den lille snavsede Fyr spise med Fingrene, saa Grøden i Fadet blev helt sort af Tørvesmul. Men den tredje Dag kom Konens Søn, der var ude at tjene, hjem at besøge hende, og da hun fortalte ham om den lille Dreng, der var saa og saa rar, sagde han, at ham skulde hun være bange for, det var vist en Trold, og dersom hun tillod ham at gjøre sit Arbejde den tredje Aften med, saa vilde han nok rejse af med hende. Da Konen hørte det, blev hun ret angst, og da den lille kom om Aftenen, drev de ham væk, og siden saa' hun ham ikke.

Se her Sagnet om Vind Kirkes Opførelse Nr. 125.

30. I med Bjærgfolk.

Der var en Gang en Mand, der boede oppe i Søndresognet i Tvis, og han kaldtes Knud Sønderhus, han var

lejet til at skulle gaa til Ringkjøbing, og da det var en lang Vej, gik han fra Hjemmet om Morgenen et Tag før Dag. Da han kommer ned til Sønderaaen, begynder det at lysne saa meget, te han kunde se to Kvindfolk staa der nede paa Vandet og kæmme hverandre. Den, der skulde kæmmes, tykte han der vilde ikke staa retdanner, saadan at den anden kunde faa den kæmmet ordenlig, og saa ser han den give hende en Kjævop, te de støvter[1]) om i Vandet begge to, saa det stinter himmelhøjt op, og saa var der ingen af dem at se. Saa gaar han lidt længere hen, det gjør Knud, og der ser han to Kvindfolk gaa paa Vandet, det ene kjærnede Smør, og det andet gik med en Rage og ragede det sammen. Da han havde staaet en lidt og set paa det, de ragede og kjærnede i en farlig Tid, saa lægger den med Ragen den anden en over Nakken. Saa siger Knud: „Hm hm, nu fik du da min Sæl en Ulykke." Saa var det og lige saa mørkt for ham, te han gik vild og kunde ingen Steder finde, men gik om i Heden, til det blev Dag, saa kunde han da finde sig til Rette og gik til Ringkjøbing, hvor han fik hans Ærinde forrettet. Da han gaar saa hjem fra Ringkjøbing, er det Aften. Saa ligger der en Høj tæt ved Siden af Landevejen, og da han kommer om ved den — det var kjønt maanelyst Vejrlig — sidder der en lille kjøn Pige og trækker hendes Hoser paa. „Hm hm, min Pige! vil du min Vej, saa kan vi følges ad!" Hm hm det var nu altid Knuds Sige. Hun svarede ikke. Saadan talte han hende til tre Gange, og sidste Gang kom hun ned til ham og fulgte med ham. Han gik stærkt, og han gik sagte, men altid var hun ved ham, ikke var hun foran og ikke bag efter og ikke ved Siden af, men lige saa snært ind paa Kant ad ham, og saadan blev hun ved, til han kom over rindende Vand, siden saa' han hende ikke.

---

[1]) støvter: styrter.

31. Indhøstningen.

Paa Lavralyst Mark i Tvis vesten for Gaarden er der en Høj, der kaldes Gejlhøj, forbi der voxer Gejl[1]) paa den, og der har Folk saa gjørlig set tolv Køer blive trukne ud af Højen og satte i en Rad paa Marken fra Højen og ned ad Bækken sønden for. Det var om Aftenen i maanelyst Vejrlig, og inden Dagningen blev de trukne ind igjen, for Folk holdt Øje med dem for at se, hvad de blev til. En Aften i Høst, da Jens i Gjertrudbæk og hans Kone, der hed Karen, kom kjørende fra Holstebro i maanelyst Vejrlig, og de kom forbi den Høj — der var netop Rug det Aar i de Agre runden om, og det var høstet og stod i Raderne — da staar der en Hjulbør imellem et Par Kornrader og er tillæsset med Rug, og der ligger en stor Uderkappe paa Stubberne et bitte Gran udenfor Børen. Saa siger Konen til Jens: „Der staar en Hjulbør læsset med Rug." — „Aa, ker dig ikke efter det!" siger han. Men hun kunde ikke lade det være, for hun troede, det var nogle, der vilde stjæle af deres Rug, og saa snakker hun med ham om, at hun tykker, han skulde have holdt, hun vilde af og se, hvem der var paa Spil. Men han vilde ikke holde og blev ved at kjøre hjem til Gaarden. Det var ikke ret langt, vel en hundrede Favne, han havde at kjøre. Da de nu var hjemme, gaar hun lige vejkort derop og vil have fat i den Uderkappe; naar vi faar den, tænkte hun, saa faar vi nok opdaget, hvis Hjulbøren er. Nej, da var der hverken Hjulbør eller Sjenille, alting var væk. Saa fortæller hun hendes Mand det. „Aa, det var sært, du var ikke klogere end at gaa efter det", sagde han, „a kunde have sagt dig, hvad du vilde faa ud af det, for saadan noget har a set saa tit." Ja, saa kunde hun nok forstaa, det maatte have været Bjærgmanden, der var ved at kjøre ind, endskjønt det viste sig, at de lige godt havde deres Tal paa Ageren.

[1]) Gejl: Gyvel.

32. Høstpigen.

Avlskarlen i Rind Præstegaard var en Aften ude at sætte Bæsterne østen for Kirken. Der mødte ham en lille Pige, som gik med en Segl i Haanden. Hun hilste og sagde: „Aften!" Han svarede: „Tak, hvor er du fra, lille Pige?" — „A kommer fra Springbjærge og skal til Hjortsballehøje at skjære Byg for min Farbroder, siger du mere, saa farer du ilde!" Han tav naturligvis, og de gik hver sin Vej.

Bjærgfolk og Ellefolk kan nok snakke saadan, at Mennesker kan forstaa dem, men der er dog mange Ord, som de ikke kan sige rigtig. Man kan allerbedst kjende dem paa, at de ikke kan hilse rigtig.

33. Staldkarlen.

I Vinding sønden for Tjavad der løber en lille Strøm. En lidt norden for paa Vejvad Mark ligger en Høj, og i den skal der have boet en Bjærgmand. En Aften kom Manden fra Tjavad ned til den Strøm, og da sidder der en ussel bitte Mand og vasker hans Fødder. Saa siger Manden: „Hvad er du for en Pog?" — „A er ingen Pog, a er en gammel Karl, a skal over ad Timring og skære Hakkelse for min Aldemoder[1]) til Juleaften, men du maa ikke snakke mere til mig, og a vil ikke snakke mere til dig, for det vil vi komme til at fortryde begge to."

34. Den lille Mand.

Kristen Madsen i Bordinggaard i Sunds fortæller, at da han var Hyrdedreng, saa' han en Gang en lille Mand med en Lue, der stod lige op, paa Hovedet. Han kom skraas over Marken, ligesom han kom fra Kaalshøj, og gik over ad Rimmebjærge. Han og de andre Drenge tænkte, at Manden vilde komme over til dem, men han satte af, til han kom til en Kjærgrob[2]). Der gjorde han nogle underlige Fagter, men blev med et henne.

---

[1]) Aldemoder: Bedstemoder.

[2]) Grob: Grøft.

35. Bjærgkonen.

I en Gaard i Brandstrup boede et Par Folk, som havde en lille Søn. Moderen siger en Dag til ham: „Kan du gaa ud, lille Peder! og se efter Gæssene.“ Drengen løber ogsaa, men lidt efter begynder han at skrige. Hun ser ud ad Vinduet, men da han ikke lader til at fejle noget, tænkte hun, at det nok blot var Gæssene, der hvæsede ad Drengen, og som han var bleven ræd for. Men da han imidlertid blev ved at tage paa, løb hun ud. Drengen kommer saa løbende hen imod hende og skriger: „Æ Kjælling vil tage mig!“ Moderen saa' ingen Ting. Som voxen Mand fortalte han, at der var kommet en lille Kone, der saa' saa ældgammel ud og havde en tippet Lue paa Hovedet, efter ham.

36. Baltsers Død.

I Stenbjærgdal, Snejbjærg Sogn, boede en Mand, der havde været inde hos en Kræmmer ved Kirken for at kjøbe lidt ind til Julen. Paa Hjemvejen var der en, der raabte til ham der ude paa Marken: „Glem ikke at hilse Biltser, te Baltser er død.“ Han saa' sig om, men kunde ingen faa Øje paa. Da han var kommen hjem og sad og spiste sin Aftensmad, var han saa forstemt og stille. Saa siger Konen til ham: „Hvad er der ved det med dig?“ — „Aa, a er saa sær, for det a hørte et Raab i Aften.“ — „Hvad var det da?“ siger Konen. „Der kom en og raabte efter mig og sagde: vil du ikke hilse Biltser fra Baltser, te Baltser er død.“ Da ser de pludselig en lille Mand vinde op[1]) af Kakkelovnskrogen og komme hen imod Bordet, idet han raaber: „Aa, er Baltser nu død!“ De blev over Maade forskrækkede, men han sagde: „I skal ikke blive bange for mig, for a har saa mænd boet her hos jer i mange Aar.“

---

[1]) vinde op: rejse sig hurtig.

37. Atishøj.

Paa Skals Mark ligger Atishøj. En Mand fra Skals havde været nede ved Fjorden efter Sild. Saa kom han om ved Højen om Aftenen paa Hjemvejen. Da er der en, som kommer ud fra Højen og siger til ham, at naar han kom hjem, kunde han sige Ati, te Wati var død. Saa var der ikke mere at mærke, men da Manden var kommen hjem, og Folkene sad ude i Bryggerset og gjorde Sild rene, saa fortæller han, hvor underlig det var gaaet ham der ved Højen, at der var kommet en lille Person ud af den og havde sagt til ham, at han skulde sige Ati der hjemme, te Wati var død. Med et bliver der saadan en Skrigen i Bryggerset: „Aa ve, er Wati død! aa ve, er Wati død!“ Folkene blev saa fornummede[1]) over det, men da de kom sig af deres Angest, var der ingen Ting at mærke.

38. De smaa Dukker.

Sønden for Meldgaard i Frølund, Gjellerup Sogn, kom tit ved Nattetid et gloende Hjul trillende ned fra Sortehøj ind i Gaarden, og en gammel Kone, Mette Bol, saa' nogle smaa Dukker, der dansede inde i Stuen ved hende om Natten. Hun vilde se, om det var Spøgelser, og derfor strøede hun Aske paa Gulvet og klappede det kjønt for at mærke, om der blev Traad, men om Morgenen var der ikke mindste Tegn til, at de havde været der, uagtet hun grangivelig saa' dem om Natten. Folk mente, at de kom kjørende paa det gloende Hjul.

39. To Drenge.

Niels Iversen af Gjellerup Kirkeby, som er død for mange Aar siden, har fortalt, at han en Aften fik Øje paa to nøgne Drenge, som han kjørte hjem fra Herning og kom over Vigsbro. De hoppede og sprang paa den anden Side

---

[1]) fornummet: betagen af Skræk.

af Vejgroben, og omendskjønt han kjørte noget rask, blev de lige godt ved at følge med ved Siden af Vognen helt hen til, hvor Milepælen staar, der hvor Trinneks Hul er lige overfor.

Naar man ad den gamle Landevej kommer forbi Albuekrog i Gjellerup ved Nattetider, kommer man tit til at følges med to smaa Drenge. Henrik Iversen fra Grødde i Ikast kom en Aften i Følgeskab med dem, og de fulgte med ham næsten helt til Bøgild. De gav undertiden en Lyd fra sig, han syntes, det lød som dik dik! Endelig kom han til et Fald Rug, og da han ikke var ret glad over det Følgeskab, gik han derind og blev paa den Maade skilt ved Drengene, thi det er en bekjendt Sag, at Troldtøj ikke maa komme paa en saadan Mark. Der er ellers ogsaa blevet set nogle Gæs om Natten gaaende vesten for Bøgild Agre, og saa meget kan man forstaa paa det, at de ikke har været naturlige Gæs.

40. At raabe til Sænge.

I Lind, Rind Sogn, har Beboerne store Enge, der er beliggende halvanden Mil borte i den store Lavslette, der kaldes Kølkjær. Naar saa Høslætten kom, rejste Karle og Piger fra hver Gaard ad den lange Vej og blev der nede, til Høbjærgningen var til Ende bragt, og de kom kun hjem hver Søndag. Om Natten laa de i Høstakkene i Selskaber eller Lag og var ikke af Klæderne de sex Dage i Ugen. Gamle Jørgen Væring i Lind, der er død for mange Aar siden, og som selv var med som Slaakarl eller Slætter i sine unge Dage, har fortalt, at det en Gang blev en Skik og Vedtægt mellem de forskjellige Lag i Engen at gaa i Sæng, det vil sige: burje sig ind i Høet, paa en bestemt Tid, for at enkelte Personer ikke skulde forstyrre de andre i deres Søvn, og saa, for at lade hverandre vide, at de agtede sig til Hvile, blev der raabt fra det ene Lag til det andet: Til Sænge! til Sænge! Dette Signal gik hele Engen rundt, og saa blev der en almindelig Stilhed. Den Skik havde de i mange Aar, men en Aften raabte det saadan til Sænge, saa det skingrede baade i Bjærge og Dale. I Førstningen

troede Lindboerne, at det var Lovringerne — saadan kaldes her Østerboerne — der havde Engstykker for østen i Kølkjær, som raabte; men de mærkede snart, at dem kunde det ikke være, og fra den Dag af var der ingen, der turde raabe til Sænge, og saaledes blev den Skik aflagt.

41. Det slukte Lys.

Gedhuset ligger jo, som enhver véd, midt ude paa Heden langt fra alle andre Folk. Da Gaarden var bleven bygget — det var jo efter smaa Omstændigheder, og der var lige et Par Stuer til Beboelse — saa blev det saa galt med Troldtøj der, og Beboerne flyttede derfra, fordi de ikke kunde nære dem. Da Huset nu stod tomt, fandt de unge Folk fra Nabobyerne paa, at de vilde have Leg der ude en Aften, der mente de jo, de kunde spille og danse helt uforstyrret. Naa, de blev forsamlede en hel Hjord, og saa dansede de lystig. Men som Legen nu gik allerbedst, gik Lyset ud, og de kunde ikke faa det tændt igjen. De pustede, og de blæste, men det var lige nær. Pludselig hører de en Røst, hvor den kom fra vidste ingen, som siger:

„Talle o æ Hyld',
Blor under æ Syld',
snow Veg'!"

Da de hørte den Røst, var der ingen, som vilde se at faa Lys tændt igjen, ikke heller vilde nogen prøve den Anvisning til at faa Lys, der kunde brænde, allesammen havde de nok af Legen i Gedhuset og løb hver til sit.

42. Sang og Graad.

Adskillige har om Natten set en hel Flok unge Folk komme gaaende hen ad Sognevejen fra Vindum Kirke til Brandstrup Præstegaard. De kommer ind paa Vejen fra den Sidevej, der gaar ned til Faarup, og naar de kommer over Bondsgaardsledsbro, kan man høre den lifligste Sang af dem, hvori de alle istemmer. Det er saadan blevet ved, til de er komne over Ibsbro, saa er Sangen lige med et

bleven vendt om til Graad, og saa har de alle græbt lige saa højt, som de før sang. Saadan er det gaaet et Stykke, til de er naaede hen imod Præstens Toft, men hvor de siden er blevne af, har man ikke lagt Mærke til.

43. Stumphalen.

En Herremand satte Stigbord i Karup Aa for selv at beholde Ørrederne, da han ikke undte nogen anden dem. Men om Natten, da han var ude at se til sit Stigbord, saa' han, der stod en Skivelse[1]) i Aaen lige derved og kastede den ene Fisk over efter den anden. Saa kom der en med en kort Hale, den tog han dæ ogsaa, men sagde, idet han kastede den over:

„Skynd dig, Stumphal', og gaa!
du skal til Barsel i Kølvraa."

Efter en andens Fortælling sagde han:

„Skynd dæ, Stumphål'!
du ska te Kårup te Gild i Mån."

44. Tre røde Svin.

Præsten i Brandstrup havde lovet en Mand paa hans Dødsleje at være hans Børn i Faders Sted. Da de fik Stiffader siden, gik Præsten dog af og til hen at se til dem. En Dag siger han: „Naa, hvordan gaar det lille Else, er hun lydig og flittig?" — „Ja, saa mænd," siger Manden, „men det er saa underligt, hvad hun fortæller: at naar hun er ude paa Marken, ser hun somme Tider tre røde Svin gaa lige bag efter hverandre saa nær sammen, at den ene er rede til at sætte Trynen i Enden paa den anden. Men jeg kan da ikke tro, det kan være Tilfældet, at der gaar saadant noget." — „Ja, det skal du endda ikke sige af," svarer Præsten, „du kunde godt have gaaet lige ved Siden af hende og dog ikke set dem." Om de Svin fortalte Else

[1]) Skivelse: Skikkelse.

fremdeles, at naar Solen skinnede, glinsede de som Guld. De kom ovre fra Rind og gik over Bakken paa hendes Faders Mark, ned mod Faldborg Kirke. Østen for den er en Eng, Brogeng kaldet, og der blev de altid henne for hende. Somme sagde, at det var nogle Folk ovre fra Rind, som i sin Tid skulde være blevne manede der, men det faar staa ved sit Værd.

45. Oldenbasserne[1]).

Der var en Klokkemager i Maabjærg, som hed Marker Sørensen, han gik hjem fra Holstebro en Aften sildig i maanelyst Vejrlig, og som han gaar om ved Maabjærg Høje — dem er der nu mange af, men tæt ved Vejen er der to, en ved hver Side — der ser han saadan Mængde af store Oldenbasser, der flyver lige saa tæt runden om ham. Saa rækker han sin Haand ud og tager to af dem — de var saa nær, at han kunde have taget mange — og dem putter han i sin Tobaksdaase og kommer den i Lommen. Naa, han gaar hjem og gaar i sin Sæng og tænker ikke mere paa det om Aftenen; men om Morgenen siger han til Konen, at der fløj saa mange Oldenbasser nede ved Maabjærg Høje i Aftes, saa det ordenlig skjulede, og han tog to af dem, nu vilde han endda vise hende dem, og selv var han nysgjerrig efter at se, hvordan de tog sig ud ved Dagslyset. Da laa der to pæne Gulddukater i hans Daase. Nu ærgrede han sig haardt over, at han ikke havde taget flere, for han kunde have taget nok. De Dukater er i Huset endnu, endda Manden er død for længe siden.

46. Skarnbasserne[2]).

I Tisted ved Hobro ligger en Høj, som kaldes Ellebjærg, sagtens fordi man mente, at der boede Ellefolk i den. Man saa' tit denne Høj staaende paa fire gloende Stolper, og

[1]) Kaldes ogsaa Oldentorer.
[2]) Kaldes ogsaa Skarnbødler.

Smaafolkene danse der inde. En Gang kom nogle unge Folk, som havde været til Julegilde, forbi Højen ved Solopgang, og da saa' de en hel Del Skarnbasser liggende der med Benene i Vejret. Da de kom hjem og sagde det til de ældre, sagde de: „Tog I saa ikke nogle med jer?" Nej, de gjorde da ikke. „Ja, da var det fejlt, for det var Ellefolkenes Penge, som de har havt ude at soles." De gik da derud igjen, men fandt nu intet.

47. Bjærgmandens Penge.

En Mand gik en Aften fra Vinding over til Rødding i Vildbjærg, og det var dejligt Maaneskinsvejr. Han vidste nok af, at der var Bjærgmænd til, og da han saa gik hjem igjen hen ved Midnatstid og kom over en Hede med mange Høje (sagtens Tihøjene), fik han Øje paa noget, der laa udenfor en af dem og lignede Hestegjødning, hvilket han pirrede til med sin Kjæp. Lidt efter at han var kommen hjem, som han sad og spiste sin Nadver, kom der en Dreng med en rød Lue paa til Vinduet og sagde, om han vilde komme og bytte Pengene. Manden fatter hurtig det hele og svarer: „Tag jer Part og lad min ligge!" Næste Morgen gik han om og tog to af sine Naboer med ud til Højen, og de havde Haandværkstøj med, for de vilde nok have Bjærgmandens Part af Pengene ogsaa. Udenfor Højen laa Mandens Penge, det var dem, hans Kjæp havde rørt ved, da han pirrede imellem Gjødningen, og derfor kunde Bjærgmanden ikke tage dem tilbage. Saa begyndte de da at grave, og det skulde jo gaa stiltiende for sig. Mandens lille Søn, der havde saadan tigget for at ville med, sad ved Siden af Højen. Da støder Spaderne mod en Kjedel, og nu var der kun en Hybs tilbage, saa havde de Pengene. Men i det samme ser de en Kok, der flagrer omkring Højen, og den nærmer sig stadig mere. Men de var ivrige i Arbejdet og agtede den ikke stort. Da slog den en stor S..., og Drengen udbryder: „Det var endda en farlig S... ." Dermed var

Kjedelen forsvunden. Men Manden havde desuagtet Penge nok at tage med sig hjem.

Angaaende sidste Del af dette Sagn smlgn. dem om Skattegravning.

48. Tolv Karles Styrke.

En Dreng paa en atten nitten Aar gik i Heden og vogtede Faarene. En Dag satte han sig ved en Høj og spiste sin Meldmad. Saa sagde han: „Hør du, Troldkvinde! kom her op og giv mig et Stavkar sur Mælk til min Meldmad.“ Han havde aldrig saa snart sagt dette, før der stod ogsaa et Stavkar med Mælk for ham, og der laa tolv Sølvskeer at spise med. Drengen tog en Skefuld med hver, og derved fik han tolv Karles Styrke. Nu vilde han ikke længere blive her i Landet, saa dygtig en Karl han var bleven, men rejste uden Lands for at prøve sin Lykke.

Smlgn. hermed Sagnet om Svend Felding.

49. Vogn og Hammer.

Der er en stor Høj i Gjern Sogn, som kaldes Troldhøj. I den og i en anden Høj, som ligger ved Tvilum og kaldes Klostertroldhøj, boede en Gang en Trold, som med stor Umage havde dannet sig en Vej, der endnu ses den Dag i Dag, over en hel Del store Bakker, og der kjørte han med sex Haner for sin Vogn fra den ene Høj til den anden. Lige overfor Gjern paa den modsatte Side af Gudenaa i en Høj, som kaldes Kongenshøj, boede en anden mægtig Trold, som havde en meget stor Guldhammer. Disse to Trolde kæmpede med hinanden, men en Gang tabte den sidste sin Hammer i en Sø, som kaldes Sminge Sø. Der ligger den endnu, hvis den ikke er funden.

50. Troldebesøg.

En gammel Kone, Stine Vemb, har fortalt, at hun en Gang saa' nogle smaa Trolde kjøre fra Troldhøj til Tophøj paa Gaasdal Mark i Borris, vel sagtens for at aflægge et Familjebesøg. De kjørte paa en lille Vogn med smaa sorte

Heste for. Paa Hjemvejen lagde de Vejen om ad Troldsø og besøgte nogle i den. Hun tænkte, det var derfor, der ved Bredden af Søen gik en hovedløs Hest, den havde hun nemlig set mange Gange.

51. Ormedalshøje.

Ormedal og Ormedalshøje findes paa Faarup Østermark i Vindum Sogn. Der fortælles, at i Ormedal gik i fordums Dage en Kjælling paa et Ulveben og spøgte om Natten. Ormedalshøje er fire Høje, der ligge i Rad, tre østen for Ormedal og den fjerde vesten for. Den Høj, som ligger for østen, kaldes Store-Ormedalshøj. Der boede en Drage. Folk kunde om Natten se ham fare op igjennem Højens øverste Top, og han var helt gloende som gløbet Jærn og saa lang som en Læssestang[1]). Naar han var kommen op, fo'r han ned i den næste Høj og op igjen, og saa fremdeles gjennem dem allesammen.

52. Ellekvinden.

En Mand i Vestervelling var ude paa Maasdalsbakken at brænde paa Mile. Det blev sildig ud paa Aftenen, inden han blev færdig. Som han saa gik og skyvlede sammen paa Emmerne, kommer der en Ellekvinde og sætter sig skrævs over Ilden, idet hun siger til ham: „Hudden yndt' du Gesktribsen[2])?" Saa smed han en Skovlfuld Emmer paa hende og sagde: „Hudden yñdt' du Gesopsen[2])?" Nu giver hun sig til at skrige: „Bitte Maren! kom og hjælp store Karen! Geskrippen[2]) er opbrændt! Geskrippen er opbrændt!" Saa kom de myldrende frem saa mange saa mange, og Manden maatte til at flygte, men han var saa heldig at komme ind paa en Rugager, der naaede helt ind til Byen, for det var i den Tid, Folk havde Ager om Ager. Elle-

[1]) Læssestang ell. Læsmerstang lægges ovenpaa Hølæsset for at holde paa det.

[2]) Disse Ord ere meningsløse.

folkene løb paa begge Sider af Ageren og forfulgte ham med Raabet: „Kom å de åren å po de bår!“ Men Manden var da klog nok til at blive paa Ageren, og saaledes kom han til Byen, uden at de kunde gjøre ham noget. Om Morgenen efter, da han gik ud til sin Mile, fandt han alle Kullene splittede ad rundt omkring, og i Milen var slet intet tilbage.

53. Ellekjællingen i Sønderskov.

Paa Faarup Søndermark i Vindum Sogn har der i gamle Dage staaet en stor Skov, hvoraf der nu kun er nogle Stovner[1]) og Ris tilbage paa de Bakker, som efter Skoven har faaet Navn af Sønderskovbakker. Der haves nu kun dunkle Minder og Sagn om, at denne Skov har været til; men et Sted har dog endnu Navn efter den, nemlig Sønderskovhus, der ligger nedenfor Bakkerne ad Tange Aa til. Der var i sin Tid en hel Del Ellefolk i den Skov, men det var mesten Dels Kvindfolk eller Ellekjællinger, som de kaldtes, fortil var de dejlige at se til, men bagtil var de hule som et Trug. Sønderskov tilhørte nogle Gaardmænd i Faarup, der hver havde sin Lod i Skoven, og de gjorde sig en Indtægt af den ved at brænde Milekul. Dermed beskjæftigede de sig om Aftenen saaledes, at Milen blev tændt ved Sængetid, og saa sad hver Mand gjærne paa Vagt ved sin om Natten for at passe Ilden ordenlig tilligemed en eller anden af sine Folk. Men en Aften var der kuns en enlig Mand der nede ved sin Mile. Da kom Ellekjællingerne for at varme sig ved Ilden. Først kom der en og satte sig lige ved Siden af ham inde ved Ilden. Det Naboskab skjøttede han ikke videre om og tog da en gloende Pind og puttede til hende. Saa løb hun sin Vej og skraalte af fuld Hals. Nu blev Manden bange, for han vidste, at der vilde komme mange flere, og saa tog han Fod i Haand

[1]) Stovner: stive Stubbe af helt forkrøblet Træværk, smlgn. dog Lyngstovner.

og løb ad Faarup til, det bedste han kunde. Han hørte nok, at der var en hel Flok efter ham, men han havde dog saa meget Forspring, at han naaede Byen og fik sin Dør slaaet i Laas efter dem, inden de fik ham fat. Næste Morgen, da Manden af Nysgjerrighed gik ned til Milen, var den splittet ad, og alle Kullene ragede fra hverandre.

54. Ellekonens Laan.

De mange Tang'er nedstamme fra Nørre-Tang i Ulvborg. Saa vidt a kan mindes, var det Oldemoderen til Etatsraad Tang, der brugte saa meget at røge Tobak. Hun havde sit Pibetøj framme[1]) i Skorstenen, og hun sendte aldrig Bud efter mindre end et Gros Piber ad Gangen, naar hun skulde have nogle, den Gang brugte de jo Kridpiber. Hende kom der en Aften i Mørkningen en fremmed Kone til og siger, om hun kunde ikke faa et Brød af hende, men det maatte hverken være det første eller det sidste af Bægten, og saa vilde hun laane et Skjørt af hende, men det skulde være et Hvergarns. Naa, det faar hun begge Dele, og saa gaar hun igjen. Der er et stort Bjærg østen for Nørre-Tang, der mener de, te hun kom fra. Brødet kom hun ikke med igjen, men Skjørtet leverede hun tilbage, og den Gang hun kom med det, saa sagde hun, te nu skulde hun mage det saadan, te hverken Konen eller hendes Børn skulde siden staa til at trænge, og det gjorde hun ogsaa. Saa faldt der saadan Rigdom de Børn paa. Søren Tang kom til Timgaard, Peder Tang boede paa Bredgade i Ringkjøbing, Maren kom til Vestergaard — hun var saa slem ved hendes Piger og vilde baade bide og slaa dem — Niels Kjær kom til Vosborg, Jens kom til Udstrup.

55. Laant Kristentøj.

Det var en Aften silde, at der kom en lille Kone ind og beder om at laane deres Kristentøj i Hedegaard i Vemb. Det gav de hende ogsaa godvillig, og siden den Tid har der

[1]) framme er Navnet for: i Køkkenet.

altid været Velstand i den Gaard, for den Kvinde var af Bjærgfolkene.

Et andet Sted laante Bjærgfolkene Kristentøjet, og da de brägte det tilbage igjen, beder de Konen undskylde, at de havde faaet det noget snavset. „Ja, det gjør da ikke noget," siger Konen i Gaarden, men en kunde da alligevel se paa hende, at hun var misfornøjet med det, som da for Resten heller ikke var saa underligt, for der var virkelig store Tællepletter paa Tøjet, og der var da ikke andet for end at stille en Vask op for det samme. Men da hun nu kommer til at vaske, saa falder der en Diamant eller Ædelsten ud af hvert Tælledryp, og derover blev saadan Flæde og Velstand i den Gaard.

56. Ellepigen laaner Klæder.

En Pige kom en Dag til Datteren i en Gaard i Gjellerup og bad om at laane sig et Sæt Klæder i nogle Dage, hendes Søster skulde have Bryllup. Datteren havde Klæder nok, der var passende ved en saadan Lejlighed, men sagde dog, at hun var kjed af det, fordi hun ikke kjendte hende. Dertil svarede den fremmede: „Da bor vi saa mænd under jer Bordende, og dersom du vil laane mig Klæderne, skal du ikke komme til at fortryde det." Nu vidste Datteren, hvad hun var for en og hentede Klæderne. Dagen efter kunde de og mærke til Brylluppet, for der var saadan Musik under Bordenden. Da Pigen bar Klæderne hjem, takkede hun høflig for Laan, og gav Datteren noget indsvøbt i Papir, som hun skulde gjemme, saa skulde det nok blive til Nytte for hende. Da Ellepigen var gaaet, saa' hun til det, og det var noget sært Snageri omtrent som Hestegjødning; men det blev dog lagt ned i en Skuffe. Nogle Dage efter, da Folkene saa' til det, var det blanke Sølvpenge.

57. Et Ellebarns Fødsel.

I Tjørring var der en gammel Kone, som hed Maren. Hun sad en Aften meget sildig og spandt. Saa hørte hun

en Røst nede under Gulvet, der sagde: „Til Sæng, Ma, til Sæng!“ Det brød hun sig ikke videre om og blev ved at spinde, da hun havde travlt. Lidt efter hørte hun den samme Røst igjen sige det samme og føje til: „Du véd ikke, hvad a har lidt, for det du i Aften har spundet!“ Nu forstod Maren, hvad der var ved det; hun sprang i en Fart i Sængen og slukkede Lyset. Sagen var den, at der boede Ellefolk under hendes Gulv, og en Ellekone skulde føde et Foster, men da det kun kan ske oven Jorde, og hun ikke kunde komme til, saa længe Rokken gik, og Lyset var tændt, saa maatte hun minde Maren om de Smærter, hun led for hendes Skyld. Nu maa det ogsaa have været saadan, at Ellefolkenes Yderdør akkurat har været i den gamle Kones Stue.

58. „Gaa til Sæng!“

I Sal Sogn er der en By, der hedder Bjært. Der kom Konen i en lille Gaard op en Morgen meget tidlig, for hun skulde brygge til Jul, og hun begynder da med at forrette, hvad der hører til. Da hun havde faaet Kjedelen til at koge og faaet Maltet mæsket, samt faaet det paa Karret, saa hentede hun sin Rok fram[1]) og vilde sidde der framme ved Kjedelen at spinde, det var endnu ikke Dag, og det var lyst nok der ude ved Ilden. Da hun havde siddet et lille Stød, saa hører hun en Røst, der siger: „Gaa til Sængs, Mor!“ men hun kunde ingen se. Saa tænkte hun ved sig selv: A vil ikke gaa for det, nu er a kommen saa godt i med at spinde, som a her sidder i min egen Tommerom, og a véd da, a sidder i mit eget Bryggers. Men saa varer det ikke uden et lille Korn, saa kommer der en igjen og siger: „Gaa til Sængs, Mor!“ Hun kunde jo ingen Ting se, og hun blev siddende. Men saa varer det kun et Øjeblik, saa bliver Karret væltet og det hele, saa det skyllede runden om hende. Nu blev hun ræd og tænkte: Nu maa a nok helst komme ind! og saa fatter hun sin Rok og render ind ad.

---

[1]) fram: i Køkkenet.

Da det var mørkt endnu, og hun ikke turde komme ud igjen i Bryggerset, inden det blev lyst, gik hun i Sæng og var der, til det blev retten[1]) lyst, hun kunde se. Da hun saa kom op og kommer ud ad Bryggerset, var der fejet og gjort saa rent og pænt, Karret stod paa sin Plads, og alting var sat op igjen. Saa mærkede hun ikke til mere og vidste jo ikke af, hvad det havde været, men hun tænkte, det havde været Ellefolkene.

59. De underjordiskes Salve.

Saa vidt vides var det i Bidse, Gjellerup Sogn, at der en Gang boede en Jordemoder. Til hende kom en Dag en lille Mand og bad hende om at følge med til hans Kone, som var i Barnsnød. Da hun dertil var villig og fulgte med, sank hun ned i Jorden paa et vist Sted i Stuen og var nu nede, hvor Barselkvinden laa. Det var da en af de underjordiske. Da Barnet var født, gav Manden den fremmede Kvinde en Krukke med Salve, som han bad hende smøre Barnets Øjne med, hvilket hun ogsaa gjorde, men benyttede Lejligheden og sneg sig til at smøre sit ene Øje med Salven, for hun vilde ikke udsætte sig for en eller anden Fare, saasom at miste sit Syn, naar hun smurte dem begge. Da alting var i Orden, førte den lille Mand hende op i hendes Stue igjen, efter at have betalt hende rigelig for Ulejligheden. Men saa skete det en Tid efter, som Konen gik ude paa Marken, at hun saa' den samme lille Mand gaa og græsse sin Ko paa deres bedste Græsmark. Saa siger hun: „Hvad! hvem har givet dig Lov til at gaa her med din Ko?" — „Hvad for noget! kan du se mig? hvordan er det gaaet til?" Ja, hun havde da smurt sig med Salven og kunde se ham med det ene Øje. Da den lille hørte det, blev han saa vred, at han slog hendes Øjne ud, for at hun aldrig mere skulde faa de underjordiske at se.

---

[1]) retten = retdan.

60. Dragen i Gilhøj.

Der boede en Gang en Drage i Gilhøj mellem Østervelling og Vestervelling, to Kirkebyer, der kun ligge en halv Fjerdingvej fra hinanden. Denne Drage havde en Kone, der var født af kristne Folk, men var bleven stjaalen fra dem, mens hun var Barn. Saa kom hun i Barnsnød og kunde ikke blive forløst, inden der kom en kristen Kone til og hjalp hende. Han maatte da afsted at hente en saadan og fik ogsaa en listet med sig derned i Højen. Saa blev Barselkvinden lykkelig forløst. Men som Dragen var gaaet ud, havde de to Kvindfolk Snak sammen, og Dragens Kone siger: „Nu vil han nok give dig noget til Betaling for den Tjeneste, du har vist os, det ligner jo rigtignok Kul, men du skal dog tage det med dig hjem. Der skal du lægge det paa Ildstedet, og saa stille dig an, som du vil gaa ind i Stuen, men pas paa at sætte blot den ene Fod inden for Døren, og ryg[1]) dig saa lige tilbage, for ellers faar du ikke noget ud af det, han kommer da og tager det igjen. Men gjør du efter mit Raad, vil det blive til Penge, som du nok kan trænge for og have Nytte af." Ja, hun gjorde akkurat saadan, da hun kom hjem; hun mærkede nok, at Dragen var til Rede og vilde have taget Kullene, men han mægtede det ikke, og da hun strøg Pengene i Forklædet, sagde han: „De har ikke slaaet dig paa Mund, der har lært dig det Raad." De to Kvindfolk havde siden megen Omgang med hinanden, og det havde Dragen ikke noget imod, men Bondens Kone kunde aldrig finde Vejen ned i Højen, saa han maatte altid føre hende ind. Hun kom ogsaa til at spinde for dem, men maatte ikke bløde Fingrene i Munden, naar Hørtraaden skulde vædes, for at der ikke skulde klæbe noget af Kristenheden ved den, thi saa kunde de ikke bruge Garnet. I det Sted havde hun en Krukke med Vand ved Siden for at væde Fingrene i. Da de havde havt saadant Samkvem i flere Aar, siger Dragens Kone en Dag: „Nu

---

[1]) rygge sig: træde baglænds tilbage.

skal du have saa mange Tak, fordi vi har havt Venskab og Omgang med hinanden, nu maa vi skilles, for min Mand vil flytte her fra Egnen." Han sagde, at den kristne Plage blev ham for stærk, og saa hængte de to Dingdanger saa nær ved hinanden, den Lyd kunde han ikke taale. Dermed mente han de to Kirkeklokker. Man vil sige, at de flyttede til Ulhøj ved Stevnstrup i Grensten Sogn, og der var somme, som saa', han rejste, han kom farende gjennem Luften som en lang gloende Læsmerstang.

61. Den lille Guldrok.

I Byen Bjært, Sal Sogn, skete det i den samme Gaard, som foran er nævnet, at der kom en lille Mand ind til Konen en Aften i Juletiden og sagde til hende, om hun vilde følge med ham hjem, hans Kone skulde gjøre Barsel. Saa siger hun, det kunde hun ikke, for hun var ene hjemme, og hun vidste jo heller ikke, hvor han boede, for hun kjendte ikke til ham. Ja, hun skulde ikke være bange for at følge med for den Sags Skyld, for han skulde nok følge hende hjem igjen. Saa fulgtes hun ogsaa med ham ud ad Gaarden, og da de var komne derud, saa gik han ind ad Stalden med hende. Der lukte han en Lem op og gik ned ad nogle Trapper, og saa kom de ned i hans Stue. Da havde Konen der nede allerede gjort Barsel, og Jordemoderen kom med Barnet og flyede denher Gaardmandskone det, at hun skulde holde ved det. Manden kom med en Stol, hun skulde sætte sig paa. Da Moderen var kommen i Sæng, blev Barnet igjen taget fra hende, og saa kom der en med en halv Meldmad paa en Tallerken og noget rødt i et Glas, som hun skulde nyde; men da hun ikke vidste, hvad det var, turde hun ikke, men puttede Meldmaden ned ved sig paa Jorden, og det i Glasset kylte hun over sin Axel. Saa siger den lille Mand, at nu kunde hun komme, saa skulde han følge hende hjem igjen. Den Gang de kom op i Stalden, laa der nogle Høvlspaan, for de havde havt en Snedker, og saa siger han til hende, hun skulde holde sit Forklæde op,

saa vilde han give hende noget deri, forbi hun fulgte med ham. Saa fik hun nogle Spaaner, og naar hun kom nu ind, sagde han, saa skulde hun feje Asken op paa Skorstenen, og saa tænde Ild i de Spaaner; det, der blev af dem, skulde hun passe paa at gjemme; saa længe hun havde det i sin Gaard, skulde hun have saadan en god Lykke til alting. Den Gang hun kommer ind, gjorde hun, som han havde sagt, og da Høvlspaanerne var brændte, stod der en lille bitte Guldrok, og den satte hun ind i sit Skab. Men da hendes Børn siden kom hjem og fik den at se, vilde de have havt den for at faa den gjort om til Fingerringe og Øren-ringe, men hun vilde ikke af med den. Saa længe som hun var levende, havde hun og godt Held til alting, men da hun var død, tog Børnene Rokken og lod den smælte om. Saa var det forbi med Helbet i den Gaard, de mistede saa meget af Høveder og havde Vanlykke til alting, dem der fik den.

62. Konen i Barnsnød.

En Bjærgmand havde stjaalet et lille Pigebarn i den Hensigt, at hun skulde være hans Kone, naar hun blev stor. Da hun kom i Barnsnød, red han paa et Æsel hen til en kristen Jordemoder og fik hende med for gode Ord og Betaling. Efter Forløsningen raader den syge Kone den anden til at gjemme vel, hvad hun fik i Betaling, det var purt Guld, men han vilde forvende det til at se simpelt ud, for at hun skulde smide det hen, og naar han nu red med hende, og de holdt for Døren, skulde hun øjeblikkelig være af, ellers tog han te'n med hende igjen. Da Bjærgmanden kom ind, gav han hende noget som Øgpærer, og det bandt hun godt ind i sit Tørklæde. Da hun var færdig med sin Forretning, var han og færdig til at ride med hende. Hun springer af, lige som de kom for Døren, og han siger saa: „Det Raad har min Kone lært dig.“ Siden løste hun Tørklædet op og fandt det rene Guld.

63. Faarestien over Sængen.

Der var et Sted i Ty en Mand, som ikke havde Lykke med sine Faar. En Dag kom en Bjærgmand til dem og bad Konen følge med ham og forløse hans Kvinde, da hun var født af Kristenfolk. Hun fulgte med, og alt gik godt. Den syge raadede hende, hvis hendes Mand skulde byde hende Mad eller Drikke, da ikke at tage noget deraf, og saa var der et endnu, hun vilde sige hende: deres Faaresti i Gaarden var lige oven over deres Sæng, og naar Faarene pissede, løb det ned i den, derfor habede Bjærgmanden dem; vilde de altsaa flytte Faarestien, saa skulde de siden nok faa Held til deres Faar. Ved Afskeden betalte han den fremmede Kone for hendes Ulejlighed, en hel Haandsfuld Høvlspaaner fik hun, men dem regnede hun ikke til andet end at tænde Ilden ved, og alene derfor tog hun dem med. Dog var de blevne til ene Guldstykker, da hun var kommen op og vilde smide dem i Køkkenet. Saa fortalte hun sin Mand, hvad Bjærgmandskvinden havde raadet dem, de flyttede deres Faaresti, og siden havde de ikke mere Mist end enhver anden, imellem deres Faar.

64. Barnet i Hønehullet.

Bjærgfolkene vil gjærne tage kristne Børn. Et Sted var Bjærgkonen da og gaaet ind for at tage et Barn, og hun skulde have det ud af Hønehullet, men dette var jo lille nok, og i Ondengoblag[1]), som hun staar der og slæber paa det, kommer Manden fra Arbejde. Han begynder at skjælde ud, for han troede, det var hans Kone, og siger, hvad det var for Kunster at staa og slæbe med Barnet der, saadan som det græd, og det var jo intet Under. Den Gang hun hørte det, saa rendte hun sin Vej og lod Barnet sidde. Manden faar det da af Hullet og kom ind med det igjen. Da var Konen ikke inde endnu, hun var ude at malke, men

---

[1]) i Ondengoblag: i det samme.

da hun kommer ind, fortalte han hende, hvor Barnet havde siddet. Ja, det kunde hun ikke sige noget om, for da hun gik hen at malke, laa Barnet og sov godt nok i Vuggen.

65. Det forbyttede Barn.

Et Par Folk, der boede udflyttet fra Byen i Nærheden af Rold Skov, havde faaet sig et kjønt lille Barn. Men der var Troldfolk i Nærheden, og de forbyttede Barnet ved Nattetide, tog det bort med sig og lagde et af deres egne i Stedet. Folkene mærkede ingen Ting til, og saa havde de Skiftingen en Tid. Men saa kom Konen i Tanker om, at det dog nok ikke var saa ganske rigtig med det Barn, hun der ofrede sin Kjærlighed paa. Saa en Dag gav hun sig til at brygge, hun brugte en Kirsebærsten til at mæske i og en Nøddeskal til Tapkar og en Egeskal til Øltønde. Da Skiftingen saa' alt dette, sagde han: „Nu har a levet i mange Aar og set Rold Skov ophugget og opgroet tre Gange, men aldrig har a set det før.“ Saa siger Konen: „Er du saa gammel en Karl, saa skulde Skam have dig!“ Hun snapper Limeskaftet og tærsker dygtig paa ham, idet hun jager ham ud. Saa tog han i sine Fødder og rullede sig sammen ligesom et Hjul, hvorpaa han trillede afsted op ad Bakker og ned ad Dale, saa længe de kunde se ham.

66. Bjærgmandsdrengen.

Der var en fattig Husmand, som ikke godt kunde faa sin Jord drevet, og derfor vilde han til at pløje med sine Køer. De var jo ikke saa nemme at vænne til den Kjøren, han kunde ikke styre dem, og saa maatte Konen ud at hjælpe ham. De havde et lille Barn, men da det var ret godt Vejrlig, tager de Vuggen med Barnet i og sætter den ud til Agerenden. Der pløjer de en Omfar, og de pløjer en anden, Konen ser til Vuggen hver Gang, men da hun kommer der igjen, ligger der to i den, og hun kan ikke kjende dem fra hverandre eller se, hvilken hun er Moder til. Altsaa maa hun da tage sig af dem begge to. Det gaar da hen

i nogle Aar, men det ene Barn var snart som dumt, det andet derimod kunde snakke, og det havde de da Tro til var deres eget, endskjønt de ikke kunde slaa sig til Ro med den Tro, fordi de i et og alt ellers var saa uadskillelige. Da nu Tiden kom, den ene skulde ud at tjene, blev Konen kjendt det Raad at brygge i en Æggeskal. Hun slaar et Æg midt over, sætter en lille Pind i som Tapstang og brygger løs, mens de to Børn staar i Bryggerset ved hende og ser de Anstalter. Da hun nu kommer lidt Malt paa og vil hælde Vand i, saa begynder den dumme: „Nej, langt har a været, og meget har a set, men aldrig har a set brygget paa en Æggeskal." Saa vidste hun Besked, og nu gjaldt det om at blive af med den. Hun faar det Raad, at hun skal gjøre Ovnen rigtig glohed og lade, som den Dreng skal derind. Da hun nu staar og ilder, og Drengene ser paa hende, siger deres egen: „Hvad er det til, du varmer Ovnen saa stærk i Dag, Moder? du har jo ikke Brød at ville bage." — „Nej, det er din Broder, a vil have varmet." Da alle Ildgnisterne var saa ragede ud, og Ovnskaaden lagt, saa tager hun ved Drengen, men i det samme kommer Bjærgmanden rendende, alt hvad han kan, med en lille Kasse under Armen. Med de Ord: „Du vilde have været værre imod min, end a vilde have været imod din," snap han sin Dreng fra hende og smed Kassen: „Der er en lille Kasse, du skal have, fordi du har været god imod ham hidindtil, saa behøver du ikke at pløje med Køerne siden." Kassen var fuld af Guldpenge, hvorfor de kjøbte sig en lille Gaard.

67. Skiftingen.

Der var en Mand og en Kone et Sted, der fik dem et Barn, og det havde de et Par Aar eller tre. Men da det kunde æde alt det, det kunde faa, og aldrig vilde sidde andre Steder end under Bænken, saa blev de da saa inderlig kjede af det, men Konen endda for alting, hun var saa meget elendig over, te hun skulde pleje det Barn. Det slog altid et Par Øjne op og et Gab saa store som en Djævels, og

hun gav det aldrig saa meget at spise, te det vilde jo have meget meget mere; desuden snakkede det aldrig og kom heller ikke til det. Saa var det i den Tid, der var Kjæltringer til, og af dem kom der mange af og til for at tigge. Saa spurgte Konen en til Raads, og hun spurgte en anden til Raads, for den Slags Folk er ikke saa uefne; hun kunde da ikke forstaa det med det Barn, te der vilde aldrig være andre Steder end der under Bænken, og hun gav det aldrig nok at æde, hun vidste ikke, hvor meget det kunde fylde i sig. Saa kom der et gammelt Kjæltringkvindemenneske en Dag, og da Konen beklagede sig til hende med, vilde hun hen at se Barnet og føle paa det da. Saa slog det et Par Øjne op og et Gab, te hun turde snart ikke komme nær til det, det lignede saa næsten et Udyr. Saa siger Kjællingen: „Ja, der er Fejler ved det. Nu skal du stille an en Dag, ligesom du vil til at brygge, men du skal tage en Æggeskal og sætte en Pind i som en Tapstang, saa skal du nok faa Visshed i Sagen." Naa, hun stilte ogsaa saadan an og gav sig til at brygge i denher Æggeskal. Saa vinder Barnet op under Bænken og slaar en Skranni[1]) op, saa det skingrede i hele Gaarden, og siger: „Vidt hår a wåt, å møj hår a sjet, men åller hår a sjet, di hår brøgget i en Ægskål!" Saa vidste Konen da, te det var ikke hendes eget Barn, og hun havde endda aldrig tænkt, dether havde været ude af Huset. Hvad hun har at gjøre, hun napper en stor Kjæp og giver sig til at prygle paa dether arme Barn, der sidder under Bænken, og siger: „Dit Stykke Spøgelse! a har nu havt dig i tre Aar og havt Spektakel med!" og saa bankede hun da paa det, alt hvad hun kunde. Saa kommer der en gammel Kjælling farende ind ad Døren og ser da ud til alle andre Ting end godt, hun snapper Barnet ud fra Bænken, idet hun hviner til Konen: „Her har du dit Barn, din Ørn! a har været bedre ved dit, end du har været ved mit!" og knyger saa ud ad Døren med det, idet hun raaber: „Nu

---

[1]) Skranni: Skoggerlatter.

kan du tage dit Barn, det hænger ude i Kjeldestagen!" Der havde hun vel hængt det, for om det kunde ikke have faldet ned i Kjelden. Saa kommer Konen ud og fik hendes eget Barn løst ned og fik det ind, men hvem der var glad, det var baade Mand og Kone, te de fik deres Barn igjen, og det blev til en stor og dygtig Karl, der fik Gaarden efter dem.

Efter en andens meget lignende Fortælling sagde Skiftingen, da han saa' Konens Anstalter:

„No hår a wåt i Bakker å Dål',
men ålder hår a sjet brøgg i en Ægskål'."

68. Pølsen.

En Bjærgkone havde listet sig ind et Sted og byttet det kristne Barn om med hendes eget. Det Barn kom aldrig til at gaa og blev altid ved at være saa bitte. Hver Gang de skulde have noget at æde, sagde han, han vilde have Pølse, han vilde have Pølse, og det kom af, at han havde faaet Smag derpaa nede i Bjærget, hvor de faar saa mange Pølser af de Kristne, de feder og slagter. Saa var det en Gang, deres So havde lagt Grise, og der var saadan en Atling[1]) imellem dem, der døde. Den Gris finder de paa at stege hel og giver ham den, lige som den var: her var Pølse til ham. Den Dag tog Folkene ad Marken, og Bjærgungen skulde nu trøste sig ved den Pølse der hjemme, men der var og en anden Dreng hjemme, han stod ved Vinduet og hørte Troldungen sige: „Er det en Pølse? a er saa gammel, te a har set Rold Skov ophugget og opgroet syv Gange, men aldrig har a set saadan en Pølse. Pølse! har du Tryne, har du Hoved, har du Fødder, har du Hale? nu har a aldrig i mine Dage set saadan en Pølse." Saa bed han ind ad Enden paa denher døde Gris. Den Gang han havde spist den, gik han ud ad Laden og hoppede fra et Hanebaand og paa et andet. Det stod den anden Dreng ved Lugen og

[1]) Atling: Horke, Vantrivning.

saa'. Saa siger han til den: „Da skulde du og have Skam! du kan saadan hoppe, og vi har ikke kunnet faa dig til at gaa for nogen Sag." Saa løb Drengen ad Marken og fortæller det til Manden. Han kommer hjem og vil give Trolddungen Hug, men da var den der ikke, og de saa' den aldrig mere.

69. Drengen i Yllebjærg.

Det var vistnok i Majgaard i Mejrup, at der boede en Mand, som havde en stor Flok Børn, og han var meget fattig. Saa var der nogle rige Folk, der besøgte dem en Gang imellem, og de lod til at ville saa gjærne have et af Børnene. Omsider tykte Manden ogsaa, det kunde være godt nok, de havde en skjøn Slump alligevel, og Barnet var han vis paa fik det godt. Saa kom der ogsaa en Morgen, efter at Manden havde givet sit Minde til at afse Drengen, en fin Karet kjørende med Kusk paa Bukken, og Manden i Vognen tog ham ind til sig. Saa sagde Herren: „Lyst æfor å Tog' æbåg, ingen skal se, hur vi fårer!" Dermed var det hele henne. Efter syv Aars Forløb kom Drengen igjen, men ingen, ikke en Gang hans Forældre, kunde faa at vide, hvor han havde været henne. Den eneste Oplysning, Folk fik, det var, at naar han siden en Gang blev svirende, saa sagde han: han vidste nok, hvordan det var i Yllebjærg Bjærg. Saa kunde Folk jo ikke tro andet, end at det var der hos Bjærgfolkene, han havde været i den lange Tid.

70. Hos Ellefolkene.

Der var en Pige i Tem Sogn, som kom ned til Ellefolkene og var der i tre Døgn, men da hun hverken vilde spise eller drikke, ej heller sige et Ord, kom hun op igjen, men havde siden den Tid ej sin Forstands fulde Brug. Hun havde en Datter, som siden har fortalt Historien.

71. Pigen i Bjærget.

Bjærgfolkene vil gjærne tage Børn ind til sig i Bakkerne, men de kan ikke faa dem paa andre Maader, end de vil

gaa godvillig. Saa feder de dem med Sukker og Grøntsager og fine Ting, og slagter dem endelig, ligesom vi her slagter Svin hen. Saa var der da en Hyrdepige, der skulde om ved en Høj en Dag, og der kommer Bjærgkonen til hende og siger: „Det er saa koldt i Dag, lille Pige! vil du ikke med ind og have lidt Varme? det kunde være, a kunde have lidt Bær og Sukker til dig ogsaa." — „Ja Tak!" siger Pigen, og hun kommer med hende ind i Bakken. Der lagde Konen til hende mange gode Sager, og Pigen tog godt til sig af det; hun tykte, det var skjønt. Hen imod Aften siger hun: „Men mine Faar! dem kommer a nok til at have hjem." — „Aa, dem skal du ikke bryde dig om," siger Bjærgkonen, „de kommer nok hjem." — „Ja men det er da galt, naar a kommer ikke med," siger hun, men hun lod sig da snakke for og blev der Natten over. Næste Morgen siger hun: „Ja, nu skal a te'n[1]), men hvad skal a sige, naar a kommer hjem?" — „Aa, du kan sige, te a kom og tog dig, men for Resten haster det ikke saa stærkt med dig, nu det er blevet over Tiden alligevel." Hendes Mening var jo, at hun skulde ikke komme hjem mere. Saa bliver Pigen ved at gaa der og havde det udmærket godt, hun forlangte somtid at komme ud, men det maatte hun ikke, de sagde, hun kunde ikke taale det. Ja, det tykte hun var noget sært Snak, for hun havde før nok kunnet taale at være ude. Der var tre Drenge der inde, dem blev der ogsaa fedet paa. Saa en Dag siger hun: „Maa a ikke gaa lidt ud paa Agrene at lege? a skal nok komme igjen." — „Nej, I kan spøge her inde," siger de, „i jert Kammer," — for Pigen og Drengene havde Værelse til fælles. Efter en otte Dages Tid igjen vil Konen ind at se til dem, og Manden kommer i Døren og siger: „Er hun snart fed nok til Slagtning?" — „Nej, ikke endnu, men det hjælper." Den Snak hørte Pigen, og næste Dag spørger hun igjen om at komme ud: „I skal ikke være bange for, a vil rende fra jer, naar a blot faar

[1]) te'n: afsted.

noget godt." — „Ja, du skal faa alt det, du kan perse i dit Liv." Saa spørger hun, om Drengene maatte ikke følge med. Jo, det kunde sagtens ske. De kommer ud, men hun render strax ind igjen og siger: „Nej, a er ræd, de skal faa mig at se." Da de kom ind, siger Konen til Drengene: hvad hun sagde? Ja, hun turde ikke være ude. „Saa kan vi bestemt godt lade hende gaa ene ud." Hun bliver da ved at forstille sig, og Bjærgmanden føler af og til paa hende. Ja, nu var hun baade fed og dejlig. „Ja, a kan blive meget mere svær endnu," sagde hun. Næste Dag forlangte hun at faa Drengene med ud. „Ja, saa tør vi godt lade hende gaa ene," sagde de. Lidt efter skulde en ud at se efter hende, da stod hun ved Hullet. Dagen efter tog hun Træsko i Haand, aldrig saa saare hun var udenfor, og halede hjem, imens hun kunde. Det var lige 21 Dage, hun havde været henne. Forældrene vilde have at vide af hende, hvor hun havde været, og det fortæller hun. „Nej, saa skal du ingen Hug have," sagde Faderen, og siden blev hun ved at være en ordenlig Pige. Ellers siger de, at Bjærgfolkene kan helt forandre de kristne Børn, de faar ind til sig; men hun var jo saa gammel og kunde nok passe paa sig selv.

---

2. Sagn om Kæmper, Nisser, Udyr og Lindorme.

72. Knoppen paa Yllebjærg.

Yllebjærg Bjærgmand havde været henne at besøge ham i Lindebjærg, og der havde han glemt en af hans Vanter. Saa bliver Lindebjærgmanden det va'r om anden Dagen[1]), da den anden var rejst, te han havde glemt den, og han var kjed af det og vidste ikke, hvordan han skulde faa den til ham. Saa gaar han ud paa Bjærget og ser over ad Yllebjærg til. Jo, han kunde nok se det; der er jo to Mil imellem Bjærgene, og han troede ogsaa nok, han kunde kylle Vanten derhen, men vis paa det var han da ikke, Vanten var nok letagtig. Saa slaar han Raad med sig selv og fylder da Tommelfingeren med Muld, nu var den nok ikke for let, og han tykte, nu skulde det prøves. Saa tager han det mest visse Sigte, han kunde, og kyller Vanten, og det lykkes ham ogsaa at faa den derover; det traf saa akkurat, at den faldt paa den østre Ende af Bjærget. Yllebjærg Bjærgmand hører det forfærdelige Dump, det gav, han kommer da ud at se og finder da Vanten. Det blev han glad over og giver sig nu til at ryste Mulden ud af den. Se, saadan er den Høj, der er oven paa Yllebjærg, bleven til af Mulden i Vantefingeren.

73. Bjærgfolkenes Dæmning.

Der er en Bakke ved Limfjorden, som hedder Rønbjærg, og om dens Oprindelse fortælles følgende. Der boede en

[1]) Anden Dagen: Dagen efter.

Gang en Bjærgmand med sin Kone paa Himmerland. Han tog over til Livø og fik Tjeneste som Røgter, men vilde gjærne hver Aften hjem at se til Konen, hvorfor han maatte vade over Limfjorden. Det varede ikke længe, inden han blev kjed af den Vaden baade hen og hjem, og saa snakkede de det af, han og hans Kone, at de vilde lægge en Dæmning fra Livø og over til Himmerland, at han kunde gaa over paa. Bestemmelsen blev, at de skulde begynde at dæmme hver fra sin Side en vis bestemt Aften og saa mødes paa Midtvejen. Nu var det noget taaget den Nat, saa de kunde ikke se hverandre, og det var uheldigt. Da Manden faar en Posefuld Jord der ovre paa Livø og skal til at dæmme, saa hører han en ovre sønden for Fjorden, der tuder i et Horn, og da han tror, det er hans Kone, der raaber ad ham, saa gaar han hen ad den Kant paa og lægger der sin Jord. Konen havde nu taget sit Forklæde fuldt af Jord der ovre paa Himmerland, og hun var gaaet ad den rette Kant ned ad Fjorden til, men der var Hul paa Forklædet, og desaarsag tabte hun en Klat hist og her, som blev til tre fire smaa Høje, der ligger der endnu. Men lige som hun var kommen ned til Fjorden, begyndte Taagen at lette, og saa ser hun, at hendes Mand havde dæmt langt ud til Sønder i Fjorden, hvorover hun bliver saa arrig, at hun smider al den Jord, der var i Forklædet, lige paa én Plet, og saaledes blev Rønbjærg Bakke til. Men der, hvor hun havde taget Jorden, der er endnu et stort dybt Hul, te der kunde gjærne ligge et Hus i, og det Hul kaldes den Dag i Dag Livgrav.

74. Et Forklæde Sand.

En Ellekvinde var bleven vred paa nogle Folk i en Gaard, der laa ikke ret langt fra hendes Hjem. Hun vilde da begrave denne og tog til den Hensigt sit Forklæde fuldt af Sand og vilde kylle derpaa, men der gik Hul paa Forklædet, saa Sandet løb ud, og deraf blev en stor Høj, men Gaarden blev skaanet.

75. Kæmpens Kone.

En Kæmpes Kone gik ud af Højen at se sig om. Tæt ved gik nogle og pløjede; saa tog hun baade Bæster og Folk og Plove i sit Forklæde og gik ind i Højen til Manden, hvem hun spurgte, hvad det var, der vrøvlede her i Forklædet. Han sagde: „Det skal du lade gaa igjen, for det skal fordrive vi andre.“

76. Kirketaarnene.

Det var to Kæmper, der byggede Vildbjærg og Timring Kirker, og de byggede dem med Taarn begge to. Den Gang Kirkerne var saa færdige, skulde de til at prøve, hvem af dem der kunde slaa Taarnene ned paa hverandres Kirker, men de skulde hver blive staaende ved sin. De toge da deres Lufvanter, for med dem var det, de skulde slaa. Ham, der stod ved Vildbjærg Kirke, tilfaldt det at slaa først. Han fyldte da sine Vanter med Jord og kylte dem. De ramte og godt nok, for Taarnet blev slaaet om, men Sandet slog til Siden, og deraf blev den Høj, som endnu ligger norden for Kirken paa selve Kirkegaarden. Nu skulde han i Timring til at gjøre Gjengjæld og fyldte ogsaa sin Vante med Sand, men da han nu kylte den, kom den ikke længere end over den Aa, der løber igjennem Vildbjærg, og der ligger endnu en Høj imellem Præstegaarden og Aagaard. For Resten er det rimeligst at antage, hvad Timringhøjen angaar, at Kirken er bygget paa et gammelt hedenskt Offersted, hvad ogsaa andre véd at fortælle.

77. Sten i Korgavlen.

Vorbjærg Kirke er bygget af to Kæmper, der var Brødre, og de har ført Stenene herover fra England. Paa den østre Ende af Koret sidder to Sten uden for de andre meget højt oppe. De er tilhuggede med en Kant hen ad Midten, og den ene sidder en lille Smule oven for den anden. De Sten skal Kæmperne have siddet paa deres Knæ og muret ind, saa kan man danne sig et Begreb om,

hvor høje de Karle har været. Der fortælles og, at den ene af dem sad en Dag paa den saare stejle Kirkebakke og solede sig. Saa kommer der en Mand kjørende neden for paa Vejen. „Av!" siger Kæmpen, da var det Manden, der kjørte over hans Ben.

78. Karup Kirketaarn.

Karup Kirketaarn var i gamle Dage saa højt, at der gik saadant Rygte af det rundt om, og der er blevet taget af det to Gange, første Gang atten Alen, og elleve Alen anden Gang. Saa var det endda saa højt, som Kirketaarne er nu om Tider. Men saa var der en Kæmpe, der tog sig for at ville have det Taarn slaaet ned. Han kom rejsende uden Lands fra og var saa stor, at han kunde tynge Skibet helt ned, som han kom sejlende paa. Han brugte 80 Alen uldent Tøj til et Par Buxer, og hans Træsko var af store Planker, der var samlede med Jærnklinknagler. Da han kom til Torning og Skræ, hvor der er saa mange Kampesten, begyndte han at kaste Sten efter Taarnet, men ramte det ikke, da der var saa langt et Maal. Den første, han kastede, kløvedes imellem Hænderne paa ham, og det ene Stykke faldt i den Dal, som kaldes Svinetrug, og som gaar fra Aarestrup og den Bæk, der løber ad Karup Mølle ned sønder paa, i det Stykke er der endnu Tegn til hans fem Fingre, og Gaarerne derpaa kan tydelig ses, for det var i den Tid, da Stenene groede og var noget blødladne. Det andet Stykke faldt sønden og østen for Karup Mølle. Da han kom forbi Skræ, og Stenene fik Ende — for paa Alheden er der jo ingen — saa vilde han ikke gaa tilbage at hente nogle, hellere vilde han da rive Taarnet ned med Haandmagt. Det fik han Held af og rev det ned til Bygningen paa blot en Dags Tid. Siden har Karup Kirke været kullet.

79. Stenkast. a.

To Kæmper, af hvilke den ene boede paa Fur i Limfjorden, og den anden paa Mors, var blevne vrede paa

hinanden og vilde slaa hinandens Kirker ned. Morskæmpen kastede en Sten, som imidlertid faldt i det nordligste af Aasted Sogn i Salling ved en By, der hedder Torp.

b.

Paa Halgaard Vavn i Tvis stod der en Kæmpe, som vilde have slaaet Mejrup Kirke ned med en Sten, men den faldt midt Vejs. Nu er den bleven slaaet i Stykker, men der var Mærker i den af hans Fingre. Den vendte sig, hver Gang den kunde ryge[1]), de bagede i Agerbæk.

c.

Der ligger en forfærdelig stor Sten ved Rosmose, som i sin Tid er kastet af Sunds Præstegaardsnisse imod Sinding Kirke, og der er endnu Mærker i den af hans Fingre.

d.

Gjellerup og Ikast Kirker siges at være byggede paa én Tid, men med Ikast Kirkes Bygning gik det hurtigere fra Haanden. Derover blev Gjellerup-Mændene misundelige og fik en Kæmpe til at kaste en Sten over efter den for at knuse den. Men han havde ikke ret beregnet sine Kræfter, for Stenen naaede ikke nær sit Maal, den faldt i Vidse Mose, hvor den endnu findes, og der er Huller af Kæmpens Fingre i den.

e.

Ovre i Kølkjær, Rind Sogn, ligger nogle store Sten drint drant[2]). Dem har en Kæmpe ovre i Brande Bjærge kylt efter Gjellerup Kirke for at slaa den om, men de naaede ikke saa langt. De ligger ved Vejen fra Fjederholt til Kølkjær i æ Skidendamme.

---

[1]) ryge: lugte.
[2]) drint drant: hist og her.

f.

Der har en Gang staaet en Kæmpe ved Brande Kirke og kastet en stor Sten efter Ikast Kirke for at slaa Taarnet om. Men Stenen naaede ikke saa langt, den faldt ned i Stendammen i Kølkjær og ligger der endnu. Man kan se Mærker af Kæmpens fem Fingre i den.

g.

I Diget omkring Gjellerup Kirkegaard sidder en stor Sten, hvori ses fem Huller paa én Led og fem paa en anden; det er Mærker af en Kæmpes ti Fingre. Det er to Kæmper, der har bygget Gjellerup og Ikast Kirker. Men Gjellerup Kirketaarn blev langt det højeste, og derover blev Ikast-Kæmpen misundelig. Han vilde da slaa Taarnet om og kylte en stor Sten derover, men ramte ikke, den faldt, hvor den nu ligger.

80. Kræmmerstenen.

Da Ikast Kirkes Taarn var under Bygning, lejede Troldfolket, som ikke kunde lide dette og gjærne vilde forstyrre Arbejdet, en Kæmpe i Nørre Snede til at kaste en stor Sten efter Taarnet for at knuse det. Han kastede den ogsaa af al Magt, men da han ikke havde taget sig nok i Vare og sat den for lavt, tørnede den mod en brat Bakkeskrænt, Gludsted Brink, og naaede altsaa ikke sit Bestemmelsessted, men rullede i det Sted ned i Dalen vel en halv Fjerdingvej, hvor den stødte mod en Kræmmer, der gik der med sin Kramkiste paa Ryggen, og knuste ham. Den blev derfor kaldet Kræmmerstenen og ligger der endnu, om den ikke i de senere Aar er kløvet til Grundsten. Den var meget stor, og der var nok over tyve Læs Sten i den. Af Kæmpens Fingre var der tydelige Mærker, lange krumme Riller, som der bliver paa en Snebold, naar en kryster den i Haanden. De Folk, der ere meget fornuftige, ville have til, at den har været Grændsesten for en Vildbane, saadan som der fandtes inde i Skovene i gamle Dage paa de bare Pletter.

81. En dygtig Bjærger.

Der var en Herremand, som ikke kunde faa sit Korn aftærsket, ihvor mange Tærskere han end holdt, fordi Nissen hver Nat slæbte ligesaa meget Korn hjem fra andre Herregaarde, som der blev tærsket om Dagen. I Begyndelsen syntes han, dether var ret rart, men til sidst blev han dog kjed af, at den Tærsken aldrig kunde faa Ende. Saa gjorde han Akkord med en Mand, at han skulde have en temmelig betydelig Sum for at tærske ham alt hans Korn, men dersom han ikke kunde faa det gjort til første Maj, skulde han ikke have noget for sit Arbejde. Manden møder ogsaa med tre Hjælpere, og de giver sig til at tærske, alt hvad de kan. Saadan gik det nu i nogen Tid, men de blev jo da endelig kloge paa, at ihvor stærkt de skyndte sig, saa var der dog lige meget tilbage. Saa en Aften siger Manden til hans Hjælpere: „Det gaar ikke redelig til, vi maa have at vide, hvordan det forholder sig; det er nok en Nisse, som her har sit Spil, og derfor vil jeg vaage her i Nat, har I Lyst til at blive hos mig?“ Den ene vilde nok, men de to andre turde ikke. Saa vaagede de to den Nat. Endelig hen ad Dagningen kommer Nissen ganske forpustet slæbende med en uhyre Dragt Korn. Saa langer Tærskeren ham en ordenlig en over Ryggen og siger: „Du skulde da ske en Ulykke! gaar Du her og slæber Korn hjem, saa vi aldrig kan blive færdige!“ — „Ja tager du ét Neg, saa tager jeg to“, siger Nissen saa, og det gjorde han, hvorfor det ikke varede mange Dage, inden de fik det hele aftærsket til sidste Neg.

82. Nisséholdt.

Omtrent midt Vejs mellem Lundgaard i Gjellerup Sogn og Vig (Herningsholm), dog nærmest den sidste Gaard, er der ude i Engen en ringe Forhøjning af Omfang som en Gaardsplads, der kaldes Nisseholdt, og den skal være fremkommen paa følgende Maade. Forhen var der Nisser baade i Lundgaard og paa Vig. De havde ikke noget godt Øje til hinanden, da de indbyrdes havde hinanden mistænkte for

Tyveri af Husbondens Foder. Det gik dog i Stilhed en Tid, imens den ene slæbte store Børrener[1]) Hø og Halm og Havre fra den anden, naar han ikke mærkede det. Men en Nat mødtes de lige paa Nisseholdt, hver med et grumme stort Bundt Hø paa Nakken. Saa tog Arrigskaben Overhaand. Lundgaardsnissen tog sin ene Vante og kastede den efter Herning Kirke; den ramte Taarnet med saadan Magt, at det faldt om, og siden den Tid har denne Kirke været kullet. Nu blev Vigsnissen rent ude af sig selv, da hans Husbonde ejede Kirken, og saa tog han, for at gjøre Gjengjæld, en Knold og kastede den over mod Gjellerup Kirketaarn, men han gav sig ikke Tid til at tage ordenlig Sigte, og den naaede heller ikke langt nok, for den faldt lige østen for Lund, og der blev da en Høj, som kaldes Bavnshøj. De kom nu i Haarene paa hinanden, men hvad Ende Striden fik, véd man ikke. Der maa vist have flydt Nisseblod, da Nisseholdt endnu den Dag i Dag er skaldet og ufrugtbar.

83. Nissernes Slagsmaal. a.

En Gang havde de for lidt Foder paa Gaardene Lergrav og Skjerk i Avlum Sogn. Nisserne gik saa ud om Natten for at stjæle, og indbyrdes tog de fra hinanden. En Aften mødtes de med store Børrener ved Skjerk Bro og kom strax til at slaas, men Lergravnissen fik Magten. Saa løb den anden hjem til Manden og spurgte ham, hvad han skulde gribe til, for han kunde ikke staa sig, og han fortæller jo det hele om Slagsmaalet. „Tag saa Ploven og slaa med!" var det Raad, Manden gav. Nissen snap Ploven og fo'r tilbage, hvorpaa Slagsmaalet begyndte paany. Nu fik Lergravnissen dygtig Tærsk. De store Dynger Halm, de havde slæbt paa, trampede de saadan sammen, at der blev en stor Høj.

---

[1]) Børren: Byrde, Dragt.

b.

Om Lergravnissen fortælles videre:

Der var Foderbetryk paa Lergrav, og Nissen var gaaet over til Varhede for at stjæle Foder, men Varhedenissen var ude i samme Ærinde, og de mødtes ved Varhede Vaad. Saa kommer de til at slaas efter at have smidt Halmen, og endskjønt Varhedenissen havde en Plovstav[1]) med, fik den anden dog Magten. Men Varhedeboerne vil nok helst fortælle, at Lergravnissen havde Plovstaven, og den anden fik Magten.

84. Bagploven.

Talundnisse og Nygaardnisse fra to Gaarde i Ørre førte Strid med hinanden en Gang. Saa kommer Talundnisse en Aften, da Folkene var i Sæng, til Vinduerne og sagde: hvad han skulde tage og slaa med? Manden tog da lige Ordet og sagde: han kunde tage Bagploven. Saa hørte de ikke mere til det den Nat, men om Morgenen fandt de Ploven liggende i ene Splinde ude paa Marken imellem Gaardene.

85. Bølnisse og Asgaardnisse.

Der er to store Herregaarde, de ligger nok i Salling, og den ene hedder Bøl, den anden Asgaard. Der var to Nisser, en paa hver Gaard, og derfor blev de kaldte Bølnisse og Asgaardnisse. Naar der var Foderbetryk, gik deher Nisser ud og tog en Hentning Foder runden om i Bøndergaardene, saa længe der var noget, eller der kunde

---

[1]) I Stedet for de to faste Haandtag, der nu ere paa Plovene, var der paa Hjulploven en Handel, som var fast, og en Plovstav, der sad løs og nemt kunde tages af. Den var af Tykkelse som et Grebskaft, og naar Ploven gik godt, kunde Pløjeren tage den af, styre Ploven med højre Haand paa Handelen og med venstre Haand skrabe Senerne fra Langjærnet, hvorefter han satte den paa sin Plads igjen og brugte den som Haandtag.

undværes noget, og naar det slap op, saa stjal de fra hinanden. Det gik nu længe godt paa den Maade, men endelig bliver de opmærksomme paa det hver især, at lige saa meget Rug den ene tog, lige saa meget Byg fattedes han i det samme, og det kunde da ingen af dem forstaa, hvordan det kunde være. Men en Nat mødtes de hver med en forsvarlig Dragt, og saa gik det op for dem. I deres Arrighed satte de nu deres Korn og gav dem til at slaas ret for Alvor. Det endte da saadan, te Bølnisse fik tre Sideben slaaede i Stykker, og meget andet fik han paa hans Rygstykker af tørre Hug at være. Dernæst maatte han gaa tomhændet hjem, for Asgaardnisse tog alt det hele med, og det var endda snart det værste af det. Da Bølnisse kommer hjem, gaar han ind til Staldkarlen og fortæller, hvor elendig det var gaaet ham, og slutter Fortællingen med, te dersom han vilde have hans Heste fede, og hvis Foderet skulde slaa til, saa maatte han hjælpe ham. Det lovede Karlen ogsaa, han skulde nok gjøre, hvad han kunde. Saa siger Nissen: „Du skal tage Møggreben i Stalden, og naar du ser, der kommer et gloende Hjul med tolv Egere[1]) i ind ad Ladedøren, og der kommer et imod det, der er kuns otte Egere i, saa skal du slaa alt det, du orker, paa det Hjul med de tolv i, for det andet med de otte i, det er mig.“ Da det saa blev Aften, tager Karlen Greben og gaar ud i Laden. Hen ved Midnatstid kommer der saa et Hjul trillende, som er helt rødgloende, og det trimler ind ad Gaarden, men ud ad Ladedøren kommer et med otte Egere, og de mødes saa i Gaardsrummet og fløj saa haardt imod hinanden, te der stentede to Egere ud af det Hjul med de otte i. Da Karlen saa' det, saa brugte han Greben saa godt han kunde, og nu varede det heller ikke længe, inden der skred et Par Egere ud af det store Hjul. Saa blev han ved at dundre løs paa det, og det lille Hjul hjalp til saa længe, te der var ikke

[1]) Ege, Fl. Eger hedder paa jysk Jægger, Fl. Jæggere, med løbende Toneholdd.

uden fire Egere i det store. Saa rendte de saa haardt imod hinanden den sidste Gang, te det store Hjul stentede lige tilbage højt op i Luften og over Laden, og siden saa' de det aldrig mere. Deres Foder kunde nu altid slaa godt til der i Gaarden, men knappelig Raad havde de altid paa det ovre i Asgaard, for, som Karlen sagde, det kunde ikke blive bedre, inden de fik deres Hjul sløvet op [1]) paa Nystand. [2])

86. De tre Nissers Slagsmaal.

Der var tre Nisser i Hemmed Sogn, den ene havde sit Tilhold i Hovem, den anden i Pagaard og den tredje i Toftum. De vare slemme om Vinteren til at stjæle Foder fra hverandre, og en Vintermorgen meget tidlig traf de til at mødes alle tre paa en smal Sti, der førte over en Eng imellem Pagaard og Toftum, og de havde hver især saa meget Foder paa Nakken, som de ret vel kunde drage. De kom selvfølgelig strax til at slaas, og Pagaard Nisse, som var alene imod de andre to, fik et fælt Lag Bank. Da de havde pryglet ham det de vilde, saa gik de deres Vej, men han blev derimod staaende midt paa Stien. I det samme Lag kommer der en Mand, som skulde over Engen ad netop den Sti, men da han ikke havde Lyst til at komme forbi den vrede Nisse, raabte han, da han kom i Nærheden af ham: „Efter dem, efter dem! du fik det sidste Slag!" Saa rendte han, og oppe paa Marken stod der nu en ny Kamp imellem dem. Imidlertid kunde Manden jo komme, hvorhen han vilde.

87. Nissen paa Havrestakken.

Nisserne i to Gaarde var saa fæle til at stjæle fra hverandre. En Aften kommer han paa den ene Gaard og vil stjæle en Havrestak, der stod ude paa Marken imellem Gaardene. Men til al Held og Lykke laa den anden Nisse

---

[1]) sløve et Hjul op: indsætte nye Fel eller Eger, hvor det behøves.
[2]) o Nystånd, med standsende Toneholdː paa ny.

oppe oven i Stakken og sov. Han mærkede altsaa ikke, at den anden slæbte af med baade ham og Stakken, førend han var kommen et langt Stykke Vej. Han vaagner nu ved denher Skumpen, og saa kommer han da ned og faar fat i Kludene paa den anden. Nu kan det nok være, der blev Slagsmaal, og saa medtagne blev de, at de glemte begge to Stakken, som blev staaende. Næste Dag fik Folk noget at forundre sig over: ingen kunde jo begribe, hvordan den store Stak var bleven flyttet noget nær hen til Skjellet.

88. Nissens Narreri.

Nissen paa en større Gaard har altid saadan Lyst til at pudse Tjenestefolkene, men det er ikke mere end Gjengjæld, for de driller ham igjen, og hvad den ene ikke kan finde paa, det kan den anden. Her skal fortælles om, hvordan Nissen narrede Karlene. Da de kom ud om Aftenen i Kohuset for at give Sildegjæv[1]), paatog Nissen sig Skikkelse af en Kalv og lagde sig i Grevningen[2]) bag ved en Ko. Da nu Karlene saa' Kalven, troede de naturligvis, at den Ko havde kælvet, og toge ved Benene af Kalven, som de saa slæbte ud af Kohusdøren for at lægge den hen i et Lukaf for sig selv. Men saa snart de vare komne uden for, slap den bort imellem Hænderne paa dem, og saa slog Nis en ordenlig Skranni op, som den gav dem oven i Kjøbet med den lange Næse, de fik.

89. Røgteren som Nar.

Paa Kongensgaard i Nørrenissum var Nissen bleven vred paa Røgteren og vilde spille ham et Puds. Saa havde de en Ko, der skulde kælve. Om Aftenen, han kommer ad Sængen, saa begynder Koen at klage sig, for ham at tykke, og han løfter sig da og vil op at se, om den skal faa Kalv. Naa, han faar Lygten tændt, men Koen laa og skadede ingen Ting. Han ad Sængen igjen og lægger sig til at

---

[1]) Sildegjæv: Giften til Køerne ved Sængetid.

[2]) Grevning: Fordybning bag ved Baasen til Møget. Jvfr.: Grav, Greb.

sove. Da han havde sovet en lidt, begynder Koen igjen at brøle. Han staar op og ser til den, men den skadede lige fuldt intet. Det gaar kort at fortælle lige saadan tredje Gang, men da vilde Karlen ikke løfte sig. Saa tænkte Nis: nu kunde han ikke tiere faa ham narret paa den Maade, nu skulde han finde paa noget andet. Da Røgteren faar ligget en lidt, kan han høre, der er et Staalbindsel, der falder, og strax efter begynder en Stud at brøle, som om der er en anden, der stikker den saa morderlig. Saa maa han da op og have Lys tændt. Men da han kommer ad Fæhuset og faar sig set runden om, da er der ingen Stud løs, men nede ved Døren finder han Nis, han havde skabt sig til en Stud, og han havde Klævrer[1]) paa Laarene og var lige saa bestemt som en anden Stud. Saa lukte han Kjørhusdøren op og gjente ham ud paa Møddingen: „Saa du der for Fanden til i Morgen, nu skal du ikke narre mig tiere den Gang."

90. Nissen som Stud.

Paa en Herregaard var der en Nisse, som var saa slem til at drille Røgteren. En Nat skabte han sig om til en Stud og gik saa hen og stak Hovedet ind over Røgterens Sæng, hvem han vækkede ved at puste og snøfte. Røgteren staar op og faar den fat ved Hornene, for han tror, at det er en, der er bleven løs. Saa trækker han op med den gjennem Stalden for at finde dens Baas, men da han havde trukket den frem og tilbage hele Vejen og forvisset sig om, at der ingen Baas var til den, saa bliver han arrig, griber en Møggreb, og med de Ord: „Saa skal du da og ske en Ulykke!" hæver han den i Veiret for at slaa et ordenligt Slag, men i det samme bliver Studen henne, og Nissen slaar en høj Skoggerlatter op i den anden Ende af Stalden.

91. Nissens Hævn.

En Aften, som Karlen i en Gaard var ude at give Bæsterne, saa' han Nissen sidde i det lille Gab, der plejer

[1]) Klævrer: Møgklatter.

at være i Loen, og som der ingen Luge er for, og stikke sine Pusselanker ud til Hundene, der stod uden for i Gaarden og gjøede ad ham. Karlen hørte ham nu sige: „Skow mæ mi Foddelaller! skow mæ mi Foddelaller!" hvorpaa han sagte lister sig hen og giver Nis et Puf i Ryggen, saa han ryger ud i Gaarden mellem Hundene. Men Nis varer sig nok og hævner sig tilmed. Næste Morgen, da Karlen vaagnede, hængte han oppe paa Kjeldejøngen[1]).

92. Over Kjelden.

Der var et Sted, hvor de havde en Nisse i Gaarde. Saa var det en Dag, Pigen skulde brygge, da hoppede han runden om paa Kjedelbredden[2]) paa ét Ben og siger til hende: „Skow mæ den Lall', skow mæ den Lall'!" Saa rendte hun hen og skød til ham, saa han faldt i Grubekjedelen. Da han kommer op igjen, var han jo noget vred og lader den Ytring falde, at det skulde hun nok faa betalt. Nu stod det hen nogle Dage i al Stilhed, men saa en Søndag Morgen faar Nissen to Stykker smalle Fjæl stilt an og lagt tværs over Brønden. Derefter tager han baade Pigen og Karlen, for de var Kjærester, det havde Nissen nok opdaget, og lægger dem i Søvnen oven paa deher Fjæl over Brønden. De fik en ordenlig Forskrækkelse, da de vaagnede, men Nissen morede sig, han hoppede runden om paa ét Ben paa Bredden af Kjeldeværgen[3]) og sagde: „En stakket å en lång! en stakket å en lång!"

93. Den onde Nisse.

Et Sted havde de en Nisse, der ikke var god at komme i Lag med. Saa sad Folkene en Aften og snakkede om et

---

[1]) Kjeldejøngen er et langt Træ med Klods i den ene Ende, der i visse Egne bruges til at løfte Vandet op af Brønden med, idet Træet hviler som et Vippebrædt paa en høj Pæl.

[2]) Kjedelbredden: den øverste flade Kant af Kjedelen.

[3]) Kjeldeværgen: den firkantede Karm, der sættes om Brøndhullet oven for Jorden.

og andet, og de siger da, om nogen turde gaa ud i Loen at hente Skjæppen. Ja, det var der en Pige, der turde, og der blev slaaet et Vædde om det. Saa gaar hun ud, og da hun kommer i Lodøren, raaber hun derind: „Nis! tag mig Skjæppen!“ Han kommer ogsaa og slyr hende den med de Ord: „Havde du ikke sagt det, saa havde du ikke kommet herfra i Aften.“

94. Nisses Dør.

Paa Herregaarden Udstrup i Søndernissum var der forhen paa den østre Ende af den store Lade en lille Dør som en Svinehusdør, og den kaldte Folkene altid Nisses Dør, for den var indrettet efter, at Nissen skulde gaa der ud og ind ad. Men nu er den muret efter. Man passede altid paa der paa Gaarden ikke at sætte Kornet for nær ind under Taget, at Nissen der kunde have sin Gang, for han vil altid helst gaa under Tagskjægget eller, som man kalder det: ad æ Overspor.

95. Læderbuxerne.

Nede i Lund Præstegaard, Gjellerup Sogn, hændtes det en Aften i den Tid, da Karlfolkene brugte korte Læderbuxer, som ikke gik længere ned end til Knæerne, da Karlen var kommen af hans Klæder, som han havde lagt paa en Skammel ved Siden af Sængen med Buxerne øverst, at han saa' en Nisse komme hvippende op paa Klæderne og sidde der og betragte deher Knæbuxer. Da han havde vendt dem adskillige Gange og begannet[1]) dem paa alle Kanter, siger han højt: „En Hætte? en Hat? en Lue?“ hvorpaa han lagde dem ned, men tager dem strax op igjen, betragter dem meget nøje og siger saa som før: „En Hætte? en Hat? en Lue?“ saa det var nemt at se, han var i en forskrækkelig Vilderede med at bestemme, hvad det var for en Tingest, han holdt imellem Hænderne. Saa kan Karlen ikke dy sig længere,

[1]) beganne: betragte, omsé.

men siger: „Saa skal a“, som han kunde bande, „da ogsaa lære dig! kjender du ikke et Par gamle Læderbuxer?“ — „Haa haa haa! et Par gamle Læderbuxer!“ skogrede Nissen, og dermed hvippede han ned af Klæderne igjen og forsvandt.

96. Nissen flytter ikke.

Et Sted kunde Karlen i Gaarden ikke lide Nissen og vilde jage ham væk. En Dag, som han saaledes havde kastet noget, hvad det var, efter Nissen, tog denne ham og kastede ham to Gange over Huset, men løb hver Gang om og tog imod ham. Da han tredje Gang kastede ham tilbage over Huset, gav Nissen sig god Tid og blev staaende henne ved Hushjørnet, mens Karlen, der var falden ned i Møddingen, laa blødt og godt der. Det morede Nis sig over, og han skoggerlo, saa det klukkede i ham. Men næste Morgen var han paa sin vante Plads i Laden igjen.

97. Nissen ved Grødfadet.

Lige syd for, hvor den gamle Præstegaard i Brandstrup har ligget, der er nu to Gaarde. I den vestlige af dem var der en Nisse. En Aften, som de andre Kvindfolk var ude at malke, men en Pige var gaaet i Sæng, saa' hun, at Nissen kom og aad af Grødfadet, som stod paa Bordet.

98. Nissen og Hunden.

I en Gaard i Vestervelling var en Nisse, der gik og fodrede Kreaturerne. Naar Karlen tærskede, bar Nissen Halmen for dem og var saaledes meget hjælpsom af sig. En Dag var Bindehunden kommen løs, den var saa stræng. Saa sidder Nis i Logabet og driller Hunden med de Ord: „Puds mæ den Lall'! puds mæ den Lall'!“ idet han afvexlende trækker saa det ene, saa det andet Ben ind til sig. Karlen lægger Mærke til dette, og af Kaadhed gaar han hen og skyder Nissen ud, idet han siger: „Puds ham så ålsammel!“ De kom nu til at slaas der ude, for Hunden vilde bide Nissen, men han kom dog fra den og op i Bin-

buet igjen. Nu var det ikke sært, han var vred paa Karlen og besluttede at ville hævne sig. Om Natten tog han ham op af Sængen og lagde ham ud paa Kjelden over en Fjæl i den Hensigt, at han skulde platte ned i Vandet, naar han vaagnede, men Karlen kom dog godt fra det.

99. Nissens Julegrød. a.

Den samme Nisse fik Smør i sin Grød hver Juleaften, og det undte Folkene ham gjærne, fordi han var saa flink. Han blev da vant dertil og mente til sidst, at han kunde fordre det. Men saa skete det en Juleaften, at Pigen vilde narre ham, hun kom rigtig nok Smør i Grøden, men lagde en Klat Grød oven paa. Da Nissen kom og ingen Smør saa' til, blev han meget fornærmet og gik for at hævne sig ind i Kostalden, hvor han drejede Hovedet om paa den bedste Ko. Siden blev Nissen saa sulten, at han kom i Tanker om, at Grøden dog nok kunde tjene uden Smør, hvorpaa han gav sig i Lag med Maden. Men det varede jo ikke længe, inden Smørhullet kom for Dagen, altsaa var der sket Folkene Uret, og det var blot et Puds af Pigen. Nu fik han travlt med inden Dag at faa fat paa en Ko af samme Lød fra en anden Mand at sætte i Stedet for den døde. Om Dagen efter vilde den fremmede Ko rende hjem, da de vandede. Nissen stod og passede nøje paa, at den ingen Steder kom, han havde en Mængde Smaasten ved sig, som han kylte efter den, saa snart den blot vendte Hovedet, og den maatte da kjønt følge Trop med de andre Høveder. Man kunde bag efter tydelig se Stedet, hvor Koen havde staaet, Stenene havde formelig draaset[1]) ned omkring den. Siden den Nisse flyttede, har det gaaet tilbage i den Gaard, før var der altid saadan Velstand.

Samme Sagn fortælles om en Nisse paa Søgaard paa Holmsland. Han gik over til Agerbækgaard i He Sogn efter en Ko i Stedet for den døde.

---

[1]) draase: drysse.

b.

En anden har fortalt, at Konen lagde en Klat Grød oven paa, for at Smørret kunde holde sig smæltet, til Nissen kom. Han gik om til Naboen efter en Ko, der var lige Mage til den, Halsen var vreden om paa, og den lagde han om i Naboens Kjørhus, saa det saa' ud, som den var kommen galt afsted og havde selv knækket Halsen. Naar den byttede Ko siden kom ud til Vand, kunde Folkene se, hvordan Knoldene trillede runden om den; men Nissen saa' de aldrig.

c.

Samme Historie fra en Gaard i Hinge. Da Nissen saa' Smørret og fortrød sin Gjerning, fik han travlt med at faa en anden Ko fundet og faa sat i Stedet, at Folkene ikke skulde opdage noget. Han rejste hele Jylland rundt, og først et Sted nede i Vendsyssel fandt han bestemt Mage til den. Saa fik han den baaret til Hinge og den døde Krop op til Vendsyssel den samme Nat.

100. En Fremmed i Sængen.

Kristen Smed i Vester-Lind har fortalt, at da hans Morbroder var Røgter i Lundenæs i Skjern havde de en Nisse der, som ikke godt taalte fremmede i Gaarden om Natten. En Gang var der en kommen til at ligge ved ham en Nat, og da kom Nis som et stort Føl og satte Hovedet op til den fremmede, imens han snusede noget mistænkelig til ham. Da Røgteren ved Siden af blev ham va'r, sagde han: „Nis! du skal være skikkelig!" og saa tog han Hovedet til sig og listede af, for han og Røgteren var gode Venner.

101. Den forskrækkede Nisse.

En Pige skulde om Aftenen gaa ud at se til en Ko, der skulde faa Kalv, og hun gaar i Mørke. Da ligger Kalven og basker i Grevningen. Hun springer ind til den anden Pige og fortæller, at nu har Koen faaet Kalven.

De kommer da begge ud og skal have Kalven slæbt hen i Kalvebyglen. Men den Gang de havde faaet den lagt ind i Byglen, slaar Nis saadan en Skranni op og klapper i hans Hænder, nu tykte han, han havde faaet Spil af dem. Men Pigen tænkte: Det skal have gode Veje, a skal nok faa dig fordrevet, din Karl! og da hun gaar ud at se til Koen igjen, kryber hun baglænds ind ad Døren og tager Skjørterne over Hovedet. Da Nis ser dether forfærdelige Syn og det tykke Hoved paa saadant et ukjendt Dyr, bliver han saa forskrækket, at han flygter fra Gaarden og kom der aldrig mere.

102. Nissen og Gjengangeren.

Det var i en Præstegaard, der kom en Karl til Flyttetid, og Præsten gaar omkring og viser ham det hele. Saa er der en Baas midt i Stalden, der stod tom, og den Hest, der skulde staa i den, den stod bag ved de andre. Saa siger Karlen, at det er mærkeligt, den skal staa der, det kunde være skjønt, om den stod i Rad med de andre, da der var en Baas til den. „Ja, der kan ingen staa bunden i den Baas", siger Præsten. Jo, han vilde nok prøve det. „Nej, det maa du ikke, for det er Synd, det har været prøvet saa tit, men Hesten bliver ved at arbejde, til den skummer, hvis den ikke kan komme løs." Ja, saa svarede Karlen ikke mere til det, men binder den lige godt derop en Tid efter, og saa gjør han et Hul oppe paa Ladet[1]) og lægger sig der oppe for at se ned. Da han havde ligget en lidt, kommer der en hvid Skikkelse op i Baasen, og den sætter Hænderne for Panden af Hesten, hvorpaa den støder[2]) uden videre. Gjengangeren tager nu en Sten op der i Baasen, og Karlen ligger jo oven over og ser det hele. Men der var en Nisse i Gaarden, og han kommer krybende derhen i det samme Lag og siger saa stille: „Hvad er det, du ligger og kiger efter?" — „Tys,

---

[1]) Ladet ligger over Bjælkerne i Udhuse og bestaar af Stænger eller Lægter belagte med Søjtørv o: sejge Græstørv.

[2]) støder, alm. Udtryk for: støder Grimeskaftet i tu.

stille!" siger Karlen. Nis var jo nysgjerrig, og han kryber hen over Hullet for at se ned, men saa griber Karlen i Benene paa ham og ned ad Hullet med ham oven paa Gjengangeren. Der bliver et forfærdeligt Spektakel, og de slaas saa uafladelig. Karlen bliver lige godt forskrækket, og han lister ned og kommer ind paa sit Kammer og faar Døren laaset. Ud paa Natten faar Slagsmaalet Ende, og saa kommer Nis og vil ind til ham. Han kalder i mange deres Navne og prøver paa mange Maader, men Karlen havde faaet saadan Forskrækkelse, at han turde ikke lukke op, og fortæller næste Dag Præsten, hvordan det er gaaet til. „Det er en slem Historie nok," svarer han, „men du maa passe paa aldrig at lukke ham ind, for han vil hævne sig, han vil endog komme i mit Navn og kalde, men ingen maa du lukke ind, saa vil han til sidst blive kjed af det og rejse sin Vej." Det blev og Slutningen paa det. Stedet i Baasen blev efterset, og der var mange Penge gravede ned; da de kom op, kunde Hesten altid staa der.

103. Pigens Besøg.

Der var en Karl, som tjente i Taanum ved Randers, og der var en Pige, som tjente i Helstrup, hun elskede ham, men det vidste han ikke af at sige. Saa vilde hun komme og klemme ham om Natten, saa han ikke kunde være i Sængen for hende. Han gik da og klagede sin Nød; saa var der nogle, der raadede ham til at vende sine Træsko avet ved Sængen, naar han gik i den om Aftenen, det vil altsaa sige: med Hælene ind ad. Det gjorde han og hørte da, hvordan det skramlede i Træskoene, for saa kunde hun ikke komme længere. En Aften tog han en Hølé og bandt fast paa Siden af Sængen, og han hørte da, hun sagde:

„Aa vi!
Sneen er hvi, å Blowet er rø,
inden a kommer te Helstrup, så hår a mi Dø."

Og det skete, som hun sagde. Om Morgenen fandt de Pigen liggende død i sin Sæng.

104. Varulven.

En Gang i Høslættens Tid, da en Karl og en Pige var beskjæftigede paa en Eng med at læsse et Læs Hø, Karlen forkede, og Pigen lagde det paa, gik han pludselig bort om bag en Busk, og lidt efter kom der en Ulv løbende fra den hen imod hende. Den lod til at ville gjøre hende Fortræd, men hun værgede sig saa godt hun kunde for dens Angreb, og naar den vilde kravle op i Vognen til hende, stødte hun den hver Gang ned igjen; men Uhyret var hende dog saa nær, at det rev et stort Stykke af hendes Forklæde med sine Tænder. Da det saadan havde staaet paa en lidt, løb Ulven tilbage bag Busken, og strax efter kom Karlen igjen. Men da Pigen saa' nøje paa ham, lagde hun Mærke til, at der sad Trævler af hendes Forklæde imellem hans Tænder.

b.

En Mand fra Vindum var en Dag med Pigen nede i sin Eng for at hente et Læs Hø, han forkede, og hun læssede. Da de var færdige med Læsset, skulde hun lige hen at flytte noget Ungkvæg, og da kom der en Ulv efter hende og rev en Flig af hendes Skjørt, men gjorde hende ikke videre Skade. Den Gang Pigen kom tilbage til Læsset, stod Manden der med Fligen af hendes Skjørt i sin Mund.

105. Natravnen.

Paa Store-Stovbæk Mark i Avlum har der fløjet en Natravn, og den er bleven ved en halv Mil ud i Sydvest, men siden er der ingen, der har set til den, for den skal nok være gaaet lige saa langt tilbage igjen under Jorden, som den fløj over Jorden. Det skal være et Menneske, der har været manet en Gang, og dersom nogen kommer til at se igjennem det Hul, der er i den højre Vinge, saa bliver han enøjet.

106. Havkoen.

Nede ved Vesterhavet, i Husby eller Søndernissum, boede en Mand, hvis Korn gik ud til Havet. Saa lagde han Mærke til, at hver Dag, naar det var Solskin, saa stod der en rød Ko i hans Korn. Det blev han gal over, og saa vilde han tage den, men den sprang lige ad Havet. Saa snakkede han med hans Naboer om det, og de lovede at hjælpe ham med at fange Koen, naar den kom igjen. Saa en Dag kommer de da og saa mange om den, at de faar ved hende og faar hende hjem til Manden. Der stod den fremmede Ko nu ved de andre Køer, og den faar Kalv ved ham, en rød Kokalv. Saadan blev det ved, hun var der, til hun fik fem Kalve, og det var Kokalve hveren, men de var og saa hæslige til at bisse hveren. En Dag bliver Manden gal over den Bissen og gav dem allesammen saa mange Hug, han sled dem saa hæsselig. Saa kommer der en Røst op af Havet, der siger: „Kom Rønn og tag alle dine med!" Saa suste det ad Havet hver Stump, den røde Ko var henne med alle hendes Kalve, og Manden kunde tage æbag.

107. Havmanden.

Det var for nogle Aar siden, der blev en Havmand skyllet op af Havet ud for Husby, og der ligger Kirken nær ved Havet, saa jordede de ham i Kirkegaarden. Men saa tog Havet saa voldsomt ind af Landet hvert Aar, at Folk blev halvt rædde, det vilde tage baade Kirke og Kirkegaard, dersom det skulde saadan blive ved, den Ting kunde da ikke undgaaes. Men saa bliver dem kjendt det Raad, at de skulde kaste Havmanden op af Kirkegaarden igjen og lægge ham ved Havsiden. Da de fik kastet til ham, saa sad han og sugede paa den ene Taa. Nu bar de ham ned til Havsiden, og saa sagde han: Nu skulde de have Tak for det, Havet skulde nu ingen Skade gjøre hverken Kirken eller Kirkegaarden, for det skulde nok lægge lige saa meget Land til, som det havde taget fra, og det gjorde det ogsaa.

108. Lygtemanden.

Lygtemanden flyver omkring om Natten nede i Moserne, og han svinger en Lygte eller et Lys, der sidder i Enden af hans Hale, hid og did. Naar nogen kommer nær nok til Lygtemanden, og han træffer at have en Kniv med Egstaal i sin Lomme, saa kaster han den efter den, og strax staar der en sort rage[1]) Hund.

I Gammel-Hodsager var der en Lygtemand, der drev omkring ude paa Agrene. Saa en Aften, Sønnen kommer ud at give Øgene, som han gjør da hver Aften, da siger han, den Gang han er kommen ind: „Lygtemanden er endda kommen farlig nær her hjem i Aften, a tror, a vil ud at skyde til ham.“ Saa tager han sin Bøsse og gaar ud, og han kommer nær nok til at skyde ham. Da han havde skudt, spurrede det ud fra hinanden i ene Gnister, og saa blev Lygtemanden helt henne.

109. Lygtemandens Spring.

Nogle unge Folk, som en Aften kom fra Vindum og gik til Faarup, saa' en Lygtemand staa paa en Bakke i Højbjærg Krat, som kaldes Besbjærg. Saa var der en Skjælm imellem dem, han sagde: „Kunde det ikke være morsomt at faa Lygtemanden til at hoppe?“ Det mente de andre kunde ikke lade sig gjøre. „Jo,“ sagde han, „saa snart a siger: hop! skal han ogsaa gjøre det.“ Han sagde da: „Hop!“ og saa gjorde Lygtemanden et Spring fra Besbjærg til en Høj paa Faarup Mark, som kaldes Nørrehaveshøj. Imellem disse to Steder er en halv Mil.

110. Lygtebakken.

Der er en Bakke i Vorgod, som hedder Lygtebakken. Hvorfor den har det Navn skal være, fordi der i gamle Dage har gaaet en Mand med en Lygte der ved Nattetid, saadan at næsten ingen kunde færdes ad det Strøg imellem

---

[1]) rage: stridhaaret.

elleve og to om Natten, især naar det var noget mørkt og Taagevejr. Saadan var der en Gang en Mand, hvis Vej ogsaa faldt der forbi. Han ser denher Lygte et Stykke fra sig og tror, det er et Lys, en kan gaa efter. Men det forekom ham snart saa underligt; gik han lige efter Lyset, saa drejede det sig om, og somme Tider havde han det paa venstre, til andre Tider paa højre Haand, snart var det langt henne, og snart nær ved, endskjønt han stadig gik efter det. Han bliver da ved at vandre om den meste Del af Natten, til han bliver saa fortumlet, at han ikke vidste, hvor han skulde gaa. Det er ikke nemt at vide, hvad Enden skulde have blevet, hvis ikke Maanen var kommen, og nu vidste han bestemt, hvor den skulde staa op, saa nu fandt han ud af det og kom fra Lygtemanden. Der har siden to andre Mænd været i Spektakel med ham, saa det er rigtigt nok, at han er der.

111. Damhesten.

Der fortælles, at nogle Mænd fra Gjellerup Søndresogn, fra Fastrup, Have og Langlund Byer, havde en Gang været ovre i Nordresognet i et vist Anliggende. Den Gang var der ingen Bro over Bækken mellem Birk og Fastrup, men kun et Vadested. Som de nu om Aftenen kom til dette og skulde vade over paa den anden Side, sagde den første, der naaede Vandet: „Havde vi nu havt et gammelt Helmis, vi kunde have redet over paa!" Ordene vare aldrig saa snart ude af hans Mund, før der ogsaa stod en Hest ved Siden af dem. Han satte sig strax op paa den, og da den næste saa', at der var Plads nok til ham med, satte han sig ogsaa op. Den tredje tykte lige saadan og satte sig op; Bæstet blev bestandig længere, eftersom den næste kom til, saa der stadig var Plads. Det gik da saadan, at de til sidst allesammen sad oppe paa Hesten. Nu gik den ud i Vandet med dem, men i det samme kom en af dem til at se paa Dyret, de red paa, og blev saa forbavset over, at de allesammen sad paa dets Ryg, at han raabte:

„Jøsse Kristi Kås!
no hår a åller sjet så lång en Hås!"

Med det samme var Helmisset forsvundet, og de stod alle midt ude i Vandet. Saa kunde de gaa slukørede og drivvaade hjem.

112. Det lange Bæst.

En hel Flok Bindere[1]) gik en Aften ved silbig Sængetid og vilde hjem fra Bindestuen. Saa skulde de over en Bæk, der var temmelig bred, og der var ingen Bro. Saa siger en: „Havde vi nu endda havt en Hest, vi kunde have redet over paa!" og med det samme staar der en kjøn graa Hest ved dem. Han sætter sig op, og da en anden tykte, der var Plads nok, sætter han sig ogsaa op. Den tredje tykte det samme, og saadan bliver de ved at sidde op, endskjønt de var en fjorten, sexten i alt. Da de alle var oppe og komne midt ud i Vandet, ser den forreste sig tilbage og siger: „Hukken et Fandens langt Bæst var endda det." Dermed slap Hesten fra hverandt paa Midten, og de laa i Vandet til Hobe.

113. Basilisken.

Naar en Kok bliver ældgammel, kan den gjøre et Æg, og kommer det Æg saa til at ligge i Staldmøddingen, kan det klækkes ud, og der bliver en Basilisk af. Det er et farligt Uhyre, for naar et Menneske faar det at se, kan han ikke leve, men svinder rent hen.

Ellers fortælles der, at Basiliskerne opholde sig i Brønde, og saadan en maa man vel vogte sig for at se ned i, for møder man Basiliskens Blik, forvandles man til Sten.

Naar det Æg, en Kok gjør, kommer til at ligge i en dyb Jordkjælder, og det der bliver ruget ud af en Tudse, saa bliver der en Basilisk af, og dersom et Menneske først kommer til at se paa den, saa splides den ad, men kommer den til at se paa Mennesket først, splides det ad.

---

[1]) Folk, der havde været sammen for at strikke.

114. Mjødtønden.

Naar Mjøden i en Tønde gjemmes i tyve Aar, uden at der bliver aabnet for den, saa avles der en Basilisk. En Gang skete det i Randers, hvor der var et stort Oplag af Mjød, at en Tønde blev glemt i Kjælderen, og da den var bleven liggende en meget lang Tid, kom Basilisken frem. Den drak først af Mjøden, til der ikke var mere tilbage, og saa begyndte den at brumme. Lyden blev stærkere, saa at Folkene i Gaarden hørte den. De kunde ikke begribe, hvad der gik af Tønden, men der var en klog Mand, som vidste Besked, han raadede dem at stræbe med at faa Tønden gravet ned i Jorden, for den Tid vilde ellers snart komme, da Dyret brød den i Stykker og kom ud, og det Uhyre kunde ingen overvinde. Folkene gjorde da saadan, og siden har ingen hørt noget til den Basilisk.

115. Lindormen i Tønden.

En Stenhugger, Kristen Skytte, der hørte hjemme i Aarhus, var en Gang paa Grydholt Mark i Tvis for at hugge Sten, og der fortalte han, at han en Gang havde været med til at trimle et Oxehoved ud i Aarhus Bugt. Det havde fra først af været fuldt af Mjød, men havde ligget saa mange Aar forglemt i Pakhuset, at der var avlet en Lindorm i Tønden. Den kunde formelig skudre den, saa den gav sig ved det, og den kunde give vældige Slag imod Siden, naar den rørte sig der inde. Da Folkene nu fik at mærke, at der var et Udyr i Tønden, turde de naturligvis ikke faa den aabnet, men bestemte sig til at lade den sejle af, og ingen har heller hørt om siden, hvad det blev til.

116. Ormekonger.

Snogekongen kan tage sin Hale i sin Mund og løbe som et Hjul, og den kan trille stærkere, end en Hest kan rende. Men da en gammel Kone i Lundgaard i Tjørring en Gang red om Kap med en Snogekonge, stod hun sig endda.

Hugormekongen kan ogsaa saaledes rulle. Den er helt laaden. I den Høj, der ligger tæt norden for Kirkevejen til Buſk, Gjellerup Sogn, har den ſin Bolig, Kriſten Gadgaard, ſom boede tæt ved, har ſet den.

117. Lindebjærg.

En Dreng tændte en Gang Ild paa den ſtore Hede i Sunds, ſom kaldes Ildsgaard Hede. Men der havde en Lindorm ſit Tilhold. Da Ilden omſpændte den, ſkød den ſig i Bugtninger hen ad Jorden, til den traf paa et Hul deri, og der borede den ſig ind. Men da Ormen nu i det ſamme ſkød Ryggen op, blev Lindebjærg Bakke til, ſom altſaa deraf har faaet ſit Navn, idet den førſt kaldtes Lindormbjærg, og det er ſiden blevet fordrejet til Lindebjærg.

118. Den kloge Mand og Lindormen.

For mange Aar ſiden var der i Egnen om Lindebjærg en uhyre Mængde af Hugorme, og de vare en ſand Plage for Beboerne af Gjellerup, Sunds og Ikaſt. Saa kom der en klog Mand og tilbød ſig for Betaling at ſkaffe dem af Vejen, ſaafremt der ikke var nogen Lindorm i Nærheden, for de andre ſmaa Orme kunde han nok faa Bugt med, men en ſaadan vilde tage Magten fra ham, og han maatte da tilſætte Livet. Folk forſikrede ham, at dette ikke var Tilfældet, og ſaa byggede han ſig et Stillads paa Gjellerup Bys Hede, det lignede næſten et Taarn og var indrettet ſaaledes, at han kunde ſidde oppe i Toppen og ſe ud over Egnen. Under neden ſamlede han en Mængde Lyng, Træ og Tørv, og ſtak derefter Ild i det, ſaa der blev et ſtort Baal, og ſelv krøb han op i ſit Taarn oven over, hvor han begyndte at læſe over Hugormene. Mange nysgjerrige havde forſamlet ſig for at ſe paa hans Kunſter. Efterſom han læſte, kom Ormene fra alle Kanter og krøb ind i Ilden. Men ſaa knagede og gav Lindebjærg Bakke ſig, den ſlog en ſtor Revne, og en ſvær Lindorm væltede ſig ud, idet den mægtige Krop ſlog Bugter. Saa ſnart den kloge Mand ſaa'

Dyret, vidste han, at han var fortabt, og raabte til de andre: „Stræb at frelse jert Liv!“ Lindormen kom nu nærmere og nærmere, skød sig først gjennem Ilden to Gange og derefter rundt om Ilden og Stilladset, og idet den snoede sig om det hele, tog den det med sig og forsvandt.

119. Utøjets Fordrivelse.

Der var en gammel Normand, der gik omkring og tiggede for sit Brød. Saa kom han til at ligge i en Landsby, hvor de var saa ilde farne af Rotter og Mus, og de klagede dem saadan over det. Saa siger han, at han kunde godt skille dem ved alt det Utøj, naar de kunde svare ham til, Lindormen var ikke i Byen, for den er jo og af Haarslægten[1]), og den kunde han ikke fordrive. Det vilde de love ham, og saa gik to Mænd om til Præsten og snakkede med ham, om de skulde ikke nok benytte Normandens Hjælp, Præsten han var jo og ilde faren. Jo, det var det bedste, han vilde nok, det skulde ske. Saa forlangede Normanden to Læs Klyne og et Læs Tørv, som han og fik. Derefter gik han et Stykke uden for Byen og satte et stort Baal Ild paa. Da han fik det gløbt, tog han en Pibe op, som han havde i hans Lomme, og blæste i den, saa Rotterne og Musene kom i store Flokke og drev ind i Ilden, hvor de brændte op. Da de nu sigtede derefter alle sammen, begyndte Folk at blive glade, men i det samme begyndte Lindormen at synge. Saa siger han den gamle Mand: „Naa, nu har mit Liv Ende, a skal brænde med det andet, og Lindormen skal og brænde.“ Strax efter kom Lindormen og snoede sig om den gamle, og saa rejste det af ad Ilden med hverandt. Siden, da Mændene kom til at se efter, var der ikke blevet andet til Levns af ham end hans Mave og hans Hovedpandeben. Det kom i en Kiste, og saa gjorde Præsten en ærlig og redelig Begravelse over ham. Men Utøjet var Byfolkene blevne rent ledige ved, og det var de glade for.

---

[1]) d. v. s. der er Haar paa den, ligesom paa Rotter og Mus.

120. Lindormens Unge.

Lindormen i Lindebjærg maa nok have faaet Unger nu, for da Mads Povlsen fra Fastrup kjørte fra Tem til Holstebro Marked med et Læs Træsko og kom over Bakken, saa' han en Lindormeunge foran Vognen. Den skød sig lige tværs over Vejen og var saa lang som en Stigelægte (altsaa en 12 Alen). Han var da saa klog at holde stille, til den var kommen over og havde faaet Halen til sig, saa kjørte han videre.

121. Lindormen om Kirken.

Der har en Gang ligget en frygtelig stor Lindorm omkring Gjellerup Kirke. Om den blev spaaet, at den vilde vælte Kirken, naar det Tilfælde indtraf, at der var allerflest Folk i den. Det var ikke nemt at vide i Tide, naar et saadant Tilfælde indtraf, ikke heller var det muligt at forebygge det, og derfor lod Folk rent være med at gaa i Kirke, den ene frygtede jo for at gjøre Tallet for stort, og den anden gjorde ligesaa. Saa var der ikke andet for end at se at faa Lindormen af med Livet. Til den Ende opfødte de en Tyrkalv med sød Mælk og Hvedebrød, for at den ret skulde blive stærk, og da den var tre Aar gammel, skulde den til at prøve Kræfter med Lindormen, men Tyren kom til kort efter en haard Kamp og maatte lade sit Liv. Saa opfødte de en anden Kalv med samme Føde i sex Aar og lod den saa gaa i Striden. Den Kamp blev jo meget haardere, og tilsidst maatte Lindormen bukke under, skjønt Tyren blev saa oversprøjtet af Edder, at den døde strax efter.

Andre fortælle, at Lindormen endnu er levende og er saa stor, at den kan ligge helt uden om Grundvolden og endda naa at bide i sin egen Hale; thi den ligger jo nede under Jorden. Naar der kommer allerflest Mennesker i Kirken, vil den vaagne op af sin Søvn og vælte hele Kirken, saa at de alle skal omkomme. Det selv samme fortælles om Brande Kirke.

122. Lindormen og Studenten.

Der var en Gang en Lindorm i Ris Skov, som sköd sig ind og lagde sig om Aarhus Domkirke. Det var dens Hensigt at vælte denne, men den var ikke stor nok dertil, for den kunde ikke magte det, inden den blev saa lang, at den kunde ligge om Kirken og bide i sin egen Hale. Saa laa den der og voxede. Tiden gik, og Folk var raadvilde, men til sidst kom det da dertil, at de maatte tage kraftige Forholdsregler, for nu manglede Lindormen blot saa meget i Længden, som Kirkedøren var bred. Ingen turde driste sig til at gaa i Kamp med Ormen; men saa tilbød en fattig Student sig at ville dræbe den. Han lod sig da hejse ned fra Taarnet i en Glarkiste, baade for at kunne se Dyrets Bevægelser og tillige for at kunne undgaa dens Gift. Han stak virkelig Lindormen ihjel med en Pennekniv, men da den følte Stikket, gav den et vældigt Slag med Halen, saa Kisten gik i Stykker, og den stakkels Student omkom.

123. Lindormens Drab.

En Gang kom en Karl, der havde været Rytter, hjem fra Tjenesten, og da han saa kom midt paa Broen over Storaa i Holstebro By, kom der en Lindorm og vilde have overfaldet ham og hans Hest. Men han værgede sig saa mandelig, at han dræbte den med sin Landse. Saa fik Byen Navn efter det, at han maatte gjøre Holdt paa Broen, for før havde den et andet Navn.

124. Lindormen paa Kirkegaarden.

Lindormene opholde sig i svære Udørker, men rejse undertiden ud paa Landet, hvor de lægge sig omkring Kirketaarnene. Saadan gik det en Gang, og den Lindorm lagde sit Hoved tæt ved Vaabenhuset, saa Folk ikke turde gaa ind i Kirken, og heller ingen turde jage den derfra. Om Dagen

aad den Græs og Fæt[1]) og gnavede af Trækorsene paa Gravene, og hvor der var Podning og Plantning, der gnavede den det af med, men om Natten var den rolig. Da Folk nu frygtede, at naar den var færdig med Kirkegaarden, tog den nok fat uden for, saa hørte de om et godt Raad. Der blev først raadet dem at forgive den med Tobak, og det fik de hængt op i smaa Poser paa nogle Stager rundt om paa Kirkegaarden, men den ponsede[2]) blot dertil og aad intet deraf. Saa vilde de prøve at skyde den, og det skulde naturligvis ske ved Maaneskin, det Raad fik de. De stillede ogsaa svært Skyts an og fik Held af at tage Lindormen af med Livet, men med det samme spolerede de baade Kirke og Taarn. Saa stor var Lindormen, at Folk havde tre Dages Arbejde med at faa Stumperne af den skaffet bort og begravet, og et halvt Aar gik hen med at faa Kirken sat i ordenlig Stand igjen.

---

[1]) Fæt: Græslaget paa Jorden. Det er godt for en Mark at have en god Fæt, des mindre Skade gjør Frosten den. Bruges ogsaa om Faar, altsaa: Uldlaget.

[2]) ponse: støde. Vædderen ponser.

3. Stedsagn og Personsagn.

---

125. Vind Kirkes Bygning.

Vind er saadan et fattigt Sogn. De havde ingen Kirke der og vilde da gjærne have en. Saa gaar Præsten en Aften i hans Enligrum og spaserer, da kommer der en lille Mand til ham og tilbyder sig, te han vil sætte en Kirke, dersom Præsten bagefter vilde høre ham til, saafremt han til den Tid ikke kunde sige ham, hvad han hed, men kunde han det, saa skulde han være fri, og Kirken havde de da for intet. Den Akkord gaar Præsten ind paa nok saa gladelig. Saa gaar det hen ad. Kirken blev der bygget stærkt paa, og Præsten begynder endda at blive noget forsagt, han fik som nogen Frygt for, te han skulde til Slutning komme til at høre denher bitte Mand til, og det var han ikke for. Saa gaar han ud om Aftenen og spaserer som sædvanlig og var noget vankelmodig, for Kirken var saa talt færdig. Da kommer han imod en sølle bitte gammel Kjælling, og hun siger til ham: hvad det var, han gik og sørgede over? Ja, siger han, det gjør Præsten, det kunde sagt hjælpe, han sagde hende det, for det var noget, hun ikke kunde hjælpe i. Jaa —, han kunde da sige hende det, det var om at gjøre, om hun kunde ikke give ham et Trøstens Ord. Ja, saa fortæller han da ogsaa hans Vaande. „Gaa op," siger hun saa denher Kjælling, „til den Høj" — saa pegte hun ad den — „og læg dig der ved den og hør nøje efter, hvad der passerer, saa kunde det endda være, der kunde blive Raad!" Præsten

han er heller ikke for sen til at følge hendes Anvisning, og saa saare det begyndte at mørknes en Krumme, saa han op og lægger sig ved Højen. Da han havde ligget et bitte Stød, saa hører han, te det klager sig og tager paa inde i Højen. Nu lyttede han nøje efter, hvad det sagde der inde. Da er det Bjærgmandens Børn, der klager sig af Sult, og Bjærgmanden hans Kone siger til dem: „Vær nu endelig taalmodige, Børn, til i Morgen, saa kommer Find Fa'r med fed' goden Præst!" — „Naa," tænkte Præsten, „nu er a fri, nu véd a, hvad han hedder." Om Morgenen tidlig gaar Præsten om til Kirken og ser, at den er saa nær ved det, te Bjærgmanden staar og murer den sidste Sten ind. Den Gang Præsten nu kommer, saa siger han:

„Gud hjælp dig, Find!
den Sten den sætter du vind!"

Saa lader Trolden lige Stenen dratte, og den murer de op hvert Aar, men kan aldrig faa den til at sidde fast. Saadan kom de nemt til at faa en Kirke i Vind, og Sognet fik Navn med det samme.

En anden Fortæller har Bjærgmandskonens Ord saaledes:

„I Aften kommer Fader Find
med den fede Præst her ind!"

og beretter, at Bjærgmanden vilde have ødelagt Kirken, men havde bygget den saa fast, at blot Muren kom til at hælde eller staa vind, og deraf fik Kirken Navn.

126. Aalsø Kirke.

Der var en Mand, som havde akkorderet med en Bjærgmand om at bygge Aalsø Kirke, og som Betaling for Arbejdet skulde han, naar Kirken var færdig, give ham enten Sol eller Maane eller ogsaa hans Hjærteblod, men han maatte være fri for at betale noget som helst, naar han kunde sige ham hans Navn. Da Tiden kom, at Kirken nærmede sig sin Fuldendelse, og den skulde betales, blev Manden uhyre angst, for Sol eller Maane kunde han ikke skaffe, ej heller gjætte Navnet, og der blev altsaa intet andet for,

end at lade Bjærgmanden tage ham. Saa gik han en Dag ude paa Marken, og bedrøvet og grundende sætter han sig til Hvile ved en Høj. Der hører han Børnene græde nede, og Moderen trøster dem med at sige: „Ti still', lille Bøn! i Stæj kommer Find, Får din, enten mæ Sol heller Mån' heller kristen Mands Blod, I ska ha å drikk' te jer Nåder!" Nu blev han glad og gik til Kirken. Da var den færdig, og Bjærgmanden kommer i det samme for at aflevere den. Saa siger Manden: „Ja, nu faar vi da at have den efterset, om den er ret og forsvarlig bygget." Dertil var den anden villig, og de gaar omkring og beser det hele. Da de kommer til Altergavlen, siger han: „Find! sæt mæ den Sten bæjer ind!" Ved at høre sit Navn bliver Bjærgmanden saa gal, at han slog en stor Revne i Muren, og den Revne er der endnu.

Et lignende Sagn fortælles om Vestervig Kirke.

127. Gjellerup Kirke.

Da Gjellerup Kirke skulde bygges, blev man enig om, at den skulde ligge paa Tornebuskbakken i Hammerum, som er omtrent midt i Sognet, og der blev ogsaa begyndt paa Arbejdet. Men hvad man byggede op om Dagen, blev revet ned om Natten, og til sidst blev Bygmesteren kjed af det. Saa var der en klog Mand, som gav det Raad, at de skulde binde to rødbrogede Kalve sammen og lade dem gaa, hvor hen de vilde, men nøje give Agt paa, hvor de først lagde sig, for der skulde Kirken bygges. Saaledes gjorde de, og Kalvene lagde sig, hvor Kirken nu staar. Da blev der intet i Vejen med Bygningen. Derfor er Gjellerup Kirkes Hel en rød Kalv.

Det samme fortælles om Tvilum Kirke. Der lagde Studekalvene sig i et Morads, og det er Grunden til, at Kirken ligger saa lavt.

Bygmestrene vilde have Sønderomme Kirke til at ligge paa en Bakke i Nærheden af Byen Møbjærg, og de kom til sidst saa vidt med Arbejdet, at de havde Bjælkerne lagt og lidt af Taget oppe; men saa faldt hele Kirken ned igjen.

To røde Kvier blev der spændt for en ny Vogn, og de fik dem til at skinne. Hvad der kunde bruges af Bygningsmaterialier fra den første Bygning, blev igjen benyttet. Bjælkerne var vel næsten alle gaaede i tu, men de blev skarrede, hvilket tydelig kan ses den Dag i Dag.

128. Lyngby Kirke.

Lyngby Kirke er bygget af en Frøken Tvede, og Kirkegaardsmuren af hendes Søster, Frøken Tuhove. De boede i Allelev i den Gaard, der senere kaldtes Hovgaarden, og som i Mands Minde har set pænere ud end en almindelig Bondegaard; der var f. Ex. Glasruder i Døren. Da Søstrenes Bygninger vare opførte, og Udgifterne blev talte sammen, viste det sig, at Kirkegaardsdiget havde kostet tre Skilling mere end Kirken at opføre. Det lyder lidt underligt, men Diget var og helt opmuret i Kalk og meget bredt og højt, paa et Sted havde det endog en Højde af ti Alen. Nu er det ikke saaledes, idet der med megen Møje er borttaget mere end den øverste Halvdel af Murværket. De to Søstre ligge begravede paa Lyngby Kirkegaard i Kobberkister under to store Ligsten. Der var en Præst, som syntes, det kunde være rart at faa en af de smukke Sten til at ligge uden for sin Dør; thi der var en Forhøjning med Gitterværk om, og saa havde han udset Ligstenen til end yderligere at pynte som en Trappe. Den blev da flyttet fra Kirkegaarden om til Præstegaarden, men man blev nødt til at flytte den tilbage igjen til sit Sted, thi der blev ingen Ro i Præstegaarden om Natten. Ved den Transport frem og tilbage gik Stenen midt over, og saaledes ses den ligge paa Kirkegaarden endnu.

129. Tjørring Kirke.

Trælund i Tjørring, som nu er en By paa sex Gaarde, har tilforn været en Herregaard, og derpaa boede en Frue, som søgte sin Kirkegang i Snejbjærg, for da var Tjørring Kirke ikke bygget. Der gik en Vej gjennem Gjødstrup Sø i Linje efter Snejbjærg Kirke, og den kjørte hun ad. Men

saa kom hun for sildig to Søndage i Træk. Den første Gang kom hun til Søen, da de ringede sammen i Snejbjærg; saa vendte hun og kjørte hjem igjen. Den anden Gang kom hun paa Tjørring Agre, da de ringede sammen. Saa befol hun Kudsken, han skulde holde og slaa hende en Pæl i Jorden, og paa det Sted byggede hun siden en Kirke, for der mente hun, hun kunde nok naa til hver Dag, hun siden vilde i Kirke.

130. Brudekilde.

Fovlum Kirke skal være en af de ældste Landsbykirker paa den Egn og bygget af en Engelskmand, der siges at være begravet paa Kirkegaarden under en nu forslidt Ligsten. Da man byggede Kirken, blev det revet ned om Natten, som blev opført om Dagen, og det var en Trold Skyld i, som forstyrrede Bygningen. Ham maatte man da slutte en Akkord med saaledes, at han skulde have den første Brud, der blev viet i den nye Kirke. Saa blev den fuldført uden videre Uheld. Da de nu kjørte fra Kirken med den første Brud og var komne en lille Fjerdingvej bort, viste Trolden sig, og han slap ned i Jorden med hende. Paa det Sted blev der en Kilde, som endnu kaldes Brudekilde.

131. Vorbjærg Kirke.

Der ovre i Vorbjærg skulde de have dem en Kirke bygget, og saa er der en Bakke, som gaar ud fra Sydøstsiden af Vorbjærg Møllesø, Gjeddebjærg kaldes den, der byggede de Kirken. Naa, de bygger løs, men hvad de bygger der om Dagen, det bliver revet ned om Natten. Saa kom de i Snak med Trolden om det og fik gjort den Akkord med ham, te han maatte ikke forstyrre dem i Arbejdet, naar de byggede Kirken et andet Sted. De skulde opføde to røde Tyrkalve, til de blev Aar gamle, og saa skulde de slaaes ud; hvor de saa laa om Morgenen, skulde Kirken bygges. Men saa vilde han have baade den første og den sidste Brud, der kom over Kirkebroen som Mø. Kalvene lagde sig paa den anden Side

af Kvagen[1]), og da det er Sandjord, mener man, at Navnet først har været Baarbjærg[2]). Derfor er det, Folk øster fra kjører den Dag i Dag med Bruden norden om Møllesøen. Der er kommet to Brude over Broen, den første hun blev tagen, men idet Trolden fører hende bort, rækker hun Brudekransen hen til Brudgommen, og den beholdt han. Paa det Sted, hvor hun blev tagen, staar der en hvid Dame og kjærner om Natten. Den anden Brud kom godt over, men det var paa Hjemvejen, da hun var bleven viet, og det turde de nok vove, for hun var frugtsommelig.

I Haderup er der blevet gjort en lignende Akkord med den Slemme, og der kjører de tre Gange rundt om Kirken med en Brud.

132. Den første Brud.

Der ovre i Borbjærg er den første Brud bleven kjørt til Kirkebroen, og der bleven tagen. Hendes Broder, der var Kyrasser i Horsens, var med til Bryllupet, og da han hørte Tale om, at de vilde kjøre om ad Møllen, gjorde han Nar ad den Overtro og sagde, at de skulde kjøre lige til, han skulde med sin Dyrendal ved Siden nok forsvare hende mod alskens ondt. Han fik da raade, og Vognen med Brudeparret kjørte ad Kirkebroen, de andre fulgte efter, men Broderen red nok saa modig et lille Stykke i Forvejen med hævet Sabel. Da de kom i Nærheden af Broen, sagde Bruden, at han skulde ride ved Siden af hende, for hun tykte, hun blev saa ræd. Ja, saa rider han ogsaa lige snært ved Vognen. Men lige med et, som de er komne over Broen, bliver det saadant et Mørke, at en kunde ikke se en Haand for sig. Kyrasseren mærker jo, det er galt fat, og han hugger om sig til højre og venstre, men uden at ramme noget. Det giver et Skrig, og i det samme lysner det. De skal til at se, saa er Brudesædet tomt, og ingen vidste af hende at sige.

---

1) En Kvage: bundløst Morads, dog nærmest af Sand som ved Vesterhavet.
2) af baar (ɔ: bar): mager.

133. Brudens Bortførelse.

Der er en stor dyb Dal østen for Borbjærg Kirke, og den var der ingen Brud kommen igjennem i nogen Mands Levetid. Saa var det en Gang, der skulde være et Bryllup østen Dalen, og saa tykte Folkene, da de kun havde en halv Fjerdingvej til Kirken over Broen, at det var alt for lang en Omvej at kjøre norden om Dalen, det vilde blive mindst en halv Mil. Saa raadslaar de med hverandre at ville vove at kjøre lige til, det havde ikke noget at betyde med det gamle Papisteri og Fortællinger om, at der en Gang skulde være indgaaet en Pagt med den Slemme, saadan at den første Brud, der kom igjennem Dalen, skulde høre ham til. De kjører altsaa lige til, men for en Forsigtigheds Skyld sætter de to Karle op ved Bruden paa Vognen, en ved hver Side af hende, for at passe paa. Men da de kommer i Dalen, slaar det saadan en tæt Taage ned, og det bliver saa mørkt, at Folk kunde ikke se hverandre paa Vognene. Da de kommer af Dalen, har Taagen Ende, men saa er Bruden ogsaa væk, Djævelen havde faaet Kløer i hende. Han farer afsted med sit Bytte, til han kommer til en gammel Mand, der gaar ved nogle Faar, og ham byder han en Hatfuld Penge for at pilke Brudesmykket og Knappenaalene af Bruden; saa længe det var paa hende, kunde han ikke komme fra Jorden med hende. Nej, det vilde den gamle Mand ikke have med at gjøre. Saa rejser Djævelen lidt længere hen, og der gaar en Dreng med nogle Faar og Høveder, og Djævelen byder ogsaa ham en Hatfuld Penge for at pilke de Sager af. Jo, Drengen vilde gjerne tjene Pengene, det var en herlig Skat at faa for saa lidt Arbejde. Da det hele var nu pilket af, fo'r Djævelen ad Luften med Bruden, og hun blev aldrig set siden. Hvorfor den Traktat med den Onde var indgaaet, det véd a ellers ikke noget af.

134. Hullet i Muren.

I Tvis Klosterkirke skal være et Hul i Muren, som aldrig kan være lukket, for der er en Trold faret ud af en

Gang. Fra Vorbjærg Kirke fortælles om et lignende Hul, som Djævelen selv er faret ud af, og det er paa den østlige Ende af Kirken, dog just ikke paa selve Korgavlen.

Fra Gjellerup Kirke fortælles, at en Rude altid skal være ude, idet den, der er begravet neden under den Sten, som ligger lige foran Kordøren, skal have sin Gang der ud af. Hver Gang han vender sig i Kisten, høres et Skrald og knækker en Rude, om der ikke er en i Stykker i Forvejen.

135. Skatten.

I Højen paa Mejrup Kirkegaard skal der findes en Skat, naar Kirken falder ned, saa stor, at de kan faa den bygget op igjen for, men saa længe Kirken staar, vil de jo ikke lede efter den.

136. Kongens Navnetræk.

Knud den Store var en Hedning, og han har alligevel bygget fjorten Kirker i Danmark. Deriblandt var Haderup Kirke, og der stod hans Navn paa Altertavlen i Guldbogstaver, indtil for nogle Aar siden, da en Tyv fik i Sinde at ville være rig paa én Gang og brød ind og brækkede det Navnetræk af, hvorpaa han rejste til Skive og vilde sælge det til en Guldsmed, men han blev mistænkelig og holdt ham an, saa han blev sat fast.

137. Trandum Kirke.

Herremanden paa Stubbergaard besluttede at nedrive Trandum Kirke og fik i den Hensigt en gammel Kjælling, der var en Hex, til at springe Strækningen mellem Sevel og Trandum Kirker i syv Spring, for at han kunde angive som Grund for sin Ansøgning til Kongen om Nedrivelsen, at de to Kirker laa saa nær ved hinanden, at der kun var syv Kjællingspring imellem dem, hvis Aarsag den ene godt kunde undværes. Kirken blev da nedreven, men Præst og Menighed var saare forknytte over dette, og han vedblev at forrette de hellige Handlinger paa det indviede Sted. Men

saa skete det en Gang, Præsten uddelte Alterens Sakramente, at Herremanden kom ridende forbi paa en Jagttur, og han tiltog sig da den Dristighed at ride ind imellem de forsamlede for at adsplitte dem og forstyrre den hellige Handling. I sin Iverighed lod nu Præsten haarde Ord falde og udtalte en Forbandelse over ham for hans formastelige Færd. Da Herremanden var død, kunde han ingen Ro faa i sin Grav, men søgte til Gaarden ved Nattetid og rumsterede saa græsselig, at det blev plat umuligt for Beboerne at lægge sig til Hvile der; hver Aften ved Solnedgang maatte de søge ned til Baade i Søen og tilbringe Nætterne der. De kunde da fremdeles høre Tummelen der oppe, hvorledes Køerne brølede, og Hestene stampede. Flere af Omegnens klogeste Præster forsøgte forgjæves deres Kunst, indtil endelig en gammel Student, der hed Jens Ufødt, fordi han var skaaren ud af sin Moders Side, fik Magt over Gjenfærdet og satte det ned i Søen. Om den ødelagte Kirkes Klokke fortælles, at da Herremanden vilde kjøre den hjem til Gaarden, og Vognen kjørte over Broen lige uden for, gik denne i Stykker, saa Vognen med Klokken sank ned i Dybet. Der kunde man i lang Tid høre den ringe nede hver Højtidsaften.

Se videre om den ufødte Student Nr. 326 og 327.

138. No Kirke.

No har før været et Sogn for sig selv, og Kirken har staaet der, som No Skole nu ligger. Saa blev Herremanden paa Voldbjærg og Præsten i He enige om, at Kirken skulde rives ned, og Bønderne blev tilsagte til at gjøre Arbejdet, men der var ingen af dem, som var for at kjøre det nedbrudte bort, de mente, det var en stor Synd, der begikkes. Men Herremanden bandte paa, det skulde derfra, og saa lod han et Par stærke Heste af sine egne spænde for den første Vogn. De trak det vel, men styrtede begge to, inden de kom til He Kirke med Læsset. Der blev nu sat en Udbygning, som kaldes No Kirke, og der har Noboerne deres Stolestader.

Nogle fortæller, at Bøndernes Heste ikke kunde trække det første Læs af Stedet.

139. Korsets Nedrivelse.

Ved Vrove Kirke har der været en Udbygning lige saa høj som selve Kirken, men der var ingen Stole i den, blot noget Skrimmelskrammel. Saa fik Provst Funder endelig Magt med at faa den revet ned, da Kirkeejeren hverken vilde holde den ret i Stand eller sætte Stole deri. Men Mureren vilde ikke lægge første Haand paa Arbejdet, da han troede, det var Synd, og saa maatte Provsten selv løsne den første Blytavle, hvorpaa de andre tog fat, og da Murene var saa faste, maatte de have dem skruede fra hverandre. Men siden duede han ikke. Næste Søndag holdt han vel Tjeneste og kom i Kirken nok en Gang, men da maatte han afbryde, og saa døde han kort efter. Der ses endnu en Lavning paa Kirkegaarden, saa langt som Korset har gaaet ud.

140. Ladefogdens Begravelse.

Skjærum Kirke har ligget imellem Nørre=Vosborg og Skjærum Bro paa Tornebuskbakken. Saa var Ejeren paa Vosborg kommen i Tanker om, at den Kirke skulde nedbrydes, formedelst der var ingen halv Mil til Ulvborg Kirke. Der var dog ingen af hans Folk, som vilde begynde at rive den ned, men saa akkorderede han med Ladefogden om en stor Sum, for at han skulde tage de første Sten ned, og det gjør han ogsaa, men fortryder det og gaar saa hjem og hænger sig. Saa i den Tid maatte en Selvmorder jo ikke komme i indviet Jord, men saa blev der spændt et Par røde Kvier for en Slæde, og den blev Liget lagt paa; hvor de stiltes, der skulde det kastes ned. Den første Gang, som Kvierne de standsede, det var tæt ved Jens Korsgaard i Vemb hans Lade, men der vilde de da saa nødig have ham begravet. Saa drev de dem af Sted igjen, og nu stiltes de oppe i en Hede, som kaldes Korsvejehede, og der blev han sat ned. Stedet ses endnu som en grøn Plet den Dag i Dag er.

141. Tvis Kirke.

Tvis Kirke stod oppe paa Tangen imellem Aaerne nord for Klosteret; man kan endnu faa Menneskeben at se, der trille ned i Omløbet, da det æder ind af Bakken, og det har det gjort i mange Tider, for Bakken skød saadan, at Kirken faldt.

142. Tvis Kloster.

Der var en Taarnkirke i Tvis saa høj, at de kunde se at sejle efter den paa Vesterhavet, men da den var saa svær, faldt den ned, og nu blev den vestre Længe af Borggaarden indrettet til Kirke. Det er ikke længere siden Klosteret blev nedlagt, end at min Fader gik Post imellem det og de andre Klostre her nord paa, for den Gang gik de Kjøbstæderne forbi. Det er ellers en blind Munk, der har bygget Tvis Kloster. Han opholdt sig i Tvislund oppe ved Kapelkjærregaard og gik saa ved en Kobberstang derned, mens Arbejdet med Bygningen stod paa. Da den var færdig, vilde han have Præsten til at bede for sig paa Stolen, at han maatte faa sit Syn, destaand[1]) han saa' sin Bygning. Det fik han, og saa sagde han: det stod til høje Middag og stakket Herresæde. Der var saa mange Kamre til Nonnerne, at naar Lysene blev tændte, kunde de saadan lyse op ude i Gaarden, at Karlene kunde magelig se at spille Kort der ude. For nogle Aar siden blev en Kæmpe kastet op, som havde en Plade paa Brystet.

143. Tvis Klosters Bygning. a.

Der var en Gang en blind Munk, som boede i Tvislund, og han fik i Sinde at bygge et Kloster og en Kirke der oppe ved Tvislund paa det Sted, som endnu kaldes Kappelkjærregaard. Men hvad han byggede om Dagen, det blev revet ned om Natten. I denne hans Forlegenhed blev der

[1]) den Stund, udt. destånd, med standsende Toneholdt: imedens.

kjendt ham det Raad af en klog Kone, at han skulde faa to røde Kvier spændte for en Framvogn og faa dem te'n[1]) ad Marken med den, og hvor de saa fandtes om Morgenen efter, der skulde han bygge hans Kirke og hans Gaard. Det blev paa det Sted, hvor de staar den Dag i Dag er, men Klosteret er jo da blevet revet ned. Og den Nat, da Kvierne blev gjennede af Sted, var enhver Mand i Tvis Sogn oppe for at værge for sin Mark, for ingen vilde have dem til at lægge sig derpaa, og saa faa Bygningerne der. Imens Arbejdet stod paa, lod Munken sætte Pæle fra Tvislund og til der, hvor han byggede Gaarden, og saa kunde han gaa ved en Jærnlænke langs med Pælene derud og tilbage igjen uden Følgeskab. Da nu det hele var færdigt, saa faldt han paa hans Knæ og bad saa mindelig Vorherre om at faa sit Syn blot en Time, for at han kunde bese Værket. Hans Bøn blev opfyldt, og da han nu saa' hans Kloster, sagde han, te det stod til sildig Middag og til stort Uheld for Øghøveder og smaaskifte Herskaber[2]), og hvad det sidste angaar, da har det sædet, saa længe a har kjendt. Ved 800 omtrent skal en Kongesøn have boet paa Tvis Kloster, og han havde de to Aaer opstemte saadan, at de kunde sætte Vandet helt runden om Gaarden, det var jo, for at ingen Ting skulde kunne komme ind og gjøre dem Fortræd.

Kapel-Kirkegaard er indhegnet med et Dige, som endnu tydelig kan ses, og der kan gjørlig skjelnes tre Gravhøje paa den. I sin Tid fik Tvis Kloster Tiende fra Vinding Sogn, men da man ikke kunde tvinge Folkene til at kjøre længere end en Mil med Tiendekornet, blev der bygget en Lade paa det Sted, hvor de var pligtige at kjøre det til, og da Udskiftningen gik over Landet, blev der lagt saa megen Jord til den Lade, at den blev en stor Jordejendom, og den Gaard blev til, som nu kaldes Lavralyst.

[1]) te'n: afsted (til det).

[2]) „Til sildig Middag" sigter til, at Bygningen ikke stod ganske solret. „Til stort Uheld" o. s. v. hentyder vel til, at der er særdeles stejle Bakker rundt omkring den dybe Klosterplads.

b.

Munken, der har bygget Tvis Kloster, er begravet lige vesten for, hvor Møllens Lade nu ligger. Der laa forhen over ham en stor flad Sten, som der var flere Vognlæs i, men den blev skudt i Stykker og ført bort, idet Stumperne anvendtes til Syldsten. Der gik det Sagn, at han havde en Guldplade paa sit Bryst, og i Forventningen om at finde den blev der kastet ned efter ham, men Pladen fandtes ikke, og saa blev alting fyldt efter igjen baade Ben og Sager. Der var endnu Rester af svære Planker tilbage, og det kunde skjønnes, at han havde været i to Kister. Det er omtrent 50 Aar siden den Eftergravning foretoges.

c.

En Munk, der skal have boet paa Tvis Kloster, var bleven forvist dertil af Kongen, som havde ladet hans Øjne udstikke, og han lod Gjertrudbæk bygge, men gik til og fra Byggepladsen ved en Jærnkjæde. Nu har Gjertrudbæk faaet Navnet Lavralyst.

d.

Det er Prins Buris, der har bygget Tvis Kloster, og da han var blind, gik han til og fra Arbejdet ved en Jærnlænke. Da Bygningen var færdig, beder han Vorherre, om han ikke nok maa se den et Øjeblik, og hans Bøn blev hørt. Saa udbryder han: „Høj Middag og stakket Herresæde!“ Han blev siden ført til Vestervig og der lænket saadan fast, at han lige kunde naa hen til liden Kirstens Grav. Der gik han hen hver Dag.

144. Den murede Gang.

Tvis Klosters Borggaard har ligget i Syd og Nord langs med det østre Kirkegaardsdige, og saa var der en muret Gang lige fra Huset over Kirkegaarden og ind i en Overstol i Kirken, saa Herskabet behøvede ikke at gaa ud for

at komme i Kirke. Der er endnu Syldsten til af den Gang: de kan mærkes, naar man kaster Grave paa det Strøg. Der har været en Løngang fra Begravelsen i Kirken ind under Storaaen og op til Begravelsen i Mejrup Kirke.

145. Løngangen.

Der har været en Løngang under Viborg Sø fra Krypten i Viborg Domkirke over til Asmild Klosterkirke, saa at Bisper og Præster og Munke kunde gaa af den ene Kirke og i den anden, uden at Folk vidste, hvordan det gik til, for Løngangen var ukjendt for Lægfolk. Men senere, da Lutherdommen blev indført her, blev denne Gang opdaget. Man forsøgte da at gaa igjennem den, men det vilde ikke lykkes. Saaledes prøvede to Skolepeblinge derpaa, de tog en tændt Lygte med sig, men kom aldrig tilbage. Senere lod man et Svin gaa derind, som havde et langt Stykke Reb bundet om sig. Svinet løb villig et Stykke ind og kunde ordenlig stramme Rebet for de uden for staaende, men med et blev det linne, og da det blev trukket tilbage, var det brændt over, for selve Enden var sveden, og Svinet hverken hørte eller saa' man mere til. Nu er sagtens den Løngang tilmuret, for i de senere Aar har man ikke hørt noget til den. Efter en andens Fortælling var det en forvoven Krop af en Murmester, der den sidste Gang for Penge vovede sig ind i Løngangen. Han havde Rebet paa sig for ikke at blive forvildet og for ved det at kunne finde tilbage. Da Folkene uden for langt om længe blev utaalmodige og trak Rebet til sig, var Enden sveden.

146. Sunds Sø og Lindebjærg.

Der, hvor Sunds Sø nu ligger, har der en Gang været Mark og staaet en Gaard, som ejedes af en Mand ved Navn Ørneklo. Han var bestandig ude enten i Krig eller paa Jagt, for det var en vild urolig Hedning, og saa skulde hans Frue bestyre Gaarden, men hun var en slet Kvinde, der bedrev Hor med Gaardens Karle. Der var

iblandt dem én Svend, som ikke vilde gjøre hendes Vilje, hvorover hun blev meget fortørnet, og da Herren kom hjem, beskyldte hun ham netop for det samme, som hun havde havt i Sinde. Herren havde altid til et Ordsprog: Jeg skal flytte dig! og nu siger han ogsaa det til Karlen og flyttede ham en halv Mil øster paa, hvor han lod ham hænge i en Galge. Det var i den Tid, da Kristendommen kom her omkring. Saa kom der en Munk hertil, som hed Asger, og han holdt en Forsamling der, hvor Sunds Kirke nu staar, for han rejste som Missionær. Imidlertid kom Herremanden om ved Folkene, han havde været paa Jagt vester paa. Saa sender han en Svend derhen for at spørge om, hvad de var forsamlede for. Han kom tilbage med den Besked, at de havde kasseret de gamle Guder, og der var en Mand der inde i Kredsen, som talte om en ny Gud, der allerede var død, efter hvad han kunde faa ud af det. Det ansaa Ridderen for ravittig og bespottelig Tale, han rider i sin Hidsighed ind imellem Mængden og splitter Folkene ad; men Munken river han ned af Stenen, han stod paa, giver ham af Ridepisken og siger: „Jeg skal flytte dig!" Munken blev jo lidt betuttet over den Medfart; men da Ridderen derpaa red hen imod sin Gaard, kommer han til sig selv og raaber bag efter ham: „Ja, jeg skal flytte dig!" Med det samme lagde der sig en blaa Taage over Ørneklos Gaard, og man kunde begynde at høre Bølgeslag der inde, saa da Taagen lettede, var Søen fremkommen. Men til samme Tid var Lindebjærg bleven til, en halv Mil længere øster paa, netop paa det Sted, hvor Galgen var bleven rejst. Saaledes blev den vilde Hedning flyttet, med hvad hans var, for paa Bakken laa endnu nogle Sten af Ridderborgen; men ellers var Gaarden og Folkene helt forsvundne. Deraf kommer det, at man siger: Lindebjærg er kommen af Søen. Bakken skal holde det samme i Højden, som Søen i Dybden, hin har det højeste Sted i den østre Ende, og der er og Søen dybest. Der blev mange Hedninger omvendte ved det Under og lod sig døbe i den nye Søs Vand.

147. Gjødstrup Sø.

I Snejbjærg Sogn ligger der en Sø, som kaldes Gjødstrup Sø, og om dens Oprindelse fortælles følgende: Paa det Sted, hvor Søen nu er, boede der en Gang en meget ugudelig Mand, som drev Spot med Kristendommen og gjærne vilde have Ordets Tjenere til Bedste. En Gang fandt han paa, da han havde slagtet et Svin, at lade det klæde ud med sin Kones Klæder og lægge det i hendes Sæng med Kappe paa, saa det livagtig saa' ud, naar man ikke nøjere undersøgte Skikkelsen, som det var Konen selv, der laa der. Manden lod da gaa Bud til Præsten, om han vilde ikke komme og berette hans syge Kone. Præsten kom ogsaa og begyndte paa sin Skriftetale, men opdagede da, at han i Stedet for den syge Kone havde et dødt Svin for sig. I Vrede forlod han Huset, men glemte sin Alterbog, som han havde lagt paa en Stol ved Sængen. Saa snart han var kommen uden for det vanhellige Sted, begyndte Vandet at stige op rundt omkring Gaarden og overskyllede denne, saa der slet intet reddedes uden den Stol, hvorpaa Præsten havde lagt Alterbogen, for den kom sejlende paa Vandet bag efter ham. Præsten tog sin Bog og naaede velbeholden sit Hjem, men af den Vandmasse, der kom op paa det Sted, hvor Gaarden sank, blev Søen til, saadan som den nu er.

148. Sunkne Gaarde.

Om Stof Sø haves en lignende Fortælling. Den ligger ved Vejen fra Viborg ad Brunshaab omtrent midt Vejs imellem Asmild Kloster og Søndermølle. Der skal en Gang have ligget to Gaarde, som sank, fordi de spottede Præsten paa en lignende Maade. Han ønskede, at Gaardene maatte synke i Afgrunden, hvilket og skete. Dog kan man endnu se nogle Træstumper hist og her stikke op igjennem Vandfladen, hvilke ere Levninger af de sunkne Huse.

Hvor Ravn Sø nu er, har der en Gang staaet en Herregaard, som sank, og derved fremkom Søen. Vandet

ser pænt nok ud, men er næsten udrikkeligt baade for Mennesker og Dyr. Det har en ludagtig og jordet Smag. I lang Tid efter kunde man høre Klokkerne ringe der nede paa Juleaften.

En lignende Historie om Sol Sø i Vorgod Sogn, en god halv Mil sønden for Tiphede. Den sunkne Gaard kaldtes Store-Viftrup. Vandet er aldrig klart.

149. Hellige Brønde.

I Vindum Sogn var der i forrige Tider flere hellige Kilder, hvis Vand havde en stor Lægedom og kunde næsten kurere for alle Slags Sygdomme. Men til Gjengjæld havde enhver, som kom til en saadan Brønd efter Vand, gjærne en lille Ting med, som den smed i Brønden, saa som en Skilling eller et Stykke af en gammel Ske, hvormed de troede at kunne fornøje vedkommende Helgen, thi enhver saadan Brønd er indviet eller helliget til en vis Helgen, som Brønden gjærne bærer Navn efter. Saaledes er der i Vindum Hede en Brønd, som kaldes Karlsbrønd, hvis Lægedomskraft for en Del har slaaet sig, men der er alligevel godt Drikkevand i den. Det forholder sig nemlig saaledes med de hellige Kilder nu, at de ere blevne vanhelligede i vore oplyste og vantro Tider, og nu om Stunder sendes der heller ingen Gaver til deres Helgener, saa at det er slet ikke saa sært, om disse blive kjede af at holde Haand over Vandets underfulde Kraft, enhver skal have noget for sit. En Kilde paa Faarup Mark kaldes Busnabbrønden. Den har endnu ikke tabt sin Kraft, og det kommer deraf, at i den Dal, hvor Brønden findes, gaar om Natten en Kjælling med et Sold over sit Hoved. Hun har jo naturligvis Opsigt med Kilden, at ingen skal vanhellige den.

150. Vanhelliget Kilde.

Der har været en hellig Kilde i en Bakke norden for Torsted Præstegaard. Den havde den Kraft, at naar nogen skadede noget, og han saa toede sig i Vandet, kunde han komme sig, ihvad Sygdom det saa var. Men saa var der en Mand,

som boede i Abisgade, han havde en Hest, der var skabet, og den toede han i Kilden for at faa den ren. Hesten kom sig nok, men formedelst denne Vanhelligelse tabte Kilden sin Kraft.

151. Gammel-Avlum og Lergrav.

Gammel-Avlum er nu blot en Plet Mark, der hører til Lergrav, men har i fordums Tid været en By, der blev overfalden af en Sørøver og saa lagt øde, hvorpaa han byggede sig en Borg i et Morads med Volde og Grave om. Det var i Kristian den andens Tid, at Volden blev kastet op, og da de arbejdede paa den, blev der tilbudt Daglejerne Vilkaar mellem to Skilling eller en Skjæppe Rug i Dagløn. Derefter fo'r Herren til Søs igjen og kom aldrig tilbage. I lange Tider ventede de efter ham, og Gaarden stod øde, men saa blev den solgt. En Mand i en hvid Kjole gik og prikkede paa Stolperne med sin Pigkjæp for at mærke, om de vare raadne, og han bød Gaarden ind. Han var kjørende i en af de gamle smalle Vogne, hvor der kun var Plads til en i hver Agestol, og den laa hans Kusk og sov i om Natten. Da de spurgte, om han kunde betale, hentede han kongelige Obligationer for, hvad han end havde budt, og nu var der ingen Betænkeligheder ved at slaa ham Gaarden til, den Gang der ikke var flere til at byde. Men for øvrigt betalte han den med det samme. I hans Familje har Lergrav været til den allerseneste Tid. Hvor Gammel-Avlum har ligget, kan man endnu pløje til Husstederne og se, hvor Andedammene og Kjeldestederne have været.

152. Landdrost Herning.

Kongen havde en Landdrost, som hed Herning, ham vilde han give en Ejendom og bygge en Gaard til. Pladsen blev da udset og bestemt ved Kvalsholm tæt ved Sunds Sø, men da Drosten kom ad Egnen, fandt han mere Behag i at bo i den Vig, hvor Herningsholm nu ligger, og der fik han ogsaa Lov til at faa sin Gaard bygget. Men Marken hørte til en By, de kaldte Vig. Nu han havde taget Be-

boernes Jord og gjort en Herregaard af, maatte han flytte dem op til Sunds til den Ejendom, han der skulde have havt. Den blev da delt ud imellem dem, og Byen Torup blev der bygget. Endnu kan man finde Husteder paa Lillelund Mark, der nu er en Parsel af Herningsholm, og de menes at være Rester af Byen Vig. Den sydligste Del af Gaardens Mark har før været en stor Skov, og Byen med sin Mark laa for Norden. Aaen, der danner det østre Skjæl, hedder Vigsaa, og Broen, som fører derover, Vigsbro. Efter denne Drost skal Herning Sogn have faaet sit Navn.

153. Kvalsholm.

I den sydvestlige Ende af Sunds Sø er der den Mærkelighed ved Grunden, at der er dybest inde ved Land, og ude i Midten staar Vandet kun ubetydeligt over Sandet. Derfor tror man, at her i ældgamle Dage har staaet en Borg med Grave om. Paa det Sted findes ogsaa mange store Sten siddende i Grunden just som Syldsten, men andre Spor findes heller ikke. Efter et Sagn, som staar i Strid med det foregaaende, skal Byen Vig i Herning Sogn have ligget under Kvalsholm Hovedgaard. Saa var der en Frue, som ejede den, og hun fik i Sinde at flytte Gaarden til Vig, fordi Jorden var bedre, men da Bønderne der saaledes mistede deres Marker, nedrev hun Byen, flyttede Materialierne til Sunds og byggede en ny By, som blev kaldet Torup. Folkene bleve saa flyttede derop, og Gaarden Kvalsholm reven ned og bygget op igjen, hvor Herningsholm nu ligger.

154. Birk Skov.

I Gjellerup Sogn har der forhen været en mægtig Skov, der hvor Birk nu ligger. Derfra ere de Bjælker tagne, som laa under Loftet i Gjellerup Kirke, før de nuværende bleve lagte i deres Sted. Niels Vestergaards Bedstefader i Gjellerup By er gaaet vild i Birk Skov. Den sidste Levning af den har været til i Mands Minde ned ad mod Engen og i Strøget mellem Fuglsang og Herningsholm.

Man kan endnu jævnlig finde Skovnødder i Engene, naar man graver Klyne.

155. Tømmeret i Rind Kirke.

Den Mand, der har bygget Rind Kirke, skal have faaet Tømmeret og Bjælkerne fra Tavlind, hvor der nu kun groer Grene og Runsler. I Kirken findes der svære Egebjælker, men i Tavlind, som ligger en halv Fjerdingvej derfra, er der endnu kun lidt Egepur, saa at man somme Steder til Nød kan faa sig et ordenligt Svøbeskaft.

De gamle har sagt, at et Egern kunde hoppe fra én Trætop i en anden, uden nogen Sinde at behøve at komme til at røre Jorden lige fra Snærlunddal i Snejbjærg til Isenbjærg Bakkeende i Ikast Sogn, og imellem de to Steder er der da en tre Mil. Nu er der kun enkelte Spor tilbage af denne sammenhængende Skov.

156. Fra Svenskekrigen.

Nord for Dalsgaard Bæk i Mammen har ligget en stor Gaard, der kaldtes Gammel-Dalsgaard, og som blev ødelagt i Svenskekrigen. Folkene havde skjult sig i Skoven syd for paa den anden Side af Bækken, og da Dragonerne kom, tog de, hvad de vilde, og til sidst tog to af dem hver i et Hjørne af Dynerne og rystede Fylden ud over Marken, men Vaarene lagde de paa deres Heste at sidde paa. Til sidst stak de Gaarden i Brand, om a husker ret. Saa blev den flyttet oven for Bakkerne og delt i to. Siden er den bleven delt i fire. For nogle Aar siden er der fundet en Brønd paa den gamle Gaardsplads og i den et Bøsseskæfte. For oven i Brønden var lige en Tønde sat ned oven paa Stenene.

157. De Belejredes Ko.

En Gang var Lergrav i Avlum belejret, og Fjenderne havde ligget længe der for at sulte dem ud, saa de kun havde én Ko tilbage. Men de fandt da paa det Puds, at

de fyede Huderne af de allerede slagtede Køer den ene efter den anden paa den samme Ko og trak den op til Vands i Borggraven lige saa mange Gange, som de havde Huder. Saa troede Fjenden naturligvis, at der var ingen Raad, saa mange Køer som de endnu havde, og rejste bort med uforrettet Sag. Saaledes blev Gaarden reddet.

158. Torsted Klitter.

Klitterne i Torsted er opkomne ved, at to mandvolme[1]) Tyre kom til at stikkes og skrabe saa stærk i Jorden, at Sandet fik Hul, og da Vinden nu fik fat i det, blev der saadant et Sandknog, og det kom til at strække sig langt ind i Landet.

Det samme fortælles om Sandene i Rind og Madum Sogne.

159. Søgaards Brand.

I den onde Herremand Søren Ammidsbøls Tid brændte Søgaards Ladebygning paa Holmsland, idet Lynilden slog ned i Fløjen og tændte, saa Huset aldeles nedbrændte. Da den nu igjen skulde opbygges, og Tømmermanden begyndte at hugge Tømmeret til, gav Øxen Ild. Han sagde da, at om 50 Aar skulde Laden brænde igjen, hvilket ogsaa godt nok indtraf Aar 1844 om Vinteren. Det var kort før Nytaar og om Natten, at Lynilden atter slog ned i Fløjen, og Folkene blev ikke vækkede og opmærksomme derpaa, inden Ilden havde grebet saa stærkt om sig, at man blot kunde tænke paa at redde Vaaningshuset. Det blev reddet, men alle Udbygningerne brændte. Det er ellers en gammel Tro, at Søgaard skal brænde hvert 50de Aar.

160. Guldhornet.

Svend Felding gik paa en Vej, og der fandt han et Guldhorn, som en Ellekvinde havde tabt. Saa kom hun

---

[1]) mandvolm eller mandhvolm: ustyrlig, gal (om Tyre).

efter ham og bad ham om at fly hende det igjen. Men han vilde ikke. Ja, hun vilde da give ham tolv Mænds Kræfter, naar hun saa maatte faa det. Og paa den Betingelse fik hun sit Horn, men saa kunde han ogsaa spise for tolv, og hans Davregryde skal staa paa en Herregaard.

161. Fire Tønder Øl.

Svend Felding tjente paa Landting og blev derfra sendt til Viborg i et Ærinde. Saa kommer han under Vejs til Bjærgmanden i Dagbjærg Daas, der giver ham saadan en forfærdelig Styrke. Han kommer tilbage til Landting, og der er ingen, der véd, at han er bleven saa stærk. Nu havde Folkene der paa Gaarden den Forlov paa Juleaften, at de maatte sende den stærkeste Karl ned i Ølkjælderen, og han maatte tage saa meget Øl, som han kunde bære, med sig op, at de kunde have at fornøje sig med i Julen. Saa beder Svend Felding saa mindelig, om han ikke maa gaa derned denne Gang. Nej, det vil de da ikke have ham til, for han var kuns en Dreng, og saa vilde de faa for lidt at drikke. Men han bliver ved at tigge og faar endelig Lov. Saa gaar han derned og tager en Tønde under hver Arm og putter sin lange Finger i Spundshullet paa to andre. De fire Tønder rejser han nu af op med, og saa kunde de da se, han magtede noget.

162. Kong Hans og Kong Knap.

To Sysselkonger, af hvilke den ene hed Hans, og den anden hed Knap, førte Krig med hinanden og mødtes til Slag ved Karup Aa hver paa sin Side. Kong Hans skal have havt sin Kongsgaard der, hvor den vesterste af Moselund-Gaardene nu ligger, Kong Knap sin i Bækgaard i Torning Sogn. Kong Hans opkastede den Vold, der endnu er at se i Moselund, Bording Sogn, ned mod Aaen, og da han nu havde opført sine Skanser, vilde Knap ikke sætte over sønden for Aaen med sin Hær, og saa maatte Hans over til ham. Slaget blev holdt paa den Hede, der er;

men Hans tabte, hans Folk tog Flugten, og hans Hær fik sit Banesaar. For at skjule sig for Forfølgerne skar han da Hesten op og vræbede[1]) dens Indvolde ud, hvorpaa han selv krøb derind; men ogsaa i dette Smuthul fandt de ham. Før han drog i Krig, skal han have nedgravet en stor Skat i et Morads nordøst for sin Gaard, tolv Skridt fra en stor Sten, der nu er flyttet og kløvet. Skatten bestod af Ravringe, Guld og Ædelstene. Paa Stedet har der sivet et Væld op, og der skal en Mand en Gang i Vandet have fundet nogle Ravsmykker. Der skal ogsaa brænde Lys over Skatten. For mange Aar siden var nogle Mænd beskjæftigede i over fjorten Dage med at undersøge Pladsen og gjennemprikke den med Søgere for om muligt at mærke Klangen af Kobberkjedelen, hvori Skatten efter deres Gisning maatte gjemmes. Men deres Søgen var uden Frugt.

163. Kongens Lykkehøj.

Der stod en Gang et stort Slag imellem vor Konge og en anden paa Strækningen imellem Gjødstrup Præstegaard og Sindinggaard, Sinding Sogn. I Førstningen gik det os imod, men da Kongen kom op paa en lille Høj, der ligger lige østen for Vejen og norden for Sivebæk, vendte Lykken sig, og han vandt Slaget. Derfor kaldes den Høj endnu Kongens Lykkehøj eller ogsaa blot Kongenshøj.

164. Kong Peders Høj.

Lige uden for Frølund i Gjellerup ligger en Høj, som kaldes Kong Peders Høj. Deri skal en Konge ved Navn Peder være begravet med sin Guldsabel ved Siden. For et Par Aar siden blev Højen udgravet, og der fandtes rigtignok et Sværd, men det var af Bronce i Stedet for af Guld. Nu findes det i Oldsagsamlingen i Aarhus.

---

[1]) vræbe (i Vestjylland vraabe): rode.

165. De to Potter.

Dronning Grete førte en Gang Krig her i Jylland, og da hun havde faaet sin Hær samlet, sov hun i Karup Kirke om Natten, og Krigshæren stod Vagt uden for. Saa drømte hun, at der stod to Potter i Kirken, og der skulde hun skrive sit Navn paa den ene og den fjendtlige Hærs paa den anden, saa skulde hun nok den næste Nat igjen drømme, hvilken Hær der stod sig. Om Morgenen lader hun ogsaa Navnene skrive paa Potterne, og saa drømmer hun da, at den fjendtlige Potte væltede. Drømmen kom til at sæde, for hun vandt Slaget. Det holdtes nede i Salling, og hendes Hær bestod af Mænd paa over fyrretyve Aar, og Drenge, der kun var sexten: de gamle vare udrustede med Plejle, og de unge med Forke.

166. Kongen paa Timgaard.

Kongen lod paa en Rejse gjøre Holdt ved en Høj norden Ringkjøbing, som altid siden har baaret det Navn Kongehøj, og lod sende Bud ind til Byen, om de kunde herberge Kongen i Nat. Nej, det kunde de ikke. Saa blev Byen kaldet Ringkjøbing, fordi det var saa ringe der inde, før hed den Ørnebjærg. I det samme kommer Per Gyldenstjærne kjørende fra Byen og har fire for. Han kjører hen til, hvor Kongen var, hilser paa ham og byder ham til, te han kunde følge med ham hjem, han vilde herberge ham og hans hele Følge. Det var Kongen godt fornøjet med. Men saa skulde han indgaa det Løfte med ham, te han skulde ligge ved ham saa længe, indtil de fik det Anker drukket af, som laa i hans Spisekammer. Ja, det tykte Kongen var da knap drukket, for han kom jo ikke ene, der var et stort Følge. Saa kjørte de da ad Timgaard, hvor Per Gyldenstjærne boede. Kongen skulde jo kjøre æfor af, men Per tykte, det gik vel stille for Kongen, hvorfor han hug Skrald og kjørte om ham. „Fyt!" sagde Per til Kongen. Han vilde jo hjem og vare for de fremmede, der var i Vente.

Paa Stedet[1]) de var komne, bliver der sat en Skildvagt ved det Anker, te der skulde ikke blive hældt i det, og saa tappede de smaat af det om Aftenen og drak tappert. Den Smule Anker tykte de kunde knap blive tømt. Om anden Dagen, de havde faaet Frokost og dertil drukket dygtig, for Vinen behagede dem godt, skulde de jo til at se, hvilter[2]) dether bitte Anker var tømt; men saa var det lige saa fuldt, som da de begyndte. Saa skulde de til at have undersøgt, hvordan det forholdt sig. Da gik der et Rør fra Ankeret ned gjennem Balken til et Oxehoved, som var fuldt, og efter at denne Opdagelse var gjort, opgav Kongen at se Bund paa Ankeret.

167. Hans Krabbe.

I Nysogns Kirke paa Holmsland faar man ved at gaa op ad den sydlige Sidegang fra Døren af Øje paa to Stenskikkelser lige foran sig i Hjørnet ved Prædikestolen i en knælende Stilling, den ene en Mand, en Ridder i fuld Rustning, og den anden hans Frue. Det er Hans Krabbe, Søn af Rigets Marsk Tyge Krabbe og Kristense Juel. Krabbes Kaarde opbevaredes af Degnen Sand indtil dennes Død, men er nu bleven borte og er sandsynligvis bortsolgt ved Avktionen efter ham imellem andet Skrammel.

168. Krigsraad Ammidsbøl.

Ejeren af Søgaard paa Holmsland i sin Tid, Krigsraad Ammidsbøl, var saa gruelig galsindet. Naar han var bleven vred paa Folkene, kunde han godt gaa ud i Køkkenet, mens de spiste, tage Fadet fra Bordet, og hugge Maden ned i den gloende Ild. Degnen Tafteberg og Krigsraadens Søns Frue var Søskende og Børn af Præsten Tafteberg. Naar Krigsraaden var ustyrlig, blev der sendt Bud efter Degnekonen, for hun kunde altid styre ham. En Gang slog han i Galhed et Vindue ind og skar Hænderne slemt paa

[1]) Paa Stedet, o æ Stej: lige strax.

[2]) hvilter (maaske hviltid, hvilken Tid): hvor naar.

Glasset, men foregav senere for Degnekonen, at han havde været uheldig ved at lukke et Vindue i. Naar han i Vrede kaldte paa sin Kone, remsede han altid følgende op: „Prinsipalinten, Rend – om Howl, Sidsel Slawter, An' Katrin' Render, Pivkand'." Hun var saa kjendt med Remsen, at hun aldrig kom før ved det sidste Navn, men saa kom hun ogsaa. For øvrigt hed hun Ane Kathrine Bagges. En Morgen tidlig var det et stærkt Tordenvejr, og da hørte Folkene ham sige, at Tordenen var slaaet ned i Vesterhavet og havde brændt det af. Som Straf for denne formastelige Spot slog Lynet strax efter ned i Ladegaarden, og den brændte. Som den nu stod i lys Lue, kom han selv ud for at hjælpe med at redde i Udhusene, men Ilden havde allerede grebet saa meget om sig, at han nok kunde se, der var ikke stort at gjøre. Saa skal han have sagt, at om den Gamle ogsaa vilde tage alt andet fra ham, saa skulde han dog ikke faa Lov til at tage hans Stadsvogn, og befalede strax alle Karlene, at de skulde trække den ud af Vognskuret. Det prøvede de ogsaa paa, men de trak og trak og kunde med al Anstrængelse ikke rokke den af Stedet. Han stod og saa' paa det hele. Saa siger han saa haanligt, som det vel var muligt: „Kan I ikke se, den Onde sidder der inde og holder i Hjulene, har han taget det andet, saa lad ham tage Vognen med!" Strax efter naaede Ilden Vognskuret samt Vognen, der brændte for deres Øjne, uden at det var dem muligt at redde den.

169. Herremandens Drab.

Der levede en Gang paa Herningsholm en ond Herremand, der fandt sin største Glæde i at pine og plage de stakkels Bønder, ja, kort sagt alle hans Undergivne. Derfor var han ogsaa almindelig hadet og afskyet, og det gik til sidst saa vidt, at han ikke en Gang kunde være sikker paa sit Liv. Imod Tjenestefolkene paa Gaarden var han en hel Bøddel, og de flygtede bort fra ham en efter anden, saa han omsider blev ganske alene paa den store øde Gaard.

Men ingen turde dog vove at gjøre ham noget, eftersom han havde to over Maade store og glubske Hunde, som fulgte ham, hvor han gik og stod, ja, endog laa i det samme Værelse som han om Natten. For de Hunde maatte enhver bære Respekt, de vare de eneste levende Skabninger, der var ham tro, og dem kunde han mangen Gang takke for sit Livs Frelse. Til sidst gik han ikke en Gang uden for Gaarden. Det eneste Menneske, han blev ved at have nogen Omgang med, var Præsten i Gjødstrup. De vare gode Venner, Præsten besøgte af og til Herremanden, og denne troede ham godt. Men til sidst fik hans Fjender Præsten underkjøbt til at forraade ham og overgive ham i deres Hænder. Der blev da truffet den fornødne Aftale imellem dem, og Præsten rejste i Besøg hen til Herremanden. Som han saa vilde gaa igjen, fulgte denne som Vært ham ud i Gaarden, og da de vare i Samtale, lokkede Præsten ham ned i Porten, men paa saa fin en Maade, at han ikke fattede Mistanke. Hundene sprang gjøende i Forvejen, men aldrig saa snart de var komne ud af Porten, blev den slaaet i Laas af Folk, der havde skjult sig for det samme, og nu anfaldt de Herremanden og sloge ham ihjel der inde i Porten, medens Hundene hylede uden for og kunde ikke komme deres Herre til Hjælp.

170. Den indelukkede Jomfru.

Der var en Mand paa Herningsholm, som satte sin Datter op paa et Overkammer og laasede hende inde. Det var i Høslætten, og Folkene, der gik ude i Engen lige neden for Gaarden og slog, kunde se hende oppe i Vinduet hver Dag til det niende Døgn. Da kunde de mærke, at hun ikke kunde staa ene, og siden saa' de hende ikke.

171. Gartnerens Sæd.

Det var den Tid, som Nørre Vosborg laa ude tæt ved Fjorden, da var den ejet af en, som hed Niels Bugge. Til ham kommer der en Gartner og spørger ham, om han ikke manglede en til at passe Haven. „Jo", siger han, „jeg kan godt bruge dig, dersom du er duelig i din Profession."

Saa er det Havemanden siger, at til en Prøve paa hans Dygtighed vilde han saa' ham to Sædarter, som ikke skulde udgaa, saa længe Verden staar. Niels Bugge blev nysgjerrig og vilde nok vide, hvad det var for Sæd. Ja, det var da Kommen og Løg, og saa saaede han og Haven til. Skjønt nu Vosborg er flyttet der fra den Plads af, og endda en Gang siden, gror baade Kommen og Løg paa visse Pletter i Engen, og naar det gaar ud et Sted tager det ved Grøde paa et andet.

172. Teglovnen.

Den samme Mand havde en Teglbrænder til at brænde alle de Sten, han brugte til hans Bygninger, men saa en Gang blev de uklare med hinanden. Saa siger Teglbrænderen til Niels Bugge: „Ja", siger han, „naar a kan ikke faa det paa den Maade, som a vil have det, saa er a saa meget Karl, te a kan støbe jer en Klokke saa stor, at hele Ulvborg Sogn kan ikke ringe den." Dertil svarede Herremanden, te dersom han kunde det, saa vilde han fornøje ham for hans Ulejlighed. Ja, da skulde han nok det. Saa gaar han ned til Ovnen, og da havde de netop fuld Ild i den. Saa fyrer han tre Gange, og den tredje Gang da sank den sammen, saadan te det var umuligt for nogen at tage Stenene ud af den. Da han havde gjort det, desenterede han, og de saa' ham aldrig mere. Men den Teglovn staar endnu i sin Helhed, and't end som den er overbegroet med Græs, og det er ogsaa saa tæt oven i, te en er ikke i Stand til at kunne drive en Tøjrestage ned nogle Steder. Men det mest mærkværdige, der er ved det, er, at der kan aldrig staa Kreaturer tøjret der om Natten. A har selv prøvet det mere end én Gang, a har endog sat nyt Reb og ny Stage for. Der gaar det Sagn, at det er Teglbrænderen, som gaar der. Stedet er i Hestehaven lige vesten for Gaarden mellem Fjorden og den gamle Aa. Saa blev Teglovnen nok flyttet til den Plads, hvor den nu er.

173. Nabomændene.

Der har været en Herregaard i Ørre, som kaldtes Ørregaard, og den laa nede ved Aaen, hvor der nu er en Kaalgaard, men nu er den fuldstændig udskiftet. Først blev den delt i to, og der var bygget saadan som saa tit i gamle Dage, at der kun var én Lade, som var fælles for begge Mænd og afdelt paa Midten. Den ene Mand var noget nærig og vilde bjærge Rugtvillinger fra den anden, som var god af sig og saadan en morsom Mand. Da han mærkede denher Bjærgen, vilde han gjemme sig en Nat der i Ruggulvet. Saa lagde han Mærke til nogle Tvillinger, som den anden havde lagt saa nemt, at han uden Besvær kunde faa dem, og dem lagde han sig ved. Da den anden nu kom og gav sig til at rykke i en Tvilling, havde Naboen jo i den, og derfor holdt det igjen. „Naa, vil du ikke komme?“ siger han. „Ja, a har ved den med dig, Kræsten!“ Der var en stor Dam i Gaarden, og naar den var frossen, saa plejede den samme Mand i sin Lystighed at tage et langt Skridt hen ad den i Naboens Paasyn og saa raabe: „Kanst du nu se, Kræsten! nu har a skrevet dig for!“

174. Hovebonden.

I Trælund, Tjørring Sogn, gjorde Bønderne Hove til Vig. Saa var der en Mand, som altid kom for sildig til Hove, og Ladefogden skjældte stadig paa ham for hans Efterladenhed, men han taalte og tav. En Dag, som Fogdens Taalmodighed igjen var bleven sat paa en haard Prøve, spurgte han Bonden, hvorfor han dog altid kom saa sildig. Ja, svarede han, det skulde han lige sige, for han havde en gyldig Grund til det: i hele Trælund By havde de ikke uden én Veldpotte[1]) og nu var det hans Tur at faa den sidst, saa dersom han skulde have noget til Davren, inden han tog te'n, saa var det umuligt for ham at komme tidlig nok.

---

[1]) Veldpotte (langt e i Veld): Potte til at koge Davremælk i.

175. Det tynde Øl.

I Holingholt gjorde de ogsaa Hove til Herningsholm. Derfra var en Mand, som bestandig vilde tigge Drikke paa Gaarden, for han havde aldrig selv noget med. Herremanden lagde da Mærke til, hvorledes den Mand hver Dag drak af hans Øl. Saa siger han en Dag til ham: „Du kan selv tage Drikke med, hvorfor skal jeg ligge og fylde dig med mit Øl?" Manden svarede, at de bryggede ikke uden en Gang om Aaret i Holingholt, og saa kjøbte de et Fjerdingkar Malt og lagde det for deres Aalegaarde, der gik de til og drak. Dertil bemærkede Herremanden, at saa fik de tyndt Øl. Men den anden vedblev: „Kunde vi lige saa vel æde med Gassen, som vi kan drikke med den, saa skulde Skam gjøre Vigshove." Siden den Tid kunde han faa saa meget Drikke, han vilde have.

176. Jakob Vistrup.

Viborg har i gamle Dage været en meget stor Kjøbstad og bestaaende af atten Kirkesogne, medens den nu er svunden ind til to. Største Parten af denne Formindskelse skal skyldes en Mand, som hed Jakob Vistrup. Han fandt paa at sætte Ild paa Byen, hvorefter han hurtig løb til Stormklokken og klemtede, hvorfor han tjente ti Rigsdaler som første Mand. Denne Fremgangsmaade brugte han den ene Gang efter den anden i længere Tid som en Slags Næringsvej, og saa fiffig og forsigtig bar han sig ad, at ingen havde ham mistænkt. En Mand af Byen, som blev mødt paa Gaden en Gang, der var Ildløs, mistænktes nu og lagdes paa Pinebænken mange Gange uden at bekjende, men maatte dog blive siddende i Fængsel et helt Aar alene for Jakob Vistrups Skyld. Endelig blev Jakobs ugudelige Fremfærd opdaget, hvorpaa han blev halshugget og lagt paa Stejle og Hjul; men den uskyldige Mand blev frikjendt, og for den store Uret, der var ham overgaaet, fik han og hans Kone en god Understøttelse af Viborg By paa deres gamle Dage.

177. Røverne i Ildsgaard.

En hellig Juleaften kom der til Ildsgaard i Sunds Sogn tolv unge Karle og spurgte, om de kunde faa Natteherberge. De saa' onde og truende ud, og man kunde godt tænke alle Haande om en saadan Flok mandstærke Karle, for Gaarden laa meget ensomt, og i gamle Dage var den ikke saa sjælden bleven hjemsøgt af Røvere. Manden blev da mistænkelig og vilde helst have sagt dem nej, men turde næsten ikke. I denne sin Raadvildhed vilde han gjærne have talt ene med sin Kone, men kunde ikke faa Lejlighed dertil; for dersom Gjæsterne havde ondt i Sinde, maatte man være yderst forsigtig med at skaffe sig dem fra Halsen. Men Konen, der var højfrugtsommelig, forstod godt sin Mands Miner og Hentydninger, og da han bad dem om at more sig det bedste, de kunde, ved hans Selskab, medens hans Kone gik hen for at rede Sængene til dem, satte hun sig i Stedet for i al Stilhed selv paa en Hest, som hun havde bundet Sokker om Fødderne paa, og red til Hald, den nærmeste Gaard, efter Hjælp. Den fik hun ogsaa, og de vare saa heldige at fange alle Karlene. Men det var dog ikke almindelige Røvere. De havde nemlig hørt, at naar man drak Hjærteblodet af tre frugtsommelige Koners Fostre, skulde man kunde flyve. Nu stod al deres Hu dertil, og for at opnaa den Færdighed havde de allerede dræbt to frugtsommelige Kvinder og udset Ildsgaardmandens Kone til den tredje, for at hendes Fosters Blod skulde give dem den mærkelige Egenskab. For Resten fortælles der, at den ene af dem, da han blev greben, var kommen saa vidt, at han kunde flagre. Da man spurgte dem ud, om de havde flere i Ledtog med sig, samt om, hvor deres Forældre vare, tav de alle haardnakket og bleve derefter dræbte.

Men fire Aar efter kom der til samme Gaard ogsaa om den hellige Juleaften en gammel Mand og Kone og bade indstændigt om Nattely, da det var for sildigt for dem at naa videre. Denne Gang anede Folkene ingen Uraad og tillode dem at blive. Den Nat forefaldt der da heller

intet mærkeligt. Om Morgenen vilde Manden i Gaarden til Kirke, og den fremmede Mand lod til at ville gjærne med. Men Kjællingen blev der hjemme hos Konen i Huset, som var højfrugtsommelig ligesom den anden Jul og derfor ikke turde vove at gaa den lange Kirkevej. Hun mærkede snart, hvad den gamle førte i Skjoldet, for hun spurgte hende om, hvor de havde deres Penge. Konen svarede, at de ingen Penge havde, det slog lige til for dem til Udgifterne, men der var ingen Raad til at lægge op. Dog vilde Kjællingen ikke tro hende og tvang hende omsider til at paavise en stor Klædekiste, hvori de foregivne Penge skulde gjemmes i en Lerpotte, som stod i det ene Hjørne. Nu skulde Konen da ogsaa tvinges til at tage denne frem, men hun undskyldte sig med, at hun var frugtsommelig og altsaa ikke kunde taale at bukke sig saa meget. Det fandt Kjællingen rimeligt og bukkede sig selv ned med Hoved og Overkrop i den oplukkede Kiste. Men Konen var strax til Rede, stød hende helt derned og smækkede Laaget til, samt laasede Kisten, saa den anden der nede var godt forvart. Nu lod hun sin lille fireaarige Søn — det var den eneste, hun kunde sende — gaa hen til Kirken for at sige til Faderen, at han skulde stræbe at komme hjem, da de to gamle vare Røvere, og fortælle ham, at hun havde faaet Kvinden lukket ned i den store Kiste. Drengen gik, men mødte paa Vejen den gamle Røver, der havde listet sig ud af Kirken, uden at Manden mærkede det, for at komme hen at faa Gaarden plyndret ved Kjællingens Hjælp, inden han kom hjem. Drengen var nu saa barnevorn, at han fortalte Røveren, hvordant et Ærinde han skulde forrette til sin Fader. Røveren kjendte ham jo, og saa havde han da nok givet sig saa meget i Snak med ham, at han havde faaet spurgt ud om, hvor han skulde hen. Nok er det, han siger: „Nu skal jeg følge hjem med dig, min Dreng, og hjælpe din Moder, saa behøver du ikke at gaa længere.“ Saa fulgte den lille med. Men Moderen der hjemme havde af Forsigtighed laaset alle Døre, og da hun saa' Røveren komme med

Sønnen, fik hun fat i en stor Buløxe, for nu vidste hun, at der ikke forestod hende noget godt. Røveren vilde ind, men det var ham ikke muligt, da Konen iagttog alle hans Bevægelser og var færdig til at tage imod ham, ihvor han viste sig. Da huggede Umennesket Drengens Hænder af og klappede med dem paa Vinduerne, idet han gjorde Regning paa, at Moderen vilde besvime ved det skrækkelige Syn. Men hun holdt sig mandhaftig, ihvor meget det gøs i hende. Nu huggede han Drengens Hoved af og puttede det ind ad Hønsehullet, derefter hans Fødder, men lige lidt opnaaede han sin Hensigt, om end skjønt hun tit var lige ved at segne om. Endelig krøb han op paa Huset, lod sig falde ned i Skorstenen og krøb ind i en Pottekakkelovn, men da han saa brød igjennem den, kløvede hun hans Hoved med Øxen. Endelig kom Manden hjem. Det kan nok være, han blev overrasket baade af Glæde og af Sorg, han vidste jo ikke det mindste af, hvad der var foregaaet. Kjællingen fik han trukket frem, og nu bekjendte hun, at de vare de tolv Røveres Forældre, som vare komne for at hævne deres Død ved at tage, hvad godt der var. Der blev digtet en Vise om disse Røvere med følgende Omkvæd: De Røvere ligge for Norden under Skoven.

En anden beretter, at da Manden holdt Røverne ved Snak, mens Konen var borte, sagde en af dem:

„Tiden gor,
å vi for ett gjor."

178. De tre Kvindfolk.

Til den samme Gaard, som oven for nævntes, kom en Aften en Bissekræmmer og vilde gjærne blive der om Natten. Manden var tagen til Marked, hvorfor Konen var noget betænkelig ved at lade ham blive, men hun var god af sig, og Karlen saa' ærlig ud, saa hun lod ham slaa sig til Ro og anviste ham et lille Kammer at sove i, hvorpaa han gik til Sængs. Men da denher Kræmmer tog Krammet af sig, lagde Konen Mærke til, at han havde Pistoler ved sig; des

Aarsag ytrede hun, at han var vel en Røver, siden han var saaledes bevæbnet. „Nej, jeg er saa mænd ej“, sagde han, „men Vejene ere, som I véd, usikre, og jeg har Kram for mange Penge, saa det kunde nok betale sig at udplyndre mig; derfor er det ikke af Vejen, at jeg har et Par Pistoler at forsvare mig med i Nødsfald.“ Længere hen paa Aftenen kom der flere fremmede, og det var tre Kvindfolk, der strax spurgte om Penge, saa man kunde da ikke tage fejl af deres Besøg. Nu blev Konen vis paa, at Bissekræmmeren dog stod i Ledtog med Røverne, og troede, at alt Haab var ude. Da gik hun ind i Kammeret, hvor han sov, vækkede ham og sagde, at hun vidste nu, han havde løjet for hende, han var selv en Røver ligesom de tre der ude i Stuen, og han kunde ligesaa godt have skudt hende strax, han kom, da hun skulde nu miste Livet alligevel. Men Karlen stod op af Sængen og sagde: „Nu skal du dog faa at se, at jeg er ingen Røver.“ Dermed tog han sine Pistoler, gik hen i Stuedøren og skød dem alle tre ihjel paa Stedet. Bissekræmmeren blev saaledes en uventet Redningsmand for Konen. Ved Undersøgelsen af Ligene gjenkjendte hun de tre nærmeste Nabomænd, der altsaa vilde have benyttet sig af hendes Mands Fraværelse til at udplyndre Gaarden og maaske gjøre mere, for der fandtes en lang Kniv hos hver af dem, men der kom rigtig nok en slem Streg i Regningen for dem.

179. Tiggeren og Røverne.

En Tigger eller Staakelsmand gik omkring fra Dør til Dør for at samle sig noget Uld; det maatte ikke hedde sig, at han tiggede, men han gik i Totiden, som han sagde. En Aften sildig kom han til en enlig Gaard, hvor han plejede at faa Nattely, og det fik han ogsaa denne Gang, idet han kom til at ligge i en Sæng i Storstuen. Da nu denher Staakelsmand havde været i Sæng en Times Tid, eller saa omtrent, kom der tre Røvere og tog et Vindue ud i samme Stue, hvorpaa de gik ind og tog en Skjænk, hvori der var

en Del Sølvtøj, med sig ud gjennem Vindueskarmen. Men den ene Røver havde lagt en lang Kniv paa Bordet, og den blev liggende. Medens Røverne var borte, tænkte Staakelsmanden: de kommer vel nok igjen, og derfor stillede han sig op ved Siden af Vinduet med Røverens lange Kniv i Haanden. Nu kom Røverne tilbage. Som den første saa stikker Hovedet igjennem Karmen for at komme ind, skærer Tiggeren Hovedet af ham. Da de andre uden for hørte hans Skraal, løb de deres Vej. Staakelsmanden fik i en Hast Folkene kaldt op, men de to Røvere var borte og Sølvtøjet ogsaa: Skjænken laa opbrudt uden for Gaarden paa Toften.

180. Røverne som Bissekræmmere.

To Røvere kom en Dag kjørende til en Gaard, der laa tæt ved Kirken. De havde to Kister paa Vognen, og den ene bad de Manden om Forlov til at sætte ind hos ham et Par Dage, idet de foregav, at de solgte Kram, men helst vilde være fri for at føre saa meget med sig. Kisten blev sat op i Storstuen. Da Bissekræmmerne var borte, kom Sognepræsten kjørende ind i Gaarden for at klæde sig om, som han plejede, før han gik i Kirken. Præsten og Manden gik nu op i Storstuen, denne for at hjælpe hin til Rette med Paaklædningen. Men nu havde Præsten en lille Hund med sig, den løb og snusede omkring i Stuen, og da den kom til Kramkisten, begyndte den at mysle og pibe. Nu fik de gale Tanker om Kisten, der maatte vist være et Menneske i den. Præsten gav da Manden det Raad, at han skulde samle alle Byens Karle, mens han var i Kirke, for at de i hans Overværelse kunde aabne den, naar Gudstjenesten var endt. Dette Raad blev taget til Følge, og det viste sig da, at Mistanken ikke var ugrundet, for i Kisten laa en Karl med to lange Knive. Han blev tagen op og bunden paa Hænder og Fødder. Ved Kistens Undersøgelse fandtes det, at den var indrettet til at kunne lukkes op inden fra. Nu gjaldt det om at fange de andre to

Røvere med, for saadan nogle maatte det jo være. Det blev da saaledes ordnet, at Karlene skulde sidde i Mørke i Dagligstuen om Natten over og lure paa de ventede Røveres Tilbagekomst. Hen paa Natten kom de to og pikkede paa et Vindue i Storstuen, en Karl listede sig derop og aabnede dette, hvorpaa Røverne gik ind og vare nu fangne.

181. Kræmmerens Drab.

En Kræmmer kom en Gang til Gaarden Sejbæk, som ligger i en Dal tæt ved en lille Bæk af samme Navn, og bad om Nattely, men det kunde han ikke faa. Han besluttede da at rejse til Hagebro, en Mils Vej derfra, og der er Hede hele Vejen. Men da han var kommen omtrent halv Vejs, blev han overfalden af to Karle, nemlig Sejbæk-Sønnerne, og de sloge ham ihjel og begrove ham i en lille Høj. Man skal i Koldkur, en god Fjerdingvej derfra, have hørt hans Jammerskrig, men ingen anede da, hvad der foregik. Udaaden blev ikke opdaget eller straffet. En Tegnebog tilligemed dens Indhold, der var gaaet i Forraadnelse, fandtes i Heden i Nærheden længe efter, den havde han vel kylt fra sig.

182. Ligene paa Vognen.

Oppe i Stavlund i Haderup hændtes for over hundrede Aar siden, at da Folk i en Gaard vare staaede op en Morgen, fandt de ude paa en Vogn, som stod midt i Gaarden, to nøgne Lig, formodenlig af to Kræmmere. Manden rejste strax til Holstebro og mældte Sagen, hvorpaa der anstilledes Undersøgelser vidt og bredt, men Morderen kunde man aldrig finde. De to Lig blev ikke begravede i Kristenjord, men førte ud i Heden og kastede ned i en Dal, hvor der endnu vises en grøn Tue paa Stedet.

183. Røverstuer.

Paa Lindebjærg har der i gamle Dage opholdt sig Røvere. Der har været en stor Fordybning i Jorden, som

kaldtes Røverstuen. Det er vist dem, der ere bekjendte under Navn af Ildsgaard-Røverne, men bleve grebne af Herremanden paa Hald. I den Tid var Lindebjærg bevoxet med Skov.

Se ellers her foran Nr. 177.

Sydligst i Borris eller i Nabosognet er der ogsaa nogle Huller i Jorden, som kaldes Røverstuerne. Flere have set Lys brænde der om Natten.

184. Jens Langkniv og Lang'-Margret'.

Der var en berygtet Røver en Gang, de kaldte Jens Langkniv. Han havde Snorer spændt tværs over Landevejen, og de stod i Forbindelse med Klokker, der hængte i hans Kule og gav Lyd, naar nogen kom ad Vejen. Han skal være bleven rettet i Randers, og paa Vejen til Retterstedet skar de hans Mave op og rinkede Tarmene ud af Livet paa ham. Da Bødlerne nu spurgte, om han kjendte nogen værre Pine — for han skulde jo gjennemgaa den værste — sagde han, at det gjorde rigtig nok ondt, men det var dog ikke noget imod Tandpine.

Der var ogsaa en Røverkvind, de kaldte Lang'-Margret'. En Gang, hun tog en Pige af med Livet, og denne klagede sig, sagde hun: „Aa, mit Baan! du skal ikke klage dig ved det, det er kun et Loppestik." Lang'-Margret' havde nogle Sønner, der ogsaa var Røvere, og de havde lige saadan Snore spændt over Vejen med Klokker nede i Kulen. En Dag kom en Mand kjørende, og Klokkerne gav sig til at lyde. Saa springer Sønnerne jo ud og tester Manden an. Moderen kommer bag efter, men saa var det en Mand, hun tit havde faaet Herberg ved paa hendes Vandringer omkring i Landet, og han kjendte hende strax. „Hvad, Margret'! er det dig?" Saa raaber hun ad Sønnerne: „Hvad Fanden skader jer, Knægte, der overfalder en Mand paa Landevejen, ned med jer!" Saa kunde Manden kjøre.

En anden har fortalt, at Jens Langkniv skulde pines paa den Maade, fordi han havde truet en Kone med netop

det, dersom hun røbede ham. Det var den Gang han blev fangen, han søgte Tilflugt hos den Kone, og hun viste ham ind i et Kammer. Nu havde han sat saadan Skræk i hende, at hun ikke turde sige, hvor han var skjult, men pegte hemmelig paa den lukkede Dør, og nu blev Jens overmandet.

185. Røverens Kjæreste.

Det hændtes en Gang i Ildsgaard, Sunds Sogn, at der tit kom en Karl dertil og snakkede godt med en Pige, som tjente der, og Folk kunde nok forstaa paa det, at det var godt imellem dem. Saa en Dag siger han til hende om at følge sig et Stykke paa Vej hjemad saa langt, at hun kunde se hans Faders Gaard, der laa i en stor Dal, sagde han. Hun fulgte ogsaa med ham et langt Stykke ud i Heden. Omsider tager han Bladet fra Munden og fortæller hende, at han var en Røver, og nu vilde han tage hende med til hans Røverkule, som hun aldrig skulde komme levende fra, sagde han. Saa beder hun ham lige vende sig om et Øjeblik, hun skulde til noget, som hun skammede sig over at lade ham se paa, men da han havde vendt sig, løste hun i en Fart sit ene Hosebaand af og sprang saa til, fik det om Halsen paa ham og kvalte ham.

186. Pigen hos Røverne.

Nogle Røvere, der boede i en Skov oppe i Kragelund, tog en Pige, som gik hen ad en Vej, ned i deres Kule, for at hun skulde blive hos dem og lave deres Mad, samt bage for dem. Hendes Forældre ledte saadan efter hende, men hun var ikke til at oplede eller opspørge, og de tog dem det grumme nær. Pigen gik det ellers godt nok, Røverne holdt meget af hende, for hun var tro og flink til at gaa og stande for dem. Saa siger de en Gang til hende, at hendes Søster skulde have Bryllup, og det vilde hun vel gjærne hjem til; dersom hun aldrig vilde aabenbare for noget Menneske, hvor deres Kule var, saa vilde de give hende Tilladelse til at komme til sit Hjem i den Tid. Ja,

det vilde hun godt, og hun bliver da pyntet og iført de kosteligste Klæder, for saadant noget havde de nok af, og saa ledte de hende ud af Skoven og viste hende Vejen. Der blev jo saadan en Glæde i Gaarde, da Datteren kom, hun var for længst anset for død og henne. Der blev fuldt op af Spørgsmaal, men hun svarede dem ikke paa et eneste. Da Tiden kom, hun skulde af Sted igjen, passede de paa hende for at se, hvor hun blev af. Pigen lod som ingen Ting, men tog sit Forklæde helt fuldt af Ærter og gav sig dermed paa Vejen. Ankommen til Skoven stillede hun sig foran et Træ og lagde der en Haandfuld Ærter, sigende:

„I Vedholt Skov i Kragelund
der bor de Røvere sytten;
jeg aabenbarer det hverken for Folk eller Fæ,
men for denne Støtte."

Dermed gik hun videre ind i Skoven og lagde af og til en Haandfuld Ærter. Uden for Hullet, hvor Nedgangen til Kulen var, lagde hun de sidste. Morgenen efter gik Byfolkene ud og fangede Røverne alle sammen, vejledede ved Ærterne fandt de let deres Opholdssted. De sexten slog de ihjel, men Pigen bad for den syttendes Liv, saa han blev skaanet, og ham tog hun siden til Mand. De havde det godt med hinanden og var rige Folk, for de fik alt det gode, der var nede i Kulen.

187. Lundbjærg Røvere.

I Lundbjærg Skov var der i sin Tid mange Røvere. De stjal en Gang en Brud i Værum og førte hende til deres Hule i Skoven, uden at hun vidste, hvor hun blev ført hen. Der levede hun en lang Tid og havde adskillige Børn ved Røverne. Men som de voxede til og kunde gaa alene ud i Skoven, klatrede de op i Trætoppene og saa' sig omkring. Saa fik de for Skik at gaa og raabe: Ørum, Værum, Væt! for disse tre Kirker kunde de se fra Skoven. Hun maatte nu aldrig faa Lov til at komme op af Hulen, men da hun en Gang hørte Børnenes Raab, og deraf

kunde gjætte sig til, i hvad Egn hun var, besluttede hun at snige sig bort, naar Lejlighed dertil gaves. Det fik hun ogsaa Held af, og der blev sat efter Røverne, hvis Smuthul blev opdaget, og de bleve alle fangne. Men de vilde ikke bekjende det mindste om, hvor deres Penge og Røvergods var skjult, og man kunde heller ikke finde det nogen Steds. Da alle Røverne vare forhørte saa nær som den yngste, og alt forgjæves, blev han haardt antastet, og de fik ham til at sige, at det var begravet ved det Træ i Skoven, som Solen skinnede først paa om Morgenen og sidst paa om Aftenen. Med den Besked maatte de lade sig nøje, og saa bleve alle Røverne henrettede. Men det Træ kunde ingen finde, uagtet der blev ledt meget efter det. Saa hændte det sig en Tid efter, at en fattig Kone i Randers havde to Børn ude at tjene i den Egn, og de vogtede Svin i Skoven og fandt Træet, som de skrabede ned ved Roden af, og nu kom alle Pengene for Dagens Lys igjen. Der var saa stor en Skat, at Stormklokkerne i Randers bleve bekostede derfor, foruden hvad Drengene fik til deres Part.

188. Herremanden og Røverne.

Vejen fra Varde til Ribe gaar paa en kort Strækning gjennem nogle grusede Hedebakker, der af Omegnens Folk kaldes Røverkjælder, og om hvilke der fortælles følgende:

Imellem disse Bakker havde en Gang nogle Røvere deres Smuthul. De havde gravet en Hule i Jorden og dækket dens Aabning med Sten. Vejen gik der tæt forbi, og i Hulen var der ophængt en Klokke med en lang Snor ved, som de om Natten spændte tværs over Vejen, saa at de, naar nogen færdedes ad den, kunde ved Klokkens Lyd blive underrettet derom. De havde ikke just deres stadige Ophold i Røverkjælder, for de var bosiddende Bønder fra Byen Gjellerup østen Varde i Landsognet dertil. Den Gang skal Gjellerup ikke have ligget ved Varde Aa som nu, men en Fjerdingvej sønden for ved en Dal i Heden, hvor der endnu findes nogle gamle Diger og Grønsværpletter. En

Herremand (nogle sige, at han var fra Krusgaard) var forlovet med Røveranførerens Datter, men uden at være vidende om Svigerfaderens forbryderske Haandtering. En Aften vilde han besøge sin Kjæreste og maatte da forbi Røverkjælder. Klokken ringede, og Røverne kom frem og satte efter ham, men han var saa heldig at undslippe, da Hesten var rap til Bens, dog var en af Røverne ham saa nær, at han greb fat i Hestens Hale. Da vendte Herremanden sig om og huggede Haanden af, saa den blev hængende i Halen, og derpaa red han til Gjellerup, hvor hans Kjæreste boede. Hun og hendes Moder kom ud for at tage imod ham, men da Hesten skulde trækkes ind i Stalden, raabte Kjæresten, at hendes Faders Haand hang i dens Hale. Strax svingede han sig op paa Hesten og red ad Varde til. Men det havde været en stærk Storm af Sydvest, og Aaen var gaaet over sine Bredder og havde oversvømmet Vejen. I Nattens Mørke var det derfor umuligt for Rytteren at se, hvor Vejen gik, og han var des Aarsag stedt i stor Fare. Den oversvømmede Strækning var saa bred, at en Hest ikke kunde holde ud at svømme der over med sin Rytter. Han maatte da lade den blive ved Bunden saa længe som mulig, og det kunde kun ske paa Vejen. Han overlod det da til Hesten selv at finde den, givende sig i Guds Vold og lovende, at dersom han vilde lade ham komme velbeholden hjem, vilde han sætte en Tilbygning eller et Kapel til Nikolaj Kirke i Varde, der skulde staa, saa længe Verden var. Han kom frelst over og holdt sit Løfte. I Slutningen af det attende Aarhundrede blev den Kirke nedreven paa et Stykke Mur nær, som stod, indtil det faldt ned af sig selv. Denne Mur skal have været en Levning af Herremandens Bygning. Ingen turde driste sig til at rive den ned, fordi der stod skrevet paa den, at hvo, som tog den ned, skulde være evig forbandet. Det Sted, hvor Kirken har staaet, kaldes nu æ Lille-Kjærregaar.

---

4. Sagn om Gjenfærd og alle Haande Spøgelser.

189. Spøgelset ved Sinding Bro.

Naar man i forrige Tider rejste med den gamle Landevej, der gik igjennem Sinding Sogn ad Holstebro, og kom ved Nattetid til den Bro, der førte over Aaen, saa kunde man hverken kjøre eller gaa over den, der kom altid noget i Vejen. Saa kommer der en Aften en fremmed Rejsende kjørende ind i en Gaard der i Nærheden, og han skulde bestemt videre frem den samme Nat. Folkene vilde have ham til at blive, for de sagde, han kunde ikke kjøre over Broen, han maatte hellere tøve der til Dag. Men han vilde ikke lade sig snakke for, han baade vilde og skulde af Sted, sagde han, og saa kjører han der ned. Då han nu kom til Broen, vilde Hestene ikke gaa af Stedet. Mon det skulde ogsaa være muligt, tænkte han, at der er Spøgelser her? og piskede atter paa dem, men til ingen Nytte. Saa læste han Herrens Bøn og stod af Vognen for at gaa om for ved Bæsterne og nøje undersøge, hvad der var i Vejen. Men der bliver han strax en Skikkelse va'r, som stod for Enden af Broen. Saa siger han, Manden: „Vorherre være imellem mig og dig! hvad staar du her efter?“ Skikkelsen takkede ham for de Ord: nu havde han gaaet her i saa mange Aar, sagde han, og aldrig havde nogen villet løse ham; naar han nu blot vilde gjøre én Tjeneste, saa kunde han faa Ro. Ja, Manden vidste jo ikke, hvad det var. Saa siger Skikkelsen: det var ikke andet, end han skulde lige følge med ham hen til en

Høj i Nærheden. Ja, han følger jo med, og saa viste den ham et bestemt Sted, hvor der laa nedgravet en Skat, og naar han vilde grave den op, maatte han faa, hvad der var. Saa forsvandt Skikkelsen, men Manden tøvede til næste Dag og undersøgte saa Stedet. Skatten fandt han godt nok, og siden var der ingen Ting at mærke ved den Bro.

190. Skatten i Muren.

En Glarmestersvend, der havde været paa Vandring uden Rigs og nu var kommen tilbage til Jylland, kom en Aften til et Værtshus, hvor han begjærer Herberg. Men Værten sagde nej, han havde hele Huset betaget. Ja, da var det jo et priviligeret Værtshus, og derfor var det hans Formening, at de skulde skaffe Kvarter. Saa svarer Værten, at han havde nok endnu en ledig Stue, men den havde ikke noget godt Ord paa sig, og derfor vilde han ikke vise nogen ind i den. „Lad mig kun faa Værelset!“ sagde Glarmesteren, „Fanden tager mig ikke og flyver af med mig, saa jeg tør nok slaa mig til Ro der inde.“ Værelset bliver ham da anvist, og han gaar i Sæng. Men fuldkommen sikker var han dog ikke, og da han havde hørt, at Spøgelser ikke kan komme over en Demant, saa sætter han de to, som han havde med sig, i Sængestokken. Da han havde sovet lidt, vaagner han ved at høre Døren gaa op og i og kan nu skimte noget, der kommer ind, hvorfor han laa saa stille som mulig. Skikkelsen trækker nu en Skuffe ud i Bordet, tænder Lys og sætter sig til at skrive. Da den var færdig med det, lod den baade Skrivetøj og det hele staa, gik hen til Sængen og skød Gardinerne til Side, idet den giver sig til at stirre stivt paa Glarmesteren, men han saa' lige saa stivt paa Gjenfærdet. Efter en Stunds Forløb gaar det hen til Væggen, lukker der et Skab op og tager Barbertøj ud, hvorefter det gaar hen til Bordet igjen og begynder at rage sig. Da den Forretning var til Ende, lægger han Sagerne ind igjen i Skabet og gaar atter hen til Sængen, hvor han stod og gloede en lidt som før og blev derefter borte. Om Morgenen

turde Opvartningspigen ikke gaa der op først, hvorfor Værten selv maatte til det. Da han kom ind og saa' Glarmesteren ligge der i bedste Velgaaende, spurgte han ham, hvordan han havde havt det. „Rigtig godt siden Midnat," sagde han, „men før sov jeg ikke godt. Maa jeg nu bede om en Kop Tevand, og vil du selv komme med det," siger han til Værten. Det sker, og saa beder han ham hente sig Hammer og Brækjærn. „Hvad vil du bruge de Sager til?" siger han. Ja, det skulde han nok faa at se. Saa begynder Glarmesteren at undersøge bemældte Væg, men der var intet at se. Dernæst giver han sig til at banke paa den, og nu viste det sig, at den var meget tynd, og bag ved laa en stor Skat, som Værten tilegnede sig, men han gav den anden hundrede Daler til Rejsepenge.

191. Skatten under Stenen.

Imellem Ulbjærg og Gjedsted er der en Dal med Lyngbakker til begge Sider. Naar nogen i forrige Tider kom kjørende der igjennem om Natten, var han altid sikker paa at vælte. Saa man saa i Vejgrøften, var det sædvanlige Udbrud: Det var dog Fandens, at vi skulde komme til at ligge her! og langt om længe kom man paa Benene og krøb op i Vognen, forstødt og tilsølet, dersom man ikke havde taget værre Skade. En Nat kom atter en Mand kjørende gjennem Dalen, og uagtet al sin Forsigtighed væltede han ogsaa. „Herre Jesus Krist! skulde jeg nu ogsaa vælte her!" udbrød han, men med det samme stod der en Mand ved ham og sagde: „Det Ord har jeg længe ventet efter!" Saa opfordrede Gjenfærdet ham til at følge med hen til en stor Sten, som han sagde skulde væltes af Vejen, og det hjalp de hinanden med. Neden under den fandtes en Kjedel fuld af Penge. Nu sagde Gjengangeren, at han var en Mand, der havde i sin Tid boet der paa Egnen og var død for nogle Aar siden, den rejsende havde kjendt ham, men den Skat havde været hans, „og nu skal du udspørge, hvem jeg har forurettet i levende Live," sagde han, „de skal have

Tredjeparten af Pengene, og er de døde, skal deres Arvinger have, hvad der kan tilfalde hver af dem; den anden Tredjepart skal uddeles til de fattige, og Resten maa du selv beholde. Saa kan jeg faa Ro." Manden fik det hele ordnet, som det skulde være, og blev ved sin egen Part en velhavende Mand. Fra den Dag kunde Folk godt kjøre igjennem Dalen til enhver Tid uden at vælte.

192. Den røde Mand.

Fra Østertoft i Stadil fortælles:

En Aften sad en Pige ude i Kostalden ved en Ko, som skulde kælve. Da dette var forbi, og hun havde faaet Kalven slæbt væk, gik hun ind i Laden med Lygten for at hente en Haandfuld Hø. Som hun lige er kommen derind, faar hun Øje paa en rød Mand, der staar og peger paa et bestemt Sted paa Gulvet. Pigen tog en lille Sten og lagde paa dette Sted som Mærke, hvorpaa hun gik igjen. Men om Morgenen blev der gravet efter, og saa fandtes der en Kobberkjedel fuld af gamle Sølvpenge.

193. Gjemte Penge.

Der var to gamle Folk i Vejrum norden for Holstebro, som havde et Sted, saadan at de kunde have et Par Køer, og Manden var Skomager. Han falder en Dag pludselig ned af den Forhøjning, han sad paa, imens Konen stod ude i Køkkenet og bagte Pandekager, og da hun kom springende ind, var han død. Nu sad hun Enke en kort Tid ved Stedet og døde saa. Der var to Børn efter dem, men da der ellers ingen Ting fandtes af Værdi, blev Stedet solgt ved Avktion, og den unge Mand, der kom ind, hed Jeppe og var gift, og de havde et lille Barn. Saa hænder det sig en Nat, at Barnet var meget værkeligt og vilde ikke sove, og Konen ligger vaagen over det og tysser paa det, saa godt hun kan. Lige i det Øjeblik Klokken slog tolv, gik Døren op, og en kvindelig Skikkelse kom ind, svævede hen til Kakkelovnen og listede sig omkring ved den. Derefter gik den ud igjen af

Døren, og knap efter hører Konen i Sængen, at den var kommen ud i Køkkenet, for der bliver saadan en Alarm i Skorstenen og Skraben og Banken i Kakkelovnsmunden. Man kan nok forestille sig, at Konen blev forskrækket, saa det forslog noget. Hun glemte helt Barnet og tænkte blot paa, hvad det skulde blive til. Endelig fattede hun Mod til at kalde paa sin Mand, men i det samme fik Tummelen der ude Ende. Hun fortalte ham da alt det, hun havde hørt og set, men han vilde ikke tro det og sagde: „Det er ikke andet end noget Snak, du ser altid saa meget, nu vilde du gjøre mig forskrækket tillige med dig selv.“ Dertil svarede Konen, om han da ikke vilde gjøre hende den Tjeneste at ligge vaagen næste Nat til Midnat og se det med sine egne Øjne, for hun troede jo nok, at Spøgelset kom igjen, ligesom det nok havde været der alle de andre Nætter, men de havde vel sovet det over. Det lovede han hende. Næste Nat laa de da vaagne begge to. Da Klokken slog tolv, gik Døren op, og det selv samme Syn viste sig for Konen, som Natten før. Hun hviskede til sin Mand: „Kan du nu se, det er, som jeg sagde.“ Men han kunde intet se, han syntes nok, han havde hørt Døren gaa, endskjønt det kunde have været en anden Lyd. Men saa begyndte Tummelen i Skorstenen og Kakkelovnen, og saa kan det nok være, han fik Troen i Hænderne. Han siger da, at han næste Morgen vilde gaa til Sønnen af de gamle Folk og fortælle ham det hele. Denne tjente i Byen som Karl, men han vilde heller ikke tro det. „Aa, kom saa lige hjem til os i Aften og lig ved os i Nat, saa skal du faa det at høre!“ siger Manden, „jeg vilde heller ikke tro det, da min Kone fortalte mig det, men nu er jeg bleven omsindet.“ Han gik da der over og laa der. Ved Midnat kom Gjenfærdet som sædvanlig, og Karlen kunde kjende, at det var hans Moder. Han taler det da til og siger: „Hvad gaar du her efter? hvi bliver du ikke, som du er?“ Hun svarede, at hun havde gjemt nogle Penge i et Hul i Skorstenen under den nedre Plade i Kakkelovnen, dem skulde han finde og saa give sin Søster. Saa forsvandt

Gjenfærdet. De ledte da efter i Skorstenen, fandt Pengene under Pladen og gav Datteren dem. Saa hørte det Spøgeri op. Man sagde for Resten ogsaa, at Skomageren gik igjen, de kunde undertiden høre ham maale Korn op paa Loftet og stryge Skjæppen af og til.

194. Penge i en Klud.

I Dollerup døde en Husmand, om hvem Folk sagde, at han stod sig ret godt, men der blev des uagtet ingen Penge fundet efter ham. Enken saa' om Aftenerne en hvid Skikkelse liste sig omkring uden for Huset. Derover blev hun forskrækket, som ikke var saa sært, og nogle Dage efter, som Sønnen, der var gift og havde sit eget Hjem, var henne hos sin Moder for at se til hende, fortalte hun ham det underlige Syn og klagede over, hvor ængstelig hun var. Han blev da der hjemme om Aftenen og saa' den hvide Skikkelse komme og stikke sin Haand op ved Taget ligesom for at tage noget der. Næste Morgen undersøgte han Stedet og fandt en Del Penge, indsvøbte i en Klud, stukne op under Tagskjæget.

195. Det pirrende Gjenfærd.

I Lille-Humlum i Resen døde en Mand hastig, og saa kunde Konen ikke ligge i Fred om Natten. Hun kunde se ham komme først hen og sætte sig ved Klokkehuset, hvor han sad og pirrede, og da han havde været der en lidt, kravlede han op ved Sængfødderne og over til Væggen og op til æ Hwojem[1]), hvor han igjen sad og pirrede. Hun var saa beklemt, at det var forfærdeligt. Det var nu mange Gange, hun saa' det, han kom hver Aften, og naar han havde siddet et Stød, gik han igjen. Saa snakkede de med Præsten om, hvad de skulde gjøre ved det. Han raadede dem til at faa Klokkehuset taget ud. Det var et stort Træklokkehus, og der finder de saa mange Penge, som han havde forvaret

---

[1]) æ Hwojem ɔ: Hovedenden af Sængen, smlgn. Hwojemsager.

for Konen. Ovre ved Væggen i æ Sænghwojem fandt de en bitte Nøgle til et Skrin, og da de fik det fundet og aabnet, var der og Penge. Den Gang nu dether blev aabenbaret, saa blev Gjenfærdet henne.

196. Penge ved en Sparre.

Der var en fattig Enkekone nede i Salling, hun havde en Datter, der tjente i Præstegaarden i samme Sogn. Saa dør Moderen, og hun gik igjen. Det blev der megen Snak om, og det Hus, hun havde ejet, kunde der ingen være tjent med at bo i; de nye Folk, der var komne, var meget elendige over det. Saa gaar Datteren der ned en Aften og hun mærkede ogsaa, at det forholdt sig saadan, at der kom en, men hun var lige saa ræd som de andre for at tale til den, især da hun tvivlede paa, det var hendes Moder, der gik der, det kom hende saa sært for. Da hun kommer hjem til Præstegaarden, fortæller hun Præsten, hvordan der var kommet en Kvinde til Huset saadan hen ved Midnat, og hun gik ind igjennem alle Værelserne og saa bag efter op paa Loftet, hvorfra hun omsider var kommen ned igjen. Præsten han var meget kjed af at høre dether, da den afdøde havde været en meget agtværdig Kone, og Datteren var en rar Pige, men han bestemte sig da til at undersøge Sagen nøjere for at se, om han kunde rette det, hvis det var sig saa. Ad Aften trækker han i sin Præstekjole, tager Kraven om og en Bog i sin Haand, og saa gaar han ned til Pigens Hjemmen ved Lag Klokken ti. Da det saa var blevet noget mere sildigt, gaar han derfra ned ad Kirkevejen lige til Kirken, og saadan omentrent midt Vejs møder han hende da. Han giver sig nu til at læse og bede for hende og spørger hende ud om, hvad hun gik efter. Saa fortæller hun, at hun havde gjemt fem Rigsdaler oppe paa Loftet ved den Sparre, der var næst ved Skorstenen, dem havde hun tiltænkt sin Datter til en ny sort Kjole, men hun havde ikke faaet hende flyet dem, inden hun døde. Da hun havde nu aabenbaret det for Præsten, fik hun Fred, og han gaar hjem og fortæller

det til Pigen. Paa hans Anvisning gaar hun dernæst op og finder Femdalersedlen, og siden mærkedes ingen Ting der i Huset.

197. En Gryde med Ben i.

Paa Hovedgaarden Kongensgaard i Nørrenissum var der et Gjæstekammer, hvor Gjæsterne ikke kunde være om Natten, de kom gjærne løbende ned halvt paaklædte eller i det bare Linned, og det havde sin Grund i, at der ved Midnat kom en hvid Kvindeskikkelse hen til Sængen, som stod i Kammeret, og tog fat i den ligesom for at flytte den eller trække den ud paa Gulvet. Saa blev de deri liggende forskrækkede og løb af Sængen. Da dette saadan var hændet mange, blev slet ingen senere vist derind om Natten. Det var en gammel Borggaard, og Hovedbygningen var gammeldags og svært opbygget, saa Grundvolden efter Haanden blev for svag, og Bygningen des Aarsag for skrøbelig, saa den enten skulde nedbrydes eller grundig udbedres. Ejeren foretrak det første af Frygt for, at Omkostningerne ved det sidste vilde blive for store. Da man ved Nedbrydningen brækkede Gulvet op i Gjæstekammeret og gravede ned i Grunden, fandt man der en Gryde fuld af Ben, som Sængen lige havde staaet oven over.

198. Det gjemte Brændevinstøj.

For nogle Aar siden var der en Mand i Tyregod, som brændte Brændevin i al Stilhed. Men endelig fik Toldvæsenet Nys om dether, og en skjøn Dag kommer nogle Toldbetjente kjørende hen til Gaarden. Manden faar dem at se, lige før de kommer, og hvisker til Karlen: „Se at faa Tøjet gjemt!" Det gjør han ogsaa, han faar Sagerne ud af en Bagdør, imedens Manden tager imod Opsynet og lader det se efter. De ransager hele Huset og Gaarden med, men finder ingen Verdens Ting, der var noget mistænkeligt ved, saa de maa rejse deres Vej med en lang Næse. Et Par Dage efter bliver Karlen syg, og strax efter er han død. Det havde

Manden ikke ventet og havde ikke en Gang faaet at vide af ham, hvor Brændevinstøjet var blevet gjemt. Da Liget var i Jorden, var der saadan en Søgen paa Hunden hver eneste Nat. Den blev ved uafladelig at gjælstre og tude, uden at nogen kunde opdage den ringeste Aarsag dertil. Det var Folkene kjede af, men saa en Aften silde staar Manden op af sin Sæng og gaar ud i Gaarden til Hunden. Da den mærker sin Herre, løber den ud af Gaarden, og Manden følger efter. Den sætter af ned til en Mose i Nærheden og standser endelig ved en Tørvegrav, hvor den lader sin Søgen være. Da Manden nu ogsaa er kommen i Stand[1]) der ved Graven, rinder det lige op i ham, om det skulde ikke være her, Karlen havde gjemt Tøjet, og ganske rigtig: han opdager det ogsaa. Næste Dag fik de det trukket i Land og gjemt. Siden var Hunden rolig, og nu var de visse paa, den havde set Karlens Gjenfærd og fulgt efter det, den Gang den kunde faa sin Herre med. Det er ikke uden faa Aar siden det skete, for den Mand lever endnu.

199. Det stjaalne Ligtøj.

En Gaardmand i Vorbjærg døde, og hans Lig blev sat ned i en muret Begravelse paa Kirkegaarden, for han var meget velhavende, og hans Ligklæder var da og meget finere og kostbarere end almindelig. Det gjorde en Tyv ogsaa Regning paa, og han gik op om Natten og stjal dem af Liget. Da kom den døde hjem til Enken og klagede sig til hende over, at han var nøgen. Saa tog hun to Koner med sig den næste Dag og gik med dem derop paa Kirkegaarden for at se, om det var sandt, og de fandt da, at Gjenfærdets Klage var grundet, Tyven havde ikke levnet det mindste. Hun kjøbte da et andet Sæt Ligtøj og fik lagt paa ham, og saa var det godt.

---

[1]) o: er standset, udt.: Staand, med standsende Toneholde.

200. Ligets Ben.

Ud for Nørrenissum strandede et Skib, og Kaptejnen druknede. Hans Lig drev i Stranden i lange Tjder, omsider blev det skyllet op paa Land. Saa var der en, der fandt det, og da det havde saadan et Par gode Støvler paa, vilde han trække dem af, for han tykte, at dem kunde han bruge. Men Fyren var for ivrig paa det og saa uforsigtig, at han rykkede det ene Ben af. Støvlerne tog han tillige med dether Ben og gik sin Vej. Nogle Aftener efter, han gik ude, kom der noget og hoppede op paa Nakken af ham, sigende: „Giv mig mit Ben igjen, jeg er for ringe gangende."

201. Gjenfærdet i ukristnet Jord.

I Holdgaard i Tulstrup, Ikast Sogn, var Manden en Morgen oppe rigtig tidlig, længe før Solen stod op, for at fodre Bæsterne, da han skulde til Mølle. Han gik da ind i Laden efter en Ville[1]) Hø, men idet han igjen traadte ud af Ladedøren, var der noget, som tog i Klæderne paa ham og holdt ham fast, saa han ikke en Gang kunde rykke sig derfra. Det var et Gjenfærd, der talte til ham og sagde: „Dersom du vil flytte det, der ligger under denher Syldsten[2]), og lægge det i Kristenjord, saa skal hverken du eller dine komme til at trænge nogen Sinde, men dersom du ikke gjør det inden i Morgen Aften, saa skal det gaa dig ilde." Det lovede han bestemt, og saa slap Spøgelset ham. Da han havde været i Møllen, gik han hen til Præsten og fortalte ham det hele, idet han bad om et godt Raad. Præsten sagde: „Har du lovet at gjøre det, saa skal du ogsaa, ellers kommer du ganske sikkert galt af Sted." Da han kom hjem, gav han sig ogsaa i Færd med Arbejdet, og efter at have gravet sig helt ned under den Syldsten, fandt han Resterne af et menneskeligt Legeme, som han saa begrov oppe paa Kirkegaarden. Siden den Tid kom der stor Velstand i Gaarden, Manden havde Held med sig, i hvad han tog sig for.

---

[1]) Ville: en Favnfuld, to Hænder fulde: en Gjævning.

[2]) Syld: Grundvold.

202. Liget i Søen.

I en By boede en Mand, der havde en god Gaard, men lige med et blev han henne, uden at nogen vidste det mindste af ham at sige. Folk troede, at han var rømt af Landet eller ogsaa omkommen paa en ynkelig Maade. Men saa en Aften, som en anden Mand fra samme By var ude at sætte sine Heste, hørte han et Stød henne en raabe tre Gange efter hverandre: „Raab til By!“ Han svarede: „Her er By!“ og nu hørte han igjen Stemmen sige:

„Kirstine med hendes Møer fem
de kvalte mig i en Silkesæng,
de bandt mig i et Knippe Hø,
saa bar de mig ned til den Sø,

der ligger mit Lig, og det skal du hæderlig begrave, du skal nok faa din Betaling derfor.“ Derefter hverken hørte eller saa' Manden mere til nogen. Da han kom hjem, fortalte han sine Folk, hvad der var hændet ham, men de brød sig ikke videre derom, og han ikke heller, saa han hverken søgte efter noget Lig eller lod det begrave. Men næste Aften, han atter var ude at sætte sine Bæster, kom Røsten igjen og føjende til denne Gang, at dersom han slog det hen i Vejr og Vind endnu en Gang med Liget, skulde det gaa ham ilde. Næste Morgen gjorde han ogsaa Alvor af Sagen, fandt Liget i Søen der tæt ved og lod det hæderlig og ordenlig begrave. Morgenen efter stod der uden for hans Dør en lille Kasse fuld af Sølvpenge.

203. Soldatens Gjenfærd.

I Ravnholt, Bording Sogn, boede en Mand, hvis Broder (eller maaske det var Konens Broder) skulde hen at være Soldat. Denne havde en Kjæreste og ikke saa lidt rørlig Ejendom samt Penge. Saa sagde han til Broderen og hans Kone, inden han rejste, at dersom han skulde falde i Krigen, var det hans Vilje, at hans Kjæreste alene skulde arve ham, og bad dem mindelig om at tage sig af hendes

Sager i saa Tilfælde, at hun ikke skulde blive forurettet. Det lovede de ogsaa godt nok, og Soldaten rejste. Efter en Tids Forløb fik de Budskab om, at han var falden, og saa tog de hans Sager til sig som deres Ejendom og betragtede sig som de rette Arvinger efter Loven, uden at gjøre det mindste for Kjæresten. Men saa viste Broderen sig for dem hver Midnat i sin fulde Mundering. De bleve over Maade angst, men kunde endnu ikke bekvemme sig til at give det uretfærdige Gods tilbage. Saa blev Spøgeriet værre. Om Middagen, naar de sad og spiste, kunde han komme skridende igjennem Huset, og til sidst viste han sig der stadig de to Gange i Døgnet. Nu besluttede Manden sig til at rive sine Huse ned og flytte dem et andet Sted hen, da han derved tænkte at kunne undgaa det frygtelige Syn. Men aldrig saa snart de vare flyttede ind i det nye Sted, havde de ogsaa Soldaten igjen. Saa gik Manden til Præsten og klagede for ham over, at der var saadan og saadan noget Spøgeri i hans Hus, og han kunde ikke blive skilt ved det. Præsten spurgte ham da, om de kjendte Gjenfærdet. Da Manden bejaede det, sagde han: „Ja, jeg kan ikke skille jer ved det, men har I noget paa jer Samvittighed, saa se at faa de Sager bragt i Rigtighed.“ Manden fulgte Præstens Raad og gav Kjæresten alt, hvad der kunde tilkomme hende. Saa var de ledige ved Gjenfærdet.

204. Gjengangeren og den skindøde.

En Aftægtskone i Agerskov, Bording Sogn, døde og laa paa Langhalm i tre Dage, men saa stod hun op igjen. Det var i Mørkningen, den unge Kone havde været ude at malke, og idet hun kommer ind og ser den døde staa ved Køkkenbordet og æde af Vellinggryden, som hun havde sat der, bliver hun saa ræd, at hun spildte al sin Mælk. Deres Nabo, som var død for en Tid siden, havde lukket et Stendige op paa noget Jord, som han ikke havde Ret til, og kunde derfor ikke faa Ro i sin Grav. Men han kunde ikke

aabenbare det for andre end den Enke, og saa kom han til Vinduet om Aftenen og talte til hende, hun skulde forrette det for ham til de efterlevende, hvad ondt han havde bedrevet, at Uretten kunde gjøres god igjen, og han faa Ro i sin Grav. Folk mente, at han kunde bedst sige hende det, fordi hun var staaet op igjen. Hun gjorde det ogsaa og gik om til Enken, men det var saadan villele og gode Folk, de vilde ikke høre noget om dethen eller kjendes ved en saadan Skam som at flytte et Skjel tilbage, ja, de truede endog den gamle med at søge hende for hendes ærerørige Beskyldninger. Hun vidste da ikke bedre Raad end at gaa til Præsten i Vorbing og klage sin Nød for ham. „Ja, lad dem begynde med det," sagde han, „jeg skal vise dem Manden." Saa turde de ikke pirre ved det, ej heller lade Sagen dø hen, men Jorden blev given tilbage, og Diget revet ned. Man kan endnu se, hvor det har været.

205. Mensvoren Jord.

Paa Gaarden Palstrup boede en Herre, som havde stor Lyst til at faa noget Mark, som laa i Skjel med hans egen Jord. Han anvendte alle Haande Midler for at gjøre sit formentlige Krav paa disse Marker gjældende, og førte i længere Tid Proses med Manden paa Døssing. Til sidst skulde en Ed afgjøre Sagen. Nu havde Herren en Tjener, som han fik underkjøbt til at gjøre Ed for sig, og han tog Løv i sin Hat og Muld i sine Støvler, saa da Øvrigheden besaa' den omtvistede Jord, gjorde han Ed paa, at han stod paa den Palstrup Muld og under det Palstrup Løv (det var nemlig en Strækning med Kratskov). Saadan gik det til, at Jorderne kom under Palstrup. Men det varede ikke længe, inden Tjeneren døde, og saa hørte man ham gaa omkring der ude ved Nattetid og klage sig og sige: „Den Skovsborg Nørremark og den Døssing Nørremark er vunden til Palstrup med stor Uret! aa vok og ve! vok og ve!" Omsider døde Herren ogsaa, og han kom hver Nat farende omkring i Gaarden og gjorde saadan Støj og Larm, at Folkene næsten ikke kunde

være der for Angest. I en Teglovn, som var noget uden for Gaarden, kom han ind om Natten, skubbede Teglbrænderne til Side og gloede ind over Ovnen.

206. Mensvoren Jord. b.

Historien fortælles og saaledes:

En Gang vilde Ejeren af Herregaarden Palstrup tilvende sig et Stykke Jord og noget Skov fra en Bonde i Døssing. Han fik en Forvalter til at afgjøre Sagen for sig, og da den skulde sluttes, tog Forvalteren Jord og Løv paa Palstrup Ejendom, Jorden kom han i sine Sko og Løvet i sin Hat; og saa gik han hen paa den Ejendom, han vilde vinde, og svor, at han stod paa Palstrup Jord. Saaledes vandt han Ejendommen til sin Herre. Da nu Forvalteren var død, gik han i lang Tid hver Nat i Palstrup Skov og raabte saa højt, at det svarede igjen i Grubekjedlerne i Kjellerup: „Palstrup Skov, Døssing Narmark og Gaad' er vundet til Palstrup med stor Uret!" Paa den Tid var der i Levring en Præst, som kaldtes Hr. Søren. Han havde for Skik jævnlig at tage sig en Taar over Tørsten, og en Aften, da han havde faaet vel meget, kom han igjennem Skoven og hørte Gjengangeren raabe som sædvanlig. Han gav sig i Kast med denne, men kom til kort; Gjenfærdet tog fat i ham og fløj med ham over Skoven saa højt, at han kunde fornemme Trætoppene under sine Fødder; til sidst kom han ned i et Morads, hvor han maatte vade fra. Hr. Søren var meget forbitret over dette, og næste Aften havde han Hovedet rent og havde faaet sin Lektie læst over — for han havde gaaet i den sorte Skole — saa da han kom ud i Skoven og atter gav sig i Kast med Gjengangeren, maatte denne forføje sig. Siden den Tid har man ikke mærket noget til ham.

207. Mensvoren Jord. c.

Atter en anden har fortalt saaledes:

Gamle Folk fortæller, at det forhen har spøgt slemt i Kjeld Eng ved Palstrup, for det var en Herremand, som

havde tilvendt sig Jord fra Døssingmændene. Han havde havt Proses med dem, og da Sagen skulde gjøres af, tog han Jord i sine Støvler af sin egen Mark, og da de kom ned til den Mark, han vilde vinde, svor han paa, at han stod paa sin egen Jord, og det havde det været, saa længe han havde været Mand. Nu vandt han Sagen, men kom til at gaa igjen, da han var død, han gik hver Nat paa Kjeld Eng, som han havde vundet ved den falske Ed, og raabte, saa det svarede igjen i Skoven: „Døssing Narmark er vundet til Palstrup Udmark med stor Uret, ve ve wåw!“ Derfor kom Skoven til at hedde Wåw-Skov. Præsten i Levring, Hr. Søren, satte ham omsider væk.

208. Natteploining. a.

Gamle Niels Olesen i Lind, Rind Sogn, kom ud lille Julemorgen rigtig tidlig og vilde fodre hans Kreaturer. Da hørte han grangivelig en raabe ude i Marken: „Gjen o æ Stud'!“ Hver Stavelse blev udtalt ganske tydelig og rede, og han kunde baade høre Plovhjulene skraldre, og Studene træde i Jorden, ja, endogsaa Trinene af det, der var med det; men i hvor nøje han saa', var der dog ingen Ting at opdage med Øjnene.

b.

I Enggrob paa Holmsland boede for mange Aar siden en Mand, som pløjede Furer fra sin Nabo, idet nemlig Skjellet var betegnet ved Sten, der laa med lange Mellemrum, og imellem dem kunde han nemt krumme Skjellinien. Efter hans Død saa' man ham pløje om Nætterne for at pløje Jorden tilbage igjen.

209. Skjelstenen.

Et andet Sted paa Holmsland, i Gaarden Holk i Nysogn, døde der en gammel Mand og efterlod Gaarden til sin Søn. Nogen Tid efter saa' denne hver Nat den gamle staa i Dagligstuen, hvor der var flere Senge, og hvor ogsaa

Sønnen laa, og Gjenfærdet stod altid og lænede sig over Bilæggerkakkelovnen. Sønnen gjenkjendte saa tydelig sin Fader, som endog stadig havde den samme højpuldede Hat paa Hovedet, hvilken han i mange Aar havde baaret. Endelig tager Sønnen en Nat Mod til sig og siger: „Hvad er der ved det med jer, Fader?“ — „A har flyttet en Skjelsten!“ sagde Skikkelsen, og saa angav den, hvor det var. „Det skal blive rettet!“ svarede Sønnen, og det skete næste Dag. Siden den Tid viste Faderen sig ikke.

210. Plovkjøring. a.

En Mand har fortalt, at da han en Nat gik fra Lund til Gjellerup By, var der noget, som gjente ham til at kjøre Ploven for sig i tre samfulde Timer over Gjellerup Bakke frem og tilbage. En anden blev paa den samme Vej med Vold og Magt dreven til at kjøre en Plov, just som han kom til Skjellet mellem begge Byer. Da han havde kjørt en Omfar, blev han fri. Han mente da, at den Mand, der en Gang havde ejet den vestligste Lod i Gjellerup By, havde i sin Tid flyttet Skjellet to Plovfurer i Vest og nu skulde have dem pløjet tilbage.

b.

Imellem Vestervelling og Terp Bymarker er der nogen, som pløjer om Natten. Træffer man at gaa forbi i det samme, falder der noget koldt i Hænderne paa en ligesom en Tarm, og saa maa man følge en Omfar med; men saa snart man kommer tilbage til Vejen igjen, der hvor man begyndte, gjælder det om at se at holde fra sig, for dersom man holder ad sig, bliver man trampet ned af alt det, der er for Ploven, og det er meget. Somme Folk har ikke sanset dette, og det er ogsaa gaaet dem galt, de er blevne saa fortumlede, at de ingen Ting har kunnet samle, og først langt om længe er komne til sig selv og har kunnet fortsætte deres Vej.

c.

Paa Gislum Mark imellem to Høje, der kaldes æ Tæmhøw' (Tømmehøjene), kjører en Mand om Natten og pløjer med fire hovedløse Heste. Kommer man uheldigvis til ham og bliver nødsaget til at være Plovkjøring, maa man passe nøje paa ved Enden af Ageren, naar Manden raaber: „Her hid!" at vende til den modsatte Side for at blive fri, for ellers maa man blive ved at kjøre til Dag.

211. Haarde Gjenfærd.

Der er en Mose i Ødis, som kaldes Svanemose, og den har Bønderne ejet, men nu hører den til en Herregaard i Sognet, og den Forandring skete ved en Træde[1]), men det var en stor Uret fra Herremandens Side. Saa dør han noget efter, og der var to eller tre Præster med til hans Begravelse. Den Gang de kommer hjem i Gaarden efter Ligfølget, da var Solen nede, og saa staar han i Stalddøren, den døde Skikkelse, med hans røde Lue paa. Saa siger de til hverandre: „Her vil ingen Ro blive i Nat", og den Gang de havde faaet deres Mad, saa kom han ogsaa ind, og alle Lysene blev slukkede, men saa tog Præsterne ham an, og dem maatte han følge ud i Agerumladen, hvor de manede ham, men han var saa haard, og de kunde ikke faa ham helt ned, and't end de maatte til at mure over ham. Der skal han være endnu tilligemed Pillen, som staar over ham. En Tid efter dør hans Enke, og i Lag hun ligger paa Langhalm, var Pigerne ved at bage Pandekager Aftenen efter, at hun var bleven lagt. De tog dygtig Smør i Panden, meget mere end de plejede, og saa siger de: „Hvad om Madamen havde set dether!" Saa grinner Liget og siger det bag efter dem: „Hvad om hun havde set det." Da hun var bleven jordet, gik hun ogsaa igjen, og saa maatte Præsterne i Færd med hende. Hun blev manet ned ude i Brændehuset, men ikke længere ned end til midt

[1]) Træde: Retstrætte, Proses.

paa, videre kunde de ikke drive det, og saa maatte der mures en Pille over hende ogsaa. Deres Søn fik Gaarden efter dem. Mange Aar efter bliver den Hvælving forfalden, som var muret over hans Moder, og der træffer Brændesvenden — for der var Brænderi i den Gaard — at komme til at rive et Stykke af den ned, og saa havde de hende atter. Saa sagde hun til Sønnen, at han skulde give Svanemose tilbage til Bønderne, for baade hun og hendes Mand de var i Helvede, og Stolen stod færdig til ham med, dersom han ikke gjorde Uretten god. Men det vilde han ikke, og knap efter døde han.

212. Ret en Spøgelsegaard.

Fra den samme Gaard fortælles, at der har ligget et Menneskehoved oppe paa Loftet, og det havde ligget i Mands Minde og maatte ikke blive taget derfra. Saa bliver Gaarden forpagtet hen, og den nye Mand vilde ikke have det Hoved liggende der oppe, men han kunde ingen faa til at tage det derfra. Saa tog han det selv og fik det jordet paa Kirkegaarden. Men nu havde han ingen Ro, og Natten efter maatte han derop og have det gravet op igjen. Siden lod han det være i Fred paa Loftet, men lod mure en Hvælving over det, at det skulde ikke ligge saadan for hvers Øjesyn. Uagtet alle Forholdsregler var der meget Spøgeri rundt om i Gaarden. Hver Juleaften og Nytaarsaften til helligt var det altid værst, og nede i Laden, hvor Manden var bleven manet, turde aldrig nogen komme om Natten. De havde for Skik efter Høst, naar Kartoflerne bleve gravne op, at lægge dem derind, og de kunde frit lade Portene staa oppe, der var ingen, som skulde vove sig til at gaa ind og stjæle af dem. I Brænderiet kunde heller ingen være to visse Timer om Natten, nemlig fra Klokken tolv til den var to. Saa hændte det sig, at de en Gang fik en ny Brændesvend, og da han hører den Alarm og Rumsteren der inde, spørger han den anden Svend, som ligger i Kammeret ved ham, hvad det var. Ja, saa siger han, at det var

noget Spøgeri, der gik, og fra Klokken tolv til to kunde en ikke være i Brænderiet for det. Om de Folk var taabelige? sagde han den nye Svend, han var rigtig nok ikke saa overtroisk, og saa gaar han op af Sængen og rejser af derind. „Hvad er det for en Alarm!" raaber han, men bliver i det samme greben ind i det halve Hoved af Spøgelset. Deraf blev han baade tombet[1]) og følle og syg. Han blev ført til Haderslev og laa der en hel Vinter, men kunde ikke blive kureret.

213. De smaa Ben.

Konen i Højbjærg i Gudum laa for Døden. Saa klagede hun sig til en anden Kone over, at der var noget, hun vilde have aabenbaret, inden hun døde, men den Kone vilde ikke have det at vide og førte altid Snakken hen paa noget andet, hun vilde ikke have med det at gjøre. Da Konen var død og begravet, varede det en otte Dages Tid, saa kommer hendes Mand i Mørkningen ud og ser hende staa i hendes Dagligklæder i Gaardsleddet vesten i Gaarden, det var efter at Solen lige var nede. Men han snakkede ikke til hende og gik ind igjen, for han blev saadan, at han havde nær besvimet, og maatte gaa til Sængs, saa syg blev han, og laa et langt Leje derefter. I den Tid, han ligger og er syg, ser Karlen en Aften, han staar og skærer Hakkelse, at der kommer en stor Hare rendende om i Gaarden og løber hen til Stalddøren, hvor den sætter sig paa sin Røv og ser ind. Saa da den havde siddet lidt, vender den igjen om og smutter over Kaalgaardsdiget. Han giver Agt efter den og følger med, saa han faar at se, den løber runden om et Træ og gaar og snøgrer[2]) der ved Roden. Endelig render den over Diget igjen og løb sin Vej for den Aften. Ja, han ser den atter igjen og flere Gange de følgende Aftener, altid i den samme Tur, men ved Træet til sidst. Saa fortæller han Manden, hvad han havde set,

---

[1]) tombet: fær i Hovedet, ikke ved sit Vid.
[2]) snøgre: lugte til noget.

og han kommer da i Tanker om, at der er Fejler ved det. De faar Bud efter gamle Balleby, og han kommer derom og faar det vist væk. De grov ved Træet og fandt nogle smaa Ben, og Folk siger, at nu er det sat hen i nogle Aar.

214. Et Barnegjenfærd.

Præsten i Tirstrup, Dr. Rørdam, laa en Aften sildig i sin Sæng og læste i en Bog. Da saa' han en hvid Barneskikkelse komme op af Gulvet omtrent midt i Stuen og svæve hen ad mod den Stol, hvorpaa han havde lagt sine Klæder. Der forsvandt den, uden at han ret kunde gjøre sig Rede for, hvor den blev af. Næste Morgen lod han en Snedker hente og fik Gulvet brækket op, hvor under der da fandtes en menneskelig Benrad, som skjønnedes at være af et Barn.

215. Blodige Jomfruer. a.

Imellem Løvbakken og Trælund i Tjørring er der en Dam, som kaldes Trindris. Ved den Dam siges der om Natten at gaa en Jomfru med opsmøgede Ærmer, hendes venstre Haand er blodig, og i den højre holder hun en Kniv. Hun skal nemlig have myrdet sit Barn ved Dammen.

b.

Imellem Digerne paa Herningsholms Mark gaar der hver Nat en Jomfru med en blodig Arm. Hun tager Vejen ned til Vigsbro og fortsætter sin Vandring over Engene hen imod Salholdt.

(Da dette blev fortalt og nedskrevet, vare Digerne der endnu: men 1870 bleve de jævnede med Undtagelse af et lille Stykke, der endnu staar).

c.

Tæt ved Raadhuset i Holstebro har der ligget en gammel Gaard, som nu er nedbrudt, og en ny Bygning opført i dens Sted. I denne gamle Gaard gik en Jomfru med blødende Arme hver Nat fra en Kjælder, hvor hun skal have ombragt sit eget Barn, og hen i Enghaven nordøst for Byen, hvor hun skal have begravet det.

d.

Der skal være et Kammer paa Avsumgaard, som kaldes det blaa Kammer, der gaar en Jomfru med et Par bare Arme, og de er blødige. Flere har set hende, men ingen har vovet at tale til hende, og ingen véd, hvad hun gaar efter.

e. Tvis Mølles Jomfru.

I Tvis Mølle gaar der en hvid Jomfru med blodige Arme og en Kniv i den ene Haand. Hun kommer omme fra Haven, gaar saa igjennem Bryggerset og ad Kohuset, hvor hun vasker sig ved Kjelden, og derefter gaar hun op ad Salen. En Pige, der tjente i Møllen, gik en Aften ned ad Jordkjælderen efter Øl i Mørke, og da stødte der noget imod hende. Hun vilde føle tilbage, hvad det var, og saa var det for hende at fornemme paa ligesom en raa Kalv, det var baade vaadt og slævret[1]). Hun skyndte sig jo op igjen, saa snart hun kunde. Pigerne kan ikke gaa gjennem Bryggerset i Mørke. Saa snart Døren ud til Køkkenet bliver lukket, er de vilde og kan ingen Vegne komme. For at komme ad Mælkekjælderen skal de om ad en Skorsten, hvor Jomfruen staar med Kniven i Haanden, og der er det, de bliver sære. Fruen gjorde en Gang Nar ad Pigerne, fordi de skulde altid have den Køkkendør til at staa oppe, og sagde, at hun selv vilde prøve for at vise dem, det var blot Indbildninger. Ja, de lukker Døren, og hun gaar; men det varede ikke ret længe, inden hun raabte om Hjælp, hun kunde hverken finde den ene Dør eller den anden, og siden lo hun ej mere ad dem.

216. I Følge med en Jomfru.

En Aften var der Dans ovre i Herning, og alle de unge Folk fra Lavlund og Holdtbjærg var med. Det var i den Tid, da der slet ingen Handel var der ovre, og hvor

---

[1]) Slævver: slimet Vædske. Koen, Barnet o. s. v. slævrer.

nu Handelspladsen er, var der kun et Par smaa Huse; men ovre i Lund var den Gang en Kro. Saa slipper deres Brændevin op ved Legestuen saadan ud paa Aftenen, og Karlene begynder at snakke sammen om, at de kom til at have Bud over til Kroen efter noget mere, og de byder den, der vilde gaa det Ærinde, to Mark. Saa var der en Pige, som tjente der ovre, hun tykte, det var en nem Maade at tjene to Mark paa, og saa byder hun sig i Rette. Pigen trak nu baade Hoser og Træsko af og rendte med æ bare Ben for at komme hurtigere af Sted. Til Lund var der en halv Mil, men des uagtet kom hun til Kroen, inden de gik i Sæng, fik sin Graamand[1]) fyldt med Brændevin og gav sig saa paa Hjemvejen. Karlene havde bedt hende om at være snar, og det skred ogsaa rask for hende. Da hun kom over Vigsbro, kom hun til at se tilbage, og der ser hun et Kvindemenneske bag ved sig med et hvidt Forklæde for sig. Saa tænkte Pigen: Nu kan a faa Følgeskab! og gik derfor noget towele[2]), for at den fremmede kunde naa hende. Pigen gik ved den østre Side af Vasen i Stien, og den anden gik ogsaa i Stien; saa gik hun over Vasen for ikke at være i dens Vej, og den skred da om ved hende. Ved nu at kaste Øjnene til den tykte hun, den havde Øjne saa store, som om de vilde falde ud af Hovedet, og den havde en stor Kniv i sin Haand, den var blødig, og dens Arm var og blødig; en hvid Lue havde den paa Hovedet, og dens Haar hængte den ned paa Ryggen. Pigen kunde hverken høre, den gik, eller se, den flyttede en Fod, saadan skred den om ved hende. Og lav den kom til et Skaar, der var i Diget, gik den der igjennem og saa ind ad Porten paa Herningsholm. Siden saa' hun den ikke. Men Pigen hun blev saa syg, at hun tænkte, hun havde døet med det samme, og var nær aldrig kommen hjem. Men hun lovede for, at hun siden aldrig skulde gaa for Penge i hendes Dage.

---

[1]) Graamand: Dunk.

[2]) towele (rullende Toneholdt): nølende, langsomt.

217. Jomfruens Vandring.

En Pige fra Hesselbjærg i Ikast, saa vidt a véd, skal være gaaet over til Nørre-Karstoft og der have faaet et Barn i Laden. Den Vej gaar hun nu som Gjenfærd. Først vader hun over den Aa, der er ved Fiederholt, hvor hun gaar over vesten for Vestergaard, saa gaar hun over ved Ravnsbjærg, og til sidst vader hun over Aaen ved Hesselvig. Det første Sted har en kunnet se, hun sad og trak hendes Hoser af, og det andet Sted kunde en høre, hun klagede sig, imens hun vadede igjennem Aaen.

218. Kvinden med Barnet. a.

En gammel Kone gik en Nat over den store Sande, der er i Høgild, Rind Sogn. Der ser hun lige med et en Kvinde sidde tæt ved Vejen med et Barn paa Armen, som hun gav Di, og idet hun gaar forbi, hører hun Skikkelsen synge Begyndelsen af en gammel Salme:

„O Jesu, Livsens Herre!
kom mig til Hjælp og Trøst!"

men dermed var Synet ogsaa forsvundet.

b.

I Møllebakkerne i Ulvborg gaar der om Natten en Kvinde i et Par rødpindede Ærmer og med et Barn paa Armen. En Nat kom en Karl den Vej, og ham kom hun til og satte sin Mund til hans Øre, idet hun sagde: „Hur æ do fræ?"

219. Den hængte Jomfru.

Der var en Jomfru paa Gaarden Højris i Ikast, hun kjærestedes med en af Karlene, men da hun til sidst mærkede, at han var hende utro, saa sagde hun, at nu havde alle de andre Højrisfolk havt en svær Umage med at gjøre Nar ad hende, men nu skulde hun endda skaffe dem en større Ulejlighed, end de havde havt med hende før. Der var ingen, som tog videre Hensyn til den Tale, for de antog

hende i den senere Tid for ikke rigtig klog. Men da Jomfruen i nogle Dage derefter ikke lod sig se, savnedes hun, og der blev ledt efter hende. Til sidst saa' de efter i Kjælderstuen, og der fandtes hun og havde hængt sig selv. Først vilde de have hende kastet ned i Markskjellet, men saa siger Manden, at de vilde ikke være hende saa haarde, som de kunde, for han ansaa', at de havde gjort hende en lille Smule Uret i levende Live. Det Ord slog dem, og Liget blev begravet i Haven. Men undertiden viser hun sig helt hvid og sidder og klager og vaander sig der ude. Døren til Kjælderstuen kan de aldrig have lukket, og der er nogle Ruder ud imod Haven, der altid skal være knækkede.

220. Jomfruen bag Lobalken.

En Mand fra Hee fortæller, at hans Fader i sin Tid tjente som Avlskarl paa Gaarden Volder i Ramme Sogn. En Aften, efter at det var blevet mørkt, vilde han kaste noget Korn, som skulde saas Dagen efter. Medens de andre Folk var gaaede ind og lavede sig til at gaa i Sæng, sad han altsaa ene i Laden ved dette Arbejde og kom just til at tænke paa, hvor meget utærsket Korn der endnu sad i Rummet ved Siden af. Som han ser i Vejret efter dette, staar der en Jomfru oppe paa den anden Side af Balken, og hendes store Bryster hang langt ned over denne. Hun saa' paa ham med et stirrende og gjennemborende Blik; men just som han ret havde set hende og mødt dette Blik, var baade han og Skammelen, han sad paa, flyttede ud i Gaarden.

221. Spøgelser paa Kabbel.

En Mand fra Ardal i Nørrenissum har fortalt, at han i sine unge Dage tjente paa Herregaarden Kabbel i Nørrelem ved Lemvig som Tærsker, og at han da lagde Mærke til, at der spøgte saa over Haands meget paa den Gaard baade i Ladegaarden og Borggaarden, en kunde endog ved højlys Dag se Gjenfærd i Køkkenet, og i Laden kunde ingen være, efter at Solen var gaaet ned. En Dag var han ikke bleven

slet færdig med Kastningen af noget Korn, da Solen var ved Jorden. Men han tænkte: Aa, det har vel ikke stort at betyde, om a bliver ved lidt endnu, a tænker ikke, der skal være nogen Fare ved at gjøre mit Arbejde færdig. Han fortsatte da med Kastningen, men det varede kun et Øjeblik, før der kom to sorte Hunde, som var sammenlaanede og med de gløbende Tunger hængende langt ud af Halsen. De gik forbi ham og grinede slemt. Men det anfægtede ham dog ikke videre, og han blev ved med sit Arbejde. Saa viste der sig lidt efter en Jomfru, hvis Bryster var synte. Hun gik hen og lagde Patterne paa Lobalken, de var saa lange, at de ordenlig dinglede, og saa stod hun og gloede paa ham. Nu blev han ræd, smed Kasteskovlen og løb ud af Laden, som der var Ild i ham. Siden kunde der aldrig være Tale om, at han turde være i Laden efter Solens Nedgang.

222. Den skjønne Forbryderske.

Der boede en Kvinde ved Navn Johanne i Østergaard i Gjellerup By, og hun var den dejligste Kvinde, en kunde se for sine Øjne, men kom rent galt af Sted, idet hun fødte et Barn i Dølgsmaal, men undlivede det saa. Bag efter var hun slet ikke syg og kunde strax gaa hen i Byen. Men de kunde se paa hende, at hun ikke var tyk længere, og spurgte hende da om: „Hvor er dit Foster?“ Saa blev hun ringe lige med et, og Forbrydelsen blev opdaget. Saa blev hun dømt til at skulle halshugges, og det blev fuldbyrdet norden for Gjellerup Kirkegaard tæt ved den nordøstre Stette. Den Gang havde vi den Lov her i Landet, at dersom Skarpretteren vilde tage den Kvinde til Ægte, som han skulde hugge Hovedet af, saa kunde hun blive benaadet. I det Haab pyntede Johanne sig med sine skjønneste Klæder og kom gaaende imellem to Præster og syngende Salmer der nede fra Byen. Men Haabet blev skuffet, Mestermanden blev ikke indtaget i hende, og Henrettelsen gik for sig, hvorpaa Liget blev kastet ned lige vesten for Stedet, og der er endnu en Fordybning i Kirkens Fortov der, hvor hun ligger. Nu

gik Johanne igjen der nede i Østergaard: Folkene saa' hende hver Nat vanke omkring i Stuerne. De sagde til hende: „Johanne! gaar du igjen?“ Til sidst blev de kjede af det og fik sendt Bud efter Degnen fra Rind, den gamle Thorlund. Han manede hende nok ned ved den Gaard, der ligger nærmest vesten for Kirken.

223. Den myrdede Pige.

En Karl og en Pige, som var Kjærester, tjente sammen i Østervelling. Han besov hende, men da hun nu lavede til Barn, vilde han ikke længere kjendes ved hende, og da de en Dag var paa Arbejde med hinanden nede i Udmarken øst for Byen, slog han hende ihjel og begrov hende i noget Krat ved Siden af. Derefter rømte han fra Egnen og var borte i omtrent atten Aar. Imidlertid blev Krattet ryddet, og Jorden lagt under Ploven, uden at der dog opdagedes Spor af Misgjerningen paa den Maade. Men lige efter Drabet begyndte der at blive Tale imellem Folk om, at saa en og saa en anden havde set en Skikkelse helt hvidklædt paa det Sted om Natten, og senere blev det en almindelig Kjendsgjerning, at der gik et Gjenfærd paa den oprydde Mark. Saa viste pludselig den forsvundne Karl sig igjen i Egnen, og han fik Tjeneste i den samme Gaard, hvor han før havde tjent. Saa var det i Høstens Tid, og der var just Korn i den Jord, hvor Pigen var begravet; der kommer Sønnen i Gaarden og Karlen til at høste sammen, og den gamle Mand gik bag efter og satte til Rade. Pludselig standsede Karlen og lod, som han ikke kunde gaa længere, men kaldte paa Sønnen, om han vilde ikke komme hen til ham. „Vil du ikke tage det af Vejen?“ sagde han. Sønnen saa' ingen Ting, der stod ham i Vejen, men kastede dog Øjet ned imellem Stubberne. Da var det et lille Ben, der stod i Land, og som Høleen havde rørt ved, og der var sprunget Blod af det. „Det kan du jo selv!“ var nu Sønnens Svar. Nej, det kunde han da ikke. „Ja, det er der Fejler ved!“ sagde den gamle Mand, der nu var kommen

til, „det er bedst, du følger med mig hjem og faar din Løn, og saa gaar den Vej, du er kommen fra.“ Manden vilde nemlig ikke have ham i nogen Forlegenhed, da det ellers var en dygtig og tro Karl, og han holdt meget af ham. Før vidste Folk ikke, hvad Gjenfærdet gik efter, men nu var Sagen opklaret, for Tildragelsen ude paa Marken kunde jo ikke holdes hemmelig. Den hvide Skikkelse gaar der ellers endnu, det er neden for Bakkerne, lidt sønden for Vejen ad Helstrup, og tæt derved findes endnu nogle Elleris.

224. Jomfruens Længsel.

Paa Herregaarden Lergrav i Avlum er der et Gjæstekammer, hvor der ved Nattetid gaar en hvid Jomfru. Hun gaar igjennem en Gang ud af en Havestuedør og op paa Volden, hvor hun staar og ser ud efter sin Kjæreste, hvis Tilbagekomst hun venter paa. Om ham fortælles, at han var Sørøver og var rejst bort til fremmede Lande, hvor han blev greben og fandt sin Død.

Saaledes Sagnet, men Sørøveren, der er den selv samme, som opbyggede Gaarden med Volde og Grave og Vindebro, hed Jørgen Rostrup og blev halshugget i Kjøbenhavn for sine overbeviste Misgjerninger.

225. De to Venner.

Der var en Gang to rigtig gode Venner, der efter deres Død begge bleve begravede paa Vindum Kirkegaard. Men som de i levende Live aldrig ret længe kunde være fra hinanden, saadan gik det ogsaa efter Døden, for der blev en Sti imellem Gravene, og den blev betraadt saa tit, at der groede ikke Græs. Saadan gik det en Tidlang, Kirkefolkene havde naturligvis lagt Mærke dertil, men den ene sagde ingen Ting, og den anden heller ikke. Da blev der endogsaa Huller ned i Gravene, og saa maatte man til at tale til Præsten derom, og han fik det rettet.

226. En Døds Kjærtegn.

En Mand i Holstebro hans Kone døde i Barselsæng. Saa tog hans Moder til ham for at passe det lille spæde Barn, men det blev rigtig nok strængt for hende, for hun havde jo ikke Patte til det, og det var tit uroligt. Des uagtet gjorde hun sig al Umage af Barmhjærtighed mod den lille. Saa var det en Nat, som hun sad op i Sængen med Barnet, der græd meget, i sine Arme, at hun fornam en kold Haand, der strøg paa hendes Kind, men saa' ellers ingen Ting. Hun var vis paa, det var den døde, der vilde flege[1]) for hende og vise sin Taknemmelighed, forbi hun var saa god ved Barnet.

227. Den døde Moder.

I Bundgaard i Gjellerup By kom Mandens Hustru hjem til Børnene efter sin Død. Han var slet ikke omhyggelig for dem og kunde endogsaa være saa ligegyldig, at han om Aftenen gik ud til Bindestue og lod Børnene være ene. De plejede at græde, naar han gik, og klage sig, fordi de var bange; men en Aften lod de til at være saa fornøjede med hans Bortgang og sagde: „Du maa godt gaa, i Aften er vi ikke ræbde, for vor Moder kommer og besøger os, og hun er saa god ved os.“ Han sagde: „Hvad er det for noget Snak!“ — „Jo, det skal nok passe, hun var her i Aftes og lovede at komme igjen, naar du var gaaet.“ Men han lagde sig ikke videre paa Hjærte, hvad Børnene sagde, og gik. Da han kom hjem ved Sængetid, var Dragkisterne og Skabene flyttede midt ud paa Gulvet. Paa hans Spørgsmaal forklarede Børnene, at det havde deres Moder gjort, for at han kunde se og tro det, at hun havde været der, og hun havde paalagt dem at sige til ham, at dersom hun skulde komme tredie Gang, skulde der times ham en Ulykke, saa han aldrig skulde glemme det. Det hjalp, saa Manden nu baade troede Børnenes Ord og siden blev hjemme ved dem.

---

[1]) flege: kjærtegne ved at stryge med Haanden over Kinden.

228. Stifmoderen. a.

I Bavnshøj-Huset, Gjellerup Sogn, boede en Mand, hvis Kone døde fra mange smaa Børn, og kort efter tog han sig en anden Kvinde til Kone. Men hun var en haard Stifmoder, og de kunde ret godt om Aftenen gaa ud med deres Hose[1]) og lade Børnene ligge alene hele Aftenen og skjøtte sig selv. Hun skal nok ogsaa have sultet dem. Men saa lagde Folk Mærke til, at der var Lys i Stuen paa de Aftener, da Forældrene vare gaaede ud, og naar de kom hjem, fortalte Børnene, at deres døde Moder havde været hjemme hos dem, og havde været saa god og givet dem saa meget rart at spise. Det kunde de ogsaa se var sandt, for baade Tallerkener og Skaaler stode ikke paa deres Pladser, hvor Stifmoderen selv havde stillet dem, og hun kunde ogsaa se, at der havde været Mad i dem. Da saadant indtraf flere Gange, kom der saadan en Skræk i Folkene, at de for Fremtiden ikke gik ud begge to paa én Gang fra Børnene, og de skulle nok ogsaa være blevne bedre ved dem.

b.

En Stifmoder, der ikke var god ved Børnene, saa' en Nat en hvid Skikkelse komme hen ad Gulvet til Sængen, gribe hende i Armen og klemme den haardt, samt nussie[2]) hende ret eftertrykkelig. Deraf fik hun saadan en Skræk i Livet, at hun for Eftertiden var god mod de smaa, bestandig frygtende for et gjentaget Besøg af den døde.

229. Det længe ventede Møde.

De grov en Gang et Lig op paa Aasing Kirkegaard, da de grov en Grav, og det var ikke røndet[3]), endskjønt ingen kunde mindes, at der paa den Plet var nogen begravet. Saa tog de den døde og stillede ham op til Kirkemuren,

---

[1]) Strikketøj.

[2]) nussie: ryste (mest om Børn).

[3]) rønde: raadne.

hvor han blev staaende, indtil en Eftermiddag Folkene i Nedre-Kirkegaard, der ligger tæt ved, var inde at spise deres Meldmad. Som nu Konen staar og skærer Meldmader af, siger Karlen: „Den døde Mand, her staar ude paa Kirkegaarden, han skulde snart ogsaa have en Meldmad, han har maattet savne Føde saa længe, at han kan nok trænge til den.“ — „Ja, vil du bære den, saa skal a skære den,“ siger Konen. Ja, det vilde han godt, og da Meldmaden var skaaren, gaar han over paa Kirkegaarden med den. Idet han nu skyr Liget Maden, siger han: „Der har du en Meldmad, du kan nok trænge til den, for du har maattet bie saa længe.“ Aldrig saa snart var de Ord ude af hans Mund, førend den døde var paa Ryggen af ham, og nu blev han nødt til, enten han vilde eller ikke, at gaa med ham en Mils Vej vester paa over ene Hede til en Gaard, a kan ikke huske Navnet paa. Som han nu kommer ind med denher Byrde paa Nakken — det var ved Aftenstid — bliver Folkene saa forskrækkede, at de sætter af hveren fram, saa nær som en ældgammel Kone, der laa i en Sæng tæt ved Køkkendøren og havde ligget der i mange Aar, saa hun var jo undskyldt. Men Karlen render æbag efter dem, det kunde han ikke lade være. Da han kommer fram, saa mærker han, at den døde er af ham, og nu kommer han til at snakke sammen med Folkene og fortæller dem, hvordan det var gaaet ham, samt at den døde var bleven henne lige nu, da han kom der ud. De vilde da ind i Stuen og have set efter, for nu var de blevne en hel Del dristigere. Men da de fik Døren lukket op, saa' de ikke andet end et Par Haandsfulde Aske, der laa i en lille Dynge foran den gamle Kones Sæng, og hun laa og var død. Der var ingen, som fik at vide, hvad den døde havde havt at snakke med hende om; men det kunde Folk forstaa, at de begge havde ventet paa at træffe sammen, derfor kunde han ikke rønde i Jorden, og hun ikke dø, men nu, det var sket, var han bleven til en lille Klat Aske.

230. Bækmarks Jomfru. a.

Paa Bækmarks-Bro i Flynder Sogn sad en Nytaarsaften tre Karle og spillede om Kjærester. Anden-Karlen, der var saadan en forvoven Gast, vandt hvert Spil, og saa sagde de andre til ham: „Du vinder jo alle Pigerne, hvem vil du nu have paa Spil?“ Ja, nu havde han vundet alle de levende, sagde han, nu troede han, det var bedst at sætte en død paa Spil, og saa vilde han have den hvide Jomfru. Hende kjendte de andre godt, for der var mange, der havde set hende gaa over Gaarden ned i en Jordkjælder. Saa vinder Karlen ogsaa den Gang. Men da deres Spil havde Ende, og Karlen vilde gaa over Gaarden hen til Herberget[1]), da kom den hvide Jomfru til ham, og hun fulgte med ham og var ved ham bestandig hver Aften efter den Tid. Men ingen andre kunde se hende end han selv. Saa snakker han en Dag med sin Husbonde om, at han var saa kjed af at være der, han havde tænkt paa at rejse langt hen, og nu vilde han bede ham om en Anbefaling, han kunde have at vise frem, hvor han kom. Manden vilde nødig have været af med ham, men saa skrev han et Brev til sin Broder i Holsten[2]) og flyede Karlen det til Besørgelse. Naa, Karlen rejste, men det var det selv samme, den hvide Jomfru fulgte ham, hvor han gik og stod. Der nede hos Broderen kunde han have havt det rigtig godt ellers, men dether tærede saadan paa ham, at han faldt i Tungsindighed og blev svagelig, saa han maatte tilbage igjen. Paa Hjemrejsen kommer han ind til en gammel Farbroder, han havde. Han siger: „Hvordan er det, du er kommen til at se saa sølle ud?“ Ja, saa fortæller han jo da ham, hvor elendig han var kommen af Sted. „Hvorfor er du ikke gaaet til Præsten og har talt med ham om det?“ siger den gamle, „det skal være det første, du tager dig for, naar du er kommen hjem, at du gaar op og aabenbarer det for ham.“ Ja, det lovede

---

[1]) Staldkammeret.

[2]) Med Holsten menes her som altid Sønderjylland.

han, og saa gik han ogsaa til Flynder Præst og talte med ham om det. „Det er ikke saa nem en Sag," sagde Præsten, „du kommer til at bie til næste Nytaarsaften, og saa skal du sætte dig paa den samme Plads, hvor hun første Gang kom til dig, og tale hende til, saa skal jeg nok være ved Haanden og række dig en Hjælp, om det skulde gjøres fornødent." Det blev ved den Aftale, og Karlen taler ogsaa Skikkelsen til, da den kom Nytaarsaften. „Hvorfor sigter du mig saa stærkt?" siger han, „da det kun var min Spøg den Aften, jeg vandt dig i Kortspillet." Ja, hun gik ikke for nogen Ondskab, sagde hun, men det var noget, hun skulde have aabenbaret. „Bare du vilde have talt med mig før, saa skulde du nok være bleven skilt ved mig." Og saa fortalte hun ham, hvordan hun i sin Tid, mens hun var levende, havde tjent der paa Gaarden, men Herremanden var meget galsindet, og saa en Dag var han bleven vred paa hende for en Ting og havde styrtet hende ned af Trappen i den Jordkjælder, hun nu gik i, det havde hun faaet sin Død over, men Misgjerningen var aldrig bleven aabenbaret. „Nu skal du gjøre den Sag aabenbar," sagde hun endelig til Karlen, og Præsten hørte det ogsaa, han stod bag ved. Herremanden var vel død for mange Aar siden, men han havde endnu levende Slægt, og de kom til at lide den Tort og Skam, at der hængte uskyldigt Blod ved deres Familje, og ingen var straffet derfor. Kjælderen, som enhver før havde været ræd for at komme ned i, blev undersøgt, og der fandtes endnu Spor af Misgjerningen. Siden den Tid blev Gjenfærdet henne.

231. b.

Historien om Bækmarks Jomfru fortælles ogsaa saaledes: Karlene fra Bækmark var en Aften oppe i Møllen der tæt ved og sad og svirede og holdt sig lystige med alle Haande øverløs[1]) Snak. Da de saa gaar hjem, saa siger

[1]) øverløs: unyttig.

en af dem, som hed Kristen Lykke, i sit Overmod, at dersom han kunde træffe Jomfruen, saa vilde han ligge ved hende. De andre Karle vidste godt, hvem den Jomfru var. Hun plejede om Natten at gaa ude i Havegangene og sad og svøbte et Barn i det nordøstre Hjørne af Haven. Da er der en anden en, som siger: „Du vilde nok betænke dig lidt." — „Nej, aldrig et Gran!" siger han. Da de saa kommer hjem til Gaarden, sidder Pigerne der og spiller Kort om Kjærester, som de unge Folk gjør saa tit endnu den Dag i Dag, og Kristen Lykke forlanger at komme til at spille med, som ogsaa han kommer til. Naa, han sætter denher Jomfru paa Spil og vinder hende ogsaa. Saa siger han igjen: dersom hun vilde nu komme, naar han gik ind i hans Kammer, saa vilde han ligge ved hende. Da han kort efter gaar der ned, og han kommer til Døren, da kom der en Skikkelse til ham, og han antog jo strax, det var Jomfruen, og spørger hende, om hun vilde med ham ind. Men han faar intet Svar. Det følger blot med ham ind, og saa giver det sig til at tumle ham saa uafladelig fra én Side i Kammeret til en anden, og han kunde ingen Ting se, men han kunde fornemme, at han blev flyttet paa saadan vidunderlig Maade, og det klemte ham saa forfærdelig, at det var nær ved at klemme Sidebenene sammen paa ham. Fra den Tid af gik det saadan hver Aften. Til sidst blev det ikke til at udholde for Karlen, og han tykte da ikke, han kunde være der i Egnen, hvorfor han rejste ad æ Sønden at faa sig en Tjeneste. Men der havde Kristen heller ingen Ro, han maatte hjem igjen og søgte da i sin Nød til Præsten i Bøvling for at faa Hjælp. Men han gjorde ikke andet end skjælde ham ud, da han fik Sagens Sammenhæng at høre. Saa henvender han sig til en gammel Præst i Møborg, som hed Hans Ølgaard, og han hjalp ham saaledes, at naar han ikke kom norden for den Strøm, som gaar ved Bækmarks-Bro, saa var han fri. Men siden er der ingen, der véd, hvad han blev til, for han rejste atter ad æ Sønden, og senere er han ikke vendt tilbage.

232. c.

Da Tjenestefolkene paa Bækmark en Aften sad og spillede „I Brudesæng“, var der en Karl, som ingen andre kunde faa, og saa siger han, han vilde have den hvide Jomfru, som gik i Haven, hun skulde være hans Kjæreste. De spillede, og han vandt, men aldrig saa saare han var uden for Døren, førend hun kom og tog imod ham for at pine og tumle ham den hele Nat. Da han kom ind næste Morgen, var hans Skjorte som trukken op af en Vanddam. Siden blev hun ved med ham hver Nat, og om han gik i Sæng, maatte han lige godt ud til hende. Saa gik Karlen til Pastor Ølgaard i Møborg, som lovede at tage sig af det, ham havde man den Mening om, at han havde gaaet i den sorte Skole. Da de kom til Stedet om Aftenen, og Præsten var kommen i Lag med hende, forstyrrede hun ham i hans Læsning og blev ved at forfølge dem til halv Vejs imellem Bækmark og Bækmarks-Bro. Saa smed Præsten en Kobberskilling over Hovedet, og nu sank hun lige ned; der staar en graa Sten, hvor hun er sat ned. Men Karlen maatte drage sønder paa over Kongeaaen og har aldrig været hjemme siden. Han døde 1872 og har en Broder, som bor i Nes.

233. Liget paa Løjbænken.

I Lemvig var der en stor Herre, der døde. Saa skulde det gaa fornemt til, og der skulde da vaages ved Liget, men Enken kunde ikke faa nogen til at sidde der mere end én Nat, ihvor god Betaling hun end bød, og til sidst var det ikke muligt for hende at opdrive en eneste Vaagekone. Men saa fik hun Bud til Fattighuset og fik ogsaa et Kvindfolk derfra. Hun kom da ind i Værelset om Aftenen, og der stod en Stol, som hun kunde sidde paa. Men Fruen laasede Døren efter hende, og det havde sine gode Grunde. For da Fattighuskjællingen havde siddet en lidt der inde ved Liget, som laa paa en Løjbænk, saa falder hans ene Arm ned. Hun gaar hen og lægger den op, for hun tænkte, at den paa en naturlig Maade var kommen af Lave. Men

lidt efter falder ogsaa den anden ned. Hun gaar hen og lægger den op med, men saa falder de begge to ned, og saa bliver hun ræd. Men i det samme, inden hun faar sig betænkt paa, hvad hun skal gjøre, saa rejser han sig lige op paa Enden og pustede saa hæslig og saa' sig om til alle Sider. Den stakkels Kvinde sad og rystede paa Stolen henne ved Vinduet, og hun sagde altid siden, at dersom han havde gaaet af Løjbænken, saa havde hun sprunget hovedkulds ud af Vinduet, om end skjønt det var paa anden Sal[1]). Men lidt efter lagde han sig alstille ned igjen, og saa mærkede hun ingen Ting videre til. Om Morgenen, hun blev lukket ud, skjældte hun Fruen saa hæslig ud, fordi hun saadan havde lukket hende inde, hun sagde hende, at det var ikke en at sidde ved; om hun endog kunde faa hundrede Daler for det, saa vilde hun ikke tiere. Han satte sig nok op Klokken et hver Nat, men de andre, der før havde siddet, de havde tiet med det til Fruen, hvad de havde set, om end skjønt de alle havde faaet nok af det den ene Nat.

234. De gloende Karle.

Nede østen og norden for Holstebro er der en Herregaard med Skov ved — maaske det er Rydhave, der menes — og der var to Piger, som tjente hos Bønder, de havde Kjærester paa Gaarden. Saa havde de sat hverandre Stævne en Aften i Skoven, og Pigerne gik ud imod dem til den bestemte Tid. Som de gaar, ser de to Karle, der kommer. Saa siger de til hinanden: „Nu kommer de, og det er endda heller ikke for tidlig. — I bier endda længe, Niels!" siger den ene. De slog da deres Kjoler til Side, og saa var de helt gloende. Nu blev Pigerne helt hentagne og ræddde ved det Syn, men i det samme kom deres Kjærester. Den ene af dem tager Ordet, da han mærkede, hvordan det var fat, og siger til Gjenfærdene, om de kunde læse deres Fadervor, ellers skulde de vige. Det kunde de ikke, og saa svandt de lige hen.

[1]) I Lemvig er der nok ikke saa høje Huse.

235. En fredløs Sjæl.

Min Faders Halvbroder havde været i By og gik om Aftenen i maanelyst Vejrlig hjem ad til Gudum Præstegaard, hvor han tjente. Ligesom han gaar, kommer han til at se tilbage, og da ser han et Menneske, der kommer et Stød henne, og han tykker, det skrider saa rask. Saa bliver han noget angst, men den vil jo om ved ham, og den kommer og farende saa stærkt, at den naar ham snart. Nu kunde han nok se, der var Fejler ved det, men betænker sig lige i det samme, da den gaar om ved ham, og siger til den: „Guds Fred!" Saa svarer den og siger: „Den har du!" og det ret, te det svarede igjen i Bjærge og Bakker, saa han formelig tykte, det rystede i Jorden, og dermed fo'r den forbi. Et Stød foran var der to Veje, der gik fra hinanden saadan som en Korsvej, der skulde den over, men kunde ikke komme længere, for der var og rindende Vand. Saa hørte han, den skreg saadan, te det var forfærdeligt, for det den skulde over de Veje. Saa blev der saadan en Søgen[1]) paa Hundene der omkring, da de hørte det Skrig. Manden gik hjem og ad hans Sæng, han plejede altid at tænde Lyset, men den Aften gjorde han det ikke, og saa blev han saa syg, te det var forskrækkeligt. Det var ved en Dal, der kaldes Høwsdal, te Spøgelset skulde forbi ham.

236. Det store Gjenfærd.

I og omkring Søndermølle ved Viborg viste sig forhen et Skivelse om Natten, der somme Tider lignede en broget Kalv, men mesten Dels et Menneske. Folk fortalte, at det var en Møller, som havde gjort stor Uret, og derfor ikke kunde finde Fred i sin Grav. En Mand fra Overlund, som hjalp til ved at bilde paa Møllen, gik en Aften sildig til sit Hjem. Da hørte han noget plaske i Mølleaaen, og i den Tanke, at det var en Gaardmand fra Overlund, der tit gik

---

[1]) Søgen: Gjøen.

ned for at skyde Vildænder, raabte han over, hvor Lyden kom fra: „Saa skal Fanden slaa dig, Jens Kaspersen! vil du forskrække mig!" Men i det samme var Skivelsen tæt ved ham, og den var saa høj, at dens Hoved naaede næsten op til Maanen. De fulgtes nu ad hen over Marken Side om Side, saa Jens halvt maatte bære den anden, indtil de kom til et Skjeldige, der tog Spøgelset et Trin saa langt som et Bøsseskud over til nogle Høje, hvor Folkene i Møllen tit saa' det staa. En Aften fik Jens Kaspersen, da han havde været nede at skyde Ænder, Spøgelset paa Nakken og maatte slæbe det helt ind til sin Gaard. Naar dette Gjenfærd stod paa de store Bakker østen for Møllen, var det et forfærdeligt Syn at faa Øje paa.

237. Gjenfærdets Ansigt.

En Mand fra Gaasdal i Borris har fortalt, at han en Aften silde gik med Vejen fra Hoven til Borriskrog, og da han kommer ud paa Heden, indhenter en Mand ham, som blev gaaende lige i Hælene paa ham. Han tænkte nok, det var et Gjenfærd, og gik ned i Vejsporet, hvor han havde hørt, at Spøgelser ikke kan gaa. Det blev da gaaende paa Kanten af Sporet, men stadig tæt bag efter ham. Endelig siger Manden højt: „God Aften!" Pludselig farer Skikkelsen om paa Siden af ham og sætter sit Ansigt lige op foran hans. Det Ansigt var saa forfærdeligt at se, at han ikke kunde beskrive det. Ganske betagen af Skræk springer han med et ud fra Vejen og løber tværs igjennem Heden uden at se sig tilbage, indtil han naaede et Hus i Borris.

238. Usynligt Gjenfærd.

Mændene fra Brandstrup i Vindum Sogn kjørte i forrige Tider ofte til Viborg med Tørv, og saa lagde de altid Mærke til, at der ved Indkjørselen paa Landevejen fra Skavn-Dybdal kom noget i Følge med dem, og baade Mennesker og Bæster kunde mærke det. Ingen Ting kunde man dog se, men der hørtes Lyd som Fodtrampen af en Hest.

Dette Følgeskab havde de lige til Kragedal, hvor det blev henne. Det gik lige saadan, naar man kjørte fra Viborg. I Kragedal kom det, og ved Ombrejningen fra Landevejen i Skavn-Dybdal forsvandt det. Alle Folk vidste saa god Besked om dette Møde, at de ordenlig ventede det, og det var lige meget, hvad Tid paa Natten de kom, naar det blot var før eller efter Solnedgang.

239. Den vilde Jæger. a.

En Kone var saa vanheldig en Dag, hun var ved at bage og var ene hjemme, at der var kommet tre Døre til at staa oppe for hende lige hen for hinanden, og saa kommer der to Hunde farende ind, og Vojens Jæger kommer æbag efter. Saa bliver hun jo saa forskrækket, te det er forfærdeligt, og vidste da aldrig, hvad hun skulde gjøre i hendes Angest. Men saa finder hun paa at rende lige hen og snappe en Kage af Ovnen og brække den midt over, hvorpaa hun slænger et Stykke ned til hver af Hundene. De æder dem hurtig, og saa takker han hende, hvorefter de rejste af igjen.

Vi havde en bitte Pige, da a var i Lem, og hun kom en Aften fra Skole. Da hun nu gaar op ad Gadgaard, kommer der to Mynder imod hende, og da hun kom noget nær hen til dem, kunde hun se, Tungerne hængte ud ad Halsen paa dem, og Mynderne var laanede[1] sammen. De bliver ved at løbe sønder paa ad den Vej, hun kom gaaende ad, og endskjønt hun var meget ræd for dem, maatte hun jo om ved dem. Da hun kommer et bitte Stød videre, kommer der en høj Karl imod hende, en lang sort en over alt, og hun tykte ordenlig, te æ Segle[2]) løb ned ad Halsen paa ham. Saa bliver hun endnu mere forskrækket, og vilde have sprunget Vajsgroben[3]), om hun havde kunnet, for at undgaa ham, men den var fuld af Kvadder[4]) og Vand, for

---

[1]) laanet: koblet, sammenlænket.

[2]) Segle: Spyt, der løber ud af Munden. Barnet segler.

[3]) Vajs = Vase: stor indgrøftet Landevej.

[4]) Kvadder: halvtøet Sne.

det var om Vinteren i Tøvejrlig. Da han kommer til hende, sagde han: God Aften! og Seglen rendte ad Kjæben, men han var saadan noget tyk i Mælet, hun kunde ikke vel forstaa det. Hun hilser jo igjen, og saa spørger han, om hun havde ikke set et Par laanede Mynder. Jo, siger hun. Hvor de løb ad? Ja, de løb sønder paa. Naa, saa siger han Farvel og Tak, og hun løb hjem, det bedste hun kunde.

240. Den vilde Jæger. b.

Wojens Jæger jager hvert syvende Aar paa Jorden, ellers jager han de sex Aar i Luften, og det lyder ligesom en stor Flok Hunde kommer farende efter en Hare. En har én Lyd: hviv hviv! en anden har en anden: sug sug! Det er han kommen til, fordi han en Paaskemorgen red ud paa Jagt og da kom forbi nogle Kirkefolk, der siger til ham, han skulde gaa i Kirke, det var Synde at gaa paa Jagt i Dag. Saa siger han nej, hvis det var Synd, saa ønskede han at jage i Luften, siden han var død.

Om det nu skulde være Tilfældet, at han jager paa Jorden hvert syvende Aar, saa har a været i Færd med ham. Det var en Aften, a gik hjem fra Smeden i det nordvestlige af Sognet (Tvis), og Aaen var stor, saa a kunde ikke komme over den, a maatte om ad Møllen, og da a kom i en Sande oven for Møllen, der hedder Rummelbæk-Sande, saa hører a af Sydvest, lidt før det kom til mig, saadan Susen og Brusen og Vislen, og det kom om mig og mellem Benene paa mig, men a saa' ingen Ting, endskjønt det var lyst Vejr, og a slog om mig med et Stykke Jærn, a havde i Haanden. A hørte mange Lyd, og det var akkurat, ligesom nogle Hunde havde løbet ind imellem mine Ben. Saa tog det te'n ad æ Nordøst og gjorde mig ellers ingen Fortræd.

241. Den vilde Jæger. c.

Howns Jæger sagde til Vorherre, at han gjærne maatte beholde Himmerig for ham, naar han her til evig Tid maatte

forlyste sig med Jagten, og des Aarsag farer han endnu gjennem Luften og jager om Natten, og det er ham, der har jaget alle Ellefolk og Bjærgmænd ud af Landet. Man kan somme Tider høre ham komme farende, og hans smaa Hunde gjø og tude. Den gamle Jens Bjørn i Trængsel paa Vissing Mark har set hans Hunde i sin Skov. Hvor der er to Porte tværs igjennem en Gaard, der har Howns Jæger Lov til at slaa ned, og der skal de slagte til hans Hunde, hvad han forlanger. Et Sted maatte de saaledes slagte en Tyr til dem.

I Brandstrup, Vindum Sogn, hører man undertiden Howns Jæger komme farende i Luften med alle Slags Hunde efter sig, og der høres mange forskjellige Hundelyd.

I Sunds kjender man ogsaa en slig Jæger. Han kaldes Wolds Jæger.

I Ullits er han ligeledes kjendt og kaldes Wojns Jæger.

242. Knarkvognen.

I Ullits fortælles, at Knarkvognen undertiden kommer susende gjennem Luften, og Lyden er som af en Vogn, der ikke er smurt i lang Tid. To Karle stod en Aften og hørte den komme, de gjorde da Nar af den, og den ene siger: „Tag dit Baghjul af og smør det en Gang!“ Men saa kom den ned om Ørerne paa dem, saa de var nær ikke slupne derfra.

243. Skytten Krag.

Paa Endrupholm var der en Gang en Skytte, som hed Krag. Han red en Morgen ud paa Jagt med sine Hunde. Først red han gjennem Rovst Mølle og saa ud paa en Hedestrækning, der ligger vesten for denne og hist og her er bevoxet med Egepurrer, samt fyldt med en Mængde Kæmpehøje. Paa den Hede begyndte han sin Jagt. Kort efter red han op paa en Høj vel sagtens for at se efter et flygtende Dyr, men i det samme faldt han af Hesten og brækkede sin Hals. Siden har denne Høj havt Navnet Kraghøj. Nu

gik Krag efter Sagnet igjen. Man kunde hver Aften ved et vist Klokkeslet se ham komme ridende paa en kulsort Hest med gloende Øjne og efterfulgt af sine sorte Hunde, hvis Øjne og var gloende. Desuden saa' det ud, som der stod Ildsluer ud af Halsen paa dem. Han lagde altid sin Vej gjennem Rovst Mølle og red kort sagt den selv samme Vej, som han havde gjort sidste Gang i levende Live. I Skyttekammeret paa Endrupholm vilde siden den Tid ingen opholde sig om Natten, forbi Gjengangeren puslede der inde, og i Møllen døde alle Lænkehundene den ene efter den anden. I det hele var Folkene der meget forlegne med Gjenfærdet, indtil de fandt paa at lægge Staal i Broen ved Sluseværket, og nu maatte det ride over Baghøllet. En gammel Mand i Rovst, Jens Søndergaard, har fortalt, hvorledes hans Fader i sin Ungdom tillige med flere andre kunde staa ved Vejen uden for Gaarden om Aftenen og se, hvorledes Spøgelset ilede forbi. En Gang gjorde en af Bymændene sig saa næsvis, at han tiltalte det forbiridende Spøgelse, idet han raabte: „Er du et Menneske, saa tal, men er du en Djævel, saa far!" Den Forvovenhed kostede ham Livet. Der kom noget fra Spøgelset og fo'r i ham, saa at han maatte gaa ind og lægge sig til Sængs, og kort efter døde han.

244. Herren paa Fævejle.

Der var en Herre paa Fævejle i Lyngby Sogn ved Navn Gert Brix, som var saa ukristelig, at han red paa sin Hest ind i Sovekammeret, hvor hans Kone laa i Barselsæng, og red baade hende og Barnet ihjel. Begge Ligene bleve bisatte i Lyngby Kirke, ligesom og senere han selv. Mange Aar efter gjorde Skolebrengene sig saa forvovne, at de toge hans Benrad op af Kisten og stillede den op for at kaste til Maals efter den paa deres Legeplads lige norden for Kirkegaarden. Den Spøg dreve de i længere Tid, og ikke kunde der et Ledemod slides fra Raden. En Gang var der stor Forsamling i Præstegaarden, og der kom denne

Benrad paa Tale. De fremmede ytrede Lyst til at se den, og saa blev den hentet derom, hvorpaa de drev Spot med den. Men hvordan det saa videre gik, er der ingen, der har villet fortælle. Benraden fik da Magt til at kunne røre sig, og Gjæsterne bleve betagne af en hæftig Rædsel, de mest lystige bleve syge og fik deres Død. Efter den Dag blev Skelettet indmuret nede i Hvælvingen under Kirken. Paa Fævejle har han gaaet og spøgt lige siden sin Død og gjør det endnu. Somme Tider kan der blive et grumme Spektakel paa alle Dyrene i Gaarden, baade Hunde og Køer og Heste. De kunne med et springe op fra deres Leje, og der bliver en forfærdelig Gjøen og Brølen og Brinsken, uden at nogen kan forklare sig denne Uro paa naturlig Maade.

245. Tummel i en Gaard.

Paa Ingvorstrup er det slemt med Gjenfærd. Det er Morten Brus, som fik en uskyldig Præst henrettet, der gjør Uro. Han kommer kjørende op i Gaarden med fire Heste for og holder for Døren. Ved den Tummel vaagner alt i Gaarden. Sender Manden saa Bud ned til Avlskarlen, at han skal tage imod de fremmedes Beforbring, saa er der intet at se. En lille Stund efter høres den samme forfærdelige Tummel, og Karlene kan i deres Kamre se Ilden gnistre fra Brostenene under Hestens Hove, men naar de vove sig ud, er det hele forbi.

246. Kastediget.

Hele Marken til Avsumgaard er indkastet, men nu er Diget forfaldent. Det kaldes æ Kastdige og er blevet lukket op paa den Maade, at Bønderne bleve tilsagte til at kaste op, og det skulde de gjøre lige efter Vognen, som Kammerjunkeren kjørte i. Han bestemte paa den Maade, hvor Skjellet skulde være, men eftersom man mener, at han har taget for meget ind, saa tror man, det er derfor, han nu den Dag i Dag hver Nat kjører langsen om paa Kastediget i en Karet med fire sorte Heste for.

247. Jens Hvas.

Jens Hvas, der i sin Tid ejede Tvis Kloster, og som der gaar mange Historier om, fik Podagra i Fødderne og rejste saa uden Lands sønder paa for at bruge varme Bade, men han kom aldrig tilbage, Tjenerne kom og mældte, at han var død. Nu kommer han en vis Nat hvert Aar kjørende til Gaarden i en Vogn med fire Heste for og vil staldes ind der. Saa kan hverken Heste eller Karle være i Fred i Stalden.

248. Pistolskuddet.

Paa Herningsholm er der i Hovedbygningen en Fordybning i Ydermuren, der vel ikke er synlig, men dog kan mærkes, naar man banker paa Stedet med en Haand, thi saa klinger det hult, og ved en Istandsættelse for nogle Aar siden blev der af Nysgjerrighed lige gjort Hul derind. Her skal en ung Pige en Gang være bleven levende indmuret af sin Fader. Denne Herremand skød ogsaa sin Frue, og ved Midnatstid hører man saa tit endnu Pistolskuddet, uden at man derfor nogen Sinde mærker mere. Knaldet eller Lyden høres ikke hver Nat og heller ikke just til bestemt Klokkeslæt, men er en ganske uforklarlig Lyd for Beboerne.

249. Kromanden.

Der var en Gang en Kromand i Brejning, som ikke gjorde sig nogen Samvittighed af at slaa Folk ihjel. Der blev tit en Kræmmer borte der i Egnen, nemlig af den Slags, der gaar omkring med Varer. Det gik da saaledes til, at naar en saadan overnattede i Kroen, og Kromanden mærkede, at der var noget hos ham at hente, saa tog han Livet af Kræmmeren og beholdt hans Kram. Men han gik saa forsigtig til Værks, at han aldrig kunde blive overbevist. Han havde et mørkt Kammer, hvori alt hans Røvergods gjemtes; der var en Mængde Stokke, Piber og Ure. Denne Skurk gik igjen baade før og siden han var død. Hver

Eftermiddag imellem Klokken fire og fem kom han gaaende fra Brejning Kirkegaard og til Kroen. Der gik han ind i Kammeret og blev henne med det samme. Der var mange, som saa' ham og kom forbi ham paa Vejen.

250. Den natlige Gjæst.

En Karl fra Birk i Gjellerup Sogn — han kaldes ellers Jens Ris — har fortalt følgende:

Da jeg var udskreven som Soldat, kom jeg til at ligge i Garnison i en By, hvor jeg fik Kvarter hos en Bager. Der blev anvist mig et lille Kammer oppe paa Loftet, som var indrettet saaledes, at det egenlig blot var Halvdelen af et større Rum. Naar man kom ind ad Døren, var man inde i et Rum, hvor Bageren havde sine Melsække staaende, og han brugte det altsaa som et Slags Magasin, der altid var proppet med Sække til helt op under Loftet. Dette Rum var skilt fra mit Kammer ved en Bræddevæg, der dog ikke fuldstændig skilte dem, idet der var en Aabning til at gaa ind af saa stor som en Dør. Naar jeg altsaa var gaaet igjennem Mellemrummet ind ad Aabningen, var jeg i mit Kammer. Den første Nat, jeg laa der, kunde jeg ikke ret sove. Da Klokken slog et, hørte jeg Gadedøren blive aabnet og tunge Trin lyde i Gangen. Derefter kom der noget op ad Trappen. Ved det andet Trin var det, ligesom det gled med Foden, men gik dog videre, indtil det kom op paa Loftet og hen til Døren ind til Rummet. Den blev aabnet, og saa kom det ind, men jeg hørte ikke Døren igjen blive lukket. Nu var jeg overbevist om, at det var en, der havde ondt i Sinde, og blev ikke saa lidt forskrækket, da jeg havde nogle Skillinger i mit Værge, som jeg havde havt med hjemme fra. Dem troede jeg nu, at Røveren vilde have, men jeg var ellers ikke saa forsagt og greb da i en Fart min Kaarde, der hængte over Sængen, greb Lyset, der stod og brændte paa Bordet, med den anden Haand og sprang saa i den bare Skjorte op, idet jeg raabte: „Hvem der?“ Men intet Svar paafulgte, og da jeg nu intet videre

hørte end ens Aandebræt der ude, saa gik jeg hen til Aabningen med Lyset, men intet var der at se. Jeg troede da, at Røveren maatte være sprunget om bag Sækkene og have skjult sig der, hvorfor jeg gik derud, medens mit Mod stadig voxede, endskjønt jeg heller ikke forsømte at være forsigtig, stadig belavet paa et Overfald. Men jeg fandt intet, for der var intet, og efter at have kravlet op og ned ad Melsækkene i længere Tid og undersøgt det mindste Hul med den største Nøjagtighed, maatte jeg opgive den unyttige Søgen, men ikke uden en let forklarlig Forbavselse, ja Ængstelse, da jeg var fuldkommen sikker paa, at min Hørelse ikke havde bedraget mig. At jeg ikke faldt saa snart i Søvn efter den Tur er let at forstaa. Næste Morgen gik jeg til min Vært og fortalte ham, hvad der var hændet mig. Han søgte at berolige mig og sagde, at det var noget, som jeg ikke skulde bryde mig om eller være bange for, det var noget, som kom uden at gjøre noget Menneske Fortræd, og han vilde da saa gjærne bede mig ikke at tale for meget derom eller gjøre noget ud af den Sag, og han vilde gjærne gjøre mig al den Tjeneste, han vidste, naar jeg vilde lade som ingen Ting og blive boende i Kammeret — jeg erklærede nemlig bestemt, at jeg ikke vilde ligge der oppe en Nat længere. Nu, han fik mig da overtalt til at blive der den næste Nat igjen og ellers ikke omtale Sagen til mine Foresatte. Man kan nok tænke sig, at jeg laa vaagen, da Klokken slog et, og aldrig saa snart havde den slaaet det sidste Slag, før Døren aabnedes, og de tunge Trin lød i Gangen. Der fo'r en Gysen igjennem mig, da det begyndte at gaa op ad Trappen; ved det andet Trin paa denne skred det ud med Foden, og da det kom op oven paa, aabnede det Døren og traadte ind, men lukkede ikke efter sig. Jeg kunde høre, hvorledes Gjenfærdet drog sin Aande, og dette skete paa en særegen Maade — for at det var et Gjenfærd, her var, derom tvivlede jeg nu ikke et Øjeblik. Naar det tog Aanden til sig, skete det med et fuldt Aandedrag, men naar det stødte den ud, skete det med en underlig Dirren

eller rettere ved mange smaa Stød eller Pust, omtrent som naar en meget forpustet dog af al Magt vil dæmpe sit lydelige Aandedrag, for at ingen skal høre det. Da jeg havde ligget noget og hørt paa dette, faldt jeg i Søvn og lagde altsaa ikke Mærke til, hvad der skete. Næste Morgen vaagnede jeg uden nogen egenlig Angest for den natlige Gjæst, og Dagen gik da, uden at jeg fik gjort nogen Anstalt til min Flytning, med Dagslyset var Sagen nu kommen til at staa for mig som mindre farlig. Vel kom Frygten igjen, alt som det bestemte Klokkeslæt nærmede sig — men med hver Nat, der gik, blev jeg, om jeg saa maa sige, mere fortrolig med Gjenfærdet, og til sidst kom det endog saa vidt, at jeg ventede det og formelig længtes efter dets Komme. Saadan gik det til, at jeg blev boende i Kammeret al den Tid, jeg laa der i Garnison, og dertil bidrog jo da ogsaa noget, at min Vært var over Maade flink og tjenstvillig imod mig, ja, vidste snart ikke det gode, han vilde gjøre mig, saa for den Sags Skyld kunde jeg ikke have ønsket mig bedre Kvarter. Den natlige Gjæst kom regelmæssig hver Nat til det bestemte Klokkeslæt og skred altid ud med Foden paa det andet Trappetrin; han lukkede aldrig Døren efter sig, og jeg hørte ham aldrig gaa igjen, men Lyden af hans forunderlige Aandedrag vedblev altid, til jeg faldt i Søvn, saafremt jeg da ikke var sovet ind, inden han kom. Værten holdt aldrig af at tale om ham; naar jeg bragte den Sag paa Bane for af ham at faa min Nysgjerrighed tilfredsstillet, drejede han altid strax Talen hen paa andre Ting.

251. Gjæsteværelset.

Der var en Mand, som rejste fra Lemvig til Ringkjøbing, og der kommer han til en Gjæstgivergaard og vilde være om Natten. Men Værten sagde, at det kunde han ikke, for alle Gjæsteværelser var betagne af rejsende; der var rigtig nok et Værelse tilbage endnu, men det var der ingen for at ligge i, da det havde Ord for, at der ikke var rigtig fat i det. Ja, det brød han sig ikke videre om, sagde han, naar

blot han kunde faa Nattely, han var ikke bange; og altsaa bliver han vist ind i Værelset og gaar til Sængs. Men midt om Natten saa vaagnede han og saa' to sorte Skygger, der lignede Kulsviere og var sorte i Hovederne, rende der inde den ene efter den anden. Saa, lige som han ligger og ser paa dem, kommer den ene noget nær hen til ham, og da han i det samme skal spytte op, er han saa vanheldig at komme til at spytte ham lige i Hovedet. Da han havde gjort det, blev det hele henne, det sank lige ned. Men kort efter gaar Døren til hans Kammer op, og der kommer en Kat ind, som ser frygtelig paa ham og letter Kloen, ligesom den vil kaste den i ham. Den bliver større og større, og da han nu ser bether frygtelige Uhyre, saa bliver han saa angst og véd ikke andre Raad end at skrive Kors for sig. Det fik han ogsaa gjort, men havde nær ikke kunnet magte det, for hans Arm den var bleven saa tung, akkurat som der laa en Tønde Rug paa den. Men da han fik skrevet Kors for sig, blev det hele henne, og nu fik han en god Søvn til Dag. Men han lovede lige godt for, at han aldrig mere skulde ligge i det Kammer.

252. Donnerups Kammer.

Det, a nu vil fortælle, har a selv oplevet og set med mine egne Øjne, saa a véd, det er sandt. Mig og en Skræddderpige fra Vejrum kommer gaaende en Aften fra Holstebro og vil til mit Hjem, men da det var blevet sildigt, inden vi kom af Sted, siger Skrædderpigen til mig, som vi gik: „Vi kan ikke naa til Vejende, følg du nu med mig til Avsumgaard, der er a kjendt, og der kan vi godt ligge i Nat.“ A tykte da, det var saa sært at lægge sig saadan ind et fremmed Sted, men det var nu ogsaa blevet for sildigt, saa det blev, som hun sagde. Da vi havde spist vor Nadver med de andre Folk, hørte vi ad, hvor vi skulde ligge, for der var ingen Ting i Vejen for at faa Nattely. Pigerne svarede: „I Donnerups Kammer!“ Saa siger Karlene: „Der bliver I ikke til Dag!“ Men vi tænkte, at

de vilde gjøre os bange; a kunde nok mærke paa Skræbderpigen, te hun tog det for Løjer og ikke saa let lod sig forskrække, og da vi var komne i Sængen, faldt hun ogsaa snart i Søvn. Men a laa vaagen og kunde ikke faa Blund i mine Øjne, for a tænkte: Hvad skal dether blive til, hvad mon Karlene vil finde paa? vil de gjøre Kunster og kyse mig, skal de endda intet Spil faa af det. Men den Bekymring kunde a have spart mig selv for, Karlene var saa fornuftige at blive i deres varme Sænge i Stedet for at stavre oppe og kyse et Par Kvindfolk. Men a fik det lige godt for mig at blive bange, og det saadan te det forslog noget. Lige da Klokken sløg tolv, gik Døren til Kammeret op, og der kom en Skikkelse ind med et Hoved som et Kalvehoved og gik hen til et Bord, der stod ved den ene Væg, det var et af de gammeldags Stenborde. Der famlede den omkring efter noget med Fingrene, det maa have været et Stykke Griffel, for da den havde fundet det, rakte den op med Armen og gav sig til at skrive noget paa en Tavle, som hængte paa Væggen over Bordet. Der var saa lyst i Kammeret, te a kunde tydelig se, hvorban Spøgelset bar sig ad, a tvivlede jo nok paa, det var et Spøgelse og ikke en af Karlene. Saa siger a til mig selv: Herre Jøsses! hvad skal det blive til? A svedte, og Skræbderpigen sov. Da kom Skikkelsen hen til Sængen, og saa var det al ligesom den skulde have væltet den, saadan tog den fat. Men Sængen blev dog staaende, og Gjenfærdet blev med et henne lige ved den. Derefter saa' a intet mere. A stødte til Pigen og sagde: „Du skal vaagne op, for det gaar ikke an at sove her!“ Men det hjalp ikke meget, hvad a gjorde, hun var saa søvnig, og kort efter sov hun igjen fast. Tiden gik da for mig, som den kunde, til det blev Dag. Det første, a saa' efter, da a var staaet op, var, om Døren var aaben — nej, den var lukket lige saa godt som om Aftenen. A lagde da over med mig selv, te a vilde sige, dersom nogen spurgte mig om det, te a havde ingen Ting set. Da vi kom ind til Folkene, spurgte de os strax om, hvad vi havde

set om Natten. Vi svarede, te vi ikke havde set noget, for vi havde sovet godt. Men de sagde, te det var vist ikke sandt, for den ene havde ligget i det Kammer, og den anden havde ligget der, og de havde alle sammen set det selv samme, nemlig det, som a ogsaa havde været Vidne til. Fremmede, der havde været i Besøg paa Gaarden og var komne til at ligge paa Kammeret, havde havt det samme Syn. Men de vidste ikke ret, hvad det skulde betyde, og hvad det gik der for, det var saa ældgammelt. Efter gammel Sige skulde det nok have været en Forvalter der paa Gaarden, som havde gjort stor Uret.

253. Flugt for Spøgeri.

Nede paa Gudum Kloster var der ovre i den gamle Klosterbygning en Del Værelser, hvor der efter Sigende spøgte saa slemt, at ingen kunde holde ud at være der en Nat til Ende. Nu var det en Gang, at der var saa mange Arbejdsfolk ved Engvanding paa Gaarden, og de kunde ikke godt faa Plads til dem. Saa siger Forvalteren: der var vel ingen af dem, som havde Mod til at ligge ovre i den blaa Stue i Klosterbygningen? Saa er der to af Arbejderne, der siger, at de var aldrig det mindste bange for at ligge der. De kommer da ogsaa derover om Aftenen, og der var en stor bred Seng, som de magelig kunde faa Plads i begge to. Da de havde sovet noget, bliver de vækkede af en stærk Tummel der i Stuen ved dem, og det blev værre og værre, ja, der blev et Spektakel, saa det var ganske forskrækkeligt. De laa i nogle Minutter ganske stille og hørte efter. Det lød, som der var en hel Mængde Mennesker der inde, som løb og kastede med tomme Kasser og Tønder. Men da det saa endelig blev stille et Øjeblik, sprang de af Sængen og flygtede i bar Skjorte over til Karlekammeret, som var i den anden Sidebygning. Der blev de til Dag og vovede aldrig siden at sove i den Stue.

254. Tre dybe Suk.

Paa Gaarden Højris paa Mors er der et Værelse, hvor det spøger. Godsforvalteren spurgte en Gang en Mand, om han kunde driste sig til at ligge der. Det var han ikke angst for, sagde han, og saa kom han der op at ligge. Men efter Klokken tolv vaagnede han og hørte først tre dybe Suk, hvorpaa der blev saadan en forfærdelig Tummel og Larm i Riddersalen, som var lige ved Siden af. Det var ligesom Støj af Krigsfolk og Klirren af Sporer, og han hørte ogsaa Menneskestemmer, tykte han. Da det havde varet ved en Times Tid, blev Alarmen svagere og svagere, og til sidst hørte den helt op. Han holdt Pinen ud, men var ikke mere glad end til sig selv. En Tid efter fandtes en Benrad indmuret i det Værelse.

255. Det milde Aasyn.

Til samme Gaard kom en ny Jomfru en Gang i Fruens Fraværelse. Da hun skulde have et Værelse anvist, spurgte de hende, hvilket hun vilde have af to eller tre, som de viste hende, hun maatte selv vælge det. Saa valgte hun et, de kaldte det grønne Værelse, for Tapeterne der inde var grønne. Det raadede de hende dog fra at tage, da det ikke var saa rigtig fat der, men hun var ikke bange, sagde hun, og valgte det dog. Der paa Gaarden brugte de den Skik, at Forvalteren hver Aften sildig gik til Jomfruens Dør, og efter at have pikket paa den sagde han hende, hvor mange Folk der var til Mad næste Dag. En Aften ventede hun længe forgjæves paa hans Komme, endelig hørte hun en, der kom ind ad den yderste Dør, saa igjennem Salen med tunge slæbende Trin og hen imod hendes Dør. Hun kunde nok tykke, det var ikke Forvalteren, og det sædede ogsaa, for i Stedet for at pikke paa kom den lige ind, og da det var Maaneskin og lyst i Værelset, kunde hun se en hvid Skikkelse komme hen til Sængen. Saa hældede han sig ud over den, saa hun kunde mærke som et Tryk, men hun blev lige godt ikke bange, da hun syntes, hun aldrig havde set

saa mildt et Ansigt, der var saadan en Ro og Fred udbredt over det, og saa havde han et langt hvidt Skjæg. Men sorgfuld saa' han ud og udstødte et langt Suk. Lidt efter rejste han sig igjen langsomt og gik hen til Døren, hvor han forsvandt. Men hun syntes bag ved de tykke hule Mure at kunne høre det ene dybe Suk efter det andet.

256. Damen for Spejlet.

Da den nye Huslærer kom til Krogsgaard i Flynder, spurgte man ham strax den første Aften om, hvor han helst vilde ligge enten i Gjæstekammeret eller i Staldkammeret. Ja, det kunde der da ikke være to Meninger om, han vilde helst ligge i Gjæstekammeret. Familjen gjorde ham da opmærksom paa, at der spøgte det, og adskillige Gjæster, som havde ligget der, havde ikke befundet sig vel derved og kun villet være der den ene Nat. Det brød han sig ikke om, svarede han, for der var ingen Spøgelser til, og der var intet at være ræd for; Folk havde saa mange Indbildninger, og hvad han kunde nu finde paa at sige. Ved Sængetid lyste de ham der op og gjorde ham opmærksom paa, at det ikke alene var i Kammeret, men ogsaa i Storstuen, at det spøgte. Efter at være bleven ene, saa' han sig godt om, lod Døren ind til Stuen staa aaben og gik nu trøstig til Sængs. Næppe havde han lagt sig, førend det lød, som Døren sprang op, endskjønt den var aaben, og han saa' en hvid Dame komme svævende hen foran et stort Spejl, der hængte paa Væggen, hvor hun spejlede sig for og bag og drejede Hovedet om til begge Sider ligesom ret at faa sig betragtet. Derefter gik hun tilbage og forsvandt. Læreren var en modig Karl, han lagde nøje Mærke til alle hendes Bevægelser, men blev ikke bange for Synet og laa der siden hver Nat uden senere at mærke noget.

257. Hovedklædet.

En Mand fra Torning fortæller: Min Svigerfader gik Kræmmer i sin Tid, han var en grumme paalidelig Mand og gav sig ikke af med at fortælle Fabel, saa det er sand-

færdigt nok, hvad han oplevede en Nat i Store-Graasand. Der var et andet Sted, han plejede at have Natteleje, men kunde ikke naa dertil paa Grund af ondt Vejrlig. Saa om Natten vaagnede han ved at baade Mand og Kone og den voxne Datter kom ind i Kammeret til ham. Datteren gik hen foran et Spejl og stod og spejlede sig, og da det var maanelyst, kunde han tydelig kjende et Klæde, hun havde for sit Hoved, for det havde han forhen solgt til hende. De gamle havde travlt med at slæbe noget hen ad Gulvet, og endelig slæbte de alle tre af med det ind ad et Kammer ved Siden af, hvor de saa blev henne. Han lovede for, at han aldrig mere skulde tage Losi der.

258. Et Hold i Dynen.

Videre fortæller den samme Mand:

Min Fader plejede, naar han var til Lund Marked, at tage ind til en Morbroder, han havde i Hestlund, Vording Sogn, for at være der om Natten. Saa en Gang skulde han ligge oppe i deres Stue. Konen sagde til ham om Aftenen, om han ikke var kjed af at ligge ene, for saa kunde et af Børnene ligge ved ham. Nej, det brød han sig ikke om. Jo, det var bedst, og en af Drengene blev ordret til at følge med ham. Da de var komne i Sæng, laa de og snakkede en lidt, men saa faldt Drengen i Søvn. Saa tykte han, han havde saa lidt af Dynen over sig og vilde trække den op, men der var ikke Raad til, han kunde faa den af Stedet. Han tænkte saa, at Drengen maatte ligge med Fødderne imod den, og da han nødig vilde vække ham, vilde han lade Dynen være og lægge sig om paa Siden for at sove. Men idet han nu efter Sædvane sagde: „I Jesu Navn!“ gav det en Klang imod Gulvet, som om man kunde have taget en Rinkning Jærnlænker og slaaet ned i Jorden med; det ordenlig svarede igjen i Stuen. Han laa og undrede en lidt paa, hvad det vilde blive til, men da han saa tilfældig tog fat i Dynen, var der ingen Ting i Vejen for at faa den op. Næste Morgen sagde han

til Konen, hvad det vel kunde være, der var faldet ned, for saadan og saadan havde han hørt. Ja, sagde hun, det var vel ikke noget; der var saa tit et og andet, de hørte, men aldrig kunde de opdage noget videre. Der havde gaaet en gammel Vej, hvor Huset var blevet bygget, og der mente de, noget var sket paa den.

259. En uventet Sængekammerat.

En Skolelærer gjorde en Gang en Rejse fra Nørre-Nissum til Smidstrup, og paa Vejen kom han til Hampensø. Det var om Sommeren ved Pinsetid. Her søgte han til Værtshuset og begjærede Natteleje. Værten viste ham over i et Herberg, et stort Værelse med mange Sænge, for Kroen var indrettet paa gammel Vis. Der var ikke flere Gjæster end han. Han begyndte strax at trække sine Klæder af i Tusmørket, for da det var ved Midsommers Tid, og de lyse Nætter var begyndte, kunde der ikke være Tale om at faa Lys med, og heller ikke var der mere mørkt i Værelset, end at man tydelig kunde skjelne hver Gjenstand. Strax efter at han havde lagt sig, han mindedes tydelig, at det var lige umiddelbart efter, gik Døren op — han baade kunde se det og høre Lyden — og en Mandsperson traadte ind, saa' sig om til alle Sider og begyndte med at klæde sig af. Skolelæreren troede, det var en ny Gjæst, og laa rolig og saa' paa ham. Da den fremmede var afklædt, skred han lige hen til den førstes Sæng. Det tykte denne ikke videre om, der var jo Sænge nok at vælge imellem, men han lagde sig dog længere ind imod Væggen for at give Plads. Lige efter mærkede han som en Bevægelse med Dynen, men øjeblikkelig var Synet forsvundet. Han kastede uvilkaarlig Armen over for at føle efter den anden, men fornam intet. Der kom da en Gysen over ham, som om han kunde have været overøst med en Spand koldt Vand, og han kunde ikke faa Søvn i Øjnene den hele Nat. Om Morgenen gik han til Værten og spurgte ham om, hvad det var for et Værelse, han havde anvist ham, man kunde ikke være der for Spøgeri,

og det var ikke en ret Maade at behandle Gjæsterne paa. „Ja,“ sagde Værten, „det har ikke noget at betyde, der er saa mange, der har set det, men det gjør ingen Fortræd.“

260. Trinneks Hul.

I Storgaard i Gjellerup By har der altid været grumme meget Spøgeri, og der blev endnu meget mere, da Trinnek var død. Denher Trinnek ejede Gaarden; om hun var gift, er der ingen, der véd, men der er nok at fortælle om hendes Skarnsstykker og Forbrydelser. Hun tog en Gang en Kalkmand af med Livet for at faa hans Penge. Han havde faaet Lov til at overnatte der med Bæster og Vogn, men næste Morgen fandt Folk ham hængende død ude i Vognporten. Da de siden talte med Trinnek derom, foregav hun, at han havde hængt sig selv. Siden den Tid spøgte Kalkmanden i Porten, og Binderne turde ikke gaa ind ad den, naar det blev mørkt, da de enten løb imod hans Ben, eller han slog dem ned paa Ryggen af dem. Trinnek kom selv ynkelig af Dage. Hun kjørte en Dag paa Vejen til Herning med en Mand, der var af hendes nærmeste Familie og kunde arve hende, da hun ikke selv havde Børn. Da de kom et Stykke neden for Præstegaarden, hvor Milepælen staar, kjørte han for nær over til den nordre Side af Vejen, hvor der var et dybt Hul i Kanten af Vejgroben, som var fuldt af Vand. Der væltede Vognen ned, og Trinnek kom aldrig op mere, men Manden hyttede sig. Siden den Tid blev Hullet kaldt Trinneks Hul, men er nu næsten fyldt med Sand og groet til.

Da Jens Vestergaard var en Dreng, skulde han en Nat gaa om i Storgaard og kalde paa Manden, da hans Fader skulde følge med ham til Kjøbstad, og de skulde tidlig af Sted. Paa Vejen tænkte han ved sig selv: Hvordan skal a endda komme ind? ind ad Porten tør a ikke komme, for der hænger Kalkmanden, ad det østre Led tør a ikke gaa ind, for i den Side af Gaarden gaar en med et Par gloende Øjne, ad det vestre Led tør a heller ikke gaa ind, for der gaar Trinnek!

Men ind skulde han, og saa valgte han det Led, der var bredest, for der var bedst Plads. Han var helt hed i Hovedet, og Haaret struttede til alle Sider, da han kom ind, men var dog saa lykkelig, at der intet kom efter ham.

For nogle Aar siden kom en Karl fra Lund en Nat gaaende hjem fra Herning. Et lille Stykke neden for Præstegaarden, da han var forbi Trinneks Hul, faar han en kvindelig Skikkelse at se, der gik et lille Stykke foran ham paa den anden Side af Vejen. Han tænkte, det var en af Præstens Døtre, endskjønt han forundrede sig over, at hun kunde være ude saa silde; men Skikkelsen lod til at være godt og pænt paaklædt. Han gik rask og kom snart paa lige Side med den, saadan omtrent ved Præstegaarden, og da det var maanelyst, kunde han se, den havde en rigtig gammeldags Hat paa Hovedet med høj udstaaende Skygge. Karlen sagde: God-Aften, men fik intet Svar. Som hans Blik nu gled ned ad hende, blev han va'r, at hun ikke gik, men svævede eller gled ganske jævnt hen ad Jorden. Nu rejste Haarene sig paa hans Hoved, og fuld af Angest gav han sig til at løbe hjem. Efter at have smækket Døren i efter sig keg han ud ad Vinduet, men saa' nu intet. Maaske det var Trinnek, han var kommen til at følges med. Men andre sige, at der hver Nat Klokken tolv gaar en Jomfru ind ad Præstegaarden, hvor der saa sidder to sorte Hunde hver ved sin Side af Porten, og hun gaar om ad Haven. Hende kunde det saa have været.

261. Den myrdedes Gjenfærd.

En Bissekræmmer skal en Gang være bleven slaaet ihjel i Tranholm i Vildbjærg, og to Karle bar hans Lig ned ad Aaen. Siden den Tid er der noget Skidteri paa det Strøg, hvor Karlene er komne slæbende. En Mand kom kjørende paa Broagre, som der var faldet lidt Sne. Lige østen for Broen kom der en lille Mand i en sid Kjole lige mod Bæsterne, og saa var han vild og kjørte rundt omkring paa Marken, til han endelig kom ned til Vejen ad Trøstrup.

Da vidste han, hvor han var. Mange er gaaede vild paa det Strøg, men ingen har ret villet sige, at de saa' noget. To Mænd fulgtes ad over Gammeljord. De kom fra hinanden og tumledes underlig omkring; da den ene kom til sig selv, stod han op til Muren ved Bødkerhuset, og den anden var bleven saa beskidt og ilde tilredt, men vidste slet ikke, hvor han havde været.

262. Spøgeri ved et Hus.

I et Hus norden for Aarestrup Bad skal en Mand være bleven myrdet og saa slæbt hen imellem nogle Graner, der er plantede i Nordsiden af Dalen. Folkene, der sad i Armod, kom siden paa Fode og fik en Gaard i Havredal, men Huset blev lejet bort. Det varede imidlertid ikke længe, for Lejeren kunde ikke være der for Spøgeri, han kunde grangivelig se, de kom slæbende med Liget. Saa stod Huset tomt, da ingen vilde bebo det, indtil det faldt ned. Det blev atter bygget op og stod i flere Aar uden at være tækket og var ubeboet, indtil det atter faldt ned. Der blev megen Snak om det, og man mente, at Øvrigheden vilde have taget sig af det og faaet Misgjerningen for Dagens Lys, hvilket dog ikke skete. En Mand i Nærheden, der gik meget paa Jagt, fortalte, at han tit saa' en Hare paa det Strøg, men hver Gang han vilde sigte paa den, kunde han ikke, det kom ham saa sær underligt for.

263. Et Spøgelse tumler en.

Gamle Niels Søgaard i Husby var henne i Vestresognet ved Svolling at laane en Hamperok, og den Gang boede han norden for Jordemoderens. Da han kommer norden Hulveje i de Bakker der, da hører han noget, han tykte, det kom susende saadan i Luften, og saa ser han en Karl, der er lige tæt æfor ved ham, men mere kunde han ikke huske til. Det var om Aftenen, Klokkenen var vel otte, og om Morgenen i Dagningen, da han kommer til sig selv, da ligger han vesten Kirken paa den lille Bakke, der er lige

sønden Degneboligen, og han vidste ingen Rok af at sige. Han kommer da hjem og var sølle efter den Tur, ja, han maatte endog gaa til Sængs i noget efter. Men da de skulde hen og se efter Rokken, da fandt de én Stump af den hist og en anden her ned over Degnens Mark sønden Kirken, der hvor den nye Bolig nu staar, men ingen Ting vidste han at fortælle om, hvordan de var komne der.

264. To hvide Jomfruer.

En Hyrdedreng stod en Aften saadan i den sildige Mørkning i en Gaard i Frølund, Gjellerup Sogn, nede ved Møddingen, medens Karlene stod længere oppe ved Stuehuset. Da saa' han, at der kom to hvide Jomfruer svævende ind ad Porten den ene bag efter den anden, og de skred lige saa stille langs hen med Stuehuset forbi Karlene og forsvandt saa i Gaardsledet i den modsatte Side af Gaarden. Den ene Skikkelse var meget finere klædt paa end den anden, og foran dem løb en lille rød pudlet Hund. Men det mærkeligste var, at ingen af Karlene kunde se Skikkelserne, om end skjønt de kom lige forbi dem.

265. Til Nar for et Spøgelse.

Paa Estvadgaard ved Skive mærkede Røgteren en Gang, hvorledes der var et Spøgelse i Kohuset, som rumsterede slemt imellem Køerne og gjorde dem urolige om Natten. Han havde hørt, at Spøgelser forsvandt, naar man slog Ild, og derfor stod han op af sin Sæng, tog sit Fyrtøj med ud i Kohuset og gav sig til at slaa Ild alt hvad han kunde. Midlet hjalp godt nok lige i Tiden, men aldrig saa snart han var kommen ind igjen i sit Kammer og keg ud ad Dørsprækken, saa' han Spøgelset staa der ude og slaa Ild, saa Gnisterne fløj rundt omkring.

266. Gravstenen.

Paa Vedersø Kirkegaard ligger en firkantet Sten paa en Grav, og i den er der et rundt Hul, som er spidst ned ad, og det er der altid Vand i. Herremanden paa Aabjærg

kom en Gang i Tanker om at ville benytte den Sten til Hundetrug og førte den hjem; men om Natten blev der saadan Tummel paa Gaarden, at han blev nødsaget til at lægge den op igjen paa sin Plads, og saa blev der Ro.

267. De to Hunde.

Omtrent midt Vejs mellem Timgaard og Tim Kirke er en Bro, der kaldes Kappedams Bro. Der skal Peder Gyldenstjærne have kjørt om ved Kongen, da de en Gang kjørte om Kap. De to løbe endnu om Kap om Natten fra Gaarden til Kirken i Skikkelse af to sorte Hunde.

268. Klagemaal af Gjenfærd.

Neden for Østervelling i de store Enge langs med Nørreaa hørte man forhen om Natten Suk og Klage i Strøget over efter Aalum. Paa det Sted skal være begaaet den Misgjerning, at en Moder skal have udlivet sit Barn.

I Fastrup, Gjellerup Sogn, er der en Høj med en Sandgrav i. Der skal en Forbryder være kastet ned, og man kan endnu om Natten høre Suk og Jammerklager fra Graven.

269. Dyrespøgelser.

Mange Steder gaar der hovedløse Svin, saaledes i Stendalshule imellem Vestervelling og Skjærn, eller en So med et Læg Grise, som ved Frølundvejen i Gjellerup, hvor denne gik i gamle Dage om ad Svinevad, eller en hovedløs Hest, som i en Skjelrende mellem Faarup og Vindum, hvilken Hest gaar med Renden ind til Byen og der synker ned i Faarup Sø.

270. Spøgeri ved Store-Bro.

Vejen fra Ikast Kirke til Tulstrup gaar først over Storaaen og siden over en mindre Bæk. Over begge Vandløb er der Broer. Ved den store Bro har mange set Spøgeri. En Gang saa' nogle Folk, som bo i Nærheden, en hel Mængde smaa Puslinger som Bjærgfolk komme sønder fra, gaa over Broen og sætte nord paa, og andre have her set

en hovedløs Hest, atter andre en over Maade lang tynd Menneskeskikkelse, der over hele Kroppen var sort at se til, men paa Hovedet havde en hvid Nathue, medens hele Ansigtet var gloende.

271. En Hund i Følge.

Ved Sindinggaard skal der om Natten gaa noget Spøgeri i Skikkelse af en Hund. En Mand gik en Aften silbig fra Sinding Mølle og vilde øster paa ad Tjørring. Men imellem Møllen og Gaarden kom der en Hund til ham, som ogsaa vilde øster paa. I Førstningen var han ikke bange, men ved at se ret ned paa den blev han det, for dens Øjne vare lige saa røde som Ild, og Tungen, der hængte den ud af Halsen, var helt gloende. Den blev imidlertid ved at følge med ham, til de kom til Vejen, der drejer om ad Kirken og gaar til Asbjærg, da forsvandt den, og han gik jo videre. Men et Øjeblik efter bliver han saa søvnig — for man bliver altid søvnig, naar man har mødt Troldtøj — at han maatte lægge sig ned der, hvor han var, det var ham helt umuligt at gaa videre. Efter at have sovet et Stød, efter hans Skjøn vel en halv Times Tid, vaagnede han igjen og gik videre.

272. Kalven ved Højris Bro.

Jens Ris fra Birk i Gjellerup red for nogle Aar siden Post mellem Herning og Silkeborg. En Sommermorgen tæt før Solopgang kom han fra Silkeborg, og var kommen Broen ved Højris et godt Bøsseskud nær, som han faar Øje paa en rød Kvie, der kommer gaaende over Broen og hen imod ham. Men pludselig forsvandt den, uden at han kunde se, hvor den blev af. Han blev ganske underlig til Mode derved, men red dog videre hen imod Broen. Nogle Øjeblikke efter omtrent paa det Sted, hvor han kunde have mødt den forsvundne Kvie, hørte han, at Hesten fik et vældigt Slag over Bagdelen, og i det samme tumlede den med ham ud til Siden af Vejen og ned i Vejgrøften. Baade han og

Hesten slap dog med Forskrækkelsen, men siden den Morgen var Hesten alle Tider sky og urolig, hver Gang den kom paa dette Sted.

273. Spøgeri i en Grønne.

Paa begge Sider af Rødvejlesbro, der fører over en Bæk, som løber imellem Torup og Sunds By, er der noget Grønne, hvor ingen Hest kan staa tøjret nogen Nat: om Morgenen ere de altid løse. Man skal have set en Hund gaa der nede ved Nattetid.

274. Spøgeri ved Lergrav.

Paa og ved Lergrav er der meget Spøgeri. Der gaar en hvid Jomfru i Haven og en blaa i Østrehuset og nogle sorte Katte i den østre Ende af Laden. Der er en Dal paa Gammel-Avlum Mark, som kaldes Svinedalen, der gaar en So med nogle Grise. For ikke tyve Aar siden troede en Mand, at den So havde været oppe at ride paa ham, da han var kommen der forbi en Nat, og han blev først fri for den, da han kom ind i en Forstue i en Gaard i Lundby. Sidste Sommer var der en Mand, der saa' det Svin.

275. En Rædemand.

En Dreng i Faarup vilde en Aften gaa ind at ræde sin Moster, som opholdt sig hos Bedsteforældrene. Han trak da i en hvid Nattrøje af sin Faders og satte dennes røde Lue paa Hovedet, den havde han vendt avet. Saadan udklædt gik han nu trøstig ind og glædede sig i Forvejen over, hvordant et Spil han skulde have af hende. Men hun var ikke inde, og Bedsteforældrene laa begge to i Sængen og sov. Han blev da noget lang i Ansigtet, men værre blev det, da han i det samme kommer til at kaste sine Øjne hen paa Dragkisten, hvor han da saa' det øverste af et Menneske staaende oppe. Øjnene glittede saadan i Hovedet paa det. Det kan nok være, at han nu selv blev bange for Alvor og løb skyndsomt ud. Siden prøvede han ikke paa saadanne Kunster.

276. Den hoppende Jærngryde.

En Mand i Rind ved Viborg har fortalt, at da han en Gang i sin Drengetid gik ude i Rind østre Hede tæt ved Vindum Skov en Dag for at plukke Bøllebær, da skete det, som han lige havde sat sig ned paa Jorden for at hvile sig, at han hørte, det gav saadant et forskrækkeligt Dump. Han bliver forundret og springer op. Da ser han en lidt henne som en stor sort Jærngryde komme hoppende over Trætoppene i Skoven, og den rendte af og til ned mod Jorden. For hver Gang den saadan rendte imod, gav den et forskrækkeligt Dunder, at hele Jorden rystede. Gryden hoppede frem ad i Retning fra Vindum-Overgaard til Randrup, men netop paa det Strøg har der ogsaa altid været saa meget Skidteri. Nu troede Drengen da, at der maatte være nogle forskrækkelig dybe Huller i Jorden, hvor Gryden var tørnet imod, men da han gik hen for at se efter, var der slet ingen Ting synet nogle Steder. Den samme Eftermiddag trak der et forskrækkeligt Tordenvejr op i Nordvest.

277. Hundetuden.

Naar en Hund tuder om Aftenen, er det, fordi den enten kan se en Ligskare dragende hen ad Vejen, eller og fordi den ser alle Haande Gjenfærd. Flere forsikre, at deres Hunde holde saadan Tummel med Tuden og Gjøen, nogle Dage før et Dødsfald indtræffer i Nærheden, saafremt Ligskaren paa Begravelsesdagen maa drage der forbi, thi Varet for den maa i Forvejen drage selv samme Vej. Naar en Hund staar og tuder, og man selv er nysgjerrig efter at se, hvad den staar og tager paa af, bruger man det Middel at sætte sig skrævs over Dyret, med den ene Fod trædende den paa Halen, og saa sætte dets Ører op mod hinanden med Spidserne, hvorpaa man kiger ind ad den trekantede Aabning, som herved frembringes, for saa kan man se det samme, som Hunden ser og tuder ad. En Karl i Hagløkjær i Ikast bar sig saadan ad en Aften, og da saa' han en stor

hvid Skikkelse komme ind ad Porten, men med det samme blev han saa syg, at han maatte søge til Sængs og kom saadan til at spy[1]). Flere andre har fortalt, at de og er blevne syge deraf; andre siger, at de har set noget, men vil ikke sige, hvad det er. Om en fortælles, at han af en usynlig Haand fik saa drøjt et Ørefigen, at han trimlede langt hen ad Jorden.

[1]) spy, udt. spej, med stødende Toneholb: kaste op.

5. Sagn om kloge Mænd og om Nedmaning.

278. De dødes Skrifte.

Der var en Præst i Sunds, som var saa klog, at han kunde gaa ind om Natten paa Kirkegaarden, naar en død var bleven jordet om Dagen, og kalde ham frem, for at han skulde skrifte for ham, og Præsten kunde nok ogsaa hjælpe en saadan lidt til Rette, naar han ikke var kommen i Himmerig, saadan at baade hans Pine blev lindet, og han kom snarere ud af den. Saadan en Nattevandring foretog han jo, naar han havde nogen Mistanke om, at vedkommende ikke havde det godt. Han kaldte da den døde frem og gav ham det Spørgsmaal: Hviler du vel? Den Præst hed Høeg. En Gang fandtes en Mand død i sit Kohus, idet han var hængt ved Bæsningen og laa med Knæerne paa Jorden. Ham gaar han ogsaa op og siger til: „Hviler du vel?" og han hvilte vel, for han havde ikke taget sig selv af Dage, men en anden havde gjort det. Da Morderen saa døde og blev begravet, gik Præsten op og spurgte ham om det samme, men det Spørgsmaal var paa urette Sted, han blev ham for stærk, og Høeg blev fra den Time saa syg, at han saa Dage efter var død.

Der har og været en Præst i Gjellerup, som kunde skrifte de døde, men der maatte begribeligvis ingen være Vidne til Fremmaningen. En Gang var en Snedkersvend bleven jordet, og han havde været en ugudelig Krop. Saa gaar Præsten om Natten op paa Kirkegaarden og kalder den døde frem. Men der var et Menneske, som havde set Præsten gaa der ind

og var grov nysgjerrig, hvorfor han vover at kikke over Kirkegaardsdiget. Men det kom Præsten dyrt at staa, den døde lagde Mærke til Vidnet og fik Magt til at dreje Præstens Hoved om i hans Nakke, saa han derved fik sin Død.

279. Den lamme Præst.

Pastor Høeg i Sunds fik det underlige Tilfælde, at han ikke kunde gaa ene over Kirkegaarden, men alle andre Steder saa godt som en af vi andre. Naar han kom til Kirkestetten, begyndte han at ryste paa Benene, og saa maatte to Mænd have ham hver under sin Arm hen til Kirkedøren; naar han kom der, saa kunde han godt gaa. Flere gamle Folk kan endnu mindes at have set den Besynderlighed. Han skal have faaet den Lamhed paa følgende Maade. En Mand fra Ørre, Lars Krog, havde været i Kjøbenhavn i Kongens Tjeneste. Der havde han narret en Enke og bildt hende ind, at han vilde have hende, men var saa rejst hjem ad med hendes Midler. Da han saa skulde over Storaaen, var det en hel Storm. Den Gang var der ingen Bro, som der nu er, men de havde en Baad at sætte over i. De var tre i Baaden, og da de andre begyndte at frygte for, de skulde gaa under, sagde Lars: det skulde gaa dybt, førend det kom i hans Støvler. Men det gik alligevel saadan, at Baaden kæntrede, og Lars druknede, men de andre to kom levende i Land. Efter den Tid saa' man hver Aften en gloende Stang komme fra Larses Hjemstavn, Gaarden Krog, og gaa lige ad Kjøbenhavn, men saa faldt dens Vej lige gjennem Sunds Præstegaard, og der blev tillige anden Urolighed i Gaarden. Nok er det, Folkene blev kjede af dether og mældte det til Pastor Høeg for at faa ham sat Vej for. Præsten gaar da ud en Aften at møde Gjenfærdet, men han havde glemt at to sig den Morgen, og derfor tvang Gjengangeren ham til at gaa tre Gange baglænds om Kirken. Men saa maatte han herned under en stor Sten, der stod ved Kirkestetten, men nu er ved Præstegaardens Port. Han Præsten fik da det, at han kunde aldrig siden gaa ene paa Kirkegaarden.

280. Spørgsmaal til en død.

Der fortælles og saaledes:

Der var den Mærkelighed ved Præsten Hr. Høeg i Sunds, at det ikke var ham muligt at gaa ene, i det Øjeblik han kom paa Kirkegaardsjord, han maatte bestandig have en til at tage sig under Armen, og saa rystede Benene paa ham, som om han aldrig kunde støde det mindste paa dem, men saa snart han kom uden for Kirkegaardsstetten, kunde han gaa lige saa godt som en af vi andre. Folk fortalte, at han skulde have faaet den Svaghed en Gang, han gjorde Spørgsmaal til en død. Der havde nemlig været et stort og blodigt Slagsmaal i Ildsgaard, og en Mand var bleven slaaet ihjel. A kan nu ikke huske, enten det var, da han blev begravet, eller den Gang hans Morder blev det, at Hr. Høeg gik op om Natten, som han næsten altid plejede efter en Begravelse, og kaldte den døde op for at gjøre ham Spørgsmaal, men den Gang var Præsten svirende — han vilde gjærne have sig en stor Dram, og saa fik han det, som han aldrig forvandt. Hvordan det saa ellers gik, det er der ingen, der véd, for der maatte jo aldrig være Vidner til saadant noget.

Der var en Rude i et Vindue, som vendte ud til Kirkegaarden, og den kunde aldrig være hel; saa snart der blev sat en ny ind, var den grottet[1]) næste Morgen. Det stammede vel sagtens fra en Gjenganger.

281. Pigerne som Vidner.

Pastor Høeg kunde ogsaa mane. Folkene i Præstegaarden havde meget at fortælle om en Gjenganger, der gik og spøgede lige norden for Gaarden. Det hørte Præsten da, og en Aften sagde han til dem, at nu vilde han gaa der ud, men de maatte ikke se efter, hvor han gik hen, eller lægge Mærke til, hvad han foretog sig. Det lovede de nok, men nu havde Pigerne deres Kammer i det nordre Hus, og de var grov

---

[1]) grotte: bryde i tu.

nysgjerrige, saa de kunde ikke bare dem for at kige ud af Vinduet. Da var Præsten allerede i Lag med Gjengangeren og var ved at kommandere med ham, men saa er Pigerne saa uheldige at trykke en Rude ud i deres Iviighed efter at komme til at se, og Gjengangeren tager da Ordet: „Hvordan kan du tænke at ville faa Magt med mig, da du ikke en Gang kan raade med dine egne Tjenere?“ Præsten var nu nær ved at maatte bukke under, men fik dog Magten og manede Spøgelset ned under en stor Sten vesten for Gaarden. Den Sten har der ingen maattet røre ved, for bliver den væltet om, kommer han igjen op.

Hermed sammenholdes Slutningen af 280.

282. Den stjaalne Hest.

Pastor Høeg i Sunds var ogsaa klog paa at vise igjen. En Gang kom der nogle Folk til ham og sagde, at en af deres Heste var bleven stjaalen om Natten, og nu vilde de da gjærne bede ham om et godt Raad, og maaske han kunde sige dem, hvor den var bleven af. Han svarede, at de maatte da ikke forlange af ham, han skulde være saa klog, Tyven var maaske langt borte, og det var ikke nemt at faa at vide, hvor langt Hesten var kommen hen. Men saa meget vidste han, at dersom det havde været hans Hest, saa vilde han rejse ned til Skjærn Bro og lede efter den. Anden Besked fik de ikke, og saa tykte de ikke, de kunde rejse saa lang en Vej uden at faa noget nærmere at vide. De havde næsten opgivet at se Hesten mere, men saa kom der Bud, at der havde holdt en Karl paa en Hest i tre Dage og Nætter nede ved Skjærn Bro, og han holdt der endnu. De rejste strax der hen, og det sædede godt nok, at Hesten var deres.

283. Jomfruen i Kirken.

Pastor Høegs Datter Trine havde en Gang forset sig ved Bordets Dækning, idet hun havde lagt en Fiskehale fejl for nogle fornemme Gjæster, Præsten havde. Til Straf derfor maatte hun op i Kirken en Nat; hun sad i sin Moders

Stol bag Kirkedøren. Præsten gik og spaserede uden for Kirken for at passe paa, at ingen skulde lukke hende ud. Moderen var saa want for Datteren, og saa fik hun Karlen, Lars Bodde, til at tage et Lagen over sig og gaa op paa Kirkegaarden for at se, om han kunde ikke kyse Præsten og saa faa Pigen ud. Men det blev der intet af. Da Præsten saa' den hvide Skikkelse, raabte han: „Hvem er du!" men fik intet Svar. Han raabte anden Gang, men det var lige nær. Da han nu raabte tredje Gang, føjede han til, at hvissom han ikke svarede, skulde han mane ham ned i den sorte Jord. Han blev lige godt ved at tie. „A tykte, te a var nede til mine Knæ!" sagde Lars siden, naar han fortalte den Historie til andre. Han blev da saa ræd, at han gav sig til Kjende og fortalte, hvorfor han var kommen, samt bad for Jomfruen. Hun kom da og ud, men havde mistet Forstanden, for hun havde set saa meget der inde. Efter Faderens Død kom hun til at gaa omkring i Sognet som et andet Fattiglem og var paa ét Sted i otte Dage og andre otte paa et andet.

284. Konen i Barselsæng.

En Mand i Kilsgaard i Sunds, hvis Kone ikke kunde blive forløst, vidste ikke andre Raad end at søge til Pastor Høeg om Hjælp. Han sagde blot: det var overstaaet, nu kunde han tage hjem. Og det var det og.

285. Et farligt Spørgsmaal.

Jens Gunderup, som var Vilærer i Sunds, var baade bygtig og klog. Der var en gammel Degnekone, som døde der, hende kunde han ikke lide, og saa gik han op om Aftenen, som hun var jordet om Dagen, og spurgte hende, hvad Vej hun kom. Siden den Tid duede han aldrig mere. Ingen kunde blive klog paa, hvad Svar han havde faaet, for naar man spurgte ham derom, saa skranniede han. Han flakkede da om og var saa paa et Sted og saa paa et andet

uden noget egenligt Hjem. Nede i Sevel havde han muret sig et Kammer ind i en Bakke, hvor han havde Tilhold. Der var Kongen inde at besøge ham en Gang.

286. Provst Kolding.

En Pige kom gaaende over Vesterbølle Kirkegaard ved Nattetid. Da saa' hun en Skikkelse sidde med Hoved og Overkrop inde i en Lem eller Luge ned til en Begravelse. Hun gav et højt Skrig, og saa kom han frem og talte til hende. Da var det Provst Kolding.

En Aften kjørte han fra Lærkenfeld til sit Hjem, Vesterbølle Præstegaard, og der var en Jomfru med paa Vognen. Med ét gav hun sig til at skrige og sagde til Kusken: „Aa Jøsses, Jens! hvad er det?" Han syntes, det var et Øg, der gik ved Vognen. I det samme rejste Provsten sig op i Bagkurven, og saa satte Utøjet af øfter paa. „Nu vil jeg faa den Skam have min Pibe tændt," var det eneste, han saa sagde.

287. Karlen som Spøgelse.

Der var en Præst, som var saa slem til at gaa op i Kirken om Aftenen, og det var hans Kone saa kjed af. Hun siger da til Karlen, om han kunde ikke finde paa Raad til at forskrække Præsten, saa han senere lagde den Nattegang af. Jo, det kunde han sagtens. Han faar et Lagen om sig og gaar op i Skrivehuset, da Præsten var inde i Kirken. Der ser han ham sidde for ved Alteret paa en Stol med Lys foran sig og læse i en Bog. Naa, han staar al stille og venter, indtil Præsten slukker Lyset og gaar ud. Saa faar han jo den hvide Skikkelse at se, som staar der, og han taler den til: „Er du en kristen Sjæl, saa tal, men er du en Djævel, saa ti og vig!" Karlen svarede ikke. Det Spørgsmaal udgav Præsten tre Gange, men fik intet Svar; Karlen stod nok saa urokkelig og mærkede slet ingen Ting til, inden han var i Jorden til midt Ben. Saa mærker han Uraad og giver Lyd fra sig og siger: „A er jer Kaal, Faa'r!" —

„Nu er det for sildigt, min Søn, det kan ikke gjøres tilbage." Saa gik Præsten hjem og hentede Vin og Brød, hvorpaa han beredte ham til Døden, imens Karlen sank dybere og dybere og blev til sidst henne paa Pletten, som han var.

288. Jomfruens Nedmaning.

Paa Højslevgaard er en Gang en levende Jomfru bleven manet ned lige uden for Porten. Man havde hende mistænkt for at have begaaet en eller anden Forbrydelse, man vidste ikke hvilken, for hendes Adfærd var saa underlig. Naar Folk spurgte hende ud, vilde hun intet aabenbare, men hun gik heller ikke fra, at der var noget, som tyngede paa hende. Saa sendte de Bud efter Præsten, men heller ikke ham vilde hun skrifte for. Han griber da til det Raad at mane hende, for at tvinge Hemmeligheden frem, og da hun var sunken ned i Jorden til efter Knæerne, sagde han, at nu maatte hun helst skrifte, imens det var Tid. Men endnu vilde hun ikke til det. Saa manede han videre, til hun var kommen i efter Armhullerne, da gjorde hun Tegn til at ville aabenbare. „Nej, nu er det for sildigt, nu kan jeg ikke frelse dig," sagde Præsten, og saa beholdt hun Hemmeligheden ved sig selv.

289. Den tugtede Kaadhed.

En Gang var Herremanden paa Tanderup i et godt Lag, hvor Præsten i Gjødstrup ogsaa var til Stede; saa vilde han have nogen Spas med Præsten, og da han tillige med nogle andre lystige Brødre var bleven noget modig, siger han blandt anden Spot, at Helvedes Gulv var pikket med Præstepander. Præsten mærkede jo nok, at det skulde sigte til ham, og saa skete det, at Herremanden mærkede, hvordan Jorden begyndte at synke under ham, saa han ufejlbarlig vilde være sunken i Afgrunden, dersom han ikke hurtig havde bedt Præsten om Forladelse og tigget ham for at hjælpe sig op igjen. Det var Præsten villig til, og saa hørte Herremændenes Spot op over Snejbjærg Præst.

290. Advarselen.

For mange Aar siden boede en Præst i Haderup, Magister Peder Kragelund eller Mester Peder, som han i daglig Tale kaldtes, og han var en lærd Mand, men hans Liv var ikke det bedste, for baade var han slem til at drikke og spille, og tillige med trolbede han og gjorde mange Kunster. Nu traf det sig, at en Mand i Høstrup drømte en Nat, hvorledes han skulde gaa hen til Præsten og sige ham, at nu skulde han gjøre Omvendelse, for snart skulde han stedes frem for Guds Dom. Det fortalte han nu sin Kone om Morgenen, men hun brød sig naturligvis ikke om det, for han var ogsaa meget forfalden. Næste Nat havde han samme Drøm, og var om Morgenen meget urolig og paastod, at han ikke turde undlade at gaa dette Ærinde, da han ansaa det for et Bud fra Vorherre. Da siger Konen til ham: „Hvis du nu drømmer det samme i Nat igjen, saa skal jeg følge med dig til Præsten, for en kan nok vide, at han stoler ikke paa dit Udsagn alene." Naa, Manden drømmer det selv samme igjen, og nu fulgtes de ad til Præstegaarden, hvor de begjærede at faa Mester Peder i Tale. Da nu Manden havde fortalt Præsten Drømmen, og Konen bekræftet, at han i de sidste Dage havde været i ædru Tilstand, sad Præsten tavs en Stund, men tog saa Ordet og sagde: „Ja, nu maa du helst gaa hjem, men naar jeg kommer herfra, skal jeg nok lade dig vide, hvordan det gaar mig. Kort efter blev Præsten syg og døde. En Tid efter gjorde Manden en Holstebro-Rejse (eller kjørte til Søndermølle) og fik sig ved denne Lejlighed en god Taar, som han plejede. Det blev sildigt, inden han kom paa Hjemvejen, og det blev ved Midnatstid, inden han naaede Haderup Kirke, som han kjørte tæt forbi. Da han kom til Kirkestetten, standsede Hestene og vilde ikke gaa videre, og han hører en, der kalder paa ham inde fra Kirkegaarden. Saa gaar han ind, og Mester Peder er der og fortæller ham, hvordan det var gaaet ham. Men han forbød ham at sige det til noget Menneske, og Manden vilde aldrig fortælle

noget derom, endskjønt mange siden spurgte ham ud om, hvor Præsten saa var bleven af. Men en Gang hændte det sig, at Manden var til Gilde sammen med sine Bymænd, og der blev han fuld. Saa siger en: „Naa, hvordan gik det saa Mester Peder? kom han til Himmerig eller Helvede? det véd du jo.“ — „Ja, han kunde have lydt mig, god Karl!“

291. Den skabede Ager.

Mester Peder kjørte en Gang til Viborg, og da han under Vejs kom forbi en Mand i Finderup, der gik og pløjede — det var netop en Søndag — saa blev han vred derover og spyttede paa Ageren, idet han sagde, at der aldrig mere skulde gro noget paa den hverken Korn eller Græs, og det sæder endnu, den kaldes den Dag i Dag den skabede Ager.

292. Præsten og Fruen.

Der var en Gang en Præst i Ryde, som hed Lille-Lars, og han var en meget gudfrygtig og klog Mand. Saa havde Bønderne faaet i Skik fra hans Formands Tid, at naar de kom op paa Herregaarden Rydhave og betalte deres Tiendekorn, saa lod de deres Bæster gaa ind paa Kirkegaarden at bede. Det forbød Lille-Lars dem, han vilde ikke have slig Uskik. Saa traf det en Gang, at Præsten traf sammen med Herremanden og hans Frue ved et Gjæstebud, og der begyndte hun at falde ind paa Præsten; hun kunde da ikke vide, sagde hun, om det skulde gaa saa haardt til, for det Bønderne ogsaa satte deres Heste ind paa Kirkegaarden, hun tykte, at naar Kirken var deres, saa havde heller ingen andre at befale over Kirkegaarden. Lille-Lars svarede, at det var ikke sømmeligt, Bæsterne traadte Gravene ned. Men det Svar gjorde ingen Virkning; da hun havde biet et bitte Korn, begyndte hun igjen. Saa vender Præsten sig om til Herremanden og siger: „Vil I svare eders Kone? ellers vil jeg.“ Ja, han lod til at være enig med Fruen. Saa blev Lille-Lars ivrig: „Jeg har drevet syv Pæle ned

paa Rydhave, og skal jeg til at rykke dem op, saa skal der ikke blive Sten paa Sten af Gaarden!" Saa maatte Fruen til at stikke Piben ind.

293. Bondens Pibehus.

Der var blevet kaldet en ny Præst til Hovlbjærg, og han hed Hr. Mikkel. Da han skulde tiltræde sit Embede, blev nogle Bønder tilsagte at hente ham og hans Tøj i Aarhus. Naa, det gik nu, som det skulde, og de kom alle sammen lykkelig og vel til Præstegaarden om Aftenen. Men som saa Kuskene sidder om Aftenen i Folkestuen og faar sig lidt at leve af, lader en af dem nogle Ord falde om, at han var kommen for Skade og havde mistet sit Pibehus, det maatte nok være blevet stjaalet fra ham i Aarhus. — Den Gang brugte Bønderne jo Kridpiber at røge af, og det var nødvendigt at have Huse eller Hylstere at gjemme dem i, for at de kunde bevares hele i Lommen, — disse Hylstere var gjærne lavede af Træ. — Imedens han nu sidder og fortæller dether, kommer Præsten igjennem Stuen og hører det. Han siger saa: „Pibehuset kommer vel nok igjen." Manden mente nej og sagde, at det havde da heller ikke stort at sige, for det var ikke kostbart, og han kunde selv lave sig et igjen. Saa blev der ikke talt mere om det, og hver tog til sit. Men meget tidlig om Morgenen blev Manden vækket ved, at en ude i Gaarden bankede voldsomt paa Vinduerne og raabte: „Mand, her er jert Pibehus!" Han springer op og aabner Døren, men da løber en Mand halv nøgen og med bare Ben ud af Gaarden, og Pibehuset ligger paa en Sten uden for Døren. Tyven havde havt travlt den Nat, siden han ikke havde havt Tid til at komme ret i Klæderne, og Benene havde han ogsaa faaet godt rørt, det er en jævn god Sviptur fra Aarhus til Hovlbjærg.

Se videre Nr. 319.

294. Sorte Kunster.

For en Del Aar siden var der en Præst i Gjellerup, som hed Hegelahr. Han var saa klog, at naar nogen stjal

fra ham, kunde han tvinge den til at bringe det stjaalne tilbage igjen. Der boede en Mand i Lund, som passede hans Have, og han stjal en Gang nogle Kaalplanter fra ham og gik over til Salholdt med, hvor han havde lovet Manden nogle, og satte dem i hans Have. Men om Natten maatte han derover igjen og rykke alle Planterne op, saa han næste Morgen, da Hegelahr kom af Sængen, kunde staa uden for Gangdøren med Planterne i Haanden.

Hegelahr blev forflyttet dertil fra Sunds, men var først Præst i Skarrild, hvor hans Kone døde. Hun var ret en slemme en, tog sig en Taar over Tørsten og løb endog en Gang ud i Gaarden efter ham med en Øxe i Haanden, som hun vilde gjøre ham ondt med. Hun solgte ogsaa bort af Sagerne i Huset uden hans Tilladelse og Vidende; men Kjøberne blev rigtig nok tit nødte til at komme tilbage med det igjen. Saadan havde hun en Gang solgt et Læs Hø af Engen til en Mand i Byen. Han fik ogsaa Høet læsset paa Vognen og kjørt op af Engen, men da hans Vej nu faldt forbi Præstegaarden, og han kom der ud for, orkede Bæsterne ikke at trække Vognen af Stedet. Nu stod Høet der, og Manden blev nødsaget til at skulle ind til Præsten og bede ham om Forladelse. Han følger da med ud og siger: „Ja, nu faar det vel at gaa for den Gang, men gjør det aldrig tiere!“ Saa kunde han godt kjøre af Sted igjen.

295. Tyvene ved Kjedelen.

Der var nogle Tyve nede paa Mors, som stjal runden om i Gaardene, men sjelden rørte de en Mands Ejendom, som boede inde i Byen og var bekjendt for sin Klogskab. Helt fri slap han jo da ikke, nogle Ænder og nogle Gæs maatte han ofre. Men da han mærkede, at deher Tyve vilde blive ham for nærgaaende, slog han Baand om det til Hobe, og saa kunde Tyvene ikke tage det. Saa sætter han deres store Kobberostekjedel ud ved Kjelden en Aften til en Prøve, og om Morgenen, da de kom op, stod der ganske rigtig to Folk og holdt i Ørerne paa Kjedelen. De

forholdt sig nok saa rolig og blev staaende, indtil Manden kom ud og sagde et Par Ord til dem. Saa rejste de af, men hver kjendte dem godt, og siden den Morgen hørte Tyverierne for en stor Del op.

296. Tyvene i Haven.

Der var en Mand, som havde saadan en dejlig stor Have med Frugttræer i. Men saa var det saa i Vande med det, at der blev stjaalet af Frugten ved Nattetid, og han fik snart aldrig noget selv. I den samme By boede der en Troldkjælling, og hende gik han til og klagede hans Nød for, om hun kunde da ikke forandre det. Jo, det kunde hun godt. „Ja, hvad skal du have for det?“ siger han. „Alle de Frugter, a vil bære hjem“, siger hun. Naa, ja det fik at være, om hun vilde saa komme, naar han sendte Bud efter hende? og det lovede hun. Saa gaar Manden hjem og fortæller hans Kone det, hvordan en Akkord han havde gjort med Troldkvinden, for at de kunde blive fri for den Skjælen. Han lægger sig da en Nat paa Lur for at passe paa, men der kom ingen Tyve; han ligger én Nat til, men der kom heller ingen. Derover bliver han noget utaalmodig og lod sig forstaa med det til Konen. „Ja, alle gode Gjerninger skal gjøres tre Gange“, siger hun, „naar du ligger der nu i Nat igjen, saa kommer det nok.“ Saa laa han da den tredje Nat, og da kom de den ene efter den anden og hoppede over Havediget og kravlede op i Træerne. Der plukkede de jo dygtig ned, men Manden sprang jo i samme Godlag alt det han kunde hen til den kloge Kone og fortalte hende, at nu var de komne. Ved det første Ord han sagde til hende, gav hun sig til at fløjte som et Karlmenneske, og saa gik hun hen og lukkede et Skab op, hvor der var Læsning og røde Bogstaver paa Skabdøren. Saa siger Manden: „Ja, vi maa vist snart til at af Sted, ellers løber de af Haven igjen.“ — „Nej“, siger hun, „det er der ingen Fare for, de kan ikke komme derfra, inden

a kommer. — Vil du have at se, hvem det er?" Ja, han kunde da nok have Lyst til at vide, hvem der stjal hans Frugter. „Nu kan du gaa hjem", siger hun, „saa skal a strax komme." — „Skal a stjæle mig ind, eller de maa se mig, dem der er i Haven?" siger han. „De maa se dig, hvem der vil, du kan blot gaa din Gang." Det varede en Times Tid, inden Troldkonen kom, og Manden var imidlertid gaaet i Sæng uden at bryde sig videre om dem der ude. Saa kom hun og kaldte paa ham. „Naa, hvordan vil du saa have det?" siger han. „Ja, naar du er kommen i dine Klæder, saa gaar vi." Saa gik de ud, og Haven var fuld af Folk baade Karle og Piger og Mænd, og de stod i alle mulige Stillinger saa stive som Støtter, en bukkede sig ligesom for at samle et Æble op, en anden rækkede op i Vejret for at plukke, somme stod med Æbler i Hænderne, og andre holdt ved Grenene. Nu gik Manden omkring til dem for at blive klog paa, hvem det var, om han kunde kjende dem. „Hvad! sidder du her?" siger han til en, „du er en pæn Nabo." Men han svarede ikke et Ord. „Hvad, Broder! er du her?" Han var og tavs. „Naa, du er ogsaa kommen med, Søster!" Og saadan gik det, baade Familje og gode Venner var der til Hobe, ja, endogsaa en af hans egne Tjenestedrenge var kommen med. „Ja, nu har a set dem", siger han saa til Troldkonen. Hun begyndte nu fra en Ende af og spurgte enhver især om, hvorfor den var kommen der. En sagde, den tykte, han var en rig Mand og havde Frugt nok alligevel. Broderen sagde, det var forbi han vilde banke ham som Dreng. Søsteren, at han var gal over det, den Gang hun vilde gifte sig, derfor var hun med. De fleste andre sagde, at hans Familje havde voldt det og forført dem. Saa fik de Forlov at gaa, og de kom aldrig mere i det Ærinde. Troldkonen tog nu blot en Frugt af hver Slags med sig for Umagen. Men Konen sagde til Manden, da hun hørte det: „Det kan a ikke glemme, mens a lever, te din Søster og Broder var med."

297. Tyven i Tørvestakken.

Om en Præst fra Jærne, som Folk kaldte Mester Matrin[1]), fortælles, at han var meget forfaren i de sorte Kunster. Som han en Søndag stod i Kirken og holdt sin Prædiken, var en Tyv netop i Færd med at stjæle af hans Tørvestak[2]). Som han nu var midt i Prækenen, sagde han med høj Stemme: „Staa!" og fortsatte videre med, hvad han ellers talte om. Ingen af Menigheden kunde forstaa, hvad det Ord havde at betyde, da det aldeles ingen Sammenhæng havde med den øvrige Prædiken. Men efter endt Gudstjeneste gik nogle om forbi Præstens Gaard og saa' da en Person staa ved Enden af Tørvestakken med Favnen fuld af Tørv. Nu kunde de forstaa det hele. Her var altsaa en Tyv, som paa Præstens Befaling under Prækenen paa denne besynderlige Maade kom til at staa i Gabestokken, indtil Mester Matrin fandt for godt at løse ham.

298. Den lille Mand.

Den samme Mester Matrin kjørte en Gang over til Næsbjærg Kirke for at mane en Gjenganger, som spøgte slemt der. Efter at have faaet Magt med den befalede han Karlen, da de skulde hjem igjen, at staa af Vognen og tage det ene Baghjul og smide det op i Bagkurven, hvorefter han hurtig skulde springe op og saa kjøre hjem i flyvende Fart. Det kan ogsaa nok være, det gik, Kusken piskede paa Bæsterne, og til sidst fo'r de med Vognen ud i en Dam ved Jærne Præstegaard. Der blev den staaende, Præsten kom i Land ved Karlens Hjælp, og han tog Bæsterne med sig. Men næste Morgen, som han stod op saadan i Dagningen og saa' ud af Vinduet, da han var nysgjerrig efter at vide, hvad det var blevet til med Vognen, fik han Øje paa en lille Mand, som stod paa Hjulets Plads og løftede i Vognaxelen.

---

[1]) Mag. Maturin Castensen. Se: O. Nielsen, Skadst Herred. S. 37.
[2]) Ikke Klyne, men Tørv, Fladtørv.

299. De studerede Folk.

En Dag havde baade Præsten og Kapellanen og Degnen i Rind været i Herning og kom alle tre kjørende tilbage paa én Vogn. Saa staar Degnen af der, hvor Vejen gaar over Sigsagre, for at skyde Gjenvej til sit Hjem i Lind By. Men da han havde taget Afsked og var lige gaaet fra, staar Vognen stille, og Bæsterne formaar ikke at trække den af Stedet. Degnen lod ikke til at give Agt paa det, men blev ved at gaa sin Gang og kom længere og længere bort, medens baade Kusken og begge de studerede Folk til ingen Nytte prøvede alle deres Raad med Vognen. Til sidst kom de i Tanker om, at det maatte nok være Drilleri af Degnen, for han havde gaaet i den sorte Skole og var meget klog. Altsaa sprang Kusken af Sted for at hente ham tilbage, medens begge Præsterne hjalp hinanden med at holde Tømmen. Da Degnen kom, tog han det ene Baghjul og lagde det op i Vognen, og saa kunde de kjøre. De kom hjem i god Behold, men Folk, der færdedes ad Vejen bag efter, kunde gjørlig se, hvordan Hjulene havde skaaret ned, det var som en Plovfure i hvert Vejspor. Saa maatte baade Præsten og Kapellanen erkjende Degnen for deres Overmand i Lærdom.

300. Degnens Lærred.

Den samme gamle Degn i Lind, de kaldte ham Thorlund, kunde ogsaa vise igjen. En Gang traf det sig, at noget Lærred, han havde liggende ude paa Blegen, blev taget fra ham om Natten. Anden Dagen snakkede han med sine Naboer om, hvor de tænkte, det Lærred var. Den ene tænkte hist, den anden her, men ingen vidste nogen Redelighed paa det; kun det vidste de, at Lærredet var henne, og en Tyv havde stjaalet det. Saa siger Thorlund: „Den kan vel faa ligesaa travlt med at faa det baaret hjem, som den havde med at hente det!“ Næste Morgen, som hans Nabo kom op, saa' han et Menneske gaaende nord fra med

en stor Bæv Lærred under Armen. Han tvivlede[1]) da paa, det var Degnens Lærred, der nu kom igjen, og af Nysgjerrighed efter at høre, hvordan Tyven blev modtagen, gik han derom. Strax efter kom Tyven travende med Bæven, og Thorlund sagde blot til ham: „Hold, hold, Barn! du havde ikke behov at rende saa stærk, enten det havde kommet nu eller om en halv Stund mod[2]), det havde ikke gjort saa meget." Den anden svarede, at han troede, de havde Brug for det.

301. Den kloge Nordmand.

For en fyrretyve Aar siden eller maaske halvtreds da sejlede Nordmændene herop med Træ, og det udlossede de i smaa Baade, for de kunde ikke komme saa nær til Land, der var den Gang ingen Havn i Lemvig. Saa kom der en Gang en Nordmand med en Ladning Tømmer ud for Harboøre og vilde der losse; det var med en stærk Vestenvind, han kom, saa det drev hans Skib dygtig op paa Stranden. Da han saa havde faaet udlosset og vilde til at hjem ad, fik han Bud til en tredive Mænd der af Sognet, som skulde hjælpe ham at sætte Skibet ud igjen. De mødte ogsaa og tog paa det, saa godt de kunde, ja de asede og sled paa det over en Time, men kunde endda næsten aldrig bevæge det. Saa er der nogne af dem, der siger: „Der er vist Fejler ved dether; Skibet maa være forgjort, det kan ikke være andet, eftersom det er naglet til Pletten." Skipperen siger da: „Mon der skulde være nogen her, som kan trulla? det kan dog vist inte være muligt, vi maa ta' paa det én Gang til." Det gjorde de, men det var al det samme. Saa vender han sig lige om og ser ind ad Klitterne til, der faar han Øje paa en gammel Kjælling, som staar og ser paa dem. „Ja saa", siger han, „der er inte andet i Vejen!" og derpaa tager han en Kniv af sin Lomme og

---

[1]) tvivle paa: have Tro til.

[2]) om en halv Time.

gaaer om og skærer en Splind af Bagenden af Skibet, danner den til som en Pløk og driver den ind i Forstavnen, hvor han ogsaa tager en lignende Splind og sætter om i Bagstavnen. „Tag saa ved i Guds Navn!“ siger han til Folkene, og nu gik det saa let, at de tyve kunde magelig have taget Skibet. Da de mærkede det, blev de saa forundrede og spurgte ham om, hvordan det kunde gaa til, at Skibet nu kunde være saa let. „Det kalder man at trulla“, siger han, „jeg kan trulla; men jeg har en Søster hjemme i Norges Land, hun kan saa herligen trulla.“ Dagen efter hørte de, at der var en blind Kone der i Sognet, som havde faaet en Splind i det ene Øje og var saa elendig af det.

302. Melposen.

En gammel Nordmand, der gik omkring og tiggede, kom en Aften til et bitte Sted og forlanger Nattekvarter, og det faar han ogsaa. Saa sætter han jo hans Poser fra sig, og der var noget Mel og noget Gryn i, han havde gaaet og tigget sammen. Der gaar en Mus til og skar Hul paa Melposen om Natten, og han faar det at se om Morgenen, da han tager Posen. Saa siger han: „Ha! her har Mussen været, den skal dog faa Skam for det!“ Han kalder paa Konen, om han kunde ikke faa et lille Baal Ild paa Skorstenen. Jo, det kunde han gjærne. Han gaar fram og sætter sig et lille Baal Ild paa og staar og ser paa det. Saa kommer der en Mus springende op paa Skorstenen, og den render hen til Ilden og løber og firmer der om ved og krymper sig. Men han siger: „Krimpe dig ej! du krimped dig min Sæl ej ved Melposen.“ Dermed sprang den op i Ilden og brændte. Saa siger han til Konen: nu skulde hun have Tak for hendes Ild, nu skulde der ikke komme Mus tiere i hendes Hus, mens hun var levende, og saa rejste han af.

303. Den tunge Tigger.

Det var blevet forbudt i Lysgaard Herred med Tiggeri og lydt rundt omkring, at hvem Tiggere der gik vilde blive satte i Arrest. Saa var der en gammel Nordmand, der gik og bad, han brød sig ikke om det, men blev lige godt ved at gaa. Nu træffer det hverken værre eller bedre, end at Herredsfogden kom kjørende hen ad Vejen og naar Nordmanden. Det var nemt at se paa hans Poser, hvad han gik efter, og saa beder Herredsfogden ham sætte sig op paa Vognen. Nej Tak, han vilde helst gaa. Jo, han skulde sætte sig op og følge med, Meningen var jo, at han skulde kjøres hen og i Straf. Men Nordmanden undskyldte sig, han var gammel og tung og havde bedst af at gaa. Ja, det hjalp ikke, han skulde, for han skulde arresteres. Saa siger Nordmanden: „Jeg er saa gammel og tung, jeres Heste kan vel slet ikke draage mig.“ Jo, det tænkte Herredsfogden nok, og han maa da herop. Men saa kunde Bæsterne aldrig trække Vognen af Stedet, der var ikke at se efter. Nu maatte han kjønt komme af og gaa med sin Pose, hvor han vilde.

304. Kokkepigen.

Paa Søgaard i Nysogn paa Holmsland tjente der en Gang en Pige, de kaldte Maren Kokkepige, hun var rigtig dygtig til sin Bestilling og godt yndet af Herskabet, saa det vilde gjærne beholde hende, og hun var der i mange Aar. Men kom der fattige til Gaarden og bad om noget, dem var hun altid haard imod og jog dem bort med tomme Hænder eller skjældte dem ud, naar hun flyede dem et Gran Fødevarer. Saa en Dag kommer en gammel Nordmand med sin Pose og beder om lidt, ham jager hun ogsaa paa Døren med haarde Ord, men idet han gaar, lader han i Vrede de Ord falde: „Dersom Pæretræet i Haven kunde tale, skulde du nok tie.“ Der var flere af Gaardens Folk, som hørte de Ord, men ingen forstod, hvad han mente, og ingen tænkte synderlig paa, at de havde noget at betyde.

Kort efter var Pigerne en Morgen oppe længe før Dag, for de havde travlt og skulde have et Svin slagtet den Dag. Maren Kokkepige var jo med, men hun blev strax efter syg og gik ind i sit Kammer. Op paa Dagen kom hun igjen ud til de andre og hjalp til ved Arbejdet; nu var hun bedre, sagde hun, og det gik nok over af sig selv. De fandt jo ikke noget mærkeligt i det, og hun blev hos dem til Slagteriet var til Ende. Men om Natten blev Maren igjen syg, og det saa hæftig, at hun maatte ligge stadig til Sængs og døde nogle Dage efter. Da hun saa skulde klædes Lig, og Konerne vilde til i hendes Kiste at lede efter hendes Ligsærk, fik de en slem Forskrækkelse, for de fandt et nyfødt Barnelig, som aabenbart var kvalt ved et Silketørklæde, der var bundet det om Halsen. Nu kunde Folk forstaa, hvorfor hun var bleven syg den Formiddag, de slagtede. Men ikke nok med det: nu mindedes de og, hvad den gamle Nordmand havde sagt, og vilde have undersøgt, hvad der var ved det Pæretræ i Haven. Ved at grave efter fandt de sex smaa Benrade af nyfødte Fostre. Det var jo tydeligt, at det maatte være Marens Børn, som hun alle sammen havde kvalt og jordet der. Saadan kom det frem, hvor slet en Pige hun havde været, men Faderen til Børnene blev aldrig udlagt. Hun kunde jo ikke blive begraven i kristen Jord, og hendes Lig blev kastet ned i en Høj paa Møllehede, en Hedestrækning, der hørte til Gaarden, og som er beliggende nordvestlig paa Holmsland over efter Hind-O. Højen blev fra den Tid af kaldet Marens Høj, og for en fyrgetyve Aar siden fandtes endnu en Pæl nedrammet i Højen, sandsynligvis for at forebygge, at hun ikke skulde gaa igjen, men den var den Gang næsten opraadnet.

305. Kjørsel over Stok og Sten.

Om Hr. Højer, forhen Præst til Vindum Menighed, har gamle Folk mange Historier at fortælle. Han var en Gang med sin Kone i Besøg paa Avnsbjærg. Det blev sildigt, inden de kom paa Hjemvejen, og det var grumme mørkt.

Da nu Vejen over Sjørslev Hede den Tid var meget daarlig, og der saa talt slet ingen egenlig Vej var, saa maatte Karlen kjøre Fod for Fod og havde endda ondt nok ved at holde Hestene i Vejsporene. Som de saa kom oven for Gaarden Brødløs, kunde de se, at der var Ildløs i Brandstrup, hvor Præstegaarden den Gang laa saa vel som nu. Præstekonen tog til at skrige, men Højer siger til Karlen: „Kjør nu til, alt hvad du kan!" — „Det kan aldrig gaa an, Faa'r!" siger Karlen, „saa vælter vi bestemt og kommer ilde af Sted." Men Præsten svarer helt myndig: „Jeg siger, at du skal kjøre til, og jeg indestaar for, at vi vælter ikke." Nu løb Karlen ham ad, og Bæsterne løb ud af den karske Vælg, men ingen Knold kunde vælte Vognen, og dem kom den endda for mange af. Da de naaede Brandstrup, saa' de, at det var et Hus i Nærheden af Præstegaarden, der brændte.

306. Dobbeltgængeren.

En af Pastor Højers Karle sagde en Dag til ham: „Faa'r! vil han ikke give mig en Forklaring over, hvordan det kan være: vi saa' ham alnys langt ude i Marken, og nu er han endda her hjemme?" Saa svarte Højer: „Naa, gjorde I det, ja han har gjort Nar af mig saa tit, men — det skal han ikke komme til saa snart igjen."

307. Selvmorderen.

Hr. Højer kjørte en Gang til Randers med sin Kone. Da de kjørte forbi Sløvkrog, en Gaard i Hjorthede Sogn, kom der en Mand gaaende forbi dem paa selve Vejen. Som han var kommen vel forbi, siger Præsten til Kusken: „Saa' du ham, der gik forbi?" — „Ja", siger Karlen. „Han havde min Tro ikke noget godt i Sinde." Da de anden Dagen kom tilbage og kjørte forbi det Sted, saa' de Manden hænge i et Træ ved Vejen.

308. Pigernes Suppe.

En anden Gang, som Højer ogsaa var paa Rejsen til Randers med sin Kone, siger han til hende, allerbedst som

de kjører: „Kan du gjætte, hvad dine Piger nu er ved at bestille?“ Nej, det kunde hun da ikke. „Ja, da kan jeg min Tro sige dig det: de er ved at koge Suppe paa en af dine Pommerhøns.“ Da Konen nu ytrede Lyst til at vide, hvilken af dem det var, kunde han godt angive, hvad Farve den var af, og beskrive den saa omstændelig, at hun absolut maatte kunne kjende den. Da de kom hjem, sædede det godt nok, at netop den Høne var henne, og Pigerne maatte gaa ved, at de havde slagtet den og kogt Suppe paa den.

309. Den sorte Hund.

Der var en Familje uden for Bondestanden i Besøg hos Hr. Højer. Om Aftenen saa' den fremmede Kusk en sort Hund gaa ude i Gaarden. Han morede sig med at jage efter den med sin Pisk, men det kom han til at fortryde. Da det blev Sængetid, blev han vist hen i det røde Kammer, som var et Værelse, de havde til Kuskekammer og Natteleje for simple Personer i den ene Ende af Staldhuset, Karlekammeret for Præstens egne Karle var i den anden Ende af Stalden. Kusken gik da til Sængs, men kunde ikke være der; han vidste ikke ret, hvad det var; men det var ham da umuligt at blive i den. Saa søgte han hen til det andet Kammer og blev der til Dag. Da Folkene kom ind til Davren, maatte den sølle Fyr jo til at fortælle, hvor ilde det var gaaet ham, og hvorfor han ikke var bleven i sit Værelse, og der blev en grumme Snakken om det. Præsten fik det ogsaa at høre, han lader ham kalde ind til sig i Forhør, og da Karlen havde fortalt det hele, sagde Præsten: „Du kunde have ladet den Hund gaa.“ Det var alt, hvad han svarte ham til det.

310. Karlen og Snogene.

Før den megen Hede blev opdyrket var der i Brandstrup en uhyre Mængde Snoge. En Karl havde en Dag fornærmet dem, vel sagtens ved at slaa efter dem, for de blev ham da for nærgaaende. Det skete oppe ved Teglovns-

hullerne nordøst for Præstegaarden i Toften, og Karlen maatte flygte hjem til Gaarden, saa hurtig han kunde, men Snogene satte bag efter, og da han saa af Frygt for dem tyede ind i et Udhus og krøb op paa Stangene, krøb de endog op ad Væggene. Han gjorde Anskrig, og man maatte skyndsomst have Bud efter Hr. Højer, som var tagen til Sogne. Buddet var saa heldigt at møde ham ved Nørrehave, hvor Faarupvejen støder til Sognevejen, og nu gik det i en Fart. Da han kom hjem, maatte Snogene pikke af paa Øjeblikket, der var intet at se efter.

311. Flere Kunster.

En Dag, da Pastor Højer stod i Kirken under Gudstjenesten, kunde han mærke, at hans Pige der hjemme var ved at stjæle noget af hans bedste Øl. Han lavede det da saadan, at hun maatte staa med sin Finger i Tøndehanen, til han kom hjem og lod hende løs; men paa den Betingelse, at hun aldrig kom der mere.

En Aften, da han kjørte fra Viborg, hændte det, at Hestene ikke kunde trække Vognen, de sled og asede, og til sidst gik den helt i Staa. Saa sagde han til Kusken, at han skulde tage det frahaands Baghjul af og lægge det bag i Vognen, og nu kunde de kjøre nok saa rask.

312. Gjengaugeren Hammer.

For omtrent hundrede Aar siden skete der et Indbrudstyveri i Viborg Domkirke af to tyske Svende, den ene hed Hammer, den anden Verner. Den sidste blev dømt til livsvarigt Fængsel, den første skulde halshugges, og hans Hoved sættes paa en Stage. Dommen blev fuldbyrdet, men det var derfor ikke forbi med Hammer, han gik igjen, saa ingen turde færdes forbi Rettersstedet om Natten, ja, nogle havde endog set ham en Aften gaa ind til Viborg med Hovedet under Armen. Saa blev der sendt Bud efter Hr. Højer i Brandstrup, som var almindelig bekjendt for sin Klogskab, for han havde gjennemgaaet alle Graderne i den sorte Skole

og var gaaet ud deraf med bedste Karakter. Han skulde da komme og mane Gjenfærdet. Men ved saadant maa der aldrig være et levende Øje til Stede, og da han havde faaet begyndt paa Nedmaningen og faaet Hammer ned til Knæerne, kom hans Hund til ham, hvorover Gjenfærdet slog Bogen fra ham. Men han havde været saa forsigtig at tage én Bog til med sig og fik til sidst Magten, men havde dog ved den Lejlighed faaet saadant et Knæk, som han aldrig forvandt.

En anden har fortalt, at Hammer blev henrettet paa Galgebakken uden for Viborg. Den Bakke ligger inden for Bjærgsnæse og er nu gjennemskaaret af Jærnvejen. I Ledtog med en anden havde han stjaalet af Kirkeblokken. Da de kom ind i Kirken, turde den anden ikke lægge Haand paa den; men Hammer truede ham paa Livet, hvis han ikke gjorde det. Efter Henrettelsen kom Hammer i den sildige Mørkning ind ad Viborg Port med Jærn om Benene. Folk var naturligvis meget kjede af at møde ham, og des Aarsag fik de sendt Bud efter Præsten i Brandstrup. Han var villig til at paatage sig Nedmaningen og begav sig paa Vejen til Fods. Men nu havde han en lille Støverhund, der fulgte ham saa godt som alle Steder, og den sagde han til sin Kone og Folk at de ikke maatte lukke ud, for den maatte ikke følge med. Men de passede ikke godt nok paa, og Hunden var for klog, saa den kom ud, og da Præsten var kommen til Rindsholm, havde Hunden naaet ham. Han gik da derind og bad Folkene, om de ikke vilde gjøre ham den Tjeneste at lukke hans Hund inde, for den maatte ikke følge med ham, og saa passe paa, at den ikke kom ud igjen, inden han kom tilbage. De lovede det ogsaa godt nok, men ved Uagtsomhed gik det som før, at Hunden slap ud, og da Højer kom til Stedet, var den der ogsaa. Han kom strax i Lag med Gjengangeren og fik ham endelig med stort Besvær manet ned paa Stedet. Før Præsten tog af, havde han ordret Kusken til at hente ham med Vognen og vente midt Vejs mellem Viborg og Rindsholm. Da Præsten kom og satte sig op, sagde han: „Nu har jeg aldrig havt saa haard en

Tur i mine Dage, og det var alene min Hund Skyld i.“ Nu viste han Karlen sin Skjorte, der var aldeles gjennemblødt af Sved, og saa havde denne et Par Hestedækkener og fik svøbt om ham, hvorpaa han piskede paa Hestene, og nu kom de hjem i en Fart.

(Selve denne Redmaning findes fortalt i Saml. til jysk Hist. og Top. IV. 21.)

313. Landsdommer Casius.

Paa Gaarden Tanderup i Snejbjærg boede en Gang en Landsdommer, de kaldte Casius, og han gik saa forskrækkelig igjen, efter at han var død. En Pige, som var saa nysgjerrig efter at ville se ham, naar han rumsterede om Natten der ude i Gaarden, stod op en Nat, da hun hørte Bindehunden tude ganske forskrækkelig, og gik derud, hvor hun saa satte sig op paa dens Ryg. Nu kunde hun se hele Stadsen. Men den Nysgjerrighed fik hun en banket Trøje for; Spøgelset fik Øje paa hende og tumlede hende saadan, at hun maatte ligge til Sængs i lange, lange Tider efter. Saa lovede hun for, at det Spil skulde hun aldrig prøve tiere, ihvor nysgjerrig hun saa siden blev. Endelig var der en klog Mand, som manede ham ned i Krogstrup Dam, men det var dog vist strængt nok, for Gjenfærdet fik Lov til at gaa op paa Tanderup Høj én Gang hvert Døgn nemlig ved Middagstid, for derfra kunde det tydelig se Gaarden. Efter at han nu var manet, hændte det sig en Dag, at en Karl arbejdede med Hestene ude paa Marken tæt ved Højen, og da han hørte Middagsklokken paa Gaarden ringe, skyndte han sig at faa Hestene for, for at komme hjem i betimelig Tid. Men som han saa kjører, vælter han. Naa, han faar Vognen op igjen og kom atter til Dulren, men den vælter strax igjen. Jaja, han faar Vognen paa fire Hjul paa Nystand, men den vælter tredje Gang. Saa tabte han Taalmodigheden og raabte: „Saa er da ogsaa Fanden i det, kan a ikke komme hjem i Dag!“ Aldrig saa snart havde han sagt det, før det gik bedre, og saa kom han hjem.

En anden har fortalt: Manden hed Kasserus, og da han døde, spøgede han saa gruelig, at hverken den ene eller den anden kunde faa Ro for ham; han gik og rumsterede gjennem alle Værelserne. Saa var der en klog Præst, som havde gaaet i den sorte Skole og vidste Reglerne, ham fik de Bud efter, og han kommer i Lag med Gjenfærdet; men det var ham for haardt, og han maa til at gaa paa Akkord med det. Saa blev det manet ned i en Høj paa Marken vesten for Gaarden med Forlov til at vise sig og se den hver Middag og hver Midnat, kort sagt alle Klokken tolv. En Gang sker det, at en Dreng, der gaar og skal passe Kreaturerne, men ikke kjendte til det med den Høj, kommer derop og tykker, der var en ypperlig Plads for ham, der kunde han se runden omkring, og saa faar han sig en Grav lavet til hans Legetøj og Sager. Men som han en Middagsstund sidder der oppe i god Ro og Mag, bliver han frygtelig forskrækket, idet der kommer en Skikkelse op lige ved ham med en rød Trøje paa. Han farer jo ned af Højen, som der var Ild i ham, og render hjem for at fortælle, hvad han har set. Saa faar han Befaling af Manden ikke at komme der efter den Dag. Der har en Karl fortalt mig, at der paa Gaarden skulde findes en skriftlig Kontrakt, affattet imellem Kasserus og Præsten, som lyder paa, at Højen skal fredes og aldrig dyrkes, og han sagde, at han havde pløjet der ude ved den, men Manden havde befalet ham ikke at pløje den for nær.

314. Den upløjede Høj.

Paa Tanderup Mark i Snejbjærg østen for Gaarden ligger en lille rund Høj, der aldrig bliver pløjet eller dyrket, og paa den kan man heller aldrig holde noget Kreatur tøjret. Der siges endog, at den Betingelse bliver indført i alle Kjøbekontrakter over Gaarden, at den Høj maa ikke røres med Ploven. Der fortælles om den, at en Gjenganger paa Gaarden en Gang blev manet ned i Mosen østen for, som kaldes Sorte-Mose, men Præsten havde sin store Nød

dermed, og det skete kun paa den Maade, at han blev nødt til at give Gjengangeren Lov til at vise sig paa Højen to Gange i Døgnet: ved Midnat som et Menneske, og ved Højmiddag som en Fugl. Saa meget er vist, at den lille udyrkede Høj endnu ligger inde mellem de dyrkede Agre.

315. En Gjenganger paa Klitten.

Præsten og Degnen paa Holmsland kjørte i forrige Tider ud til Klitten hver Sankt-Hansdag for at hæve deres Indtægter, der bestod i Højtidsoffer og Fisk; for da det er bekjendt nok, at Klitboerne havde over Maade langt til Kirke, kunde de i Regelen ikke møde der paa Højtidsdagene, men var kun til Stede, naar de havde kirkelige Forretninger. Naa, de sydligste Beboere betalte altid det hele med Penge for Nemheds Skyld. Da de saa et Aar kjørte tilbage og kom paa Degnens Klitlod, som var udlagt til ham at skære sine Tørv paa, satte en Kvinde sig op bag i Vognen, og det havde til Følge, at de ikke kunde kjøre af Stedet. Baade Præst og Degn blev ilde til Mode, da de godt kjendte hende, det var en Kvinde, der var død for flere Aar siden. Saa siger Degnen til Præsten: „Vil I mane hende?“ Nej, det kunde han ikke. „Ja, saa skal jeg til det!“ og dermed manede han hende ned paa det samme Sted. Saa kunde de kjøre. Folk kunde lang Tid efter vise Stedet, hvor Nedmaningen var gaaet for sig.

316. Den tredje Mand.

Paa Volstrup i Hjerm boede en Frue, der var gift tre Gange, og Giftermaalet blev den ene Gang fornemmere end den anden. Derover blev hun meget stolt, og pengsgjerrig var hun tillige. Men den sidste Mand var en rigtig Ødeland, der satte al hendes Formue til. En Dag, de stod ved hinanden og saa' ud ad Vejen, kom en pjaltet Tigger gaaende. Saa siger hun: „Hvor mon saadan en Stakkel bliver af, naar den dør?“ Manden svarede: „Maaske langt højere i Himmerig end som vi.“ — „Saa sker vi min Sjæl Uret,“

gjenmæler Fruen, „jeg stiger en Trappe højere og højere op, men alle mine Punge blive jo tomme.“ Endelig efter at have svitet og drukket alting op dør han jo, men han fik ikke Ro i sin Grav. Der blev saadan en Tummel i Gaarden og Brølen paa Kreaturerne om Natten. Saa blev der sendt Bud efter Præsten. Ved Aftenstid beder han sin Karl spænde for og sætter sig op. Imens de kjører, siger han Karlen, hvordan han har at forholde sig: naar Gjengangeren var manet, og han kom tilbage og satte sig op, skulde Kusken kjøre rask til hen ad Volstrup og maatte ikke mæle et Ord. Da de kom til Kirkegaarden, gik Præsten ind til Graven og var der et Stød. Siden kom han og gik paa Vognen, og nu skar det. Paa Volstrup var Fruen til Rede at lukke op, og Præsten sprang ind med de Ord: „Det gik da an!“

317. Gjenfærd ved Højris.

Ved Gaarden Højris i Ikast saa' man en Gang om Aftenerne noget gloende noget, der fo'r eller rullede hen ad Vejen, som fører ind til Gaarden fra Landevejen. Folk troede, at det maatte være et Gjenfærd, og der blev selvfølgelig sendt Bud til Præsten i Ikast, om han ikke vilde komme og sætte det væk. Men han svarede, at det turde han ikke indlade sig paa, for han havde en Gang havt en Knappenaal og en anden Smaating i hans Værge, som ikke var hans, og den, der skulde kunne faa Magt med Spøgelser, den maatte ikke nogen Sinde have taget noget med Uret. Saa sendte de Bud til Præsten i Vorbing, og han kom ogsaa og satte det Vej for.

318. Herren og hans Foged.

General Lüttichau paa Lerkenfeld havde en Foged, som hed Stejlbjærg. De to gjorde megen Uret imod Bønderne og fratog dem en svær Mængde af deres Ejendomme, som bleve lagte under Hovedgaarden. Da Fogden laa for Døden, kaldte han Herren til sig og sagde, at nu havde han i sit

Liv gjort Herrens Vilje, tvært imod Guds og Kongens Vilje, og nu mente han, at han havde forspildt sin Salighed. „Ja, se du dertil, Farlille!“ svarede Herren. Efter Fogdens Død saa' man, at han red paa sin Hest fra Vesterbølle ad Vejen til Lerkenfeld ved højlys Dag. Præsten Krog manede ham og satte ham ned i Møddinghullet lige uden for Staldøren. Da Generalen døde og gik igjen, blev han sat ned norden for den store Lade. Idet Præsten tog ham med sig, skal en af Røgterne have luttet efter og hørt Herren sige til Præsten, at han var en Tyv. Denne kastede da fire Skilling for det Hvedebrød, han en Gang som Barn havde taget af en Kagekones Kurv. Han lod ham ogsaa høre, at han havde Luttere. Da Røgteren hørte det, blev han ræd og løb sin Vej, saa han fik ikke mere at høre af deres Snak.

319. Mange Fristelser.

Hr. Mikkel i Hovlbjærg var ogsaa en dygtig Karl til at mane, men han var dog en Gang nær kommen galt fra det. Sidsel Dragons Fader var Kusk hos ham og skulde tit kjøre med ham til Randers. Deres Vej faldt over Aa-Bro, og de skulde altid kjøre inden Daggry for at komme hjem igjen den samme Dag. Men naar de kom til Broen, skulde Karlen altid staa af for at tage det venstre Forhjul af Vognen og lægge det op i Bagkurven. Naar han havde gjort det, og de kjørte igjen, forekom det ham bestandig, som der gik en Mand og bar Axelen over Broen. Det var saa uhyggeligt for ham at tænke paa, og til sidst bad han Præsten, om det kunde ikke blive forandret, saa han kunde blive fri for at staa af ved den Bro. Det mente Præsten jo til, naar han blot ikke var ræd af sig. „Nej,“ sagde Karlen, „hvad det angaar, saa kan Faa'r stole paa mig, naar det skal gjælde.“ Ja, saa skulde de noget før af Sted end sædvanlig næste Gang, de kjørte til Randers, for det var en Gjenganger, der skulde manes. Karlen saa' nok, at Hr. Mikkel havde sin Præstekjole paa under Kavajen, og under Vejs underviste han ham saa om, hvordan han havde at forholde

sig. Han skulde blot holde stille, naar Præsten gik af Vognen, og vente, til han kom tilbage og lagde Hænderne paa hans Skuldre med de Ord: Kjør nu i Jesu Navn! Saa skulde han kjøre videre. Da de kom til Broen, sprang Præsten af Vognen og gav sig i Lag med Gjenfærdet. Lidt efter kom der en i Præstens Lignelse, som sprang paa Vognen og sagde: „Kjør nu!" men Kusken lod sig ikke narre. Den Stikkelse kom jævnlig og befalede ham paa mange Maader at kjøre uden at faa Held af det. Karlen saa' nu mange underlige Ting og græsselige Skikkelser komme hen imod sig, for at han skulde blive bange og kjøre sin Vej. Det fristede ham ogsaa forskrækkelig, og til sidst, da det blev ham for broget, kunde han lige gispe det ud og sige: „Aa, Faa'r! hjælp mæ!" Nu blev der saadan en Rumsteren omkring ham, og saa var han ved at ville give tabt og kjøre fra det, men i det sidste Øjeblik, da det var paa Nippet, fik Præsten Magt med Gjengangeren, kom og lagde Haanden paa Karlens Skulder og sagde, som han skulde. Det lindede saadan, at det forslog noget, og Karlen lod sig det ikke sige to Gange. Han lagde nu Mærke til, at Præsten trak lidt paa det ene Ben, og det var da saadan, at han var bleven lam og var det alle hans Dage.

320. Præsten i Ovnen.

Der er en By, som hedder Hallundbæk, og der boede en Aftægtskone, som havde bygget sig et lille Hus; da hendes Mand var død, kom der nemlig fremmede til Gaarden, og saa sad hun der i Huset og fik sin Aftægt, men ellers havde hun mange Penge og led ikke Betryk i nogen Maade. Det var saadan en slemme Kjælling, ingen kunde være ved hende. Da hun laa paa sin Sygeseng, forlangte hun af Præsten i Sønderomme, der kom for at berette hende, om han ikke vilde lave det saadan, at det Stykke Jord, hendes lille Hus stod paa, ikke efter hendes Død skulde komme til at høre Gaarden til. Præsten svarer og siger nej, det hverken kunde eller vilde han. Men hun giver ham en hel Hoben

Penge, hvorover han saa lover, at han skulde nok sørge for, at det gik, som hun ønskede. Naa, hun dør og bliver begravet, men Præsten gjorde ikke mere ved den Sag, for det var jo noget, han ikke kunde indlade sig i. Den døde gaar da igjen og søger Præsten, men han var nu klog paa at mane, og vilde da forsøge at sætte hende væk. Dog var hun ham for stærk, saa han ingen Steder kunde komme med hende, for det han havde gjort hende Uret, men i det Sted tog hun Magten og drev ham baglænds ind i en Ovn, der laa uden for Stedet, saadan som de saa tit gjør. Der maatte Præsten sidde inde, saa længe der var Bud imellem Sønderomme og Grindsted to Gange. For da han var kommen derind, raabte han ud til sin Karl, at han maatte ride til Grindsted til Præstens Broder, som var Degn der, og hilse ham, at saadan og saadan stod det til med ham, og han maatte endelig komme og hjælpe ham. Karlen rider da af Sted og kommer ogsaa til Grindsted, men Degnen siger: „Jeg vil ikke følge med, uden du faar Lov af min Kone." Karlen gaar da til Konen og forretter sit Ærinde, men hun sagde nej. Saa maatte han ride tilbage med uforrettet Sag til Præsten, der endnu sad i Bagerovnen. Da denne hørte, hvad Udfald Rejsen havde faaet, sagde han: „Rid hurtig tilbage til min Broder og hils ham, at dersom han vil hjælpe mig nogen Tid, saa skal det nu være!" Karlen rider, men faar den samme Besked som før, Konen vilde ikke; men han tiggede og bad hende saadan, at hun til sidst gav ham Lov. Degnen befalede nu sin egen Karl at spænde for og kjøre saa hurtig, Bæsterne kunde springe, og ikke bekymre sig om, enten han var paa nogen Vej eller ej, det kunde være det samme. Da de kom til en Bæk, der er imellem Kirken og Præstegaarden i Sønderomme, befalede han ham at holde og vente, til han kom og satte sig op, samt bad ham kjøre i Jesu Kristi Navn. Da Degnen var gaaet bort, kom der knap en hen til Vognen og bad ham kjøre, men Jesu Navn kunde han ikke udtale ret og fordrejede det saa underlig. Det lagde Karlen Mærke til og

lod nu som ingen Ting. Saadan kom tre til ham, men han holdt godt Stand. Endelig kom Degnen og sagde det rette, og saa kjørte de. Præsten blev frelst, da Broderen nu havde faaet Magt med Gjenfærdet, men han forvandt det aldrig, han rystede saa stærkt, hver Gang han siden var paa Stolen. Et Fruentimmer skal nu ogsaa være værre at mane end et Mandfolk.

321. Spøgelset i Kirken. a.

Det var i Bøvling, og a tror vist nok, det var i Præstegaarden, der tjente en Karl, og han kommer om ved Kirken en Aften og ser, at der er Lys der inde. Saa blev han jo nysgjerrig og gik derind; men da han kommer ind, ser han, der sidder nogle Mænd oppe for Alteret og snakker sammen, og saa maa han nødes til at gaa helt derop, og han maa til at love dem, at han hver Aften ved den samme Tid skulde komme ind i Kirken, ellers kunde han ikke faa Lov til at gaa ud igjen. Det falder ham jo trykkent at holde det Løfte, og han duede siden saa næsten ingen Ting til, hans Humør var helt væk, og Arbejde havde han ingen Lyst til. Han spekulerede meget paa at blive fri, og hvad der var at gjøre for det; iblandt andet prøvede han da ogsaa paa at blive henne, men saadan kunde han heller ikke slippe, der var noget, som drev ham til at gaa derop alligevel. Endelig klager han hans Nød til Præsten, det var en Kapellan, og fortalte ham hele Sammanhængen, hvordan det var gaaet ham, og at han var gaaet derind i Kirken af Nysgjerrighed, og dersom det var muligt at rette det, bad han ham da endelig om at gjøre det. „Ja", siger han, „jeg skal prøve paa det; men du maa jo saa vide at holde det, jeg nu paalægger dig. Du maa ikke gaa derop i Aften, og naar det saa kalder paa dig ved Døren, skal du ikke lukke op, uden det kan sige: Luk op i Jøsse Navn. Du maa heller ikke svare paa noget af det, der bliver spurgt dig om. Der vil komme en ligesom mig og kalde tit paa dig, men naar den ikke siger saadan, som jeg før nævnede dig det,

saa skal du ikke kere dig derefter." Saa gaar Karlen hjem igjen, og da det var blevet Aften, og han havde ligget i hans Sæng henved en Times Tid, pikker det paa Døren. Da havde han nær svart: Kom ind! men betænkte sig dog i Tide. „Sorer du?" siger den saa. Men da den endnu ingen Svar fik, siger den: „Luk nu Døren op, nu er det hele rettet!" Karlen havde nær i hans Glæde sagt: „Aa, er det!" men kom dog betids i Hu, hvad han havde lovet. Saadan kaldte det paa ham tre Gange. Da Klokken blev henved tolv, saa kom den rigtige Kapellan, der kunde nævne Jesu Navn, og nu lukte Karlen Døren op. „Nu er det rettet", sagde Præsten, „men kun paa den Betingelse, at du aldrig mere, siden Solen er nede, kommer norden for denher Kirke eller farer den forbi, saadan skal du stile dine Ting; for hvis det skulde ske, maa du vide, du lever ikke uden otte Dage efter." Saa gik han. Men nu havde denher Kapellan en Kjæreste, og det var Jomfruen der i Gaarden, hende siger han til: „Vil du ikke lige tage den Skjorte, jeg her har paa, og brænde den; men det skulde være nu i Nat, inden det bliver lyst, og pas saa paa, ingen ser det, lov og hold mig det!" Ja, det var for Resten en Skam at brænde saadan en god Skjorte, siger hun, men siden han vilde have det, kunde hun jo da godt føje ham i at smide den i Ilden, og hun tager den af ham. Men da han var gaaet, tænkte hun ved sig selv: Hvorfor skulde jeg brænde den? det er jo en af de nye Skjorter, han fik for nylig, jeg vil gjemme den, saa kan han bruge den siden, naar vi bliver gifte. Om Morgenen, da han var staaet op, siger han til hende: „Men hvorfor har du ikke brændt den Skjorte? nu lever jeg ikke tredje Dags Aften til Ende, det er baade vist og sandt." Da bliver hun saa forfar[1]), men trøster baade sig selv og ham med, at det havde ikke noget at betyde, det var kun Indbildning. Men det var ingen Indbildninger, for det skete, som han sagde, og han levede kun halvtredje Døgn

[1]) forfar: besippet, forskrækket.

omtrent. Karlen derimod var bleven fri for hans Plage, og der gik over tredive Aar hen efter den Dag. Men saa traf det sig saa uheldig, at han var, saa vidt a husker, nede i Lemvig, og det blev for sildigt for ham, saaban at han kunde ikke komme hjem til den Tid, han skulde. Da han kom forbi Kirken, havde det været mørkt for lang Tid siden. Men om det nu gjentog sig med, at han skulde ind ad Kirken igjen, det véd a ikke, nok er det, da han kommer hjem, er han syg, og han sagde blot: „Ja, i Aften blev det for sildigt for mig, og nu vil det gaa, som Præsten spaaede mig af, nu lever a ikke uden otte Dage til Ende, og maaske ikke det.“ Det sædede ogsaa godt nok, Manden døde inden ottende Dags Dagen, og det er ikke saa grov mange Aar siden det skete.

322. Spøgelset i Kirken. b.

En anden Fortæller har givet Sagnet saaledes:

En Mand fra Bøvling saa' en Aften, at der var Lys i Kirken. Saa blev han nysgjerrig og besluttede at ville derind og have at se, hvad der var. Men det var et underligt Syn, han fik at se oppe ved Alteret, det var nogle Spøgelser, som dansede der. Da de fik Øje paa Manden, kom der en Skikkelse ned imod ham og sagde: „Hvad er du her efter?“ Han var ikke forknyt og svarede: „A mener, a har lige saa god Ret til at komme her som dig.“ — „Ja, det skal du faa at se; siden du er kommen i vort Lag, skal du møde her i Morgen Aften igjen ved den samme Tid, og dersom du ikke gjør det, saa vil det gaa dig ilde.“ Det sagde Karlen ja til, det skulde han nok. Saa kom Aftenen efter; men han var alligevel ikke meget for at mødes med de Spøgelser og gik derfor ved Solens Nedgang, men da var der ingen at se til, og han gaar hjem igjen. Da han var kommen i Sængen og havde ligget et Stød, kom der en til hans Vindue og sagde til ham: „Du kom ikke, som du lovede; hvissom du kommer nu ikke i Morgen Aften, saa vil det gjælde dit Liv.“ Dagen efter gik Karlen hen til

Præsten, som var en gammel Mand, og fortalte ham det hele, at saadan og saadan var det, om han kunde da ikke hjælpe ham noget. Nej, det vilde han ikke have med at gjøre, han maatte helst henvende sig til Kapellanen om det. Naa, saa gaar Karlen til Kapellanen og kommer frem med sit Ærinde. Ja, han var jo ikke saa meget for at hjælpe ham, men endelig lovede han, at han skulde nok møde ved Karlen om Aftenen og gjøre det han kunde. Da det blev mørkt, indfandt Kapellanen sig ogsaa i den Gaard, som Karlen var fra, og siger, at nu vilde de gaa i Sæng, de skulde ligge ved hinanden, indtil Spøgelset kom og talte ved Vinduet, saa vilde han gaa ud til det; men Karlen skulde passe paa at blive i Sængen og maatte paa ingen Maade staa op, ej heller svare nogen, ihvem der saa kom til Vinduerne, indtil der kom en og slæbte ham af Sængen, saa maatte han tale, for saa var han fri. Dermed gik de i Sæng, og da de havde ligget et Stød, kom der en til Vinduet og sagde: „Du kom ikke endnu i Aften, som du lovede, og derfor skal du nu godvillig komme herud, ellers gaar det dig ilde.“ Saa stod Kapellanen op og gik ud. Noget efter kom han ind igjen og slæbte Karlen af Sængen. „Endelig fik jeg Magt med Spøgelset“, sagde han, „men det stod haardt nok.“ Strax efter gik han hjem til Præstegaarden, og lidt efter kom han ud til Pigerne og sagde: her var en Skjorte, som han var trukken af, den skulde de brænde med det samme. Men Pigerne sagde til hverandre: „Det er endda en Skam at brænde saadan en ny Skjorte“, og de blev da enige om at komme den hen til det andet skidne Linned, der skulde i Vask. Saa varede det ikke svar længe efter den Tid, at Kapellanen blev syg og døde. Men han havde sagt til Karlen, at han maatte aldrig komme om ved Kirken om Aftenen, siden Solen var nede, for saa vilde den Skikkelse komme imod ham igjen, og saa var det lige nær. Saa var det en Gang længe efter, at den Mand var til Strandavktion, og det blev sildigt for ham, inden han kom paa Hjemvejen. Nu mindedes han godt, hvad Kapellanen

havde lagt ham paa Sinde, og havde hidtil holdt sig det efterretteligt; men da den nærmeste Vej gik lige forbi Kirken, og han sigede slemt stærkt efter Hjemmet den Aften, saa sagde han til sig selv: Aa Skam! nu er det mange Aar siden det skete med den Døbning, nu kan a saa mænd vist gjærne ride om ved Kirken, for det er saa meget af Vejen, hvissom a skal om med den anden Vej. Saa red han lige til. Men da han kom til Kirken, kom Skikkelsen imod ham, og han blev saa fortumlet, at det var saa sær grov, og han blev syg, og knap efter døde han ogsaa.

323. Den kloge Student.

Der var en Smed i Sunds, de kaldte den sorte Smed, han var en Dag nede ved Søen at fiske Aal, og saa blev det Aften, inden han kom paa Hjemvejen. Da fik han Øje paa et Kvindemenneske, der gik lidt for ved ham. Han raabte da: „Bi Agnete! vi kunde følges ad hjem!“ for han tykte, det var Naboens Pige. Men hun svarte ikke og blev ved at gaa. „Da kunde du for Fanden gjærne bie mig, du har vel ikke saa travlt!“ Saa kom han i med Kvindemennesket for det Ords Skyld, det kan nok være, for det var et Gjenfærd, og for at blive fri for hende maatte han love at komme igjen næste Aften paa samme Sted og til samme Tid. Smeden vidste da intet andet Raad end at gaa hen til Præsten og bede ham følge med. „A gav ham Død og Pine alle mine Aal for det!“ sagde han gjærne, naar han siden fortalte det til andre. I Præstegaarden var der en Student, men om det var Præstens Søn eller en af Familjen, kan a ikke huske, og han fulgte med, som godt var. Da de var komne tæt til det Sted, som Gjenfærdet skulde komme, sagde Præsten til Smeden, at han skulde putte sig ned i en Lyngbusk, og lige saadan sagde han til Studenten, for han vilde ene gaa det i Møde. Saa kommer hun ogsaa, og hun tog svært i Vej. Ja, var det ikke for den sorte Hund, der laa henne i den Lyngbusk, skreg hun, saa skulde hun snart gjøre Ende paa baade Præsten

og Smeden. Saa rejser Studenten sig og træder nærmere. Ham lader hun høre, at han havde hverken Kjole eller Krave, men saa staar han ind under Præstens Arm, saa han stod baade under Kjole og Krave, og nu maatte hun give sig; Studenten manede hende ned der, og Smeden blev fri.

324. Bispoppens Kapellan.

Paa Hovedgaarden Tjele var der en ugudelig Herremand, som gik igjen efter sin Død. Folkene hørte ham hver Aften komme kjørende ind i Gaarden, og saa blev der saadan Støj og Alarm, at de kunde ikke være nogne Steder for ham. Inde i hans Skrivekammer hørte de ham hugge Pulten i, saa Sølvpengene raslede. Da kom de i Tanker om, at det nok maatte være det bedste at se at faa ham manet. Der gik altsaa Bud i en vid Omkreds til alle Bispopper og Præster for at faa Lovning paa deres Hjælp ved den vovelige Gjerning. Der forsamledes ogsaa en svær Mængde, og Bispoppen fra Viborg tillige med hans Kapellan var og der imellem. De stillede sig, da det blev Aften, i to Rækker ned ad den Vej, som de vidste, at Gjengangeren vilde komme, saadan at han blev nødsaget til at kjøre imellem Rækkerne, for de mente, at kunde én ikke standse ham, saa kunde vel en anden. Han kom da kjørende, men kjørte forbi dem alle sammen saa nær som den sidste. Bispoppen stod med Kapellanen nærmest ved Gaarden, og da Kapellanen nu mærker, at ingen af de andre tør tale til Spøgelset, siger han til Bispoppen, om han maatte ikke tage imod ham. Jo, hvis han kunde, saa maatte han godt. Han raaber ham da an, idet Vognen kjører forbi: hvor han skulde hen? og om han ikke vilde være saa god at blive her! Gjengangeren svarede nei, han havde ikke Tid at tøve, han skulde hen med Heste og Vogn. „Jeg giver Fanden dine Heste og Vogn, men du bliver her!" Saa maatte han ud af Vognen og var ligesaa rød som en rød Tyr. Imens nu Heste og Vogn kjørte sin Vej, manede Kapellanen ham, men tilstedte ham dog at have et lille Hul

i det ene af Husene saa stort som et Hundehus, det maatte han faa at bo i, men de skulde give ham frisk Halm at ligge paa hver Juleaften, og ingen maatte komme til at fornærme ham. Det Hul er at se paa Gaarden endnu. Kapellanen, som hidtil ikke var funden værdig til at faa et Embede, han fik Lov til at søge og fik snart Kald.

325. De tre Præster.

Der var et Sted, det var saa galt med Gjenfærd, at der var ingen, som kunde nære sig der, næsten ikke om Dagen, om Natten var det da aldrig at tænke paa. Manden gaar til Præsten og vil have det rettet, men det turde han ikke give sig i Lag med alene, hvorfor Manden henvender sig til Nabopræsten for at faa ham med. Han raadede ham til at tage endnu den Præst med, der boede i hans Nabosogn, saa var de da tre, og saa kunde det ikke fejle, mente han. Lidt før Aften giver de sig saa paa Vejen alle tre og beder Manden om, at han vil nu lade dem være der ene i Nat, saa skulde de snart fordrive de Spøgelser. Som de sad saa om Aftenen og ventede, bliver der banket paa Døren, og de svarer jo: Kom ind! Saa kom der et ungt Menneske ind, som var godt klædt, og han bad, om han kunde ikke faa Kvarter her i Nat. Nej, det var der da ingen Raad til for ham, her var det da ikke til at være en Nat til Ende, for her gik saa meget Spøgelse, og de sad der for at faa det væk. Ja, siger han, det var han nu ikke ræd for, hvad det angik, naar de havde ikke noget imod, at han blev. Aa nej, det havde de saa mænd ikke, mente den ene af dem, naar han var ikke bange for sig selv, saa var de ikke heller, og for deres Skyld maatte han godt være der. Saa sætter han sig hen til Bordet, og da det led til, ligesom Tiden var ved at blive ham lang, ser han sig omkring i Stuen, og endelig finder han en lille Fyrrepind. Han tager da sin Lommekniv op af Lommen og begynder at tælle i Pinden. Først kløver han den ad i tre Dele, og saa tæller han hver af dem spids til Enden, hvorefter han tager en Hammer og

driver dem ned i Bordbladet et lille Stykke fra hverandre. Saa tager han sin Hat af Hovedet og hænger den paa den yderste Pind. De tre Præster var helt faldne i Forundring over deher Anstalter, men begyndte at komme i Tanker om, at han var ikke rigtig ved Snøvsen[1]), hvorfor de begyndte at gjøre Nar af ham; men i det samme giver Pinden et Knæk, og Hatten rystede saadan, at de alle sammen tydelig saa' det. „Nu sprang hun af hendes Grav!" siger han, og dermed satte han Hatten over paa den anden Pind. Saa blev Præsterne endda noget tavse, da de hører dether. Lidt efter giver det et Knæk i den Pind, og Hatten rystede. Saa siger han: „Nu gik hun over Kirkegaardsdiget!" Derpaa sætter han Hatten over paa den tredje Pind, det var den, der var næst ved ham selv, og lidt efter giver det et Knæk i den med. „Nu lukker hun Gaardsporten op og er strax ved Døren, bered jer nu!" siger han. Lidt efter farer Døren op, og saa blev der saadan en Slæben. Lyset blev slukket, og den ene Dør farer op og i efter den anden, og Alarm var der i hele Huset. Men saa gjør den ene Præst sig saa dristig og begynder at læse for hende; men da han havde læst alle de Bønner, han havde lært og kunde, saa slog hun Bogen fra ham. Saa maatte den næste Præst til det, og ham gik det ikke bedre, han var strax færdig. Nu tager den tredje Præst Bogen i Haanden og begynder, men da han havde læst et Stød, kjører hun ham baglænds fra det ene Stuehjørne i det andet, saa hun var færdig ved at drive ham ud ad Døren. Til sidst slog hun Bogen fra ham. Hun regnede alle deres Synder op i fuldeste Maal og beviste, at de var mange Gange ringere, end hun var. Nu rejste den fremmede Karl sig op, og saa begynder han og det uden Bog. Naa, han snakker saa længe op med hende, til hun gik godvillig uden for, og da de var komne ud, manede han hende ned under en stor tynd forslidt Møllesten, der laa lige uden Døren, og hun skulde aldrig komme op, saa længe

[1]) ikke ret klog.

den laa der. Da det var nu fra Haanden, siger han blot til Præsterne: „Havde jeg ikke kommet jer til Hjælp, havde I været om en Hals alle tre.“

326. Studenten, der var ufødt.

Kristian Gyldenstjærne, Herre til Vosborg, gik igjen efter sin Død og gjorde et saa frygteligt Spektakel, at ingen kunde være paa Gaarden for det om Natten. Der blev da bygget et lille Hus uden for paa Marken, og saa snart det blev Aften, søgte hver Mand dertil og havde Nattely. Der blev sendt Bud saa til én Præst og saa til en anden om at komme og mane ham, og der var i alt atten Præster, som forsøgte sig paa ham, men han var dem for stærk til Hobe. Gaardens Ejer udlovede en stor Belønning til den, der kunde skaffe dem Ro. Saa var der to Præster oppe fra Egnen sønden Kolding, de mente om dem selv, at de var svært kloge, og havde nok Lyst til at vinde Belønningen. Den ene var fra Aller. De gave sig da paa Vejen. Da de var komne igjennem Kolding, kom der en Studenter til dem og spurgte om, hvor de vilde paa. Ja, de foregav da, at de vilde ud efter Ringkjøbings Kant, men sagde ikke mere, fordi de ikke mente, at de behøvede at gjøre saa uanselig en Person Rede for deres Rejse. Men saa er det, han siger, at han vilde ogsaa der ud ad, og bad om Forlov til at komme op at kjøre med dem. Det sagde de ja til. Op paa Formiddagen, saadan ved Lag Klokken ti, kom de over en stor Hede, som der jo er mange af paa den Vej, og da gav Kusken Hestene Brød, medens Præsterne vare af for at røre Benene og lade deres Vand. Studenten stod ogsaa af, men gik om at plukke nogle smidne[1]) Lyngtoppe, som han dernæst tog med sig op i Vognen. Der sad han og pilkede Brummen af dem, og af Stilkene lavede han saa en Lænke. Da den var færdig, svøbte han den sammen og svejrede hans Lommeklæde uden om den, og saa puttede han det hele i

[1]) smidden: smidig, let bøjelig.

Lommen. Præsterne sad og saa' til, men troede bestemt, at denher Følgesvend, de havde faaet, var forstyrret i Hovedet, hvis Aarsag de lod ham passe sig selv og slet ikke gav ham et eneste Spørgsmaal angaaende den Lænke, han havde faaet standet. Efter Haanden nærmede de sig mere og mere til Vosborg. Studenten havde paa Vognen luttet sig til, hvor Præsterne vilde lande, og hvad de der vilde; han spørger dem saa, om han maatte ikke følge med til Gaarden og blive der om Natten, for han var fattig og kunde intet Nattekvarter betale. Ogsaa det fik han Lov til. Da de kjørte ind i Gaarden, var det Aften, og alle Folkene var just i Færd med at udvandre til det lille Hus. Det var nu ikke Præsternes Sag; de stod af Vognen, som blev overladt til Gaardens Folk, de kunde tage den med dem, og saa gik de ind i Hovedbygningen med Studenten bag efter sig. Her tændte de nu to Lys, men Studenten tændte det tredje og satte det over Døren. Præsterne satte sig op ved Bordet og læste i en Bog, men han satte sig nede i Kakkelovnskrogen. Som han bedst sidder, siger han: „Nu staar han af Graven!" Præsterne saa' til ham, men de tav alstille. Der var noget Vand, som Gjengangeren skulde over. Lidt efter siger Studenten: „Nu gaar han over den Bro (som han nævnede ved Navn)!" De andre der oppe tav endnu stille, men blev endda lidt tammelmaskede[1]). Det varede lidt endnu, saa siger han: „Nu er han i Gaarden!" Og dermed kommer Spøgelset ind, og han puster den gloende Ild ud af Halsen, saa det gnistrer runden om ham. Da han fik Øje paa Præsterne, sagde han, at de skulde tage ham, imens han var varm. De talte ogsaa til ham, men han slog Bogen fra dem og sagde, det kunde lidt nytte, de prøvede paa at faa Magten over ham, for der kunde ingen mane ham, som var født af en Kvinde. Dermed slukkede han deres to Lys. Men nu rejste Studenten sig der nede Krogen og bad Præsterne om Forlov til at tale til Gjen-

---

[1]) tammelmasket, et stærkere Udtryk end blive fjcle: undselig.

gangeren. Ja, det var snart knap de kunde samle at give ham den Forlov, skjønt de vilde hellere end gjærne løses af. Saa vender Studenten sig til ham Spøgelset og siger, at nu havde han slukket de andre Lys, nu var det ogsaa bedst, han prøvede paa at blæse det ud der oven over Døren. Ja, han pustede og hvegede[1]) ad det, men var ikke værdig for at faa det Lys ud, og saa begyndte han at skabe sig om i saa mange fæle Lignelser. Nu var det allerværst med, at Studenten kunde ikke huske hans Navn, men i den store Nød og Klemme, han der var i, er det saa heldigt, at han faar Øje paa et Skilderi, som hængte paa Væggen, og det var netop Kristian Gyldenstjærnes Aftegning, hans Navn stod under. Nu var det godt. Saa siger Studenten, om han vilde nu være saa god at skabe sig i hans egen Lignelse, som han havde gaaet i før, og Gjenfærdet maatte lyde ham ad i alting nu. Derefter tog han den Lænke op af Lommen og befaler ham at tage i den ene Ende af den, for nu skulde han følge med. Saa maatte han til at bekjende for Studenten alle de Synder, han havde begaaet i levende Live, og af dem var der en, han kunde ikke faa forladt. Han havde nemlig revet en Kirke ned, men Vaabenhuset var blevet staaende indtil videre, og der søgte Folk deres Altergang en Dag, han var reden ud paa Jagt. Det lagde han Mærke til og i sin Forbitrelse derover red han derhen, drev baade Præst og Degn ud og traadte Vinen og Brødet under Fødder. Den Synd kunde han ikke faa forladt. Saa lod han Studenten høre en Synd, han havde begaaet, og det var, at han en Gang havde taget et Skillingsbrød. „Ja, det var i min Nød," svarede han og tog saa en Skilling, som han smed over Hovedet med de Ord: „Nu er det betalt." Til sidst lod Studenten ham vide, at han var ikke født af en Kvinde, men skaaren ud af hans Moders Side, og derfor skulde han nu strax sætte ham ned. Saadan gik det til,

[1]) hvege: bevæge sig hid og did, kan ogsaa forekomme i Betydningen af fente ɔ: tigge rundt omkring.

at Kristian Gyldenstjærne blev manet. Præsterne maatte kjøre hjem med uforrettet Sag, men Studenten fik sin Belønning, og Folkene paa Gaarden fik Ro.

327. Bertel Ufødt.

Peder Gyldenstjærne solgte Timgaard og kjøbte Stubbergaard i Sevel Sogn, der døde han, og saa blev han begravet i Viborg Domkirke. Men nu gik han igjen og søgte Stubbergaard, saa de kunde ikke vel være der om Natten for ham. Ingen Præst kunde mane ham uden Bertel Ufødt fra Ty, han var skaaren ud af hans Moders Side. Saa fik de da Bud efter Bertel, og han kommer ogsaa til Gaarden en Eftermiddag. Jlav han nu er kommen, siger han, te nu skulde det fra Gaarden, inden Solen var nede, alt hvad der var levende, uden en Pige, den maatte være der, men saa maatte hun ogsaa vide, sagde han Bertel, te hun var Pige. Han tog nu en Stol og stillede den midt paa Gulvet, der skulde Pigen sætte sig paa, og saa gaar han en Krinds runden om Stolen, der skulde ingen Ting komme inden for den Krinds; saa længe hun kunde tie og ikke gav Svar paa nogen Ting, ihvad der blev talt til hende om, indtil Præsten kom og tog ved hendes Næse. Saa lagde han en Hængelaas paa Bordet og tændte tre Lys, det ene satte han paa Bordet, det andet hængte han over Døren, og det tredje blev hængt henne i Stuen, men om Hængelaasen sagde han til hende, te paa den kunde hun kjende, om han fik Magten, for dersom den sprang ret i Laas, saa gik det ham heldig, men dersom den vilde nok og kunde ikke, saa fik Peder Gyldenstjærne Magten. Saa siger han til Pigen — men hun svarte jo ingen Ting — te nu kom han over Hagebro. Et Stød efter siger han: „Nu er han i Gaarden!" og saa et lille Gran efter: „Nu kommer han ind!" Idet han kommer, bliver de to Lys slukte, og saa pegte Præsten paa det Lys over Døren, det skulde han slukke ogsaa. Men det Lys var han gaaet ind under og kunde af den Grund ikke gjøre noget ved det. Saa trækker Præsten en Bog af Lommen,

den slaar han til, te Bogen falder fra ham. Præsten tager den anden op, men den slaar han og til. Naa, han tager den tredje op, men den gren han ad og vilde ikke have med at gjøre. Nu begyndte Bertel at læse for ham, og da han havde læst et bitte Gran, saa rejser de af ud med hverandre til et Vandsted, der er ved østre Enden af det søndre Hus, og der blev han manet ned.

328. Studenten og Gjengangeren.

Paa Stubbergaard var der et Kammer, hvor der hver Nat gik en Gjenganger, og der blev fortalt, at det skulde have været en Forvalter, som i sin Tid havde tjent paa Gaarden og gjort megen Uret, men imidlertid var død og begravet i Viborg. For at blive skilte ved det Gjenfærd henvendte Folkene sig til mange Præster i Omegnen, men ingen af dem turde binde an med det. Saa kom der en Gang en ung Student til Gaarden, og da han hørte, hvad der var paa Færde, var han ogsaa rede til at vise en Prøve paa hans Klogskab og Dygtighed til at mane. Efter at have faaet Kammeret anvist begjærede han at faa en Pige med derind, som aldrig havde havt med Mandfolk at gjøre, for hun skulde være ham behjælpelig. Han tændte fire Lys, satte de to over Døren og de to paa Bordet og underviste hende om, hvad hun havde at gjøre, naar Gjenfærdet kom. Saa snart det slukkede nogle af Lysene, skulde hun være hurtig til atter at tænde dem. Spøgelset havde en meget lang Vej at gaa, sagde han, det skulde nemlig komme fra Viborg, og saa tog han sit Urværk op af Lommen og viste hende, hvilter[1]) det begyndte sin Vandring. Af og til pegede han paa Viserne og sagde: „Nu er han der, og nu er han der.“ Paa Klokken kunde hun se, naar Gjengangeren var kommen, om han vilde faa ham manet, for saa blev den liggende, men sejrede Gjenfærdet, vilde den vende sig. Saa kom det ind ad Døren og slukkede strax de

[1]) hvilter (hviltid): hvor naar.

to Lys, som stod paa Bordet, men Pigen var hurtig til at tænde dem igjen ved de andre. Nu begyndte Studenten at læse; men Gjenfærdet tabte ikke saa let Modet, det foreholdt ham, at han en Gang havde taget en Kage af en Hvedebrødskones Kurv. Den smed Studenten en Skilling for. Dernæst, at han en Dag var gaaet til Kirke uden at vaske sig. Da tog han sit Lommeklæde op og tørrede sig med i Ansigtet. Nu kunde Gjengangeren ikke faa Magten paa den Maade og vendte sig til Pigen for at bebrejde hende noget. Men hos hende var der intet at udsætte, saa han maatte tie og følge med Studenten ud af Gaarden og ned til Søen. Pigen blev tilbage i stor Angest og saa' paa Klokken. Den begyndte snart at vippe stærkt, og hun troede hvert Øjeblik, at nu maatte den absolut vende sig, men efter en lille lidt lagde den sig mere rolig og blev saa liggende. Det var ogsaa strængt for Studenten at faa Magt med Gjengangeren, og han kunde ikke faa ham manet ned paa andre Maader, end at han maatte faa Lov at se Stubbergaard hver Nytaarsaften. Han er sat ned i Stubbergaards Sø, og Folk vil af og til om Nytaarsaftener have set en Skikkelse komme dukkende op af Vandet og efter et Stød atter forsvinde.

329. Nedmaning i Rind.

Der var en Mand i Kollund, Rind Sogn, som havde gjort Uret med Markskjel. Da han var død, kunde de se ham spænde for sin Plov ved Aftenstid, før de andre Plovmænd spændte fra, for han kunde jo ikke faa Ro i sin Grav, men maatte have den Jord pløjet tilbage, som han ulovlig havde tilegnet sig. Hans Familje blev kjed af at se ham saadan, og saa gik de til den gamle Præst, han hed Provst Lassen, om han vilde da ikke faa den afdøde sat Vej for, saadan og saadan viste han sig. „Det skal I, faa den Skam, til Kapellanen om“, svarede han. Ja, saa gik de til Kapellanen og forrettede deres Ærinde. „Det skal I til Degnen om“, var hans Svar. Saa gik de med det hen til Degnen. Han siger: „Det skal I, saa marre, til Kapellanen

om, det kan a ikke have med at bestille, a véd, han er yngre og klogere end mig". Ja, de havde da været ved Kapellanen. „Naa, hvad sagde han?" — „Han sagde, at vi skulde gaa til Degnen." — „Ja, saa faar vi, saa marre, at se, hvad vi kan gjøre. Gaa nu ned til Kapellanen og hils ham, at han skal komme ved den og den Tid og tage hans Bog med, saa skal a ogsaa nok være paa Pletten." De gik og forrettede deres Ærinde med Glæde og i Haab om et godt Udfald. Det blev da Bestemmelsen, at de vilde tage Gjengangeren ved Aftenstid, naar han stod op af Graven. Da Kapellanen kom, sagde Degnen: „Nu vil vi stille os an hver ved en Side af Kirkegaardsstetten, for vi skal, saa marre, have ham, naar han staar op, ellers faar vi ham ikke." Saa staar de og venter en lille Tid, og det var over den Tid, han plejede at komme. Kapellanen siger da: „Aa, han kommer vist nok slet ikke." — „Da skal vi, saa marre, nok faa ham til at komme, naar han vil komme", sagde Degnen, og derefter gaar han ind i et lille Hus, som laa ved Kirken, og laaner der en Hængelaas, som han skiller ad, og Stabelen lægger han paa den ene Stette, men Laasen paa den anden. „Nu skal han, saa marre, nok komme, i Fald han vil komme i Aften". Saa varede det kun et Øjeblik, saa kom han farende ind imellem dem og slog Bogen fra Degnen med de Ord: „Nu kan du bøje dig og tage den op!" Men han svarede: „Vi har, saa marre, en til!" og tog Kapellanens Bog. Nu maatte Gjengangeren følge med ham ned i Rind Sande, hvor han blev manet, og siden hverken hørte eller saa' de noget til ham.

330. Den opgravede Pæl.

I Vestervelling var der en Mand, som hængte sig ved Lygte. Saa begyndte han at gaa igjen og kom i Lysaften og rumsterede i Gaarden hver Nat. Til sidst blev det saa galt, at Folkene maatte have Bud efter Præsten, han kaldte sig von Haven. Efter at være kommen til Gaarden sagde han til Folkene, at de skulde gaa i Sæng, for han vilde

være alene med Spøgelset. Dernæst gik han ud for at møde det paa dets Vandring fra Kirkegaarden til Byen, og han traf det i Byleddet. Nu tog han ham med sig hen bag ved Præstegaarden til Gadekjæret og bar sig saadan ad dermed, at han gik og vinkede ad ham, for det kunde jo paa ingen Maade gaa an at se sig tilbage. Der ved Gadekjæret begyndte nu Nedmaningen. En nysgjerrig Pige, som linnede et Vindue i Gaarden, fik det slaaet i Kvadder lige for Næsen af sig. Nogle Karle, som stod i Smedien lidt derfra, kunde tydelig høre, hvordan Præsten sagde: „Du skal herned, om du endog er den største Djævel i Helvede!“ Saa maatte Gjengangeren give sig tabt og blev sat ned. Men en Tid efter begyndte han igjen med det forrige Uvæsen, og det gik saadan til: Der kom andre Præstefolk, som var saa fine paa det, og de kunde ikke lide, at Bønderne kom og tog Vand der, hvor de hentede deres, for der var udmærket Drikkevand i Kjæret, og hele Byen hentede der, hvad de behøvede. Altsaa fik Præstens gravet et Hul aparte, som Vandet kunde gaa ind i fra Dammen, og derom blev sat et Gjærde med en Laage, som kunde baade lukkes og laases. Det skulde nu være saa meget godt, men det blev dog ikke godt, for idet de grov Hullet, traf de at grave en Pæl op, og det var netop den, hvormed Gjengangeren var manet, saa han kom op og rumsterede værre end nogen Sinde. Manden flyttede for den Sags Skyld sin Gaard ud. Det var en af de gamle Gaarde, hvor to Stuehuse var byggede i én Længe og altsaa det halve af en Dobbeltgaard. Manden i Nabogaarden kunde se ud af sine Vinduer, at Gjenfærdet gik med sin Lygte om Aftenen der ovre ved Udhusene. Han troede i Førstningen, at det var Folkene, der var ude, men da han traf til at spørge, om de havde nogle Kreaturer, der var syge, siden de gik med Lygte i Aftes, sagde de, at de slet ikke havde været ude, de havde alle sammen været i Sæng ved det Klokkeslæt. Saa var det, Gaarden blev flyttet, men Manden lod en Ende af Stuehuset staa, saadan en fire Fag, og havde Lejefolk i. Den Mand, der kom ind,

kunde heller ikke være for Spøgelset, det vilde komme og trykke ham om Natten i Sængen; endskjønt han gjorde Kors for Døren, hjalp det dog ikke. Men det var ogsaa lige nær i den nye Gaard, de havde nemlig sat et gammelt Vindue ind i Herberget og flyttet andre Ting fra det gamle Hus over i det nye, des Aarsag havde de ham lige fuldt. Saa blev der ikke andre Raad, end at de maatte grave alle disse Ting ned i en Mose ude paa Marken. En Mand, der en Aftenstund gik ud paa Marken efter sine Kreaturer, mødtes med Gjengangeren. Han kunde se ham staa i Vejen og sagde saa til sig selv: Jeg vil ikke gaa af Vejen for ham, for han er da kun et Spøgelse. Manden gik da lige bus imod ham og lige saa tæt forbi, at han næsten rørte ved ham. Men han var saa forsigtig at se lige paa ham, for gjør man ikke det, kan Spøgelset gjærne dreje Hovedet skjæv paa en. Denher Gjenganger gjorde nu ikke andet end lige at dreje sig om, og saa var den Fare overstaaet. Men da Manden var kommen lidt hen, vendte han sig om for at se efter den, og da rejste den af op ad Galgebakken østen i Byen.

331. Manepælen.

I Jærnit Dam paa Frisenborg Mark sidder en Pæl, der er slaaet ned paa en, som er manet, for naar man gaar hen og tager ved den for at rokke den, siger en Stemme nede i Dybet: „Røk! a ska trøkk!"

332. Tollen i Hullet.

Der gik et Spøgelse paa Tvis Kloster, og en klog Mand blev hentet. Han borede et Hul i en Stolpe og drev det der ud af, hvorpaa han satte en Tol for. Bagefter sagde han til Karlen, at dersom han nogen Sinde blev vred paa sin Husbonde, saa kunde han blot tage den Tol ud, saa var det det samme igjen. Men saa lumpen vilde Karlen ikke være.

333. En slem Gjenganger.

Der var forhen tre Gaarde i Ristrup i Staby, men nu er der kun to, og i den ene af dem havde der boet en Mand, der hed Klemen, han var krevl[1]), og saa var der en Mand i Stavnsbjærg, der hed Peder. Han kommer fra Gammelmølle i Raasted en Aften, og da han saa kommer op ad til Femhøje, det er nu ikke saa svar langt fra Møllen, der kommer han imod Kleme Ristrup, som baade var død og begravet, han maa jo have gjort noget der i levende Live, hvad det nu var. Per Stavnsbjærg kjører forbi ham, men Kleme blev vel ved at gaa hans egen Gang, og Per kommer da hjem. Den Gang han nu fik Bæsterne spændt fra, vilde han ride dem ned ad Nørreengene, for det var om Sommeren. Da han kommer derned, træffer han Kleme Ristrup igjen, han gaar og banker paa nogle Skjelpæle, som han i sin Tid maa have flyttet. Naa, Per Stavnsbjærg lader ham gaa, men den Gang han saa kommer op ad til Ristrup igjen, hvor der er en Ager norden Gaardene, der har Navn af Høneageren, der er han jo igjen og sidder og bander og stamper i Jorden, for den Ager havde han svoret sig til. Det var nu tredje Gang, te Per Stavnsbjærg havde været i Møde med ham den Aften, og saa tykte han, det var endda for galt; han gaar op til Degnen, der hed Holst, for han kunde mane, og fortæller ham, hvordan Kleme Ristrup havde det, og nu havde han været i med ham tre Gange lige den Aften. „Aa, da skal han snart faa afgaaet“, siger Degnen, og saa den første Aften derefter, gaar han jo op paa Kirkegaarden og vilde da tage Kleme, naar han kom af Graven. Men da var han vel sildig paa Færde, det var Degnen, og Kleme Ristrup løb fra ham og sprang over Lavkirken. „Var det ikke et svart Spring af en lam Mand at tage!“ raabte Kleme, og det slog han en Skranni ad. Ja, det svarede Degnen jo intet til. Men paa Aftenen[2]) efter da mødte Degnen tidlig nok, og saa tog han

---

[1]) krevl: værkbruden, dog snarere: halt. [2]) paa Aftenen udt. o æ Awten.

ham og manede ham. De siger, te han viste ham ned i Bovbjærg, men a lær ikke, en kan vise Gjengangerne saa langt hen. Nok er det da, Kleme blev henne, og siden var der ingen, der mærkede ham enten det ene Sted eller det andet.

334. Barnemordersken.

Der var en Gang en Kone i Løvskal, hun hed Ane Tomasd'er, hendes Mand overlevede hende, og da hun nu var død, gik hun saa stærkt igjen, te der var ingen Grænser i det. Manden kunde ikke blive skilt ved hende nogen Steds, og saa snart Faarene de kom hjem om Aftenen, saa var hun ogsaa mødt. Gik han saa i Byen, fulgte hun med, og hvor han lagde sig, der var hun alle Tider ved ham. Saa kom der en Aften to fattige Drenge til Manden og bad ham om Hus; det gav han dem Lov til, de maatte godt blive der, naar de vilde være ene, for han plejede at gaa i By, og han viste dem et Lys og sagde, te det maatte de tænde. De gaar ind og faar Lyset tændt, da Manden var gaaet. Saa laa der en Salmebog, og den vilde de læse i, men i det samme springer Døren op, og begge Børnene jager sig i en Fart hen i Sængen uden at faa Lyset slukket. De tænkte kanske, det var Manden, der kom, og saa kunde han jo blæse det ud. Men da var det Gjengangersken. Den Gang hun kommer nu ind, saa sætter hun sig paa en Stol og tager op ved hendes Klæder, og saa tager hun tre gloende Kugler og lægger i hendes Forklæde, idet hun sidder i et væk og siger: „Tre tre tre!" Om lidt var hun henne og vilde linne ved Dynen for at se efter Manden, om han var der ikke, men der blev hun skuffet. Nu vilde hun have slukket Lyset; men det havde hun ikke Magt til at blæse ud, og Bogen slog hun efter saa stærkt hun kunde med hendes ene Haand, men den vilde ikke gaa i. Saa forsvandt hun, den Gang Kokken galte, og Lyset stod og brændte ned i Stagen, for Børnene var blevne angst, og der var ingen af dem, der turde rejse sig at slukke det. Manden kom hjem i

Daglysningen, og da fortalte de ham jo, hvad de havde set. Saa blev det saa stærkt udraabt med det her Gjengangeri, te der blev gjort Anstalt for, at to Præster skulde komme og prøve paa at mane hende. En bestemt Aften mødte de, og den ene af dem, der hed Hr. Peder, han begyndte med at give sig i Lag med hende. Men til ham sagde hun: „Hwa vild du hejr, Fjædtepejr?" Saadan sagde hun for at lade ham høre, at han en Gang havde stjaalet lidt Fedt til at brede paa en Meldmad. Saa svarer han og siger, te han gjorde det af hans store Trang, og dermed gav han hende en Skilling, saa kunde det nok være betalt. Nu kunde han faa Magten, og saa satte han hende ned i et Kjær, der kaldes Krokjæret, og der er a godt bekjendt. A har aldrig turdet røre ved den Pind, der blev sat ned oven paa hende, for a har hørt fortælle, te naar en rykker paa den, saa siger hun der nede: „Ryk haardt, a skyder ætter!" Hun gik igjen, for det hun havde dræbt tre af hendes egne Børn, og Manden og hende de havde været sammen om Forbrydelsen, derfor var hun saa slem efter ham og vilde have ham til at gjøre Redelighed for det, te hun kunde faa Ro.

335. Gjengangerens Indmuring.

Der var en Kjøbmand i Kolding, han havde en Moder, te der var ingen, der kunde mane længere ned end efter Midjen. Hun blev sat ned i en Port, og saa blev der hvælvet et Kar over hende, og saa murede de op runden omkring det. Den Port var saadan inde i Gaarden og kom aldrig siden op, for det de var rædde for, der skulde blive løsnet ved Karret af Vanvare.

336. Tilbagemaning. a.

Nede i Østerresen i Koldkur boede der en Mand, der hed Tomas, han gik ud til Sir Kirke og gjorde sig til Tyv, men da han lukkede Kirkedøren efter sig, glemte han at faa sin Hund med sig ud, og det var først, han savnede den

ved sin Hjemkomst. Om Morgenen efter blev det opdaget baade med Tyveriet og Hunden i Kirken; den kjendte rigtig nok ingen, men de troede, som rimeligt var, at det var Tyvens, og derfor holdt de ved den, om den muligvis kunde lede dem paa Spor efter Manden. Først sammenkaldtes alle Sognemændene, og de skulde slaa Kreds om Hunden, men ingen kjendte den, og den vilde heller ikke kjendes ved nogen af dem. Nu vidste man da, at Tyven maatte være af et fremmed Sogn. Des Aarsag blev alle Mændene af Hjerm-Ginding Herreder stævnede til at møde. En Mand gik omkring med Hunden til hver enkelt, men den rette fandtes ikke endnu. Da blev der sendt Ordre til Fjends Herred, og de mødte. Der var Tomas iblandt, og da Hunden kunde snøgre[1]) ham, sprang den op ad ham og var saa glad. Han forsøgte vel at gjenne den fra sig, men der var nok, som havde lagt Mærke til Hundens Adfærd, og Tomas blev greben og sat i Arrest. Der hængte han sig. Men da han nu som en Selvmorder var bleven kastet ned, blev der ingen Ro i Koldkur om Natten. De henvendte sig da til Præsten, der var saadan en klog Mand, og han paatog sig at mane ham, hvilket ogsaa lykkedes, idet han drev ham ind paa Kirkegaarden og der satte ham ned. Men saa ventede Præsten, at han skulde have faaet en god Belønning af Folkene, og det var ikke heller underligt, men det Haab slog fejl, og de lod som ingen Ting. Derover blev Præsten vred og gav sin Karl Befaling til at spænde for en Aftenstund, han skulde ud at kjøre med ham. De kjørte da op til Kirkegaarden, og der stod Præsten af, idet han gav Karlen Befaling til at vende Vognen og holde sig færdig til at kjøre hjem, saa snart han kom tilbage, og saa skulde han lade Bæsterne løbe det de kunde. Karlen gjorde, som han bad ham, men da Præsten var kommen af Vognen, gik han lige hen og satte den ene Fod inden for Laagen, og saa kom han tilbage. Da de var komne næsten op til

[1]) snøgre (om Hunde): lugte, snuse.

Koldkur, sagde Præsten til Kusken, at nu maatte han godt kjøre noget sagte. Saa hører han Karlen et forfærdeligt Skrig bag ved dem, og da de var komne lige om ved Gaarden, begyndte Høvederne at bømle og brøle saa forfærdelig. Saa sagde Præsten lige: „Nu har de nok faaet fremmede i Koldkur", men Karlen forstod ikke, hvad han mente. Siden kom han dog til at forstaa det, og det gik op for ham, hvad det var for et gyseligt Skrig, de hørte. Nu var nemlig Tummelen og Uroen der i Gaarden bleven værre end nogen Sinde før, og fordi Tomas skulde over Aaen ved Hagebro, derfor skreg han. Folkene i Koldkur blev da nødte til at søge til Præsten igjen om Raad, og nu huskede de paa Betalingen, han skulde faa en god Belønning, hvis han atter vilde tage sig paa at skaffe Gjenfærdet væk. Men den Gang var det nok ikke saa let, for han kunde ikke drive ham længere end i Bryggerset, hvor han maatte mane ham ned ved en stor Sten. Præsten fik nu den lovede Belønning, og siden havde de Ro.

337. **Tilbagemaning.** b.

En anden har fortalt denne Historie saaledes:

I Koldkur nær ved Hagebro var man en Gang haardt plaget af en Gjenganger, som færdedes i Skikkelse af en sort Hund og plagede og skræmmede baade Mennesker og Dyr. Kreaturerne brølte, og Folkene var i en stadig Angest om Natten. Da søgte Manden over til Præsten i Haderup, Mester Peder, og bød ham en fed rød Kvie, hvis han vilde mane Gjengangeren. Præsten kom og skaffede ham bort, idet han satte ham ned i Resen Kirkegaard. Men da det var udført, vilde Manden ikke udlevere ham Kvien. Præsten besluttede nu at hævne sig, og da han en Nat kom kjørende fra Viborg og vilde hjem, saa bød han sin Kusk holde ved Resen Kirkelaage. „Tag nu Lundstikken fra det ene Baghjul!" siger han, „og saa snart jeg er kommen tilbage og har sat Foden i Vognen, maa du kjøre alt hvad du kan." Det gik da i en Fart ned til Aaen, og Gjengangeren var

bag efter, men heldigvis kom de over, lige idet han snap i det ene Fel[1]), det mistede de, men slap selv velholdne over. Spøgelset rendte nu i et gloende Hjul norden om Resen Bæk omtrent en halv Mil og drejede da ned imod Vest for atter at komme til Koldkur. Da Præsten var kommen med Haderup-Vejen og lige overfor Koldkur, fo'r det gloende Hjul ind i Gaarden, og nu hørtes der en forskrækkelig Brølen paa Kreaturerne. Hvad Folkene ikke før havde været i Vaande, saa blev de nu, og det varede ikke længe, inden Manden anden Gang indfandt sig hos Præsten med Bøn om, at han for Guds Skyld vilde komme igjen og skaffe det skrækkelige Spøgelse bort. Præsten lod ikke til at ville det i Førstningen, men omsider lod han sig bevæge. Da han nu anden Gang skulde til det, fik han ikke Hunden længere end til Askegraven i Skorstenen, der blev den sat ned. Fra den Tid mærkedes intet, men nu var Manden villig til at levere Præsten den røde Kvie.

---

[1]) Fel: de Stykker af Hjulet, der sidde yderst omkring paa Egerne.

---

6. Sagn om Hexeri og om Fanden.

338. Heren og Drengen.

I Snejbjærg boede for mange Aar siden en gammel Kone, som hed Birte. Hun gik af og til ud for at tigge Mælk og kom saa en Dag om til en Gaard, der laa ikke langt fra hendes Hjem, for at faa sin Kande fyldt. Det gjorde Konen i Gaarden ogsaa, men da Birte var gaaet og kommen en lidt hen, kom hun nok i Tanker om et andet Ærinde, for hun lod Kanden staa og gik tilbage til Huset. I den Gaard havde de en Søn, saadan en Staarrisdreng, en stor Pojek, og han var lige ude; da han nu faar den Kande at se, som stod paa Agrene, giver han sig til at slaa til Maals efter den med sin Slynge og er heldig nok til at grutte[1]) den med en Sten. Lidt efter kom den gamle og skulde have sin Mælk, men fandt ikke andet end nogle Skaar. Saa bliver hun jo vred og skjælder hæslig ud, men Drengen stod blot og skranniede af det. Saa blev hun tøs[2]) saa vred og sagde, at det skulde han nok faa betalt. Det var nu i Vintertiden, dether skete, men kort efter blev det godt Vejr, og saa skulde Drengen ud i Heden med Faarene. Aldrig saa snare han kom derud med dem, før der kom en Hare rendende, og den fik Faarene med sig, saa hvor den løb, der løb de ogsaa, og han havde sin Nød med at passe dem.

---

[1]) grutte: slaa i tu.
[2]) tøs: dobbelt.

Saadan skete det flere Dage, og Drengen var rigtig gal paa den slemme Hare. I det samme Lag finder han en Morgen et Spil Kort i Faarehuset, da han drev Faarene ud, og dem blev han glad over: alle Drengene ude i Heden, der var Hyrder, kom nu til at more sig med Kortspil og lod Faar være Faar. Men saa blev han sær i Hovedet, og hans Forældre vidste ikke rigtig, hvad han skabede. De kjendte ikke bedre Raad end at faa Bud efter en klog Mand, som de vidste af at sige. Han kom og sagde, at Drengen var forgjort. De skulde bære sig saadan og saadan ad — a kan nu ikke huske, hvad for Remedier de skulde bruge — og saa vilde gamle Birte knap komme og spørge til Drengen, men Manden skulde staa og passe paa, at hun ikke kom ind, for saa kunde hans Raad ikke hjælpe. Naar hun var gaaet, vilde der komme en hvid Kat og liste sig ind, men den skulde han da endelig ogsaa holde ude, og godt var det, om han kunde have Lødgryden[1]) ved Haanden og smide Vandet paa den; endnu bedre vilde det være, om han kunde faa fat paa den og knække et Ben paa den, saa den kunde hinke af med det. — Saa blev Hexekunsterne gjorte, og som den kloge Mand havde sagt, saadan gik det. Manden stillede sig i Forgangen paa Lur, og han ventede ikke ret længe, inden gamle Birte kom og vilde absolut ind. Han vilde snakke hende fra det, men der var intet at se efter, og da hun blev paatrængende, maatte han bruge onde Ord. Et lille Stød efter at hun var gaaet, kommer Katten og vil liste sig ind ved en, men Manden er til Rede, griber fat i den og knækker dens ene Laarben, hvorpaa den fik Vandet over sig og saa paa Døren med den. Lidt efter saa' Folk Birte hinke omme i en Gyde i en Digegrob helt støvsnøgen[2]); de fik hende slæbt hjem og ad Sængen, og derfra rejste hun sig ikke mere. Hendes ene Ben var brækket, og hun døde kort efter, men Drengen kerte sig.

[1]) Lødgryde: Gryde med gammel Urin, der stod i Skorstenen og brugtes til at farve i.

[2]) støvsnøgen: splitternøgen.

339. En arg Hex.

Oppe i Rabis i Resen levede en Gang en gammel Kone, som hed Ane, og hun var en Troldhex, der forhexede Naboens Kreaturer saa hyppig, at han til sidst nødtes til at sælge Gaarden. Hendes Mand var og en slet Karl, og hvad Ulykke hun ikke kunde hitte paa, det kunde han faa frem. En Gang havde Naboen en meget god Hest, og den blev syg. Saa kunde han nok tænke, hvem der var Skademanden. For at blive vis i Sagen gik han en Nat ud i Marken til Hestene og lagde sig der. Ved Midnatstid kom Hexens Mand og nærmede sig den syge Hest. Den blev strax bange og rendte rundt; men han fik fat paa den, listede sig ind under dens Mave og stak den der op i med en Kniv, som han havde anbragt i en Kjæp. Da Hestens Ejer saa' det, sprang han op af Skjulet, fo'r frem og satte efter den anden, der flygtede, og naaede ham da saa vidt, at han med en Slagel[1]) langede ham én, te han aldrig dagedes[2]) mere. Da han nu kom hjem til Konen, siger han: „Naa, lille Bodil! nu kan a saa mænd sige dig bestemt, hvem der er vor Skademand," og saa fortalte han hende hele Omstændigheden. Men alligevel fik de andre Held af at faa dem drevet fra Gaarden, og der kom en ny Ejer. Nu gik det jo løs paa ham ligesom paa Formanden, og alle Slags Kreaturer af hans bleve forhexede. Han søgte da hen til en klog Mand om Hjælp, og han viste ham, hvem det kom fra, og gav ham det Raad, at naar han traf Kjællingen, skulde han true hende med at slaa hende ihjel, saa hun kunde blive forskrækket, og hun vilde da ikke vove at fortsætte Hexeriet. Det Raad følger Manden, og Hexen bliver saa forskrækket, at hun bad om godt Vejr, hun skulde aldrig tiere skade ham, og det holdt hun. Men da hun nu var død og borte, spøgte hun meget, og en Husmand der i Nærheden skal tit om Natten, naar han havde været nede at arbejde i Resen By, have faaet

[1]) Slagel, Plejlslagel: den Knippel, der tærsker Kornet af.
[2]) dages: komme sig.

hendes Følgeskab op over Heden ad Kirkevejen. En Gang han var til Julegilde i Rabis netop der, hvor Ane havde boet, og om Aftenen gik ud i et naturligt Ærinde, fik han Synet at se, gamle Ane stod henne ved Vognskjulet med et Øgkobbel om Halsen. Han kom krybende ind paa alle fire saa bleg som et Lig og var meget syg. Folk kunde nok tænke, han havde set noget, men han sagde intet den Aften. — Naboen har fortalt, at naar han om Aftenen var der omme, har han tit hørt ét stort Rabalder efter et andet, uden at det var frembragt ved nogen Aarsag, man kjendte, og da der senere kom unge Folk i Gaarden, var Konen ogsaa om hjemlys Dag saa tit plaget af dette Gjenfærd, at hun ingen Steds kunde være, naar hun var ene hjemme. Der var et Hul i den nordre Væg af Stuehuset, som altid skulde være aabent, det vilde Ane have. Nu er Gaarden for længe siden bleven flyttet bort fra Stedet, men endnu skal hun have vist sig der en Gang ved Solens Nedgang. En Mand kom kjørende op til Rabis, og saa' da en lille Pusling i rødt Skjørt og røde Ærmer gaa hen og sætte sig ved Hjørnet af Pladsen, hvor Stuehuset havde staaet. Det var Anes daglige Dragt, Skikkelsen viste sig i. Da han kom hen til Stedet, var hun paa Øjeblikket forsvunden.

340. Hexens Død.

For nogle Aar siden boede der i Gimsing en gammel Kone, som var almindelig anset for en Hex, og vist er det, at naar hun kom ind et Sted, og Folk der havde begyndt paa et Arbejde af nogen Vigtighed, saa gik det altid uheldig, inden det blev fuldført. Saaledes kom hun en Dag til en Gaard, hvor Folkene just var beskjæftigede med Slagtningen af en fed Ko. Den var snæret om paa Jorden, og Konen stod lige med Kniven i Haanden for at stikke den, da den gamle traadte til. Uagtet hun nu stak og stak, og fik Kniven dybt nok ind, kom der dog ikke en Draabe Blod. Hun var kjed af det for Dyrets Skyld, og enhver troede jo Hexen til det, saa de saa' paa hende med skjæve Øjne og gav hende

at forstaa, at hun var i Vejen. Idet hun saa rejste af, kom der en gammel Tigger ind i Gaarden, han havde et forskrækkelig langt Skjæg, der naaede ham helt ned paa Brystet. Da han saa', hvad der var i Vejen, bad han om at laane Kniven et lille Gran og gav den nu blot et Par Strøg, saa kunde Konen stikke med den, saa Blodet slusede ud. For det han saadan standede Kniven, fik Tiggeren noget til sin Meldmad og en Dram. Hexen blev en meget gammel Kone, ikke saa lidt over hundrede Aar, for hun kunde ikke dø, endskjønt hun i længere Tid var baade syg og sængeliggende. Hendes Datter var bange for at være ene ved hende, og saa blev der gjort Anstalt for, at der kom til at sidde to Kvindfolk ved hende bestandig. Det gik jo paa Omgang i Sognet. Ingen turde lade hende være ene i Kammeret, de var rædde for, Djævelen saa skulde faa Lejlighed til at komme og hente hende, og saa blev det en Bestemmelse, at begge Kvindfolk ikke maatte være ude paa én Gang. Saa laa den gamle hen i lange Tider, og det blev ved at være det samme med hende. Men da det blev Midsommers Tid, og Slætten begyndte, var Datteren og den ene Vagt gaaede ud, og de havde sat Kaffekjedelen paa Ilden for at faa en Kop, naar de kom ind igjen. Saa hørte den anden Kvinde gjennem Døren, der stod paa Klem, hvordan Kaffen kogte over, og hun springer da ud i en Fart for at snappe den af Ilden. Lige i det Øjeblik hun var ude, var den gamle død, det var ikke en Minut om at gjøre; men nu var hun jo bleven ene i Stuen.

341. Eneboeren.

En gammel Mand ved Navn Søren, der boede paa Sunds Præstegaards Mark i en lille Hytte, var almindelig bekjendt for at kunne forstaa sig paa Troldomskunster. Han drev lidt paa Smedehaandværket, men det kunde paa ingen Maade ernære ham, da Folk ikke gjærne undte ham deres Søgning. Han gik derfor af og til omkring at tigge. Den allernemmeste Maade at blive skilt ved ham paa var

at fly ham et Stykke gammelt Jærn og sige, om han kunde lave en lille Ting deraf, enten det var nu en Kniv eller Hammer eller noget andet Pilleri. Det lovede han ganske bestemt, men hvem der aldrig kom med det, det var Søren. Folk var sikre paa, at han kunde gjøre sig til en Hund, og der var megen Snak om den Hund, der listede sig til og aad af deres Flæskbøster, men de kunde aldrig faa Hold paa den. Hytten, som han boede al mussens ene i, den var simpel nok, for der var ingen Dør, han gik op og ned af Skorstenen i Smedien, der hvor Essen var. Til sidst mærkede man ikke noget til Søren i flere Dage, og saa blev Folk jo noget betænkelige og vilde have set efter ham. De krøb ned igjennem Skorstenen og fandt ham død, men det mærkeligste var, at der sad en sort Høne paa hans Hoved. Han blev jordet i en Fart, og Hytten faldt kort efter sammen.

342. Rævedrengen.

I den Tid da Kongens Vildbane var til — der var Vildbanesten sat ud baade paa Isenbjærg og paa Gludsted Bakke — da var der to Krybskytter, den ene hed Mikkel, og den anden kaldte de æ Røwdreng. Saa en Dag, som de havde skudt en Ræv der inde i Kongens Vildbane, kom Kongens Skytte ridende. Da Rævedrengen ser 'ham komme, spørger han Mikkel, om hans Bøsse var ladet, og om han selv havde ladet den. Mikkel svarer ja. Naa, saa kom Skytten og holder an paa Rævedrengen og skyder ogsaa til ham, men han tager Kuglen i Haanden og viser Skytten den. Saa bliver han jo forbitret over dether og river en Sølvknap af hans Kjole, nu skulde det bide paa. Den slaar ham endda saa meget for Brystet, te han kunde fornemme det. Men saa snapper han lige Mikkels Bøsse, sigter paa Skytten og napper lige en Knap af hans Kjole med Kuglen. „Vil du have mere, saa kan du faa det!“ raaber han over til ham, men Skytten vendte Hesten og red hans Vej.

En Løjtnant vilde paa Jagt med Rævedrengen, som ogsaa nok vilde have ham med, men de skulde først prøve

at skyde til Maals. Rævedrengen han sætter et Æg, og saa skulde Løjtnanten prøve, om han kunde ramme det. Han skyder, men rammer intet Æg. Saa skulde Krybskytten til det, og han kunde. Det kunde Løjtnanten ikke forstaa, hans Bøsse var jo meget villere end den andens, og han tykte jo og selv, han var en god Skytte. Saa siger Rævedrengen, te naar han maatte lade den, tænkte han nok, Løjtnanten kunde ramme Ægget. Naa, han lader, og den anden skyder, jo, det gik rent i Smadder. Det samme Spil blev prøvet igjen, men naar han ladede selv, kunde han aldrig ramme Ægget.

343. Sikkert Skud.

Der var en Herremands Søn, som vilde saa urimelig gjærne lære at skyde. Han talte tit om det til Skytten, der ogsaa lovede at lære ham det, ja, han vilde endogsaa lære ham, hvordan han skulde bære sig ad med altid at træffe. Men Drengen skulde først konfirmeres. Da den Tid var kommen, talte Skytten til ham et Par Dage efter og sagde: „Nu skulde jeg jo til at lære dig at skyde, og saa vil jeg og sige dig, hvordan du skal bære dig ad med altid at træffe. Paa Søndag, naar du kommer til Alters, og Præsten giver dig Brødet, maa du ikke synke det, men du skal se at faa det af Munden igjen og gjemme det vel, det Brød vil du ikke kunne undvære, naar du skal lære at skyde. Drengen lovede at følge Raadet, og da Præsten gav ham den lille Kage, beholdt han den i Munden, til han kom ned fra Alteret, og gjemte den siden i Lommen. Næste Dag fulgtes han og Skytten ad ud i Skoven. Saa siger Skytten: „Nu skal du tage din Kage og trykke den fast til det Træ, gaa saa lidt hen med denher Bøsse, der er ladt, tag godt Sigte og skyd paa Brødet, saa vil du altid siden kunne træffe, hvad du sigter paa.“ Drengen klistrede Brødet fast og tog Bøssen. Men da han tog Sigte, lod han strax igjen Bøssen synke. Han hævede og sænkede den saadan to Gange til, og saa raaber Skytten: „Hvi skyder du ikke?“ Men Drengen

svarede: „Nej, den Mand ser for mild ud, til at jeg skulde skyde ham, enten jeg saa nogen Sinde lærer det eller ikke.“

(Fortælleren mente, at Vorherre viste sig for Drengen.)

344. Aasteds Hund.

Der var en gammel Mand, som boede oppe i Skygge i Kragelund Sogn, ham kaldte de gamle Aasted. Han var en Dag kommen ud paa Jagt og havde hans Hund med sig. Saa kommer han i Møde med Mads Skov fra Holdtbjærg i Herning (Østerhanning), og det var ikke noget behageligt Møde for denher Aasted, han var nemlig gaaet for langt og kommen ind i Mads Skovs Jagtrettighed. Saa vilde Mads skyde hans Hund, men han bad jo for den, han maatte da endelig ikke skyde den. Jo, den skulde skydes. Naa, gamle Aasted taler til Hunden, omklapper den og siger: „Sølle Pas! skal du nu skydes!“ Da han havde nu gjort det, saa skyder han den hen fra sig og siger til Mads Skov: „Skyd saa, i Fandens Navn!“ Naa, Mads skød jo paa Hunden, men da Skraldet var gaaet, saa ryster Hunden sig, te Haglene draslede af den ned paa Jorden. Siden kunde Aasted gaa, hvor han vilde, Mads Skov begyndte aldrig mere at ville skyde efter hans Hund.

345. Harerne.

Alle Bykjællingerne i en By ude ved Ribekanten var blevne vrede paa en gammel Mand, der boede ene i et lille Hus. Hver Aften kom der saa mange Harer ind og rumsterede hos ham, de slukkede hans Lys og sprang op og krattede ham i Ansigtet, mens de raabte: „Kjender du Flebben?“ De sagde aldrig andet, men kom med deres Drillerier hver Aften, saa det blev den gamle plat umuligt at holde det ud. Han henvendte sig da til en gammel Kone, der var en god Ven af ham, og klagede sig saadan, han forstod ikke, hvad han skulde gjøre for at blive de Harer kvit. Saa lærte hun ham det Raad, at han skulde have en

Gryde kogende Vand til Rede og overslaa dem med det, naar de var samlede, med de Ord: Kjender I varme Suppe? Det gjorde han ogsaa. Om Aftenen var det al lige saadan, som det plejede. Harerne stimlede ind, slukkede Lyset og krattede ham. „Kjender du Flebben!" skreg de i Munden paa hverandre, men saa raabte han: „Kjender I varme Suppe!" idet han slaar om sig med Vandet og faar dem givet en Slirp alle sammen. De flyver da ud ad Døren en oven paa en anden og skreg jammerlig. Saa om Morgenen efter laa alle Bykjællingerne og var opskoldede i Hovederne, for det var jo Hexe alle sammen. Men siden den Tid kom Harerne aldrig mere, saa nu kunde den gamle Mand bo i Fred for dem.

346. Den dristige Hare.

Forhen var det jo en almindelig Mening, at Hexene listede sig om i Harelignelse. Deraf kommer sagtens Udtrykket i det gamle Mundheld: Guj bewår wos for Hårer å Mårer[1]) å rø Myrer å mandwolm Tyrer! I en By saa' man ofte en Hare paa Bymændenes Tofter, hvor den sad og solede sig, især om Morgenen tidlig. Mange troede fuldt og fast, at det var en gammel Kone, der boede i et lille Hus i Byen, som saadan skabte sig om. Haren var meget dristig overfor Hundene og vilde endog kratte dem i Hovederne, naar de kom for nær. De fik da saa megen Respekt, at ikke en til sidst vovede at anfalde den. Man kunde og se den Hare sidde og vaske sig ved Vandet, hvilket Harer ellers ikke plejer at gjøre. Naar Hundene en sjælden Gang løb efter den, kunde den finde paa at løbe op i Kirketaarnet, hvortil Adgangen var aaben, med Hundene efter sig og sprang saa ud ad et af Lydhullerne, hvorved Forfølgerne mistede Livet, for de satte efter i deres Iver, men den kom altid godt fra det.

---

[1]) Maarer: Marer, deraf Mareridt.

347. En sær Hare.

En Kone i Nørrefelding, der hed Ane Loftager, kunde nok skabe sig om til en Hare, og der var flere Skytter, som havde skudt paa den Hare, men ingen kunde ramme den, den rendte altid hjem til Ane Loftager hendes Hus og ind ad hendes Hønehul. De havde tit Hunde efter den, men ingen kunde tage den, for altid vidste den at naa det Hul, og naar den var smuttet der ind, var den jo fri.

348. Haren i Ovnen.

I Vellinggaard i Bøvling skulde en Pige en Dag til at tage Brødet af Ovnen, de bagede nemlig den Dag. Saa som hun tog Ovnsdøren fra, kom der en Hare farende ud imod hende, og hun blev saa forskrækket, at hun faldt besvimet om. Det var baade hendes og andre Folks Mening, at det var den gamle Mand der i Gaarden, som havde skabt sig om til en Hare.

349. Laaret i Stykker.

Den bekjendte Doktor Mads Weiss's Søn, Simon Weiss, boede i Bolsgaard i Røvling. Han brugte meget at gaa paa Jagt. Saa traf det sig saa mærkeligt, at han altid kunde rejse en Hare paa Heden sydøst for sit Hjem, men aldrig skyde den. En Dag lagde han en Sølvknap for, da han ikke længere vilde have den til at holde sig for Nar, og skød saa Laaret i Stykker paa den. Men da lagde han Mærke til, at den smuttede ind ad Hønehullet i Egebækhus, og som han kom ind i Stuen af Nysgjerrighed, laa gamle Inger i Sængen og havde Laaret i Stykker.

350. En sær Ræv.

Det Land Mors har altid havt Ord for, at der var mange kloge Mænd og Koner, der ret kunde hexe og trolde. Nogle kunde skabe sig om baade til et og andet Dyr, til Hunde, til Harer og Ulve især, og det er altid blevet anset for en stor Ulykke, naar en mødte saadant et Dyr, som almindelig kaldes en Varulv. Men der var én Mand, som

særlig fik Skyld for den Slags Forgjørelse, og Folk var ganske visse i deres Sag. De Jægere, der gik ud at skyde efter Harer og Agerhøns, de mødte for det meste en Ræv, og naar de havde mødt den, saa kunde de være overbeviste om, at de ikke fik Vildt den Dag, enten gik deres Bøsser ikke af eller slog Klik og brændte for, eller ogsaa skød de fejl. Men saa var der en gammel Mand, han havde været i Slag en Gang i gamle Dage og var kjendt med alle Haande, især med forhexede Bøsser, han faar da ogsaa den Ræv at se, den var gul af Lød, og det hovede han grimt. Da den var nær ved ham, skød han efter den, men det bed ikke, og det var sjælden, te hans Skud fejlede. Den Haandtering bliver han da noget forundret over, men næste Dag gaar han ud igjen, og da lovede han for, han vilde endda gjøre endnu et Forsøg paa, om den Ræv ikke skulde kunne faa nogle Hagl i Bælgen. Han sporer den ogsaa op og skyder nu løs. Den blev ramt i Hovedet, det kunde han se i Sporet, for den havde blødt saadan, te det var saa sær grov; men da det var ingen Toløber, han havde, saa fik han ikke Ræven. Om Morgenen efter gaar han om til den Mand, he havde mistænkt, og da laa han i Sængen og klagede sig saadan i hans Ører og hans Næse. Det var nu heller ikke saa sært, for der var et Hul tvært over Næsen og to i hans ene Øre akkurat saa store, som der kunde lige have gaaet et Rævehagl der igjennem. De Huller i Mandens Øre de vilde siden aldrig gro sammen igjen, saa de Mærker beholdt han alle hans Dage. Det var vel Grunden til, at aldrig nogen siden saa' den gule Ræv, der holdt sig saa nær til Gaardene.

351. Mælkekanden.

I Faarup, Vindum Sogn, boede i min Drengetid en gammel Kone, om hvem Folk sagde, at hun kunde hexe, ja nogle fortalte, at de havde set hende komme gaaende fra en af Nabobyerne med sit Bindetøj i Haanden, mens hendes Mælkekande havde gaaet selv foran hende.

352. Tørvespaden i Gang.

En Mand siger til sin Karl en Dag: „Du skal ud i Heden og grave Tørv i Dag, du kan gaa ind i Pindehuset og tage den Spade, der staar vesten for Døren der inde.“ Naa, han gaar, og da han kommer der ind, staar Spaden der rigtig nok, men en akkurat lige saadan staar østen for Døren. Saa tænkte han: Hvad skal det betyde, at du skulde just have den vesterste, hvorfor mon han sagde ikke, at du kunde tage en af dem? nu vil a netop tage den anden Spade. Da han havde gravet med den til Meldmaddags, satte han den i Jorden og gik hen i Ly ved en Busk for at spise sin Meldmad, og da den var sat til Livs, lagde han sig til at sove et Gran. Men et lille Stød efter vaagner han ved saadan en sær Rubben, og da han saa' sig op, var Spaden i fuldt Arbejde og grov af alle Kræfter. Den var allerede et godt Stykke henne nær ved Naboens Skjel, og da den kom til det, grov den uden videre over paa den anden Side. Han løb jo hen og tog fat paa Spaden for at faa den til at stoppe, men han kunde ikke faa den til at lade være. I sin Angest løb han nu hjem til Manden og klagede sin Nød for ham. Han svarede blot: „Du kunde have taget den Spade, a sagde dig, nu kan du gaa op og hente Spaden og sætte den, som du tog den, og en anden Gang faar du saa at gjøre, som a beder dig.“

353. Norgesrejsen.

En Kone sagde til sin Karl en Vinterdag, da der var meget Sne paa Jorden: „Aa Kristen! vil du ikke gaa ud til Tørvestakenden og bære en Børren Tørv ind?“ Karlen gik og ragede op i Stejlen[1]) med Greben, som stod der; men saa finder han nede paa Bunden et Klædningsstykke, som han tykte kunde være et Par halvgamle slidte Lærredsknæbuxer, den Gang han fik Sneen rystet af dem. „Aa, det var da et Spil,“ siger han, „a tror, a vil prøve at trække i

[1]) Stejl: Stakkens Bund; stejle en Stak: danne den ophøjede Grundvold til den.

dem." Saa gjorde han det og staar og knapper dem om sig, men da han saa var færdig og skal til at se sig om, saa staar han ovre i Norge ved Konens Søster, der inde i hendes Stue. Han kjendte hende godt fra et Besøg, hun tidligere havde været i her nede. „I God-Dag, Kristen! hvordan er du kommen her?" — „Ja, det véd a ikke retdan, men hvordan a skal komme hjem igjen, det er noget andet." — „Ja, det finder vi nok ud af," siger hun, da hun ser den Dragt, han var i, og saa spørger hun først til, hvordan de havde det her nede; og efter at han havde svart paa det, siger hun: „Nu kan du trække af de Buxer, du der er i, og naar du derefter har vendt dem, kan du trække i dem igjen." Det gjorde han, og da han nu skulde til at se sig om, saa stod han i Tørvestakenden igjen. Han var snar til at faa en Børren Tørv og komme ind med. Konen siger da til ham: „A tykte, du biede noget længe." Ja, det kunde han ikke ret give noget Svar paa. Men saa sagde hun blot: „Ja, en anden Gang kommer du til at lade saadant noget ligge, som ikke kommer dig ved."

354. Moderen som Hex.

Den, der har gjort ondt ved sorte Kunster, han kan ikke gjøre det godt igjen. En Mand og en Kone havde et Barn, som de troede var forhexet. Saa gik Faderen hen til en klog Mand for at faa Raad af ham. Han sagde, at naar han nu gik til Kirke Dagen efter, saa skulde den, der havde forhexet Barnet, nok komme til ham uden for Kirkedøren med Dej om sine Hænder. Med den Besked gik Manden hjem. Da han saa kom til Kirken næste Dag, kommer hans egen Kone til ham der med Dej om Hænderne. Det var gaaet saadan til, at hun havde villet gjøre det ved en andens Barn, men Forhexelsen var ved et Uheld falden tilbage paa hendes eget, og derfor kunde hun ikke rette det igjen.

355. Den syge Dreng.

Paa Askildstrup Mark i Ølst Sogn boede en Mand, hvis Søn blev syg hver Aften. Han holdt sig nær op til

Faderen, greb fat i ham, skottede til Siden og bad ham saa mindelig: „Aa, vil du ikke vare mig for den store Hund?“ Faderen saa' intet og fik heller intet andet Svar paa sine Spørgsmaal til Drengen, end at der var en stor Hund, som stod, ligesom den vilde bide ham. Folkene søgte da Raad hos en klog Mand, der boede i Voldum, og han var ogsaa der henne hos Drengen. Paa Hjemrejsen kom den kloge Mand forbi Huset, hvor Fortælleren af denne Historie var, og da denne spurgte om, hvordan det saa gik Drengen, svarede han: „Aa, a kommer nok til at være hos ham en Nat.“ Nok er det, den Gang det skete, kom Drengen sig.

356. En forhexet Pige.

En Mand i Birk, Gjellerup Sogn, havde en Datter, som blev saa underlig lige med et, og det fik hun en Dag, som hun og en anden Pige var inde hos en gammel Kone, der var saa venlig imod dem og bød hver af dem en Kop Kaffe. Den anden Pige vilde ikke have sin Kop, men denher drak den, og med det samme blev hun underlig. Det var ret et ynkeligt Syn, saadan som hun gik og skabede sig. Naar hun gik hen ad en Vej, var det ligesom hun dansede, og naar man talte til hende, svarede hun med en Røst, der næsten ikke havde noget menneskeligt ved sig. Faderen søgte Raad hos Lægen, der imidlertid slet ikke kjendte Sygdommen, og de Medisiner, han gav, hjalp naturligvis slet ikke. Da søgte de Raad hos en klog Mand øster paa, som Folk kaldte den hvide Smed, og han kjendte dem Raad, saa Pigen kom sig. Men saa traf det sig en Dag, hun stod inde i Kohuset, medens hendes Moder sad og malkede Køerne, at den samme gamle Kone, der havde givet hende Kaffen, kommer ind til dem, gaar lige hen til Pigen og ligesom omfavner hende, medens hun siger: „Aa, du er da saa gjæv med mig, min lille Pige!“ Da blev hun lige saa underlig som før, og Faderen maatte igjen til Doktoren med hende. A traf at komme til dem paa Vejen, og da a spørger hende om, hvordan hun havde det, skulde I lige have hørt, hvor-

dan en Røst hun havde, ingen kunde forstaa et Ord af det, og en maatte gyse ved at høre derpaa. (Her var Taarerne nær ved at staa i Øjnene paa Fortællersken, og hun maatte gjøre et lille Ophold). Doktoren kunde lige saa lidt hjælpe den Gang som sidst, og de maatte igjen øster paa til den kloge Mand. Saa kom Pigen sig.

357. Den forhexede Trøje.

Da en Karl for nogle Aar siden havde Bojel[1]), gik det saa underlig til. Bruden holdt meget af ham før Tiden, men paa Bryllupsdagen fik hun saadan en Lede til ham. I Kirken gik det endda ordenlig nok, men om Aftenen var hun ikke til at bevæge til at gaa ad Sængen med ham. Det var saadan i flere Dage og Nætter, hun kunde ikke lide ham og vilde paa ingen Maade sove hos ham. Saa blev den hvide Smed hentet, og strax han kom og fik set vist paa Bruden, sagde han: „Du er i en ulden Trøje under dine Klæder, den skal du trække af og brænde, saa er der ingen Ting i Vejen med dig længere!" Det Raad hjalp ogsaa. Trøjen havde en Pige i Birk bundet, og man sagde om hende, at hun kunde hexe. Det er da vist nok, at hun havde en Plejedatter, som hun vilde have undt den Karl til Kone.

358. Det forhexede Æble.

Det var i en Gaard, hvor Karlen vilde være gode Venner med Pigen, men hun vilde ikke have med ham at gjøre. Saa en Dag giver han hende et Æble, som Karlene jo gjøre saa tit, men hun kylte det hen til Soen, og den aad det. Siden kunde Karlen ingen Steder være for den So, den løb efter ham, hvor han var, og stod han i Laden og tarsk, saa sprang den op ad Ladedøren og vilde ind til ham.

359. Fodstien.

En Karl, der kom fra Store-Stovbæk i Avlum, gik i Stovbæk Lund i ni Døgn fra et Væld og til et Væld frem og

[1]) Bojel: Bryllup; egenl. Budøl: smlgn. Barnsøl og Gravøl.

tilbage, og hans Fodsti, som han lavede den Gang, er vist kjendt der endnu. Han havde en Kjæreste, som han ikke maatte faa for en Kone, der vilde tvinge ham til at tage hendes Datter, og hun havde forhexet ham. Det var vist paa Juleaftenen, han kom tilbage, og saa døde han strax efter.

360. En Hexepakke.

Naar man ser spraglede Klude eller Pakker ligge paa Marken eller Vejen, skal man vel vogte sig for at tage dem op. De ere lagte med Vilje og føre en eller anden Forhexelse med sig. Mangen en har skilt sig ved Bylder eller Udslæt ved at føre det over paa den, der finder Pakken, og somme foretrækker det Middel fremfor at fly Sygdommen med et Lig i Jorden. Er man bleven forhexet, gjør man rettest i saa snart som mulig at henvende sig til en klog Mand eller Kone, for skulde der være Ulykke ved det, og det Menneske dø, som var Skyld i Forhexelsen, inden man bliver hjulpen, saa kan der intet udrettes, Plagen kan da ikke sættes tilbage, og man maa bære den, til Døden løser op for en. En Mand, de kaldte Jørgen, i Gjellerup Sogn, var to Gange gift. Da hans første Kone en Dag gik paa Marken og flyttede Køerne, fandt hun en lille Pakke indsvøbt i en Klud. Hun tog den op, da hun saa', den var lagt pænt sammen, men fik strax efter saa ondt i sit ene Laar og maatte knaphændig[1]) lægge sig til Sængs. Der gik Hul paa Laaret, og der fløb stadig Materie af det. Manden søgte nu Lægen, men det hjalp ikke, hun blev bestandig ringere. Da de saa havde søgt mange Raad forgjæves, fik han fat paa den hvide Smed. Han erklærede, at nu var det for sildigt, hun kunde ikke kere sig. Den lille Pakke, som laa paa Marken, skulde hun ikke have taget op, for den havde voldt hendes Ulykke.

Ved en Korsvej maa man være allermest forsigtig, for der er egenlig det rette Sted, hvor saadanne Sager henlægges.

---

[1]) knaphændig: om kort Tid.

361. Den gale Kok.

En Mand, der boede i Ølst By ved Siden af Skolen, havde en Kok, som blev saa slem til at flyve paa Skolebørnene og hakke efter dem, naar de gik forbi. En Udflytter paa Marken havde flere Børn, der gik i Skolen, og de blev saa ræbde for Kokken, at de ikke turde komme forbi den; hver Morgen, naar de skulde af Sted, græd de og bad om at maatte blive hjemme. Saa fulgte Manden selv med, og Kokken kom ganske rigtig farende, men han var jo ikke forknyt og tarsk til den, saa den til sidst maatte flygte. Efter at Manden var kommen hjem igjen, blev han meget syg, og en klog Mand blev hentet. Han kurerede ham, men sagde, da han blev spurgt ud om Sygdommen: „Du skulde have ladet den Kok gaa."

362. Et forhexet Svin.

I den vestligste af Gaardene ved Gjellerup Kirke havde de et Svin, som blev forhexet. Det vilde ikke smage den dejligste Æde, og naar man hældte sød Mælk og Rugmel i Truget, vendte det sig lige om og gav sig til at æde af sit eget Møg. Manden havde sin Nabo mistænkt for Forgjørelsen.

363. Hexeri i Stalden.

I Østergaard i Gjellerup By blev det en Gang galt fat i Hestestalden. Hver Nat var der en forskrækkelig Tummel og Sparken af Hestene, og naar Manden stod op af sin Sæng og gik der ud, fandt han dem helt svedige, og Fraaden stod dem ud af Halsen; men saa blev de ellers rolige. Det var dog kun, mens han var der, saa snart han igjen var inde, begyndte det forrige Spektakel. Til sidst blev den ene af Hestene baade syg og daarlig og laa saadan, at de troede, de maatte miste den. Saa søgte Manden til den hvide Smed, og han kom. Efter at have undersøgt Forholdene fandt han ud, at det var onde Mennesker, der gjorde dem Fortræd, han kunde gjærne vise dem, hvem det var, i en Spand Vand, dersom de ønskede det; men efter hans Mening

maatte de hellere lade det være, da den Kundskab ikke førte til andet end et Had saa stærkt, som de vanskelig nogen Sinde kunde glemme, og naar de ikke vidste, hvem der gjorde dem ondt, havde de ikke selv noget at have ondt af. De lod sig da besige med det. Dernæst gav den hvide Smed dem det Raad, at de skulde flytte deres Stald og indrette Plads dertil i et andet Hus; saa længe Hestene blev, hvor de nu var, kunde intet Raad hjælpe, om de endog kjøbte sig et Par andre Bæster, men saa snart Stalden blev flyttet, skulde det onde ingen Magt have længere. Hans Raad blev fulgt, og siden var alt roligt.

364. Hexemalkning.

Ikke langt fra Gjellerup Kirke ved Sognevejen laa for nogle Aar siden et lille Hus, hvor der kunde holdes én Ko. Den, som Folkene havde, var udmærket til Mælk, men underligt blev det, for hver Morgen, naar Konen kom og skulde malke den, var der ikke en Draabe Mælk i Yveret, det var, som den nylig var malket; om Aftenen derimod gav den en dygtig Slant Mælk i Strippen som forhen. Efter at have snakket en Del med Naboerne derom blev de enige om, at det maatte være en Hex, der malkede Koen om Natten, saadan som de jo kan ved at sætte en Syl ind i en Bjælke og malke paa Skaftet. For nu ikke at være altfor overtroiske søgte de at forklare sig Sagen enten ved, at et Menneske gik ind og malkede den, eller at den malkede sig selv, eller at en Snog kunde suge Mælken af, og for at blive vis i Sagen tilbød en af Naboerne tillige med hans Kone, at de vilde vaage ved Koen en Nat. De satte sig begge to tæt ved den, saa snart den var malket om Aftenen, uden at have Lys, for at ingen skulde mærke, de var der. Alt var roligt til Klokken omtrent fire, og Koen laa; men da fo'r den i Vejret med ét, gav sig til at drøne helt ynkelig og piskede saa stærkt med Halen, at den slog sit Tøjr ned fra den Knag, det hængte paa. Idet Koen nu blev saa

urolig, greb Manden, der sad nærmest ved den, i en Fart med sin Haand hen om Patterne, for han troede, at Snogen nu var der. Men der var ingen Snog, og han mærkede ikke andet, end at Yveret var meget hedt. Da Koen havde skabt sig saadan lidt, blev den rolig med ét og lagde sig nu ned, til det blev Dag. Saa gik Folkene ind og sagde til Konen: „Gaa du nu kuns ud og malk din Ko, vi vil svare for, at ingen har malket den i Nat.“ Hun gik og begyndte at malke, men Yveret var tomt som sædvanlig. Nabokonen prøvede ogsaa paa at malke den, men ikke en Dryp var der. Saa var de sikre paa, at Koen var bleven malket af Heren, den Gang den var saa urolig. En Tid efter flyttede Folkene fra Sognet og toge deres Ko med sig. Saa kunde de malke den baade Morgen og Aften.

365. En Ko paa Baal.

For mange Aar siden levede i Vardeegnen en gammel Mand, om hvem man troede, at han kunde here. Der var en anden Mand, som ikke var gode Venner med ham, og han kunde ingen gode Kreaturer have, saa snart han havde anskaffet sig et, blev det sygt og døde en Tid efter. Da raadede en klog Mand ham, at han skulde tage det næste Kreatur, der blev sygt, og lægge det paa et Baal langt uden for Gaarden. Han fik da en Hoben Brændsel samlet sammen, og nogle Mænd af Byen var ham behjælpelige med at føre Koen op paa Baalet. Den var næsten halvdød af Sygdom, men begyndte at brøle forskrækkelig ved at se Ilden og stred imod, hvad den kunde. Før havde de maattet bære den, men nu gjorde den sig saa balstyrig, at der maatte mange Karle til at lægge den op. Ilden fløj nu til alle Sider, og det mente man, at Heremesteren voldte, for at Koen ikke skulde brænde. Siden den Tid var han syg og sængeliggende, og kun enkelte af hans Bekjendte fik Lov til at se ham. De sagde, at han var helt forbrændt paa Underkroppen, og den Skade maa han have faaet, da Koen brændte.

366. Den spildte Mælk.

En gammel Kone ved Navn Bodil kom en Dag ind i Bredkjær i Nøvling for at tigge lidt Mælk i sin Kande. De sagde nej og havde endda Hyldebordet under Loftet fuldt af Mælkefade. For den Gang var det Skik saa vel som mangt et Sted endnu at sætte Mælken op paa Hylder, der var slaaede fast til Bjælkerne under Loftet inde i Stuen. Saa gik hun til Merrild og laa der om Natten. Hen ved Sængedagstid blev hun med ét saa forgrinnet. „Hvad grinner du for?“ siger de til hende. „Aa — nu faldt alle deres Sætter[1]) ned i Bredkjær, og nu har de saa meget Mælk, te de gaar og vader i det.“ Manden blev baade forundret og nysgjerrig. Han sætter sig paa en Hest og lod den løbe, til den kunde springe, ad Bredkjær til. Da sædte det godt nok, hvad Kjællingen havde sagt. Alle deres fulde Mælkesætter var faldne ned, og Gulvet var saa overflydt af Mælk, at de kunde formelig vade i det.

367. Galskab i Halmen.

For nogle Aar siden døde en Person, de kaldte den kloge Dreng, og ham var der mange, der søgte til for hans Dygtigheds Skyld, naar et eller andet var i Vejen. Han vandrede om fra By til By i Egnen sydøst for Ringkjøbing Fjord, og ingen turde næsten nægte ham Nattely, men enhver førgede i det Sted omhyggelig for hans Forplejning af en vis Frygt for ham. En Mand i Kvong (eller Lyne) var dog ikke saadan sindet, og da den kloge Dreng kom der en Aften, gav de ham blot lidt Halm at ligge paa ved Kakkelovnen. Men derfor hævnede han sig ogsaa. Der var to Piger i Gaarden, som sov i samme Sæng, og saa den næste Aften kunde de ikke faa Fred til at sove i den, det var, ligesom en Haand rodede omkring i Halmen og stødte af og til saa stærkt op mod Underdynen, at de ordenlig kunde fornemme Stødene. Pigerne kom nu hurtig af Sængen, der

[1]) Sætter: sorte Mælkefade af samme Slags Ler som de sorte Gryder.

var en Alkovesæng med Skodder for ligesom andre Steder, og saa kunde de se, hvordan Uvæsenet gav sig til at skyde de Skodder frem og tilbage, og der var ligesom et Par Fingre paa Kanten af Skoddet, naar det bevægede sig. De kaldte paa Manden, og han blev og Vidne til det. Næste Morgen gik han til Præsten og raadførte sig med ham. Han raadede ham til at lade Halmen tage af Sængen og lægge nyt i. Det hjalp, og saa kunde Pigerne godt ligge.

368. Det nedgledne Tag.

I Sønder-Bork havde man faaet et Hus tækket. Da hændtes det mærkelige Tilfælde, at hele Taget gled ganske langsomt ned af Huset; det var ved Middagstid og for Resten ganske stille Vejr, saa det kunde ikke have nogen naturlig Aarsag. Man mente, at en Hex havde ved sine Kunster gjort denne Fortræd for at hævne sig paa Manden, som hun var vred paa.

369. „Klokken tolv."

En Haandværkssvend, der gik omkring og tiggede, kom en Gang ind til en Mand i Sønder-Bork og bad om Nattely. Manden gav ham Lov til at sove i sin Hølade, og det kunde han godt være tjent med, for det var om Sommeren. Førend Haandværkssvenden faldt i Søvn, lagde han Mærke til, at der kom et Menneske ind i Laden, som gik op paa Loftet og stak et Papir ind under Taget ved en Lægte, og han hørte, at Fyren sagde lige de to Ord: „Klokken tolv!" Han forholdt sig rolig, indtil den anden var gaaet, for at han ikke skulde lægge Mærke til ham, men saa gik han ind til Manden og vækkede ham, hvorpaa han fortalte, hvad han var bleven Vidne til der ude. De gik da begge ind i Laden, og Manden fandt, som Svenden havde sagt, Papiret siddende ved en Lægte. Der var noget indsvøbt i det, men hvad det var, undersøgte de ikke, derimod lagde de det hele paa en Tallerken, og da Klokken slog tolv, brød det ud i lys Lue.

370. Den første stegler ned.

Den Gang a var bleven saa villele, te a kunde gjøre Karlearbejde, kom a over til Brande at tjene. Saa var der i en Gaard ikke ret langt fra min Husbonds en Tjenestedreng, som var fra Tyregod ligesom a selv, — hans Moder kjendte a godt — og han kunde gjøre Kunster, som han nok skulde have lært ved hans forrige Husbond, efter Folks Snak, endskjønt en havde aldrig hørt, han ellers befattede sig med saadan noget, men der er jo nogle, som ikke benytte deres Klogskab. En Dag, han trak Køerne ud, kom Tjenestekarlen der i Gaarden ridende med Bæsterne for at sætte dem paa Græs nede i Mosen, og som de nu skulde én Vej, saa siger Drengen: „A vil vædde med dig paa, te naar du rider over Broen, saa vil du falde i Bækken.“ Det var saadan en Søjbro[1]), de skulde over, som intet Rækværk havde ved Siderne. „Ja, da vil a ogsaa vædde med dig, a kan da sagtens ride godt over i Dag saa vel som de andre Dage.“ Drengen trækker nu videre, og Karlen bliver noget tilbage, kanske han skulde have et Ærinde forrettet paa Vejen. Men saa træffer det sig saadan, at lige idet Drengen er kommen over Broen med Høvederne, kommer der en Rytter til Syne med en Bivej, og han vil ogsaa over Broen. Saa kommer han derned lige før Karlen, og da han rider over, stenter han bardus ned af Hesten og i Vandet. Naa, idet han kravler op igjen, kommer Karlen over uden det mindste Uheld. Det ramte altsaa den fejle. Siden kom Drengen hjem til Tyregod for at gaa til Præst; men saa gik hans Moder og blev saa underlig, hun var som halvtosset, og Folk mente, Drengen ødte hende med hans Kunster, for det var en almindelig Tro, at han øvede dem en Gang imellem for Fornøjelse. Nok er det, Moderen bliver syg og dør knap efter. Da han selv blev voxen, blev han saa aparte og sær, og saa maatte han over til den kloge Mand i Ringgive, der sagde til ham: „Ja, du har jo drevet det for vidt

[1]) en Søjbro er lavet af Sten og Græstørv.

og ødt dig selv, a vil nok kurere dig denher Gang, men a formaner dig til, du herefter lader dine Hexekunster fare, det vil ellers gaa ud over dig selv." Saa blev han rask, og kort efter forlod han Egnen og drog øster paa. Nu er a 28 Aar og er jo nogle Aar ældre end han, saa han er vel sagtens levende endnu; vi har ikke hørt fra ham siden.

371. Lyngknipperne.

Der var nogle Folk i Heden at plukke Lyng, og de plukkede saadan nede i en stor Dal. Saa da de havde ruskket en stor Del løs og bundet det sammen, siger Karlen til de andre Folk: „Ja, det er godt nok", siger han, „te vi har plukket dether Lyng her nede, og det er ogsaa noget godt Lyng, vi har faaet, men vi faar jo aldrig Knipperne op ad Bakken." Saa siger en lille Dreng, som gik ved dem og passede nogle Faar, han blev kaldt Kristen Skytte, da han blev stor: „Det var vel aldrig saa farlig en Sag at faa de Lyngknipper derop", han turde godt tage sig paa at skaffe dem op ad Bakken. Saa lovede Karlen ham jo ogsaa en Del for det. Men Lyngknipperne de begynder jo at pikke af op ad Bakken en efter en anden. Folkene blev saa rædde baade for denher Dreng og for Lyngknipperne, te de turde ikke en Gang blive der nede at plukke længere.

372. Tørvenes Slagsmaal.

I Avlum Kro boede en Mand, de kaldte Kloge-Knud, han var ogsaa klogere end jævnt hen. Fattig-Folk skal jo hjælpes med et og andet, og saa skete det da, den Gang Knud var Ungkarl, at han en Dag vilde gjøre Tørvegrøft for en Smaamand tillige med en anden Karl. Nu blev de jo godt beværtede baade med Brød og Brændevin, da det var af Villighed, og da de havde faaet deres Meldmad og drukket nogle Dramme til, var Knud bleven noget ør i Hovedet. Saa siger han til den anden, om han skulde ikke vise ham, hvordan to Tørv kunde slaas. Jo, det kunde jo være morsomt nok, siger han, det havde han aldrig set. Saa gaar

Knud hen og stiller to Tørv an lige overfor hinanden, og saa kommanderer han dem til at begynde med Slagsmaalet. De arbejder ogsaa strax løs paa hinanden og vælter sig omkring nok saa lystig. Da de nu havde prøvet Kræfter en lidt, siger han: nu kunde de holde op, og strax var den Leg forbi.

373. Pinden med Skurerne.

En Gaardmand i Vesterresen sagde til sin Karl, den Dag de havde faaet deres sidste Korn ind i Høstens Tid, om han vilde ikke gaa hen til en anden Gaardmand, der boede et Stykke derfra, med den Pind, han her flyede ham, og smide den ind i Mandens Lade. Karlen lovede det og gik. Men paa Vejen kom han til at se nøjere til Pinden, og da var den fuld af saadan nogle sære Skurer og Anstalter. Saa kom han i Tanker om, at det kunde være, han skulde løbe som Nar, ligesom naar de sender Drenge hen med en Sæk for at laane en Tagsax, naar der tækkes, og det havde han ingen videre Lyst til; hvad Nytte skulde saadan en Pind desuden kunne gjøre der i Laden? tænkte han. Da han saa kom forbi en Risbusk paa Marken, smed han Pinden der og gik hjem igjen. Ved hans Hjemkomst spørger Manden, om han havde saa puttet Pinden ind i Laden, og det bejaede han. Saa stod det hen til sidst paa Vinteren saadan hen ad Foraaret, da kommer Karlen en Dag i Tanker om Pinden og blev nysgjerrig efter at se, hvordan det var gaaet med den. Han gik da ud til Busken, men hvad ser han! der er saadan en Mængde Mus, te det vrylede. Se dem havde Manden tiltænkt den anden der henne i Nabogaarden.

374. Det underlige Dyr.

Der er en Mand i Rind ved Viborg, som gik ud paa Heden en Eftermiddag saadan ved Solnedgang og vilde prøve at skyde noget Vildt. Da han kom ned i en stor Dal, der kaldes Brokdal, fik han Øje paa et underligt Dyr

oppe i Ovret af Dalen; hvad det var for et, kunde han ikke begribe, men kulsort var det. Han kunde tydelig se, det var hverken Hare, Ræv eller Raadyr, men vilde da lige godt prøve paa at skyde det. Dyret stod og gik og saa' sig om der oppe, medens han laa der nede i Bunden af Dalen paa Lur for at tage det, naar det kom. Men det blev ikke til, og saa spænder han Hanen og trykker løs, men kan ikke faa Bøssen til at gaa af. Han ser efter, om Hanen staar ikke paa halv, — nej! han trykker da atter løs, men det er lige nær, Hanen kan ikke slaa ned, og det gaar lige saadan ved det tredje Forsøg. „Da var det endda et Pokkerens Spil!" siger Manden og rejser sig op. Da Dyret ser det, tager det til at rende saa mageløst, han havde aldrig set et Dyr tage saa lange Hop. Det springer over Bakken og ned i den næste Dal, der kaldes Røverdal, og Manden sætter efter, det bedste han kan, for at se, hvad det vil blive til. Men da han kom paa Toppen af Bakken, var Dyret henne. Et Øjeblik efter ser han en Hare, lægger an og skyder den død paa Pletten uden at have gjort det allermindste ved sin Bøsse, ja endog med den samme Knaldhætte som før.

375. Fandens Dige.

Vaadde By i Ikast har været en Herregaard i gammel Tid og beboedes af en Mand, der hed Jander Nielsen, og det var en kristen Mand. Han tog sig for at bygge Ikast Kirke. Men i samme Formidlertid gaar han i Armod og kunde ikke magte at faa Taarnet paa den. Saa havde han en Broder, som boede i Ure, der ogsaa var en Herregaard, og han hed Blære-Bure og var meget rig. Ham henvendte han sig til om at faa Penge til at faa Taarnet sat paa Kirken. Han lovede ogsaa at hjælpe, om endskjønt han var en hedensk Mand, men paa den Betingelse, at han vilde have saa meget Jord til en Svinehave, som han kunde kaste ind den første Søndag, ilav Præsten var paa Stolen i den nye Kirke. Det lovede Jander Nielsen ham ogsaa, for det tykte

han kunde ikke blive svar meget. Naa, Kirken bliver færdig, og da Præsten begyndte at prædike, saa sætter Blære-Bure sig paa en skimlet Hest, han havde, og saa rider han i fuld Galop, mens Hesten grøvler[1]) Søj med sine Fødder, og to Mynder løb bag efter hver paa sin Side og lukte Dige lige saa stærkt, som han red. Og det var fra Ure Hav' og til Isen Skav'. Da Folk nu saa' dether, saa fik de travlt med at lade gaa Bud til Kirken, te Præsten han skulde endelig slutte Prækenen, for ellers mente de, han kastede hele Sognet ind; og det var jo ogsaa hans Hensigt, at han vilde have Kirken omringet, for saa havde det jo været hans. Men da Præsten nu slutter Prækenen i en Fart, faar hans Riden jo Ende, og Hundene sank ned i Jorden; og der, hvor de blev henne, der blev et stort Hul. Da han nu ikke kunde kaste længere, vilde han hjem ad og rider forbi Kirken, men smider i det samme et kostbart Guldhorn, han havde, over paa Kirkegaarden med de Ord: at hvem der bar det Horn af Kirkegaarden, den skulde blive lige saa gal, som han var. Men Menigheden bandt Hornet paa en Hund, og saa var en til Rede, strax da den kom af Kirkegaarden, og undlivede den. Det Horn var der saa meget Værd i, te Jander Nielsen han satte Taarnet paa Kirken for det, og saa fik han endda foruden ved et lille Korn til hans Udkomme, indtil han døde. Men for det Sognet nær var blevet indkastet, blev det kaldet Ikast, og Diget blev kaldt Fandens Dige, som det hedder den Dag i Dag.

376. Hedens Indkastning.

Peder Gyldenstjærne fik Tilladelse til at lægge saa meget Hede til Stubbergaard, som han kunde faa indkastet, imens Præsten gjorde en Præken. Men de maatte have Bud til Præsten den Dag, at han endelig maatte gaa af Stolen førend helsen[2]), ellers havde al Hjelm Hede gaaet til Gaarden, og der havde intet blevet til de andre Sognebomænd, end-

[1]) grøvle: grave Tørv med en Tørvespade (ikke Klynespade).

[2]) helsen: ellers.

skjønt Heden er en stiv Mil fra Ende til anden. Han var ridende, og saa stærkt som Hesten kunde springe, var Diget kastet op. Det gaar fra Hjelm Mølle skak i Nordvest saa langt, som en kan se, og det er over en halv Mil, paa den jævne Hede.

377. Barnemordersken.

En Pige, som boede i et lille Hus ved Siden af Brandstrup Præstegaard, fødte et Barn i Dølgsmaal, og det undlivede og begravede hun saa i Trind Eng paa Skavngaards Mark. Kort Tid efter blev hun gift, og Manden kaldte de Hans Klokker. Men ude paa Engen skinnede der nu et Lys hver Nat. Paa den Tid var det Skik, at Brandstrup Mænd kjørte til Viborg to Gange om Ugen med Tørv og havde hver to Befordringer med sig. Alle disse Kuske saa' Lyset, naar de traf til at komme ad Vejen før Solopgang og efter Solnedgang. Der blev da megen Snak om, hvad det Lys kunde betyde, for mange andre Mennesker saa' det. Den Snak kom ogsaa denher Hans Klokkers Kone for Øre, og saa et Stød efter gik hun til Præsten, det var Hr. Højer, og anklagede sig som en af de største Syndere, for saadant et Levnet havde hun ført, og saadanne Forbrydelser havde hun begaaet, helt siden hun var tolv Aar. Dernæst klagede hun til ham over, at hun ingen Steder kunde være for Skidteri: Fanden fulgte med hende bestandig og vilde plage hende. Præsten sagde: „Du var ikke bedre værd, end at du skulde puttes i en Sæk og druknes.“ Siden den Tid blev Lyset henne, men med Konen blev det ikke bedre, hun blev saa angst for sig selv, at hun ikke turde være ene, og ligefrem søgte Folks Selskab, for saa sagde hun, at det, der var efter hende, kunde ikke gjøre hende noget. Om Natten laa hun med en Øxe i Sængen ved sig for at værge sig for det. Manden blev da nødt til at passe paa hende, da han frygtede for, hun skulde faa i Sinde at gjøre noget ondt ved sig selv. Det gik da ogsaa saadan, for til sidst druknede hun sig selv i en Dam, der hedder Ormkjær. Liget

blev nok begravet paa Vindum Kirkegaard, men det skete før Solens Opgang, og Kisten blev løftet over Kirkegaardsdiget, som Skikken var i forrige Tider med Selvmordere. Den afdøde havde en Broder, som var med i Ligfølget, og han var saa glad hele Vejen og sang, som det kunde være til et Marked.

378. Ret en Fandens Haandtering.

Den Mand, der boede i den Gaard, som ligger nærmest østen for Skolen i Brandstrup, var en Aftenstund gaaet ned at besøge sin Nabo og havde sin lille Søn ved Haanden. Naboens Kone var som en Slags Jordemoder, og de kaldte hende for et Øgenavn: Gaasens Gujmo'r. Som Mændene sad ved Bordet og snakkede, og Konen laa i Sængen, kommer Drengen hen til Faderen og siger: „Hør, Fader! her er en sort Hund, den er ikke saadan som min Gudfaders Hund, for min Gudfaders Hund har to Øjne, og denher har ikkuns et midt i sin Pande." Drengen havde hidtil gaaet om og puslet i Stuen i Mørket, nu tog Faderen ham ved Haanden, og Mændene gik uden for. Der gav Søren, det var Manden i Gaarden, sig til at græde saa bitterlig og sagde til Naboen: „Hør, Niels! hvad skal a endda gjøre? a er saa bange for, te det er rent galt fat med min Kone, for naar a ligger i Sængen og véd ikke bedre, end a ligger ved Siden af hende, saa ligger a ved en Ovnsrage, og naar a træffer til at vaagne midt om Natten, kan der være saadan en Tumlen og Mylren, som Huset er fuldt af Folk, og saa dundrer det inde i Ovnen, som der er Ild i den, og det klinkbrænder. Niels vidste jo ikke, hvad han skulde svare hertil, men han gik lige Vejen op til Præsten og bad ham følge med. Han kom der ogsaa den samme Aften. Fanden, for det var ingen anden end ham, der var der i en Hunds Lignelse, han var der endnu, men saa borede Præsten et Hul i Vinduesblyet, og der maatte han ud ad. Men det blev dog immer ved med Skidteriet, saa længe Konen var levende. — Man fortalte ogsaa, at hun kunde skabe sig i Harelignelse.

379. Spinderokken.

To Snedkere var beskjæftigede inde i et Hus i Brandstrup, som nylig var blevet rejst, den ene med at lægge Gulv i Stuen, den anden med at hænge en ny Dør. Enkelte Sager fra det gamle Stuehus var allerede blevne flyttede over i det nye, og en Rok var da kommen til at staa i Køkkenet. Lige med et raaber Peder, den ene af Snedkerne: „Søren! aa stræb og kom her ind, saa skal du se, hvordan den Rok kan løbe af sig selv!" Men Søren var ikke saa overtroisk: „Ja vist! du vil nok have Løjer af mig, men du kan tro nej." — „Jo, det er sandt, du kan jo selv se det med dine egne Øjne." Saa gik Søren, men da han kom til Døren, var Spinderokken allerede begyndt med at sagtne sin Fart og løb kun nogle Gange rundt, saa stod den stille. Peder lovede højt og dyrt for, at Hjulet løb lige saa rask, som det kunde, og Søren vidste jo godt, at han ikke havde været ved den, eftersom han ikke kunde være to Steder paa én Gang. De havde da den Tro, at den, der ejede Rokken, havde noget med Fanden at gjøre, og at det var ham, der spandt paa den, naar hun ikke brugte den. For Resten saa' man ogsaa efter den Tid en lille sort Hund løbe omkring ved Huset om Aftenen, og saa meget er vist, at Konen fik saadan en Lede til Stedet, at hun hverken vilde være der for lidt eller meget, og flyttede snart derfra.

380. Bespotteren.

Der boede en meget ugudelig Mand i Ryde, den Gang Lille-Lars var Præst der. Den Mand var fuld af Bespottelse. En Gang han havde havt en daarlig Bygavl, holdt han en Haandfuld Korn op imod Himlen og sagde: „Der kan du se, hukken noget Byg du har givet mig." Og naar der var en Dør, der stod og klævrede[1]), saa hængte han den af og smed den ud i Vinden, sigende: „Der har du den saa, nu skal du ikke staa og klævre længere ved den!" Da han

---

[1]) klævre: klamre.

var død, skulde Lille-Lars jo holde en Ligtale over ham, men da han godt kjendte hans forargelige Liv, begyndte han saaledes: „Døden kommer ridende paa en bleg Hest, og Helvede sidder paa den ene Side.“ Det var nu Texten, og da den dødes Broder hørte den, gik han af Kirken og vilde intet videre høre.

Smlgn. 168; se videre om den Præst 292.

381. En indbuden Gjæst.

I Vesterresen sad en Aften nogle Karle i en Gaard og spillede Kort, og det gik just ikke meget ærbart eller stille af, for højt Spil spillede de, og slemme var de til at bande; men der var især én Karl, der havde de mest ugudelige Siger i sin Mund. Saa traf det sig, at Manden i Gaarden lige gik ud et Øjeblik at lade sit Vand, og der ser han en Person i blaa Klæder staa henne i Gaarden ved en af Møgvognene. Saa gaar han hen til ham og spørger ham, om han vil ikke med ind. Nej, han vilde ikke, siger han. „Ja, da kan du jo sagtens gaa inden for og vende et Blad med,“ siger Manden, „vi kunde netop have Brug for en Makker.“ Saa følger han ogsaa med ind og sætter sig hen at spille Kort med dem. Men saa vilde alle Klørerne falde fra ham ned paa Gulvet. Der var rigtig nok en lille Tøs, som gik der inde, hun gik og samlede dem op, men saa traf det sig en Gang, der var faldet et Kort ned igjen, at en af Spillerne tog Lyset for at se efter det, og da blev han va'r, at der sad Kløer ud fra den fremmedes Støvler. Saa blev de rigtig nok noget angst og sendte strax Bud efter Præsten, at han skulde komme med sin Bog, og han kom ogsaa, men den fremmede vilde ikke vige; ikke inden han fik den Karl med sig, sagde han, der havde været saa slem til at bande. Men Præsten sagde, at ham fik han ikke, han kunde tage Vindehunden, i Fald han absolut skulde have noget. Han pukkede endnu paa, at han var en indbuden Gjæst, og derfor vilde han ikke vige, hvis Aarsag Præsten maatte til at bore et Hul gjennem Vinduesprossen og drive ham derud af.

Bindehunden tog han med sig og splittede i mange Stumper, der spredtes rundt omkring, idet han fo'r bort.

382. Fanden i Røde-Mølle.

Der er en Mølle, som hedder Røde-Mølle, og der var en Gang Fanden løs. Der var altid saadant et Kortspil i den Mølle og Drikken og Banden, te det var fælt at høre paa det. Saa en Aften sidder der en fire overmodige Knægte og spiller Kort, alt imens de blaanede og bandede dem ind i hede Helvede. Som de er komne ret i Andagt med det, pikker det paa Døren, og de siger jo: Kom ind! Saa kommer der en fremmed Karl ind ad Døren i en skikkelig sid Kjole, og han sætter sig hen til Bordet til dem. „Hvad Fanden er du for en Karl?" siger de, „og hvor i Helvede kommer du fra? men det er og det samme, vi faar ikke det at vide, for du kan da vel spille Kort?" Jo, det kunde han da nok; han giver sig i Spil med dem, og det lod til, han forstod Kunsten. Saa falder der et Kort under Bordet for en af Karlene, han bøjer sig og vil tage det op, men det var blevet henne, saa han kunde ikke finde det. „Led ikke længere efter det, det kan være det samme," siger han den fremmede, „der er Kort nok at spille med." Nej, som han bander, han vilde have det taget op, og saa snapper han Lyset og bøjer sig ned og giver sig til at lede under Bordet, hvor han ogsaa finder det. Men han fik noget at se tillige med, som han aldrig glemte. Den fremmede havde Kløer, og de var spændte om Bordtremmerne. Det var der ogsaa flere der saa', den Gang Lyset kom ned. Saa faar Konen i al Hemmelighed hendes lille Pige til at løbe op efter Præsten, og de andre blev ved deres Spil saa længe, til han kom. Han giver sig nu til at ville mane den Slemme ud, men det kunde han ikke, for det Fanden var bleven kaldet dertil, og saa havde han Lovning paa at faa en med sig. Men Præsten blev da ved med ham saa længe, til han fik det brejet derhen, at det var Bindehunden, han maatte tage. Saa gik den fremmede, og et lille Stød efter gav Binde-

hunden et Hvæl[1]) af sig. Om Morgenen fandt de den, den laa og var død i Lænken. Men Manden lovede, at der skulde aldrig blive spillet Kort mere der i Møllen, og det holdt han.

383. Fanden som Medspiller.

Der var en Kro i Holsten, hvor der en Aften sad saa mange Kortspillere. De holdt et syndigt Hus og bandede og tog græsselig i Vej. Saa ud ad Aftenen kommer der en fremmed ind, og han bliver staaende ved Døren. Da han havde staaet en lidt, byder de ham til Bords og spørger, om han vil ikke have et Slag Kort med. Jo, det kunde han godt bruge, dether Kortspil, og de spiller da frisk væk igjen med den nye Makker. Men naar han fik nogle Klører, dem kunde han ikke bruge, dem lod han altid bratte paa Jorden. Nu bliver der jo saa mange henne af Kortene, og der bliver savnet om dem, de faar da Lyset ned under Bordet for at faa dem samlede op. Saa sidder der en gammel Mand nede ved Kakkelovnen, og han bliver va'r, da Lyset var under Bordet, at den fremmede havde Hovfødder. Han lister sig ud ad Bagdøren om til Præstegaarden, der laa i Nærheden, og fortæller Præsten, hvordan en fremmed Gjæst der var kommen ind, han var ræd for, det var en skidt Person, om det ikke var Djævelen selv. Saa siger Præsten: „Ja, saa kommer jeg vel til at derom," og han gjør sig færdig og følger med Manden. Da de kommer til Forstuedøren, siger Præsten til ham, at han maatte ikke komme ind, han skulde blive staaende i Forstuen bag Døren. Da Præsten nu kommer ind i Stuen, springer den fremmede om fra Bordet. Saa siger Præsten: „Hvad har du her at bestille?" — „Jeg er indbuden." — „Ja, jeg er og indbuden," siger Præsten. Saa vilde den anden have været ud, men Præsten siger nej, han skulde blive, de vilde mere snakkes ved, og saa tager han en Bog af sin Lomme. Den tager Djævelen

[1]) Hvæl: højt Skrig.

fra ham. Han tager den anden op, den tager Djævelen og fra ham. Han tager den tredje, nej, den vilde den Slemme ikke tage ved, den grinte han ad. Saa begynder han at læse for ham, det gjør Præsten; jo længere han læste, jo mindre han blev, og til sidst blev han saa bitte, at Præsten stak et Hul i Blyet mellem Ruderne med en Synaal, og det maatte han ud ad. Den Gang Præsten havde nu faaet ham ud, sagde han: Ja, nu var de ledige ved ham her inde, men han var ikke ledig ved ham endnu. Dermed gik han ud til ham og blev ved at læse for ham saa længe, til han blev Sejrherre og manede ham væk.

384. Fanden og Drankeren.

Der var en Skrædder i Rødding, som var meget drikfældig. Han havde for Vane at gaa hen til et Sted i Byen norden for Kirken, hvor der solgtes Brændevin, og der drak han daglig sin Fortjeneste op, saa Konen og Børnene led Nød. Hun bad ham tit om at lade det være, men ihvor meget hun tiggede og bad, hjalp det længe ikke. Endelig aflagde han et helligt Løfte paa, at han aldrig mere skulde sætte sin Fod inden for Døren af det Sted og kjøbe Brændevin der, og han forsvor sig til Fanden, saa at han maatte komme og hente ham, i Fald han overtraadte det Løfte. Men Lysten var for stærk, og da han ikke turde bryde sin Ed aabenbart, fandt han paa at staa uden for Vinduet og lade sig række Brændevinet der ud ad. Men saadanne fortvivlede Udflugter vil Fanden ikke agte paa. En Dag, som Skrædderen stod uden for dether Vindue og drak Fortjenesten op som sædvanlig, kom Djævelen og greb ham i Haartoppen og fløj af med ham hen over Kirketaarnet, saa hans Træsko skramlede mod Taget, hvorpaa den Onde igjen satte ham ned paa den søndre Side af Kirken ved en Kilde, som kaldes Korskilde, og selv satte han sig et lille Stykke derfra og saa' paa Skrædderen med sine gloende Øjne. Dermed slap Stymperen, men han fik saadan en Forskrækkelse i Livet, at han siden aldrig smagte Brændevin.

385. Kornageren.

En gammel Mand i Søndernissum havde forsvoret sig til den Onde, saadan at han skulde tilhøre ham en vis Nat. Den Nat grov han sig ned i en Kornager, og da den Slemme kom, kunde han ikke faa Hold i ham og gik runden om Ageren og brølte, saa de kunde høre det over Fjorden til Vosborg, for fik han ham ikke den Nat, saa var Manden fri, og det blev han.

386. Herremandens Stol.

Herremandens Kok paa Lerkenfeld var en Gang skindød og laa hen i tre Dage, inden han blev levende igjen. Da han vaagnede op, spurgte Herren om, hvor han havde været. „I Helvede!“ var Kokkens Svar. „Naa, hvad saa' du der?“ — „De arbejdede paa en Stol til Herren, de tre Ben var allerede satte i den, og naar den er bleven forsynet med dem alle fire, saa skal Herren af Sted for at tage den i Brug.“

387. Den Ondes Gjennemfart.

I et stærkt Tordenvejr kom der en Person, som ingen kjendte, ind paa Gaarden Bjørnsholm, og han fo'r ind i den vestre grundmurede Bygning, Klosterbygningen. Der knækkede han tre Bjælker, som det endnu kan ses, idet enhver af dem er forsynet med tre Jærnstænger paa det brudte Sted. Derefter fo'r han over i Hovedbygningen, et helt nyt Hus; og gjennem alle Værelserne, hvor han kom, blev der saa afskyelig en Stank, at ingen kunde være der i lang Tid efter. Derfra fo'r han tilbage til Klosteret og tog til sidst ved sin Afrejse tre Fag Dore af Husets søndre Ende med sig. Ingen vidste, hvor det blev af, men man mente, at det faldt i Limfjorden. De tre Fag blev altsaa af andre Materialier end de øvrige, hvilket endnu tydelig kan ses.

388. Cyprianus.

Kristen Snedker i Fandrup var saa slem ved sin Kone. Han bar altid en Bog paa sit bare Bryst inden for Klæderne,

og naar han syntes, Konen ikke var lydig nok, gjorde han Mine til at ville tage den ud og sagde truende: „Skal du nu have ham at se igjen?“ Det var Fanden, han mente, for ham kunde han mane frem for hende som en sort Hund. Efter hans Død blev Bogen tagen fra Brystet og brændt, men den laa der lige fuldt.

389. Fanden som Hund.

Der var en Præst i Hinge, som de kaldte Slanter-Lavst. Det Navn skulde Fanden have givet ham en Gang, han var i Spektakel med ham. En Dag, som han stod paa Prækestolen, holdt han op midt i sin Præken og bad Menigheden ikke fortryde paa, at han gik bort lidt, for der var en Sjæl i Fare, som skulde frelses. Dermed gik han ned af Prækestolen og hjem til Præstegaarden, der laa tæt ved Kirken. Da han kom op i sit Studerekammer, stod Stuepigen der, og en sort Hund sad og gloede paa hende med sine gloende Øjne. Hun havde været ved at gjøre rent i Kammeret og havde da af Nysgjerrighed kikket i nogle af Præstens Bøger, hvorved Cyprianus da ogsaa var falden hende i Hænderne. I Stedet for at lægge den bort var hun bleven endnu mere nysgjerrig, og havde læst saa længe i den, til hun havde faaet Fanden læst til sig og kunde nu ikke blive af med ham igjen. Saa er det Præsten siger: „Ja, jeg véd nok, min Pige! du har ikke gjort det af Ondskab, men du skulde lade saadanne Bøger ligge, nu maa du give ham en Gave for at blive fri for ham.“ Ja, det vidste hun ikke, hvad skulde være. „Ja, du kan jo give ham det gamle Forklæde, du har paa.“ Pigen løste det af med Glæde og smed det til Hunden. Saa maatte den lade sig nøje og pikke af, men Præsten gik igjen op i Kirken.

390. Kjørsel med tre Hjul.

Slanter-Lavst, som nok egenlig kaldtes Provst Vorsø, var en Nat ude at kjøre, som han da var saa tit. Lige med et blev Bæsterne stædige og vilde ikke af Stedet.

Saa vendte han sig lige om og sagde til Kusken: „Aa, driv den Mand af Vognen, som kjører med os!" Karlen kunde ingen Ting se. „Aa, giv ham en tre Slag med din Pisk, saa gaar han nok af!" Det gjorde Karlen. Derefter sagde Præsten, at han skulde staa af og tage det frahaands Baghjul fra Vognen og lægge det op i Bagkurven. „Det gaar nok ikke an, Fa'r!" sagde Karlen, „saa kan vi jo ikke kjøre." — „Jo, det skal du ikke bryde dig om." Saa kjørte de, og det gik meget godt. Lidt efter siger Præsten, at han skulde kjøre rask, hvad han og gjorde. Da de kom til Hinge, skulde Kusken kjøre Vognen ud i Dammen og spænde Bæsterne fra, men lade Vognen staa. Næste Morgen stod den ude i Kjæret paa alle sine fire Hjul. — Den Præst ligger begravet paa Blegind Kirkegaard, og der har været mange Historier om ham.

391. Fanden som Hjul.

Imellem Rødding og Vammen ligger en Række Høje, der kaldes Tinghøje. Her har Folk ved Midnatstid mærket Troldtøj. Da Præsten i Rødding en Gang havde været henne at besøge sin Nabopræst i Vammen og kjørte hjem ved Midnat, blev det galt fat, da de kom til Tinghøje. Kusken kunde ikke drive Hestene frem, ihvor meget han piskede paa dem. Præsten bad ham da at staa af Vognen for at se efter, hvad der var i Vejen. Han gjorde det og svarede, at der var ikke noget at se. Præsten sagde da: „Naa, er det saadan fat, véd vi nok Raad!" og bød Kusken tage det ene Baghjul og lægge op i Vognen, hvilket han da ogsaa gjorde. Saa kjørte de videre med de tre Hjul, Fanden holdt nemlig i Axelen og maatte bære den lige til Rødding. Da de kom i Præstegaarden, sagde Præsten til den Slemme, idet han stod der og holdt: „Nu kan du være fri for denne Gang, men gjør aldrig saadanne Kunster tiere."

392. Bogen i Kirken.

Pastor Højer i Brandstrup sagde en Aften til sin Pige: „Kan du gaa til Vindumovergaards Kirke for mig i Aften?"

Ja, det tænkte hun nok. „Det var godt, hør nu nøje efter, saa skal jeg give dig Besked. Du skal gaa lige frem ad Vejen og ikke bryde dig nogen Ting om, hvad der ellers møder dig. Naar du kommer til Bondsgaardsledsbro, vil der komme en sort Hund med et Øje midt i Panden i Møde med dig, han gaar over ved den ene Side af Broen, mens du gaar over ved den anden. Den Hund skal du ellers ikke bryde dig om, men lade ham gaa. Saa gaar du videre til Vindumovergaard, hvor du faar Kirkenøglen, og saa gaar du ind i Kirken og op til Alteret, hvor du tager den Bog som ligger der, med dig. Saa skal du gaa tilbage, til du kommer til Korsgangen, derfra maa du gaa baglænds om ad Døren til. Saa vil du faa Øje paa en Skikkelse oppe foran Alteret i min Lignelse, og han vil sige til dig: Vil du ikke se det røde Øje, a har? men dertil skal du intet svare. Saa gaar du ud ad og lader som ingen Ting, og naar du er kommen vel ud af Kirken, skal du intet videre se, men stræbe at komme hjem til mig med Bogen." Men da Pigen havde faaet den Besked, vilde hun ikke hverken for lidt eller meget gaa at hente den Bog. Præsten gik da hen til en Husmandskone i Nabolaget og forlangte det af hende. Hun var ogsaa villig til at gaa og fik den selv samme Besked, som Pigen havde faaet. Det indtraf ogsaa for hende, akkurat som Præsten havde sagt, men hun var modig nok og fik Bogen. Præsten var endnu oppe, da hun kom tilbage, han gik frem og tilbage i sit Kammer. Efter at have faaet sin Bog kaldte han paa Pigen og skjældte hende frygtelig ud: „Din skidte Mær! du vilde ikke forrette det Ærinde, jeg gav dig."

393. En med gloende Øjne.

Der var en Pige, som tjente ved en Præst, og hun var saa dristig, at hun var ingen Ting ræd for. Saa siger Præsten til hende en Aften, om hun turde gaa ad Kirken og hente ham hans Bog, der laa paa Alteret. Ja, hun turde.

„Men du maa vare dig for, at du ingen Svar giver, paa hvad Spørgsmaal der kommer til dig. Saa gaar hun ad Kirken og gaar saa meget rask op ad Altergulvet. Der faar hun fat paa Bogen og vender sig for at gaa tilbage. Men da hun havde gaaet et lille Gran ned ad, kommer der noget til hende og siger: „Ser du ikke, hvor gløde[1]) mine Øjne er?“ Hun havde strax det Svar til Rede: „Aa, ser du ikke, hvor sort min Røv er?“ Saa var Pigen vild og kunde paa ingen Maade finde af Kirken. Men Præsten vidste nok, hvordan det vilde gaa, og han var gaaet æbag efter og stod i Skrivehuset[2]), mens den Snak faldt der inde. Saa træder han ind og faar hende samlet med sig ud, hun kunde ikke have kommet af Kirken med sin egen Hjælp. Men siden var der ingen, der fik hende til at gaa ad Kirken om Aftenen.

394 Den onde Frue.

Der var en Gang en Frue paa Katholm, som var saa ond imod sine Undergivne, at de næsten ikke kunde nære sig eller bjærge sig for hende. Hendes Fæstebønder var det især galt med. Naar hun saa', at de havde et godt Stykke, tog hun det uden videre fra dem, de kunde ingen Ting have, det var ikke sommet[1]) som en ny Pisk, men Fattigdom i alle Ender og Kanter det var hendes Lyst. Hun havde forskrevet sig til Fanden, og da Tiden nu kom, han skulde have hende, maatte Kammerpigen skyde hende ned af Kjælderhalsen, og siden saa' de hende ikke. Men paa Kjældermuren var der blevet Blodpletter, som ikke var til at vaske af eller kalke bort, og de er der endnu. Det Rum i Kjælderen har ikke siden kunnet bruges til andet end Sandhul. Det skulde nu ikke hedde sig, at Fanden havde hentet Fruen, og derfor blev hendes Ligkiste med stor Stads bisat i Aalsø Kirke, og Begravelsen holdt med al mulig Pragt. Men det

---

[1]) gløde: gloende; udt. gløj. [2]) Skrivehus: Vaabenhus.

[1]) sommet, sammentr. for: saa meget.

har siden vist sig, at hvad der tyngede Kisten, det var en Træklods og to store Sten, der laa i den, og det Indhold skal den have endnu.

395. Vexeldaleren.

Vexeldaleren kommer altid tilbage til den, der ejer den, og naar man giver den ud, lokker den alle Pengene i den fremmede Pung med sig, ihvor mange der saa er. Det var nok rart at vide, hvordan man faar saadan en. Man faar fat i en Kat og putter den i en Sæk, samt binder saa mange Knuder for som mulig. Dernæst gaar man med Sækken op til Kirken om Natten mellem Klokken tolv og et, hopper baglænds paa sit ene Ben tre Gange rundt omkring Kirken og blæser, hver Gang man kommer til Kirkedøren, ind ad Nøglehullet i Fandens Navn. Naar man har gjort det tredje Gang, vil han komme, og saa maa man have Sækken til Rede og spørge ham, om han vil ikke kjøbe et Lam. Han kyler da en Mønt som Betaling til en, og den maa man række sin Hat ud imod ligesom for at tage den deri, men den brænder Hul i Hatten og falder til Jorden, hvor man næste Morgen kan finde den. Nu gjælder det om at komme bort i en Fart, for saa snart han har taget imod Sækken, begynder han at løse for den, og er der saa mange Knuder, at han ikke faar dem op, inden man er uden for Kirkegaardsstetten, saa er man frelst. Man hører nu strax efter saadan Skrigen og Jamren paa Katten, som bliver reven ihjel, og hvis man ikke var snar nok, eller der var for faa Knuder at løse, vilde det gaa en selv lige saadan.

396. Den sorte Hund.

Et Herskab fra Avsumgaard ved Holstebro vilde ved Vintertid kjøre et Sted hen øster paa i Besøg. Men det gav Knogvejr[1]), og Kusken tog fejl af Vejen, saa de blev helt vilde og hverken vidste ud eller ind. Men til al Held

---

[1]) Knogvejr: Snefog.

og Lykke traf de lige at komme til Vestergaard i Gjellerup=By. Her kom de da ind og fik Lov til at blive der Natten over. Men Barnepigen, der fulgte med Herskabet, var høj frugtsommelig, og om Natten kom Fødselsveerne over hende. Saa søgte hun ud i Laden — det var en af de gamle Aashuslader[1]) — og der fødte hun sit Barn. Men Tjeneren havde mærket Uraad — han vidste vel, hvordan det stod sig med hende — og han sneg sig derfor stille bag efter og blev Vidne til, at hun, da hun tog Barnet op i sine Arme, talte højt med sig selv om, hvad hun skulde gjøre ved det for at faa det af med Livet. Han, der stod henne i en Krog, raabte da ganske højt: „Læg det først til dit Bryst!" Det gjorde hun ogsaa, og da nu Barnet havde diet, var det hende umuligt at fuldbyrde sin onde Gjerning. Men da det blev klart for hende, sprang en sort rage Hund ud ad et Gab og sagde: „De hår a, for de a holdt så håt i di Lænd!"

397. Fandens Røst.

To Karle stod og tarsk sammen. Saa falder deres Tale paa, om en kunde hænge sig i en Sytraad, det var blevet sagt, og de faa det Indfald at ville prøve det. Den ene kløv op til Hanebjælken og bandt Traaden fast, som han skulde have om Halsen; saa skulde den anden jo skære ham ned, hvis Traaden holdt. Da han havde faaet Strikken gjort fast om Halsen, sagde han: „Saa i Guds Navn lader a mig dumpe", og sprang nu ned; men Traaden gik i Styk=

---

[1]) Aashusenes Ovre bares af Aasen, en svær Bjælke, der igjen hvilede paa Støtter, som vare gravede ned i Jorden og havde samme Højde som Huset, medens Aasen havde samme Længde som dets Overdel. Ved Husets Bygning bleve Støtterne først stillede an, dernæst Aasen lagt oven paa dem og saa alle Sparretræerne Par om Par hængte oven paa denne. Til sidst bleve Væggene vendrede op, idet Staverne bleve anbragte, og Lyng eller Sime blev svejret om dem ud og ind, som man laver et Risgærde, hvorpaa det æltede Ler blev klaftet til, ikke alt paa én Gang, men naar det inderste Lag var raslet i et Par Dage, bleve Væggene klinede færdige og til sidst overlivviede.

ker, og han faldt ned i Halmen paa Logulvet. Saa hørte de en Røst, der sagde oppe oven i Huset: „Ja, havde du ikke nævnet den Mands Navn, skulde den Strikke nok have holdt".

398. Den Ondes Magt afværget.

For mange Aar siden var der en Præst i Vorgod, som var meget afholdt af Menigheden, og om hvem der fortælles følgende. Som bekjendt løber Aaen lige neden for Præstegaarden, og der saa' Præstens Nabo flere Gange om Aftenen, at Præsten kom og styrtede sig ned i, saa han druknede. Første Gang han saa' det, troede han jo, det var virkeligt, men da han næste Dag saa' Præsten i god Behold og saadan flere Gange saa' det Syn, kunde han nok forstaa, det maatte være et Varsel. Til sidst gik han og blev bekymret over det, han vidste ikke rigtig, hvad han skulde gjøre, og sige det til Præsten det turde han snart heller ikke. Endelig tager han da Mod til sig, det kom ham for at være det retteste, og beretter Præsten, hvad han har set. „Det var meget godt, du fortalte mig det", sagde Præsten saa, „maaske jeg dog kan afbede, at det ikke skal ske". Siden saa' den Mand aldrig mere Synet, og Præsten tog sig heller ikke selv af Dage.

---

7. Sagn om Skatte og Varsler, samt blandede Sagn.

---

399. Skatten i Kolpenhøje.

Imellem Bjødstrup og Have i Gjellerup ligger en Bakke med to Høje paa Toppen, og i den ene har der været en Trold, som var Smed. Han havde sin Smedje i Højen, men ingen saa' ham arbejde. Folk i Nærheden kunde godt faa ham til at gjøre deres Plovjærn ved og ellers i Stand sætte, hvad de ønskede, naar de bare lagde Sagerne ved Siden af Højen og en Lybsker oven paa, den vilde han have i Betaling. Det, der var smedet færdigt, blev saa smidt ud af Højen, hvor vedkommende nu kunde hente det. Saadan gik det i mange Aar, men saa besluttede Have Mænd at grave Bjærgmandens mange Lybskere ud. De grov i flere Nætter, og endelig kom de til en Kiste, som sikkert maatte gjemme Skatten i sig. De fik den ogsaa op, men da den nu skulde bæres bort, kom der i det samme fire Mus kjørende med et Læs Hø. De agtede nok det underlige Syn, men forholdt sig dog rolige. Saa kom der et meget større Læs, forspændt med to Kokke, og idet de kjørte forbi, slog den ene Kok bag ud med det ene Ben, saa at Svingeltræet gik i Stykker. Nu kunde en af Mændene ikke dy sig, men raabte: „Det var endda et Fandens godt Spark af en Kok!" Dermed var Kisten forsvunden, og enhver maatte gaa til sit med uforrettet Sag.

400. Hjortsballehøj.

Peder Hjortsballe i Timring sagde en Aften, han havde været ude at lede efter sine Bæster, da han kom hjem:

„A blev saa ræd i Aften.“ — „Hvad blev du ræd for?“ — „A saa' en gloende Kok, der stod paa den ene af Hjortsballehøjene.“ Han og Kristen Korshøj prøvede siden paa at grave i den Høj, men da saa' de Korshøjhus staa i lys Lue og løb da skyndsomt derned. Men saa var der ingen Ting.

401. Skattegravning.

Der var et Sted, hvor der brændte Lys paa en Høj. Manden i den Gaard, som Højen hørte til, han gaar da der ud en Aften og træffer en lille Mand, som siger til ham: „Grav du i den Høj, men stiltiende, saa skal du ikke have gjort det forgjæves! det skal være om Natten imellem Midnat og Hanegal; men bliv ved, til du finder en Kobberkjedel. Det er ikke sagt, du kan gjøre det én Nat, men det kan nok betale sig alligevel at holde ud, da Kjedelen er fuld af Sølvpenge og det lige til Randen.“ Da det var blevet Midnat, tog Manden Spaden paa Nakken og rejser af. Han grov nu alt hvad han kunde den Nat, men der kom ingen Kobberkjedel, og han maatte gaa tomhændet hjem, da Kokken galede. Saa gik han den Dag og tænkte paa, at to kunde grave mere end én, og derfor kunde han lige saa godt tage Karlen til Hjælp. Han taler da til ham, om han vil hjælpe ham at grave i Bakken i Nat, men det skal være stiltiende. Da det nu bliver Nat igjen, tager de begge to Spade paa Nakken og graver, ret te Jorden røgte om Ørerne paa dem, og Sveden haglede ned ad dem. Endelig kommer de saa vidt, at de støder imod, og det var ganske rigtig Kjedelen. De faar fat i Ørerne paa den, men som de staar og rykker, kommer der et Læs Hø forbi, der var forspændt med to sorte Kokke. Idet de nu var lige ud for Højen, slaar den ene Kok ud med Benet, slaar imod Læsset og vælter det. Da Karlen ser det, bliver han saa forgrinnet, slipper ved Øret paa Kjedelen og udbryder: „Hukken et Fandens Kokspark var endda det!“ Men saa var det forbi, Kjedelen var sunken ned igjen, og de grov tit efter den siden, men aldrig saa tit, at de naaede at komme til den.

402. Skrinet i Højen.

Der ligger nogle Høje imellem den tyske Kirke og Karup paa højre Side af Sognevejen. Der har de fortalt om, at Folkene i Karup saa' Lys paa en af dem, og saa blev de enige om, at naar den stod i lys Lue igjen, saa skulde to hen at kaste. Det skete nu ogsaa, og da de kom halv Vejs ned i Højen, kom de til et Jærnskrin, det var omtrent af Størrelse som et Vognskrin med en svær Jærnhank i hver Ende. Nu maatte de jo ikke snakke, men da de fik fat i Hanken, saa kunde de dog ikke bare sig for at sige: „Gud ske Lov, vi fik endda det Skrin fundet!" Men saa sank det og lige ned igjen. Og da de nu saa' hjem ad, stod Karup By i lys Lue, men det havde ikke mere at betyde end det samme.

Under Gravning i en Høj ved Kjær i Herning saa' de, nogle kom hinkende, andre kom vinkende, og til sidst kom der fire Kokke spændte for en Plov.

Et andet Sted kom en kjørende med et Par Smaaheste. Bag efter kom en gammel Kjælling hoppende ved en Krykke, og hun raabte: „Jeg skal dig nok indlange! Jeg skal dig nok indlange!" Saa udbryder en af Folkene: „Ja, du kan indlange Fanden, kan du!" og nu var Arbejdet omsonst.

403. Bevogtede Skatte.

I Ruinen Gammel-Skjern har der ligget en Hund paa en Skat og bevogtet den. En Tysker, der arbejdede paa Østergaard Teglværk, vilde grave derefter, og der var en gammel Mand med ham, som hed Kræn. Da de havde gravet noget, kom der saa mange Ravne og slog dem om Ørerne, saa de kunde ikke arbejde længere. De var ridende, og det var nær ved, at de ikke var komne til Bæsterne. Den samme Tysker var ogsaa en Gang paa Kalø for at grave efter Skatte, den Haandtering drev han meget; da kom den Onde og tog ham og fløj af med ham. Men da de kom til Øster-gaard, var alle Tyskerens Klæder splittede ad. Han sagde,

at den anden var fløjet for lavt med ham og havde saadan slidt ham paa Trætoppene.

404. Den døde Hund.

Der var et Sted to Gaarde, som laa tæt sammen, og Mændene i dem var der blevet saadant Had imellem, at de vidste aldrig det onde, de vilde gjøre hinanden. Men dog var det især den ene, der var saa hadefuld og hævngjerrig, og ham var det ogsaa, der voldte det. Han var nu saadan, at han altid vilde gjøre ondt ved Nattetid, eller naar den anden ikke saa' det, men den anden gik altid aabenlyst til Værks. Den slemme var altid tidlig oppe om Morgenen, og til med var han saa gjerrig, at det var rædelig[1]. En Morgen tidlig slog han den andens Vinduer ind med smaa Kampesten. Naa, Ruderne blev jo satte ind igjen, men saa skulde det atter prøves. Saa træffer det sig en Morgen, han vil ud at pløje og faar Bæsterne spændte for, saa saare han kunde se et lille Gran, at de vilde ikke frem for nogen Sag, der var ligesom der kunde være et Hul. Han bankede løs paa dem, de skulde frem, men det var ikke til at tænke paa, de veg til Siden og vilde ikke gaa frem. Saa blev han da nødt til at om og se, hvad det var, og saa laa der en død Hund lige for ved Bæsterne. Nu kom han i Tanker om, at det kunde være rigtig Spas at kyle den Hund ind ad den andens Vinduer, han kunde da faa en ordenlig Forskrækkelse. Naa, han faar da Bæsterne bundet fast til Ploven og Hammelrebene kronnet af, og saa tager han Dyret i Benene og slæber af med det hen til Gaarden, hvor han smed det ind ad Vinduerne, te det hven. Den Mand var aldrig tidlig paa Færde om Morgenen, og han laa da og sov endnu, men blev vækket paa en meget ubehagelig Maade. Da han hører den Klirren, ligger han og undrer lidt, men kommer saa i Tanker om, at det var nok Naboen, der igjen var paa Færde med sine

[1]) rædelig, udt. ræle.

Sten, og han bliver da rolig liggende til lys Dag. „Nu vil jeg op og se, hvordan det hænger sammen", siger han, men Konen blev endda liggende. Saa saa' han efter, om der var kommet noget ind paa Gulvet. „Hvad er det for Penge, der ligger her i Stuen i Dag?" siger han, „skulde det da være Penge, han kylte ind ad Vinduerne?" Men kort efter fik han Rebeligheden at vide, for den anden kunde ikke tie det Spil, han havde havt for, og saa gaar han om til ham, og tog to Mænd med sig, for at fortælle ham det. „Du vilde kyle en død Hund ind til os for at forskrække os, men den blev til Penge." Det ærgrede han sig saadan over at høre, at han gik fra Forstanden.

405. Den fundne Skat.

En Mand i Engesvang, Kragelund Sogn, som var meget velhavende, sagde tit, naar Talen kom paa saadant, at han kunde takke Jorden godt for sine Midler, men han vilde for øvrigt ikke fortælle videre om, hvordan han var kommen til dem. Men af fulde Folk og Børn skal man høre Sandheden, siger et gammelt Ord, og naar han var bleven svirende, lagde han ikke Dølgsmaal paa, hvordan det var gaaet til. Da han nemlig en Gang var gaaet fra Knudstrup Marked og kom til Ravnholdt Bæk, blev han saa træt og søvnig, at han lagde sig ned i noget Grønne for at sove. Der kom to Ryttere ridende — nogle vil vide, at han sagde, Bæsterne var hovedløse — hver fra sin Side og pegte paa et Sted lige tæt ved, hvor han laa, og sagde: „Her ligger mit, og der ligger dit!" Siden grov han efter paa Stedet og fandt en Skat.

406. En Kjedel Penge.

En Hyrdebreng, som tjente i Moselund, Bording Sogn, skulde vogte Kreaturerne paa Heden, der støder op til Munklinde Mark. En Dag havde han passet sin Leg saa godt, at de vare gaaede over Skjellet. Nu var han bange for, at Manden skulde komme efter ham og straffe ham for hans

Uagtsomhed, og løber da, alt hvad han kan, for at gjenne dem tilbage. Der kommer han i Nærheden af Skanserne — nogle Jordforhøjninger, som i gamle Dage have været opkastede for Fjenden, og som endnu kan ses — til at støde imod noget i Jorden med sin Kjæp. Han hørte tydelig Klangen, der kunde være som af en Kobberkjedel, men fik ikke Tid til at undersøge Stedet nøjere, dog lagde han nogen lunde Mærke til, hvor det var. Siden saa' han efter og kunde saa omtrent finde Stedet, det var ikke mere end et Stenskyl om at gjøre, men fandt dog intet uagtet al sin Søgen. Som gammel Mand kunde han gaa halve Dage og prikke og grave i Jorden der omkring. Ejeren af Heden kunde rigtig nok ikke godt lide det. Men al hans Søgen var forgjæves, og ingen anden har heller fundet noget. En Hyrde saa' en Gang paa Stedet ved Solnedgang ligesom et Lyngknippe, der brændte i lys Lue. Han løb hjem fuld af Angest og turde aldrig mere komme paa det Strøg ved Aftenstid, saa han passede altid at have Kreaturerne paa en anden Kant, naar det begyndte at mørknes.

407. Gryden i Bakken.

En Karl og en Pige, der tjente i Gaarden Lindholt i Tvis, gik en Dag ned til de store Enge for at samle Hø, og Karlen gik med en Fork. Saa kaster han lige Øjet til en sort Sten, der sidder i Kanten af en Sandbakke. Han stikker til den med Forken og stikker igjennem, saa det viser sig, at det var ingen Sten, men en Gryde, som han nu nærmere undersøgte. Den gik i Stykker, men i den fandt han to Lysestager næsten som Alterstagerne i vor Kirke, og saa en forskrækkelig Mængde Penge. De vejede fjorten Skaalpund. Stagerne kom til Lindholt og skal have været der for ikke mange Aar siden, og maaske de er der endnu. Den ene var bleven stukken igjennem med Forken. Men Pengene tog Herremanden paa Tvis Kloster og tilegnede sig.

408. Skatten under Muren.

En Mand kom i Tanker om at ville have sin Gaard flyttet ud. Den bestod af fire Huse, og det ene var med Tavlmur. Da Haandværksfolkene nu var i Færd med at bygge op igjen, blev der et Sted for en Tavl, som aldrig vilde staa, men faldt stadig ned, endskjønt Mureren førte det op tre Gange og gjorde sig den bedste Flid. Saa snakker han med Tømreren om det, og han sagde: „Lad det nu være, til vi faar Gaarden helt opbygget, om der saa ikke kunde findes et Raad til at komme efter, hvad der er Skyld i det.“ Imidlertid snakkede de nu med flere derom, og der var nogle, som sagde: „Det er nok Penge, der er under neden, og det skal aabenbares, derfor vil Væggen ikke staa.“ Manden derimod troede, at der var Vanheld ellers ved det, og var saa kjed af, at Gaarden var bleven lagt der. I den Mening gik han til Præsten og forklarede ham Sagen. „Nej, det maa bestemt være en Ting, der ligger under neden, som skal aabenbares“, sagde Præsten. Manden gik da hjem og gav sig til at kaste et Hul paa Stedet, hvorpaa han finder et lille Skrin med Penge i. Nu var han en rig Mand, og saa gik han og blev misfornøjet med, at han havde faaet Gaarden saa lille opbygt, hvorfor han beslutter at sælge den, da Muren var bleven opført og nu stod godt. Saa kjøbte han sig en dobbelt saa stor Gaard, og paa den Maade kom han til Vovnhed og Velstand.

409. Lyset over Skatten.

En Mand gik en Aften fra Hvorslev og kom forbi en stor Høj, der kaldes Busbjærg, som ligger tæt ved Gudenaa. Da saa' han et Lys staa og brænde, og paa det Sted satte han sine Træsko til Mærke. Næste Morgen gik han derhen igjen, fandt Træskoene og grov ned der, hvorpaa han fandt en stor Hob Penge.

410. Skatten i Krattet.

Imellem Knudsgaard og Bundgaard paa Bundgaard Mark i Tulstrup, Ikast Sogn, har der for ikke fyrretyve

Aar siden været et lille Krat. Der var endnu en stor Stub af et Træ, og den var for oven i det mindste en Alen i Tværmaal. Det Træ blev, mens det voxede, kaldet Præstens Træ, fordi en Præst i Ikast i fordums Tid hver Dag gik sig en Spaseretur fra sit Hjem ned til det, og det blev han ved med ogsaa efter sin Død. I dette Krat blev set meget andet Spøgeri. Man kunde undertiden faa Øje paa en Mand med en trekantet Hat paa Hovedet. Det var en almindelig Mening, at der maatte være noget særdeles ved Krattet. En Hyrdedreng skulde en Aften hente Faarene, som vare løbne derover, og han saa' en sort Pudelhund liggende i en Busk. Da han kom hjem, fortalte han, hvad han havde set, og Husbonden var strax sikker paa, at der maatte være en Skat nedgravet. Nogle Aar efter blev Krattet ryddet. Han sagde da til Arbejdsfolkene: „Nu maa vi passe paa og se nøje efter, for at finde Skatten." Den anden Dag saa' nogle Folk, at Karlene, der ryddede, slæbte en Kjedel bort paa en Stang. Da Manden senere spurgte, om de havde fundet noget, svarede de nej, og da Rygtet var kommet ud om Kjedelen, som de skulde have fundet og bragt i Forvaring, forklarede de det saaledes, at det blot var en Spøg, de havde havt for. Manden indkaldte dem for Retten, men fik ikke mere ud af dem.

411. Varsel for Selvmord.

Der var en Mand i Avlum, han kunde saadan se lidt mere end de fleste. Saa var det en Aften, han blev nysgjerrig og vilde gaa op til Kirkegaarden. Han kravler over Diget og lægger sig lige der inden for. Først ser han en, der kommer over Gjærdet lidt fra ham med en Strikke om Halsen, og den bliver begravet i et Hjørne for sig selv. Da han havde set paa det lidt, kom der en anden over Diget fra den anden Side lige saadan med en Strikke om Halsen, og han bliver ogsaa kastet ned. I det samme det var bestilt, kom der en lige ned over ham, og saa bliver han saa fortumlet, at han vidste ikke ud eller ind, men fandt dog omsider hjem,

og nu lovede han for, han skulde aldrig siden komme paa Kirkegaarden om Natten. Det var jo ret et uheldigt Sted, han var kommen til at ligge, nemlig der, hvor en Selvmorder skulde føres over; havde det været et andet Sted, vilde det jo have gaaet ham godt.

412. Vare for Ildløs.

Tyge Marup var gift med Degnens Datter i Sunds, Kristiane, og de vare bosatte i Toftlund. Saa var de en Gang henne at besøge hendes Fader, og paa Hjemvejen kom de ind til Peder Tværmose. Tyge sagde: „Kristiane kan ikke holde ud at gaa hjem i Aften, vil du ikke kjøre os paa Veje?" Jo, det vilde han da nok og gjorde det ogsaa. Da Tyge en Tid efter kom til at tale med Peder, sagde han: „Da kan du tro, vi blev forskrækkede den Aften, du kjørte med os, den Gang vi var skiltes fra dig. Vi saa' Ild over et Hus, som vi strax efter kom forbi, og da brændte det ikke alligevel. Du kan tro, det var et Varsel for, at det Hus skal brænde". — „Naa, hvad var det for et Hus?" — „Ja, det vil a ikke sige dig, men a vil nævne dig Naboerne", og det gjorde han da. Saa sagde Peder Tværmose: „Ja, saa kan det ikke være andre Huse end Borups Sted i Toftlund." Dertil gav Tyge blot et Grin. Men godt et Aar efter brændte Huset virkelig, og siten den Tid har Peder Tværmose havt en fast Tro til, at der gaar Forvarsler.

413. Lyset over Gaarden.

To Karle gik en Aften hjem til Gaarden Birk i Mejrup. Da de var et lille Stød derfra, siger den ene: „Lad os stræbe at rende, a kan se, det gjøres behov." — „Hvad er det for Snak", siger den anden, „der er jo ikke noget at rende for, vil du rende, saa kan du". Han satte da af, men da han kom til Gaarden, saa var det blot et Vare, han havde set. Han sagde nu siden, at Gaarden nok skulde brænde, for han havde endog set alt Bohavet flyttet ud sønden for Gaarden, de maatte se at være forberedte paa den

Ting. Men det var da nok blot Vare, det han saa', for en Avktion, som holdtes der en Tid efter, da Ejeren flyttede, for den blev holdt sønden for Gaarden, og alting blev der flyttet om.

414. Den gamle Lue.

Om Sønderfelding Præstegaard fortælles, at den en Gang stod i Forbrand. Men saa var der just en klog Præst i Embedet, og han satte det hen med en gammel rød Lue, som han hængte ud i Forgangen, saadan, at saa længe den hængte der, skulde Præstegaarden ikke brænde, men blev den borttagen, kunde Ildsvaaden ikke forebygges. Luen blev ogsaa hængende i Forstuen i mange Aar, men saa kom der en ny Præst, og han sagde til Folkene i Gaarden, at han ikke kunde lide, den gamle Lue skulde hænge der til Vansyn, de skulde tage den og smide den hen. Men saa var der en gammel Karl, som havde tjent i Præstegaarden i mange Aar i den forrige Præstes Tid og tjente der endnu, han sagde, at de skulde endelig lade den hænge, for Faaer havde sagt, at saa længe Luen blev hængende, skulde Gaarden ikke brænde. Saa lod Præsten sig ogsaa besige, og den gamle Lue blev ved at hænge urørt i hans Tid. Men da der atter kom en ny Præst, var den gamle Karl borte, og de øvrige Tjenestefolk havde intet hørt om Forbranden, saa nu blev den røde Lue tagen bort. Og inden Aaret var omme, laa Præstegaarden i Aske.

415. Varsyn ved Stranden.

Der er nogle af Havboerne langs Vesterhavet, der er i Besiddelse af den Evne at kunne se noget og sige noget forud, og det kalder de Varsyn. Der er enkelte Fiskerbaade, hvor Førerne eller Ejerne har ondt ved at faa Folk til at betjene dem, og Grunden dertil er, at de er komne i Ord for at være blevne sete af de varsynede enten omgivne af Lys eller i sejlende Tilstand, og det skal jo tyde paa, at en saadan Baad skal forgaa, og Mandskabet altsaa omkomme.

Et saadant Skib er der naturligvis ikke svar mange, der har Lyst til at fare med, det vilde jo ligefrem være at sætte Livet paa Spil, saa fremt man har tro til Varsynet, men enkelte vantro er der altid, og andre have Drist nok til at gaa med lige godt, da Tiden for Undergangen er meget ubestemt, og altsaa blive saadanne Baade dog for det meste bemandede. Ogsaa naar der vil strande et Skib, kan disse Mennesker sige bestemt, i hvis Strandlen det vil komme, og de véd Besked paa, hvad det er ladet med. Det hedder ikke saa sjælden, naar vedkommende er bleven meddelsom: Der og der vil en Gang komme et Skib. Maaske det dog kan vare i Aarevis derefter, men tiest sker det dog snart. I Øjeblikket, saadant bliver fortalt, bliver det gjærne betegnet som noget Sludder, men Havboerne fæste mere Lid til saadanne Fortællinger, end de vil være bekjendt; de har gammel Erfaring for, at der er noget ved saadan Tale. Nu skal jeg fortælle en lille Historie om, hvor grander[1]) de er til at se saadan noget. Der var en Mand i Fjand, han kommer til at ytre i en Forsamling: „Der vil strande et Skib ud for Torsminde, og det er ladet med pommerske Bjælker, det skal a love og holde jer, og der er ogsaa nogle saa lange og saa tunge, at der skal fire Karle til at bære hver af dem." Det staar nu hen en Tid. Men saa kom der et Skib et Aars Tid efter vel — ja, det kan vel være en Snes Aar, siden det Skib strandede ud for Torsminde, der var ladet med Jærnbaneskinner. Ja, saa meget fejl tog han da at det var ikke pommerske Bjælker, men Jærnbaneskinner, der kom, og han tilstod ogsaa, at saa meget fejl kunde han nok tage, men det passede da, at der maatte fire Karle til at bære hver af dem op.

416. En Hund som Vare.

Imedens en Mand i Faarup, Vindum Sogn, var ved at flytte en Høj, som laa paa hans Mark norden for Gaar-

---

[1]) grander: klog, opvakt.

den, ned i et Hul østen for, skete det en Aften, som Drengen Hans skulde ud i Stalden for at give Bæsterne, at han saa' en hvidbroget Hund saa stor som en Kalv staa imellem Rødsdøren og Stalddøren, lige idet han kom ud i Gaarden. Han turde da ikke gaa et Trin videre, men løb i stor Angest ind igjen og fortalte, hvad han havde set, og da det var klart Maaneskinsvejr, kunde han ikke have taget fejl. Saa hviskede han til Sønnen: „Vil du ikke følge med?" hvilket denne ogsaa gjorde. Men da de kom ud, var der ingen Ting. Folkene troede da, at det var Varc fra Højen, fordi de flyttede den, for de mente, som sandt var, at der havde været meget begravet i den.

417. Den blodige Haand.

I Elkjærhus i Røvling sad Konen en Dag og vuggede sit Barn. Da hørte hun, det gav et Skrig uden for Vinduet, og som hun vendte sig om efter Lyden, saa' hun en blodig Haand trykket mod Ruden. Siden den Tid var hun aldrig fornøjet, da hun troede, det var et Varsel for, at der skulde komme onde Mennesker og gjøre dem Fortræd. Saa Nytaarsaften, idet Manden stod og standede ved sin Bøsse, som han vilde ud og skyde Nytaar ind med, og Konen sad og vuggede, gik Bøssen af og skød Konen gjennem Hovedet, saa hun med et Skrig segnede til Jorden. Han sprang hen og jog sin Haand for Saaret for at holde Blodet, men hørte i det samme en komme gaaende forbi. Saa render han hen til Vinduet og sætter sin Haand paa Ruden for at pikke paa den og kalde ad den fremmede, at den skulde komme ind og hjælpe ham. Saaledes blev Varslerne til Virkelighed: Konen havde hørt sit eget Skrig og set sin Mands Haand, der var rød af hendes eget Blod. Men hun var og blev død, og han var aldrig glad siden, for han holdt saa meget af hende og vilde saa nødig have gjort denne Gjerning.

418. Ligfølget øster fra.

Der boede en Mand i Husby, som hed Niels. Det var en rigtig forvoven Krop, og noget slem til at drikke

var han, ellers ernærede han sig ved Fiskeri og drev sin Gaard. Da han nu var saa dumdristig, sagde Folk altid, at han maatte vist drukne paa Havet en Gang. Men saa var der nogle, der fortalte i al Stilhed, at de havde set Forvarsel for hans Død, idet de havde mødt hans Ligfølge; men hvad der var mærkeligt, og som ingen kunde forstaa, det var, at man altid saa' Liget komme øster fra. Der gik nu Aaringer hen, og Niels var endnu ikke druknet, men saa skete det en Gang, han var tagen til Holstebro til Marked, at han der kom i Slagsmaal, da han havde faaet en Taar over Tørsten, og efter at han endelig var kommen fra det og skulde hjem, væltede han med Vognen paa Holstebro Gade, faldt saadan ned, at han døde paa Stedet, og blev nu som Lig kjørt til sit Hjem. Se saadan kom Synet dog til at sæde, da Liget kom øster fra.

419. Tretten Vogne.

En lille Skolepige, der tjente i Bækby i Husby Sogn, kom en Middag løbende ind til sin Husbond og sagde, at der kom et Ligtog kjørende ad Klitvejen op imod Kirken, og hun kunde tælle, der var tretten Vogne. Manden gik da ud, men kunde ingen Vogne se, og hvad der forundrede ham allermest det var, at Barnet sagde, hun kunde se, de kjørte ad den Vej, som kun befærdedes i Nødsfald, naar den egenlige Kirkevej var ufarbar. Det stod nu hen derved en Tidlang, men saa dør der ogsaa en paa Klitten, og han skulde da jordes paa den dertil bestemte Dag. Men saa træffer det saa mærkelig, at der paa den Tid i Sognet var Strid om Klitvejen, hvorfor Begravelsesfolkene toge til Takke med at kjøre den daarlige Vej. Nu var der gaaet Ord af, hvad Barnet havde set, og Præst og Degn havde da ogsaa hørt Rygtet. Saa staar de begge to i Degnens Storstue og venter paa Ligfølget; da falder det Præsten i Munden, at han siger: „Nu skal vi endda se, om Ane Dortes Spaadom gaar i Opfyldelse", og i det samme kommer Ligtoget til Syne. Den gamle Degn tæller efter og udbryder: „Ja, saa min

Sjæl kommer de der alle tretten," og det var den betegnede Vei, de kom ad.

420. De slæbende Trin.

En Kone i He fortalte følgende: Det var et Foraar, at min Nabokone, Maren, døde fra et spædt Barn. Saa tog jeg den lille til mig og beholdt den hele den Sommer. En Nat, da Barnet græd meget, gik jeg oppe med det. Pludselig hører jeg en Lyd, som om en gik bag efter mig og slæbte Fødderne hen ad Gulvet. Men Herre-Gud! tænkte jeg, gaar Maren her da og ser efter, hvordan jeg passer hendes Barn? Kort efter druknede en Mand i Aaen neden for Byen. Han var sent paa Eftermiddagen gaaet alene derud for at rense sit Stykke op, og da han ikke var kommen igjen, var hans Kone om Natten gaaet ned for at søge efter ham. Tidlig om Morgenen kom hun løbende her op paa Hosesokkerne, der først vare blevne vaade af Duggen og derpaa tilsandede i Vejen. Hun kom ind til mig i Sængekammeret og fortalte, at hendes Mand var druknet. Saa snart jeg hørte hende gaa paa Gulvet, gjenkjendte jeg Lyden fra hin Nat.

421. Hestekroppene.

For mange Aar siden traf det sig, naar Vildbjærg Post — Jens Knop kaldtes han — om Aftenen kom fra Holstebro, at han tit og ofte, naar han kom over Ejsingkjær Mose, saa' noget, der rørte sig nede i Kjæret tæt ved Gaarden, og det var ved et Hul, de kaldte Helmishullet, for der havde de for Skik at smide alle Kroppene i, der gik af, baade Bæster og Høveder. Saa en Aften, da han ser det igjen, kom han i Tanker om at ville tage Drist til sig og gaa derhen for at se, hvad det var. Da han kom i Nærheden af Hullet, saa' han noget blodigt dødt Krop, der laa paa Jorden, og der gik en fem sex Karle omkring det med lange, blodige Knive, men han kunde dog ikke ret blive klog paa, hvad det var der gik for sig. Det var nu det, og der

gik flere Aar hen; men saa udbrød der Snive imellem Hestene paa Egnen, det er nu ikke saa grov længe siden, og det bliver befalet, at de skal slaaes ned. Saa bliver Gaardens Bæster trukne ned til det Hul, og der bliver de slagtede og kastede ned. Det var altsaa det, Jens Knop havde set Vare for.

422. Den urette Byggeplads.

I Meldgaard i Røbbing, Vildbjærg Sogn, havde de en Mose, de kaldte Nørre Mose, og den laa langt ude fra Gaarden. De byggede da et Hus der ovre for at kunne have Høvederne i om Natten eller i ondt Vejrlig. Tidligere havde der været set saa mange Lys der omkring. Saa siger den gamle Kone i Hornshøj, da Huset var opført, at det var ikke det rette Sted, de havde bygget det, det skulde længere nord paa. Efter nogle Aars Forløb solgte de Mosen, og Manden, der kjøbte den, delte den nu i fire Parseller til sine fire Sønner; men saa laa Huset ikke bekvemt, og nu blev det brækket ned og flyttet lidt længere nord paa, hvor det nu ligger.

423. Skrummel i Gang.

Den gamle Landevej fra Ringkjøbing til Holstebro gik igjennem Tim Mølles Gaard, og Posten kom altid der om Natten og holdt for at lægge Breve og Aviser af. Saa tjente der en Pige i Møllen, som hed Else, og hun havde den Bestilling at staa op om Natten og tage imod Postsagerne. Saa siger hun en Dag, at nu var der Skrummel i Gang — saadan sagde hun nu altid, naar hun havde set eller hørt et Forvarsel — for hun havde flere Nætter hørt, der kom en Vogn og holdt uden for, og hun var hver Gang staaet op, fordi hun troede, det var Posten, men saa var der ingen Ting. Folkene i Gaarden mente, at hun maatte vel have hørt fejl, det maatte nok have været en Vogn, der kjørte igjennem; men Pigen paastod, hun var vis paa, den holdt. Der gaar nogle Dage hen, saa siger hun, at nu

blev det meget galere, for nu kom der et fortklædt Menneske ind i Stuen, og han gik langs hen med Bordet og flyttede Haanden der hen ad, hvorpaa han standsede uden for hendes Sæng. De andre mente jo, hun havde vel sagtens drømt, men hun sagde nej, hun havde været lys vaagen.

Saa en Tid efter døde Jens Harpøth i Ringkjøbing, han havde været Kjøbmand og var en stor Særling. I sit Testamente havde han bestemt, at han vilde begraves paa Nes Kirkegaard, og dersom nogen af hans Familje vilde følge ham til Jorden, saa kunde de leje en Vogn paa Boets Regning, og dersom de vilde kjøbe noget Hvedebrød og nogen Vin og fortære det paa hans Grav eller i den nærmeste Gaard ved Kirken, saa maatte de det, men andet Gravgilde maatte der ikke holdes over ham. Hans egenhændig skrevne Ansøgning om at maatte begraves i Nes blev bevilget, hvorimod det blev ham afslaaet, at der maatte bores Hul i Kistelaaget og et Rør derfra gaa oven ud af hans Grav, for at han ikke skulde kvæles der nede, i Fald han var skindød. Altsaa kom der en Vogn kjørende med Liget ad Landevejen paa hans Begravelsesdag, og der kom en anden Vogn kjørende med hans Slægtninge, men de var tagne i Forvejen, og da de kom til Tim Mølle, holdt de der for at ville bie, indtil Ligvognen kom, og saa hænder det sig, at en af Følget, der jo var sørgeklædt, kom ind i Stuen og gik ogsaa langs med Bordet, imens han lod Haanden glide hen ad dette, for at se paa et Stueur, der stod i den anden Ende af Stuen. Saa siger han: „Det Ur har nok staaet her fra den forrige Ejers Tid", og derfra vender han sig om mod Sængen, der var i et Skab, og siger: „Det Skab kan jeg ogsaa se, jeg har set før", hvorpaa han gik nærmere til og stod og betragtede Sængen. Det var altsaa ham, Pigen havde set.

424. Manden med Brevet.

Den samme Pige fortalte en anden Gang, at hun havde set en Ligkiste blive baaren ind i et Kammer, og at

der var løbet en Hund med derind. Det kom ogsaa til at ſæde, for Møllerens yngſte Barn døde af Strubehoſte, og da de bar dets Kiſte ind i Kammeret, løb der ogſaa en Hund bag efter. Moderen var ſaa bedrøvet over at miſte ſit Barn. Saa ſagde Pigen: „Ja, blot det endda kunde blive derved.“ Konen vilde nu have at vide, hvorfor hun ſagde ſaadan. Jo, hun havde ſet en Nat en lille Mand med Flor om Hatten komme ind, han var ſortklædt og havde Sko paa Fødderne, og han ſlyede Konen et Brev med ſort Segl for. Da nu Barnet ſkulde begraves, havde de bedt Præſtens Familje til Begravelſe, men Dagen før kom der Bud fra Præſten, at de kunde ikke komme, da de ſelv havde en Datter, der var død, og Budet, der overbragte Brevet, var ogſaa netop en lille Mand, der havde Flor om Hatten og Sko paa, ſom Pigen havde ſet det.

425. Døren op og i.

En Lærer har fortalt, at da han tjente for Karl i en vis Gaard i Lønborg, delte han Sæng med en Biſkolelærer, ſom havde ſit Tilhold der, og de ſov i Storſtuen. En Aften, lige efter at de er komne i Sæng, hører de, at Døren til Stuen gik op. Karlen ſtod op for at ſe efter, men Døren var lukket. Nogle Minuter efter at han var kommen i Sængen, hører de det ſamme. Han ſtod atter op, men Døren var lukket. Den Lyd hørtes flere Gange den Aften, og de fleſte Aftener ſiden, ſomme Tider flere Gange efter hverandre hele Vinteren igjennem, uden at de kunde forklare ſig Aarſagen. Saa ſidſt i Marts døde Læreren og en Maanedstid efter døde Aftægtsmanden i Gaarden. Det blev da almindelig antaget, at den Lyd var et Varſel derfor, iſær da de begge kom til at ligge Lig i Storſtuen.

426. En Jærnlænkes Raslen.

Samme Lærer har fortalt, at det hændte ſig en Vinterdag i ſtærkt Snevejr, da der var faldet et tykt Lag Sne, at hans Broder, ſom var ude i Loen at tærſke, kommer ind

og spørger, hvem det var, der havde slæbt en Jærnlænke hen ad Stenbroen over Gaarden. Ja, der havde da ingen slæbt nogen Lænke, og der kunde da heller ingen Tale være om, at han kunde høre en saadan Raslen, om ogsaa den var bleven slæbt, eftersom der var et tykt Lag Sne over alt. Men han blev ved at paastaa, at han havde hørt en saadan Lyd, og da ingen andre vidste deraf at sige, blev han baade forundret og sær ved det. Saa hen i Foraaret saadan i Maj dør en Husmandskone i Nabolaget, og ved Begravelsen skulde Vognen der fra Gaarden ogsaa med til Kirken. Da de skal til at spænde for, kan de ikke bruge de Kobler, der er nede, og Pigen skal op at hente et Par paa Loftet. Men da hun nu kommer med dem paa Armen, saa Lænkerne slæbe hen ad Stenbroen, siger Broderen: „Det var det, jeg hørte i Vinter!"

427. Et lystigt Gilde.

En Skrædder i Lønborg ved Navn Niels Præst kunde se Varsler. Før Jul syede han en Gang paa en Gaard og sov om Natten i en Alkove i Storstuen. En Morgen, han kommer ned, siger han: „Da har a ikke havt for megen Ro i Nat". — „Hvordan det?" siger Folkene, „har du været syg?" — „Nej", siger han, „men de har havt saa travlt der oppe i Nat, de har bordet og bænket og slaaet Lærred paa Væggene, der skal bestemt snart være Gilde her, og det bliver fornøjeligt, for de var muntre; kan ske vi faar et Bryllup." Folkene lo ad hans Snak, for Børnene var smaa, og der var ingen Rimelighed for noget Bryllup i den Gaard i mange Aar. Skrædderens Historie blev da glemt, indtil det endelig om Foraaret viste sig, at den dog ikke var saa aldeles greben ud af Luften, for da blev Mandens Søster, som var 39 Aar, forlovet, og Brylluppet kom til at staa der i Fødegaarden.

428. Støj i en Kakkelovn.

I Nørre Nissum Skole stod en Bilægger-Kakkelovn i Dagligstuen, som var Lærerens egen, medens ellers saadanne

Ovne anskaffes af Sognet. Saa begyndte der at blive saadan en forunderlig Støj i den Kakkelovn somme Tider; det var al ligesom en stod ude i Køkkenet og satte Ild i den, saa det gav det ene Dump og den ene Skraslen efter den anden, alt imellem det gav et Stød mod den forreste Plade, som om Asserageren tørnede imod eller blev stødt hurtig frem ad. Og saa var der alligevel ingen i Kjøkkenet, ej heller var der Ild i Kakkelovnen. Den Støj blev ved Vinteren igjennem og Sommeren med to samfulde Aar af og til baade om Natten og om Dagen, baade naar de var ene hjemme, og naar der var fremmede. Disse kunde spørge: „Men hvad er det for en Tummel, der er i Kakkelovnen?“ De havde ingen Tjenestefolk der til Degnens og kunde godt alle sammen være i Stuen, mens det dundrede og tumlede der ude. Sprang der saa en ud i en Fart for at se efter, var der ingen Ting at opdage, men han var knap kommen inden for Døren igjen, før Støjen tog fat paa ny. Efter de to Aars Forløb døde Skolelæreren, og Kakkelovnen blev solgt paa Avktionen efter ham.

429. Eftermanden.

Den samme Lærers Søn hørte som Dreng, hvorledes der tidt maaltes Korn op paa Loftet om Dagen; det kunde tydelig høres, hvorledes Skjæppen blev sat imod Fjælene, og Kornet raslede ned, naar der øsedes i. Han løb tit op ad Trappen og saa' efter, men da var der ingen Ting. En Eftermiddag, som han sad i Stuen, saa' han en Mandsperson med Hat og Frakke og Støvler komme gaaende forbi Vinduet, hvorved han sad, og hen til Døren, som var i Haven. Døren var aflaaset, og derfor raabte han til Faderen, som var i et andet Værelse: „Der kom en fremmed!“ Han skyndte sig da strax ud i Forstuen og lukkede op, men der var ingen. Drengen havde ingen set gaa tilbage; derfor gik Faderen ud og saa' sig om efter den forventede Gjæst for om mulig at føre ham ind, dersom han skulde være gaaet til andre Døre, eller vise sin Nærværelse, dersom han

i den Tro, at der ingen var hjemme, skulde være gaaet igjen. Men der var ikke et Menneske at se eller opdage. En Tid efter, da Faderen var afskediget fra Embedet, kom den, der blev hans Eftermand, en Dag gaaende akkurat lige saadan, som Synet havde vist sig, og med samme Klædedragt, det kunde ikke andet end gjøre Indtryk paa Sønnen, da Ligheden var slaaende.

430. Et underligt Lys.

En Sommeraften saa' en Skolelærer i Nørre Nissum, at der kom et Lys ud fra Ovesgaard og fulgte Vejen ad Kirken til. Det flammede op af samme Størrelse som Ilden i en Bageroven, og der var saa lyst rundt omkring det, at han tydelig kunde se, der var ingen Mennesker i Nærheden. Det kunde formedelst Lysets Størrelse heller ikke paa nogen Maade være en Lygte eller Ild, der blev baaren af Mennesker, og at det ikke havde nogen naturlig Aarsag var jo tydeligt, eftersom Baalet bevægede sig frem ad. Det var omtrent en Favn i Breden, efter hvad han kunde skjønne. En Tid efter døde en gammel Kone i den Gaard, og han var med til Ligbegængelsen og sang over Liget.

431. Trampen paa Loftet.

Da A. var kommen til Staby som Lærer, laa han en Tidlang ene i Skolebygningen om Natten. Saa skete det en Aften, strax efter at han var kommen i Sæng, at han hørte en komme løbende eller rettere trampende hen ad Loftet lige over sit Hoved. Han springer op af Frygt for Tyve, tænder Lygten og løber ud i Forgangen for at gaa op ad Trappen og komme op paa Loftet. Men idet han stiger op, rinder det ham lige i Sinde, at der dog umulig kunde løbe nogen hen ad Loftet, eftersom dette var fuldt af Hø. Loftsrummet var ved en Bræddevæg tværs over delt i to Halvdele, og det inderste var fyldt med Høet fra den ene Ende til den anden, og det var netop over Beboelseslejligheden. Saa tænkte han: „Ja, saa maa det have været

uden for paa det første Loft, der har løbet en, jeg maa have hørt fejl. Nu undersøgte han dette nøje, men der var intet at opdage, lige saa nede i Huset i alle Værelser, ja endog alle Rummene i Udhusene, men der var intet som helst Spor af Tyvene; alle Skodder var for, og alle Laase lukkede i. Der var nu intet andet at gjøre end lægge sig til Sængs og rolig oppebie Morgenens Komme; da maatte Tyvene nødvendigvis være gaaede, og deres Udgangssted være kjendeligt. Men der var intet Spor og blev intet, alt var i Orden. Hen ad Foraaret kom Naboen og vilde laane nogle Fjæl til en Ligkiste, da hans Fader var død. Høet var da taget ned af Loftet, og A. staar just der oppe, som Naboen kommer springende hen ad det med Træskoene paa, da han havde meget travlt. Fjælene laa der oppe, og nu blev de slæbte ned, hvorpaa Manden stillede dem op ad Tagskjægget den ene ved den anden, indtil han senere kunde faa dem hentede hjem, for da var det altid Skik, at Snedkeren blev hentet og lavede Kisten i Huset, hvor Liget laa. Nogle Dage efter var der en Kone i Nabolaget, som talte til A. og sagde, at hun havde troet, Skolen stod i Forbrand, for hun havde for en Tid siden en Aften set nogle Ildstraaler hen ad Huset, der havde Retning fra Jorden op efter til Taget. Hun havde ikke villet sige ham det for ej at gjøre ham angst, men havde dog talt derom til andre Folk, og der var gaaet megen Snak af det. Men nu vidste hun, hvad hendes Syn havde at betyde, for Fjælene, som Naboen laante forleden Morgen, havde staaet akkurat paa samme Sted og i samme Stilling, som hun havde set Ildstraalerne.

432. Fjæl til en Ligkiste.

Paa Nørre Vosborg saa' Fruens Svigermoder en Aften i Mørkningen, da hun gik rask over Vindebroen, et stærkt Lys komme farende fra en Luge over Vognporten ned ad imod Jorden, og strax efter saa' hun fra en anden Luge paa det samme Hus et svagere Lys. Det var hende meget

paafaldende, hvad det kunde være, thi hun var ellers saare uimodtagelig for Tro paa mere end det naturlige. Men saa mærkelig traf det sig, at en Karl i Nabolaget døde kort efter, og da de ikke selv havde Fjæl til Ligkisten, sendte de Bud om til Vosborg for at laane dem, og da blev de tagne ud ad den Luge over Porten; men da der endnu fattedes to, kom de ud ad den anden Luge, hvorfra det mindre Lys viste sig.

433. Fjælenes Høvling.

En Mand i He, der for nogle Aar siden var i Snedkerlære i Skjern, har fortalt, at han en klar Maaneskinsaften, just som han var gaaet i Sængen, der stod i Værkstedet, hørte Larm paa Loftet over dette. Det lød, som om der blev taget Brædder og ført ud ad Lugen paa Husgavlen. I det samme syntes han ogsaa at høre Fjæl blive haandterede og høvlede uden for Vinduet. Han stod da op og saa' ud ad det, men der var intet at se, og nu var Larmen forsvunden. Et Par Dage efter skulde han selv til at lave en Ligkiste og stod netop uden for det Vindue med Arbejdet. Han gik op paa Loftet og tog nogle Fjæl dertil, hvilke han stak ud ad Lugen. Nu faldt det ham ind, at det var den selv samme Lyd, han havde hørt den forudgaaende Nat.

434. En synsk Pige.

En gammel Pige, der tjente paa Herregaarden Udstrup i Sønder Nissum, kunde altid se saa meget mere end andre Mennesker. En Aften skulde hun gaa over i det saakaldte Skriverkammer, hvortil der førte en Dør ind fra Dagligstuen, som efter Sædvane i ældre Bygninger indtog Husets hele Brede. Men i Stedet for at gaa straas fra Folkestuen over til Kammeret gik hun først ind i Sovekammeret og saa lige tværs over Dagligstuen derind, da Dørene var lige over for hinanden, og der sagde hun siden, at hun havde set et Lig staa i en Kiste lige foran Kakkelovnen. Familjen

boede ellers i Hovedbygningens østre Fløj, men i den vestre Fløj var der en lang Gang, hvor Pigerne havde deres Dragkister staaende. Saa gik hun en Aften over efter sit Sytøj og tog Vejen inden om, eftersom det var koldt. Men det varede kun et Øjeblik, saa kom hun igjen og fortalte, at da hun vilde gaa langs ad den egenlige lange Gang i Huset, var det hende ikke muligt at komme frem, for hele Gangen var propfuld af sorte Skikkelser, og de vilde ikke give Plads. „Men nu kan a bie en Times Tid", sagde hun, „saa er det nok ovre."

435. Barnets Død.

Manden paa Udstrup var nede i Rindom til Barnedaab og havde sine to Sønner med sig. Da der nu var saa langt til Hjemmet, blev de der om Natten efter Barnets Daab. Saa hændte det sig hen ad Morgenstunden, at den ene Dreng vaagnede og saa' det lille Barn, der var blevet døbt, og som jo hverken kunde gaa eller staa, dog komme ind ad Døren og gaa hen under Bordet, hvor det forsvandt. Han satte sig op paa Albuen og ruskede i Broderen for at faa ham vaagen, men han fik det ikke. Om Morgenen, da de kom ind til Familjen, fik de at vide, at Barnet var død hen ad Daggry af Krampe, og det maa altsaa have været den Gang, det viste sig for Børnene.

436. Ligsynet.

Imellem Karup og Høgild nær ved Aaen boede en Gang en Mand og en Kone i et lille Hus. Forholdet var ikke godt imellem dem, og da Manden vist havde et godt Øje til et andet Kvindemenneske, skaffede han nok selv Konen af Vejen, hun fandtes nemlig død i en lille Brønd tæt uden for Huset, og der saas tydelige Spor paa hendes Hoved af Mishandling, saa hun maatte være bleven slaaet ihjel først og derefter druknet. Nu skulde hun begraves i Resen Kirkegaard, men Præsten vilde ikke kaste Muld paa, da han havde hørt nogle slemme Rygter. Saa blev Liget

ført over til Bækgaard og sat ind i Storstuen, indtil Øvrigheden havde undersøgt det. Da Herredsfogden kom, fo'r han op og sagde med Heftighed: „Hun er jo sparket ihjel med lappede Træsko“. Sagen døde dog hen, og Liget blev jordet. I Storstuen havde en Dreng i længere Tid ligget alene i en Sæng og næsten hver Aften hørt Varsel for dether. Det var ligesom der blev grædt og hulket, hvisket og snakket og pustet, akkurat ligesom det nu skete den Dag, Herredsfogden undersøgte Liget, for hendes to Søstre var til Stede, og de hulkede jo. En Aften, før Drengen faldt i Søvn, havde han fornummet, at en tung Gjenstand blev lagt oven paa ham i Sængen, der hvor Laaget af Ligkisten siden blev lagt, den Gang Undersøgelsen foretoges.

437. Den væltede Vogn.

Der var Bryllup i Sivebæk i Tjørring. Sønnen i Gaarden kjørte med Brudepigerne, og da de var komne hjem fra Kirken og han havde faaet læsset sine Folk af, kjører han omkring i Gaarden med den tomme Vogn, men kommer for nær til Møddingen og vælter der. Saa er der en lille Pige, der staar henne imellem de andre paa Stenbroen, og hun siger: „Moder! kan du se, det sædede, hvad a har sagt.“ Præsten og Degnen stode lige ved, og saa siger Præsten: „Hvad har hun sagt?“ — „Aa, det var ikke andet“, siger Moderen, „end hun har paastaaet, der skulde vælte en her i Gaarden. Hun har set, at der var Bryllup her, og at Vognen kjørte om i Gaarden, hendes Søster kunde hun kjende, hun gik med Smykke om Hovedet, men hun sagde, hun kunde ikke ret forstaa det med hende, for da Bruden kom ud ad Døren, tykte hun, hun blev henne. — Det kom nu af, at Bruden kjørte til Kirken i en lukket Vogn.

438. Tyve og nitten.

I Storgaard i Ryde boede en Enkekone, som skulde giftes med Avlskarlen. Saa Aftenen før Brylluppet, da der var Travlhed i hele Huset, og Kvindfolkene var beskjæf-

tigede med Madtilberedelser, kommer Andenkarlen ind og spørger om, hvor mange Vogne der kom til Brylluppet, „Der kommer tyve", siger de, „for der er kommet Send fra tyve kjørende". — „Ja, da kommer der ikke uden nitten ud af Gaarden, for nu stod a nys henne i Stalddøren og talte dem ud." — „Det er noget godt Sludder," siger de, „der kommer tyve, og saa vil der da kjøre tyve ud igjen." — „Ja, det er, som a siger, men der var rigtig nok noget henne paa Møddingen, som a ikke kunde blive klog paa hvad var, kan ske det var den, og vil I ikke tro det, saa kan I komme med herud!" Dermed tager han godt fat i et Par, men de ere lige godt forskrækkede og hujer: „Hu! nej!" Dagen kom, og tyve Vogne mødte i Gaarden, men en af Mændene blev fornærmet og vilde ikke med til Kirken. Han var gift med Brudens Søster, og da hun skulde være Brudekone tillige med Præstekonen, kom de til at sidde sammen paa en anden Vogn. Nu havde de ussel smalle Vogne den Gang, der kunde kun sidde en paa hvert Sæde. Saa siger den Mand — han havde netop saadan en Vogn —: „Vi vil min Sjæl ikke være Nar og komme her kjørende to enlige Karlfolk bag hinanden". Det var ham og Kusken, han mente, og han holdt da hen paa Møddingen og lod de andre kjøre, saa han kom ikke til Kirken den Dag.

439. Den hvide Hest til Ligfølge.

En Karl har fortalt følgende:

Min Fader havde en Farbroder, som nu er død, han kunde ogsaa se lidt. Han boede ellers i Madum. Saa en Gang fortalte han, hvorledes han havde set en Ligskare, og kunde berette Folkene, hvordan den saa' ud, alle dem, der var med, og hvad Heste der var for Vognene. Saa navngiver han ogsaa en hvid Hest, som en i Sognet havde — for da var det meget sjældent at træffe en af dem — og den skulde da ogsaa være med. Men da det nu rygtes, saa siger de Folk, der ejede den Hest: „Det skal blive Løgn, den skal ikke komme med", for de havde Heste nok foruden

den. Det sker nu saadan kort efter, at der ogsaa bliver Begravelse ovre i Staby, og de Folk skal med til Ligfølge, saa de skulde da kjøre derover. Om Morgenen, da de to brune skal spændes for, og de trækker dem ud ad Porten, slaar den ene sig løs og løber fra dem. De kunde ikke faa fat paa den igjen og blev da nødte til at tage den hvide. Paa den Maade havde Manden set ret alligevel.

440. Aandesynet.

To unge Piger staar en Dag ude i en Gaard i Vendsyssel, der hedder Elkjær, og ser Sognepræsten komme ud fra Mandens Værelse, samt komme ud ad Døren og ned ad Trappen, hvorpaa han forføjer sig bort. Det blev de saa forundrede over, da de vidste, at Præsten laa dødssyg i sit Hjem. De gaar da ind til deres Husbond og spørger om, hvorledes det forholdt sig, at Skibby — saadan hed Præsten — var her i Dag. Han bliver meget forundret over Spørgsmaalet og siger, at han hverken havde hørt eller set Præsten hos sig i Dag, eller over Hovedet nogen som helst. De havde da set ham komme gaaende ud af hans Værelse. En Times Tid efter kom en Karl ridende fra Præstegaarden med Budskab om, at Præsten var død ved det Klokkeslæt, de havde set hans Skikkelse.

441. Moderens Kalden.

I Aarhus boede et Par unge Folk, som havde en lille Søn paa sex Aar, og de havde været gifte i syv. Saa dør Konen, og derover var Manden saa bedrøvet, da han havde holdt meget af hende. Paa Begravelsesdagen skulde den lille Dreng gaa ved Siden af sin Fader bag efter Kisten i Ligfølget. Da de kom hjem igjen, siger Drengen: „Fader! hvordan kan det være, at jeg hørte Moder kalde paa mig tre Gange, da vi gik bag efter Kisten?“ Faderen blev naturligvis baade forundret og harmet over Drengens Spørgsmaal og vidste intet at svare dertil, saa som han ikke vidste,

hvad det skulde betyde. Men det klaredes for ham, da Sønnen døde fra ham et halvt Aar efter.

442. Skytsengelen.

En Præst paa Samsø havde en lille Søn, der plejede at komme op til ham om Morgenen i hans Sæng, naar de vaagnede. Men en Nat vaagner han ved Midnatstid, og da Maanen skinnede klart ind i Værelset, kunde han se en lille hvidklædt Skikkelse staa ved Barnets Sæng. I Begyndelsen troede han, det var Barnet, men da han rejste sig op i Sængen for at se nøjere efter, opdager han, at Barnet laa og sov trygt i sin lille Sæng, men det lille Væsen stod ved Siden af den et Øjeblik, og saa forsvandt det. Underlig beklemt og uden at kunne vide, hvad dette Syn betød, tog han nu Barnet op til sig. En Times Tid efter faldt der et stort Stykke Gibsdække ned just over Barnets Sæng, og det vilde sikkerlig være blevet knust, hvis det havde ligget der. Han takkede Gud inderlig for dets Redning og for Advarselen, han sendte paa saa underlig en Maade.

443. Engelens Budskab.

Sønnen fra Lundager i Tjørring lod sig leje til at kjøre Rejser for Folk. Hans Forældre vare gamle og svagelige, saa at de ikke kunde forestaa Gaardens Drift; men den var saa lille, at Bæsterne ikke kunde have nok at bestille der hjemme, og saa mente han paa den ovennævnte Maade at kunne tjene et Par Skilling til Udgifterne. En Aften silde kom han hjem fra en saadan Rejse. Han forholder sig saa rolig som mulig og trækker Bæsterne stille ind for ikke at vække Forældre og Søskende. Da Bæsterne var bundne, gaar han ud igjen for at faa Tøjet baaret ind, men faar da ved at kaste Øjnene ind i Gaarden Øje paa en som en Engel, der stod i Stalddøren og vinkede ad ham, idet den sagde tre Gange: „Kom med!" Saa gaar Karlen ind og siger til Moderen, der var falden i Søvn: „Jeg

vilde nødig have vakt dig, men jeg er syg." Hun kommer op i en Fart og faar ham hjulpet til Sængs. Paa hendes Spørgsmaal om, hvordan han havde faaet det, fortæller han, hvad han havde set, og siger: „Nu vil jeg dø!" To Dage efter var han ogsaa Lig. Mange baade Slægtninge og Venner kom og sagde Farvel til ham, og dem fortalte han om Engelen, der havde vist sig for ham og havt Bud til ham.

444. Jerusalems Skomager.

Jerusalems Skomager er nu formedelst Alderdom svunden saadan ind, at han ikke er større end en sort Høne, og der gror Mos paa hans Klæder og i hans Haar. Hvor der om Juleaften staar en Plov ude i Marken, hviler han sig paa den. Han skal nu begynde at søge ind i Kirkerne under Gudstjenesten, men det er dog blot af Nysgjerrighed, da han endnu ikke tror paa, hvad der bliver forkyndt.

En anden fortæller saaledes:

Vorherre kom en Gang og stod til Stød ude ved et Hushjørne; det var en Skomager, der boede, og det kunde han ikke lide, saa kommer han ud og gjenner ham væk. Saa paalægger Vorherre ham, at han for Eftertiden, saa længe Verden staar, skal vandre omkring uden Mad og uden Leje fra Land til Land. Det sidste en hørte Snak om ham, da var han paa Veje nord paa, men han kom ikke til Jylland den Gang, det blev ham vel for koldt, da Vinteren stundede til.

445. Sybilles Spaadom.

Paa Hammel Bys Mark ligger Kappeldal, der har faaet Navn efter en Kæmpe ved Navn Kappel. Paa den ene Bakkeskrænt har der forhen været en hellig Kilde, hvor syge bleve helbredede; men den udtørredes, da en Gaardmand vaskede de daarlige Øjne paa et Helmis med Vandet. Sybille har spaaet, at paa den Bakke skal der ved en Sten opvoxe en Tornebusk, hvori en Skade skal bygge Rede, og

deri lægge tre Æg, hvoraf skal udruges tre brogede Hesteføl. Naar det sker, skal der i Dalen staa saa blodigt et Slag, at en Jærnhat skal kunne flyde i Blod. Det første af denne Spaadom er opfyldt, men det sidste — om Hesteføllene og Slaget — er endnu ikke faldet ind. Men dersom Kjærnerne vende sig i Æblet, saa faar den Spaadom intet at betyde.

446. Uheld og Held.

Den Gang der var mange Ulve her i Egnen (Hammerum Herred), var Folk meget plagede af dem, da de vilde rive Kreaturerne ihjel. Der udkom da en Bekjendtgjørelse om, at enhver der kunde fange og udlevere til Øvrigheden en gammel Ulv enten levende eller død, skulde faa udbetalt fire Rigsdaler, og for hver Ulveunge betaltes én Rigsdaler. Nu var der en fattig Husmand i Tværmose, Sunds Sogn, som en Dag vilde gaa ud i Sunds Kjær der norden for og finde Ulveunger, for der var saa mange Risbuske højere end en Mand, hvor Ulvene ret havde deres Tilhold. Han tog sin Ko med sig, for at den kunde gaa og græsse i Kjæret, mens han ledte. Men da han havde gaaet noget, blev han søvnig og lagde sig ned ved en Busk, hvor han slumrede ind; da han vaagnede, havde Ulvene sønderrevet Koen, og der laa blot nogle Levninger og Ben der. Anden Dagen, som han gik til Sunds Kirke, talte Sognemændene, som havde hørt, hvordan det var gaaet ham, om det og skændte paa ham for hans Efterladenhed og Ligegyldighed med hans eneste Ko, saa fattig som han var. Dertil svarede han blot: „A klapper wal ve æ Uls Røw ijæn"! Den næste Dag gik han atter ud i Kjæret, og da han blev træt, lagde han sig som sidst ved en Busk. Efter at have faaet sovet ud, jager han lige en Ulv op fra sine Unger, idet han rejser sig, og benyttende sig af den gode Lejlighed fangede han fire smaa Ulve og løb i en Fart hjem med dem. Den Fangst var ikke saa gal, for der blev udbetalt ham fire blanke Dalere, og da paa den Tid en god Ko kun kostede to,

saa fik han sig en Ko igjen, der var meget bedre end den, han mistede, og desuden en Tønde Rug til Hjælp til Føden.

447. Vædderen og Ulven.

I forrige Tider gik Kreaturerne altid løse ude, naar de ikke ligefrem vare nødte til at være i Hus, og det er Tilfældet flere Steder endnu. Sildig om Efteraaret kom vel de fleste Dyr ind om Natten, men nogle kom saa godt som aldrig under Tag, nemlig gamle Heste, Væddere og Faar. I Hesselholdt, Mammen Sogn, blev en Vædder en Nat overfalden af en Ulv. Vædderen ryggede sig lidt tilbage for at give den et ordenligt Buk og kom saa farende frem mod Ulven, der fra sin Side ogsaa kom løbende frem, og nu traf det saadan, at de mødtes paa Halvvejen lige over Ryggen paa en gammel Hest, som havde lagt sig der, og Ulven var saa uheldig ved Stødet at faa sit Hoved ind imellem Vædderens Horn. Da Hesten i det samme rejste sig, var det en følgelig Ting, at de begge blev hængende hver paa sin Side af den. Om Morgenen, Folk kom op, fik de noget at undre over, den Gang de saa' den underlige Vadsæk, Hesten endnu gik med.

448. Ulvegraven.

I Mammen vare Ulvene blevne saa driftige og plyndrede saa tit, at man anlagde en Ulvegrav til at fange dem i. Til at lægge paa Vippebrædtet blev det vedtaget, at enhver Lodsejer efter Omgang skulde yde et Lam. Saa var der en gjerrig Kone, som ogsaa maatte af med et Lam, men da det gjorde hende meget ondt, besluttede hun sig til at hente Lammet tilbage om Natten. Men ved at tage Lammet fra Brædtet var hun saa uheldig at falde ned i Graven, hvor hun fik Selskab, thi der var allerede falden en Ulv ned. Hvad den ikke før havde været bange det blev den og trykkede sig op i en Krog, medens Kjællingen gjorde det samme i den anden Ende af Graven. Saadan sad de

og gloede paa hinanden, da der om Morgenen kom Folk for at se, hvad Fangst der var gjort om Natten.

449. Ulvene ved Holstebro.

I den nordre Gaard i Tvislund var der kommet en Ulv til et Øg ude paa Marken og vilde tage dets Føl, men hun frelste det. Da Folkene kom ud til hende om Morgenen, var der helt sort i Tøjrslaget, saa langt det kunde naa; en kunde se, hun havde gjort et svært Værge for hendes Føl, og saa stod hun med begge Frambenene paa Ulven. Den havde navet baade Haar og Skjæg og Hud af hendes Ben, men ellers ingen Skade gjort, og Føllet var uskadt.

En Kjælling, der ejede et Hus paa Hesselaa Mark i Borbjærg, havde nogle Faar, og dem tog Ulven. Saa forviste hun ham Landet, at han ikke skulde være værdig for at tage flere.

Da en Spillemand gik hjem fra et Bryllup og kom over Hesselaa Hede, saa kommer der en Ulv til ham, og den forfølger ham. Saa tænkte han ved sig selv: Hvad mon den Karl vil mig, mon a kunde ikke jage den hen, naar a faar min Fjol op? Ilav han giver sig til at spille, saa sætter den sig paa sin Røv og begynder at tude. Da den Musik havde varet et bitte Gran, saa kommer der flere. Naa! tænkte han, hvad skal du nu gjøre? Gaa turde han ikke, nu der var flere, og de sad som halves runden om ham. Men saa giver han sig til at slaa Ild og vil have hans Pibe tændt. Det blev de ræbde for og tog Flugten. Saa var han ledig ved dem og gik uskadt bort.

450. Ulvene i Sunds.

En Dag, da en Mand fra Sunds kjørte til Mølle, kommer der en Ulv efter ham, og da den naar Vognen, sætter den sig paa sin Røv og tuber. Strax kommer der flere, og nu kunde Manden nok se, det vilde blive galt. Han jager da Bæsterne fra og faar den bedste af dem, det var en Klaphest, bundet fast til et af Forhjulene lige saa snært

som han kunde, og rider hjem ad saa stærkt han kan paa den anden. Om Aftenen hen ved Midnatstid kommer Klaphesten hjem, og den saa' ynkelig ud, Tøjet var splittet ad, og Skummet klattede af den. Men ellers havde den ingen Skade taget. Om Morgenen gik Manden og nogle flere hen for at se efter Vognen, og da finder de tre døde Ulve liggende ved den. Dem havde Hesten sparket ihjel, og de havde ikke kunnet angribe den for fra, da den var bunden saa nær til Vognen.

Ulvene var saa kloge, de vidste nok, hvordan de skulde faa Bugt med en Hest. Saadan stod der en tøjret i Søgrønningen omkring Sunds Sø, og den kom der en Ulv til. Men da den nu ikke kunde faa Hovedet op paa den for at faa den bidt i Struben, vadede den saa langt ud i Vandet, som den kunde bunde, og væltede sig bag efter omkring i Sandet ved Landingen. Saadan listede den sig hen imod Hesten og rystede sig med et, saa Sandet stentede hen i Hestens Øjne. Nu sprang den ind paa den, da Hesten løftede Hovedet, og bed Struben over paa den.

Ulvene kunde magelig, naar to fulgtes ad, tage hver i sin Ende af et Faar og rykke det midt over. Den ene smed Bovene og den anden Bagparten op paa Ryggen, og saa lod de staa ad Heden til. Det gjorde de flere Gange.

451. Ulven og Rokken.

En Kone fra Sunds gik en Dag et Sted hen for at spinde og havde sin Rok med sig. Saa kommer der en Ulv efter hende, men hun er snarraadig nok til lige at jage sig af sit Skjørt, som hun hænger over Rokken, og saa lister hun af, mens hun lader den i Stikken. Derved frelste hun jo Livet, men om Morgenen efter, da hun gik hen at se efter Rokken, var baade den og Skjørtet splittede ad saa smaat, som de havde været malede.

452. Kjællingens Plage.

Da Ulvene grasserede saa stærkt her i Jylland, og de

vidste ingen Raad til at komme af med dem, var der en gammel Kjælling, der tog sig paa at ville skaffe dem væk. Hun fik dem og samlet og koblet sammen og rider med dem over Havet ad Sverige til. Der kommer en Skipper til hende ude paa Havet, og han siger: „Til Lykke med dine Plage!" Saa sank baade Kjællingen og hendes Plage. Der var det, han skulde have sagt: Til Lykke med dine Ulve! i Stedet for, saa havde de jo ikke sunket. Men vi blev da skilte ved dem her i Danmark.

453. Ulvenes Ødelæggelse.

Der var en Gang en Troldkvinde i Sunds, hun havde en Sønnesøn, en lille Purk, som lod sig leje af Byhyrderne til at passe Faarene Pintsedag, for at de kunde faa Fridag. Men i de Tider var Ulvene saa farre, at der nok kunde behøves nogle store og uforsagte Karle til at være Hyrder, og da Drengen nu tog sig denne Bestilling paa, gik det ogsaa derefter, Ulvene rev en stor Mængde af Faarene ihjel. Da Mændene nu savnede dem, gik de til Drengens Aldemoder og klagede over det Tab, han ved sin Uduelighed havde foraarsaget dem. Saa sagde hun: „Da skal Ulvene aldrig komme til at drive saadan en Spas mere, det skal a sætte en Pind for." Siden den Dag svandt Ulvene ind saa mærkelig, at man ikke kunde andet end give Troldkvinden Skyld derfor, og det varede ikke længe, inden de helt vare forsvundne.

454. Stenen i Kirkemuren.

Der var en Herremand paa Brejninggaard, som havde været i Ringkjøbing en Dag, og da han kjørte hjem ad om Aftenen og kom forbi Brejning Kirke, saa' han, at der var Lys inde. Han staar da af og gaar ind. Der stod et Lys paa Alteret og brændte; men da han kom op i Brigsdøren, saa var det ude. Han vendte da og vilde gaa ud igjen, men i Kirkedøren der laa noget i Lignelse af et flaaet Helmis. Saa blev han angst, da han ikke ret vidste, hvad

Fare der var paa Færde, men at han var kommen i med Spøgelser, syntes ham dog klart; han vendte da sine Tanker til Vorherre med Bøn om Hjælp og gjorde det Løfte, at hvis han vilde hjælpe ham ud af Faren, vilde han sætte et Tempel ved Kirken. Saa stak han sin Kaarde i Helmisset og sprang over det og gik ud til sin Vogn. Da han var kommen op, sagde han til Karlen om at kjøre, men han kunde ikke. Herremanden steg da atter af Vognen, tog et Hjul af og kylte det op i Bagkurven. Saa kunde de kjøre og kom lykkelig hjem.

Saa var det Løftet, han skulde have indfriet, og Templet, han satte til Kirken, det er da en rund Sten, der sidder i Kirkemuren paa den østre Endegavl højere end midt ad. Paa den er udhugget en Aftegning, som forestiller en Mand, der jager en Kaarde i en Hest.

455. Sjælen paa Vandring.

To Karle slog paa en Eng. Da de havde spist Meldmad, lagde de sig for at sove Middagssøvn. Den ene sov strax ind, men den anden laa vaagen. Da saa' han, der løb en Mus ud af den andens Mund. Det undrede han sig over, at der kunde komme en Mus ud af hans Mund. Karlen løfter sig da op og fornemmer til den sovende, og da er han død. Han bliver want[1]) over dether, rusker i ham og véd snart ikke, hvad han skal gjøre. Saa kommer han i Tanker om at hente noget Vand fra Aaen at overskylle ham med. Men da han var kommen tilbage og var ved at hælde Vandet over hans Ansigt, kom den samme Mus igjen, tykte han, og løb ind i Munden. Nu vaagnede Karlen af sig selv og sagde: han havde havt en sær forunderlig Drøm, han var bange for, at han skulde drukne, for han havde været i saa meget Vand.

Efter en anden lignende Fortælling var det to Karle, der grov Tørv, og da Musen kom tilbage igjen, tog den

---

[1]) want: bedrøvet, hjærteklemt.

anden Karl sin Tørvespade og hug efter den. Han ramte godt nok, idet Musen blev skaaren midt over, men saa var den sovende død og blev død.

456. Pesten i Snejbjærg.

I Snejbjærg Kirkes sydlige Mur sidder en Sten, hvorpaa er indhugget: Anno 1602 døde af Sneb Sogen 209 Menesker af Pest. APS., og der fortælles, at der kun var en Karl og en Pige tilbage; han skal nok have været fra Amtrup. Da Pesten var ophørt, gik hver af dem ud for om mulig at finde endnu et levende Menneske, og saa traf de hinanden ved Snejbjærg By og blev siden gifte med hinanden. Det er blevet sagt, at der skulde være til endnu af Familjen, som er udstammet fra de to, og det skal nok være en gammel Kone, som nu er bosat i Fastrup, Gjellerup Sogn. Skraas neden for den nævnte Sten sidder en anden med en Knop paa, som vel er en fem Tommer tværs over, om den fortælles, at den er sat til Minde om en Dyrtid, hvori en Kage af Knoppens Størrelse skal have kostet fire Mark.

457. Drengens hele Sogn.

I Pestens Tid døde alle Mennesker i Tvis, og det ene Hus blev øde efter det andet. Der var endnu en Dreng i Live, og han gik hver Morgen op paa en Høj for at se efter, hvor det endnu røgte op ad Skorstenene. Saa en Morgen kom der ingen Røg op af det sidste Hus, og deraf sluttede han, at Folkene der nu var døde ogsaa. „Saa er det mit det hele!“ raabte han.

458. Kongens Tanke.

En Forbryder skulde en Gang hen at lide hans Straf. Da de kommer kjørende med ham over en lille Bæk, kom de forbi Kongen, som holdt alstille paa hans Hest og sad og undrede. Forbryderen benytter da Lejligheden til at bede om Naade, og saa svarer Kongen, at naar han kunde gjætte,

hvad han sad og tænkte paa i det Øjeblik, saa skulde han vinde hans Frihed, og det maatte han saa tre Aar til. Naa, saa lod de ham gaa. Nu havde han hørt sige af, at der var en klog Kone i Finderup, hende søgte han til. Nej, hun var ikke klog nok til at kunne sige ham det, men der var en grøn Høj ude i Finderup Hede, der skulde han rejse til, og saa skulde han finde et grønt Hul oppe i Højen, der skulde han banke tre Gange med hans Kjæp, saa skulde der komme en ud, og den skulde nok sige ham det, mente hun. Han gjør jo efter hendes Raad, og saa kommer der ogsaa en Bjærgmand ud, til hvem han fortalte, hvad der laa ham paa Sinde: om han kunde ikke hjælpe ham til Rette og sige det? Nej, han kunde ikke, men han havde en Fætter i Dagbjærg Dons, han var ikke saa lidt klogere, end han var, og derfor maatte han nok kunne sige det. Saa rejser han af derhen. Den Gang han kommer til Højen, banker han jo paa, og saa kommer der og en ud. Han fortæller ham lige saadan, at han kunde redde hans Liv, naar han kunde sige, hvad Kongen tænkte paa i det Øjeblik, han kom forbi ham, og nu vilde han saa gjærne have ham til at hjælpe sig. Nej, han kunde ikke heller, saa klog var han ikke, men han havde en Bedstefader i en graa Sten inde i Mors, han var ikke saa lidt over ham, og derfor tænkte han nok, at han kunde sige ham det. Saa rejser Forbryderen jo af til Mors og finder Stenen, som han lige saadan banker paa. Den Gang Bjærgmanden kommer nu ud, fortæller han ham hans Ærinde, og saa svarer han, at det kunde han jo nok sige ham, men han skulde først sige ham tre Sandheder. Ja, det vilde Karlen jo ogsaa, saa sandt han kunde. Nu stod han og saa' sig omkring der inde en lidt. Saa siger han: „Nu har a aldrig set saa meget Sølv og Guld paa et Sted, som her er." Ja, det kunde Bjærgmanden ikke kassere, for der var da alt det, der kunde være der inde. Naa, saa var det da den første Sandhed, og nu skulde han til den anden. Saa siger han: „A har aldrig set, te en Mand har boet i saa stærkt et Hus som det, I bor i." Ja,

det kunde Bjærgmanden jo heller ikke nægte, for det var en graa Kampesten, der var et Kammer hugget ud i, og det var unægtelig stærkt. Saa skulde han til den tredje Sandhed. „A har aldrig set saa bitte en Mand med saa store Skjæg.“ Og det kunde Bjærgmanden jo heller ikke nægte, for hans Skjæg de var saa lange, at de kunde naa Jorden. Se saa havde han sagt Sandhederne, og nu var det i Orden, nu skulde Bjærgmanden til at sige ham, hvad Kongen tænkte paa. Saa siger han: „I det Øjeblik tænkte Kongen paa, te han vilde have Danmark, Norge og Sverige forenede.“ Da Karlen havde faaet den Besked, rejste han over til Kjøbenhavn og fremstillede sig for Kongen. Da han kommer saa ind, sagde han det, som Bjærgmanden havde lagt ham i Munden, og det kunde Kongen heller ikke nægte var Sandhed. Det var netop det, han den Gang tænkte paa, og saa fik Fangen sin Frihed.

Tilføjelser.

Til Nr. 1, 2 og 3: Efter en andens lignende Fortælling om Dontmosehøj red Karlen ind i en Kornager ved Skarrild Huse og undslap saaledes, men Bjærgkonen, der var efter ham, raabte:

„Håd mi Brøster ett wan så fi,
da skuld a nok hå lær dæ å bi!"

— 143: Sagnet om Sol-Sø haves nu udførligere ved Urmager Madsen, der er født i Vorgod, og han fortæller saaledes: Da Præsten havde udtalt Forbandelsen, begyndte Gulvet at vippe under ham, og han skyndte sig da bort, men glemte sin Bog paa en Stol. Denne kom imidlertid sejlende med Bogen bag efter ham, saa han fik den igjen. Naar det er rigtig klart Solskin, og naar Solen staar højest paa Himlen, skal man kunne se Skorstenene af Stuehuset igjennem Vandet, men det er kun, naar Solen skinner stærkest. Deraf skal Søen have faaet sit Navn. Der er set graa Ænder svømme omkring paa Vandet, men saa snart man kommer nærmere, bukke de under og komme ikke mere op igjen, om man end opholder sig nok saa længe. Der er ingen Bund at mærke i Søen, og man har flere Gange prøvet paa at udtørre den, men det vil ikke lykkes, da der er et Parti midt i, som er for dybt. Naar der siges, at Søen ligger i Vorgod, er det mindre rigtigt, thi Sogneskjellet imellem Vorgod og Brejning gaar tværs over den.

— 187: Samme Historie fortælles om en Præst i Vesterbølle, der hed Byrge Nielsen Krog.

— 215: En lignende blodig Jomfru ses imellem Vennergaard og Nørby i Velling Sogn ved Ringkjøbing.

— 222: Hun blev manet ned i et sidt Sted, der er lige vesten for den vestligste af Kirkebygaardene. Manden, Jens Fenger, fortæller, at han for nogle Aar siden grov Manepælen op.

— 269: Den hovedløse Hest blev da set, den Gang man skrev de tre Syvtal. Den hævede sig langsomt op af Jorden.

— 313: En tredje, Else Nielsdatter, tilføjer, at der blev sat et Kar over Hovedet paa ham og drevet en Pind der ned i for at holde ham nede. Han fik Lov til at vise sig hver Middag som en rød Hund.

— 445: Sybille spaaede ogsaa: te æ Land sku mæles, å æ Folk sku tæles, og Kvindfolk skulde blive saa spraglede at se til som Hugorme.

Oversigt

over Sagnenes Stedfæstelse.

Ribe Stift.

Viborg Stift.

Aarhus Stift.

Aalborg Stift.

De øvrige Sagn savne bestemt Stedbetegnelse.

Nogle af mine Sagnfortælleres Navne og de fra dem stammende Nr. i Bogen.

Aftægtsmand Peder Skrædder i Tvis. 3. 4. 24. 26. 45. 72. 79, b. 87. 105. 107. 108. 115. 123. 125. 133. 143, a. 158. 166. 240. 246. 287. 302. 327. 376. 383. 393. 444. 449. 457.

Gaardmand Jens Møller i Faarup. 17. 18. 51. 53. 104. 109. 145. 148. 149. 176. 179. 180. 236. 275. 416.

Pottemager Erik Larsen i Ulvborg. 55. 85. 196. 295. 301. 325. 350. 382. 401. 415.

Almisselem Hans Kristian Pedersen af Timring. 23. 63. 70. 74. 160. 320. 323. 326. 329. 389. 390.

Lærer Lind i Gullestrup. 73. 138. 166. 267. 414. 423. 424. 434.

Ungkarl Jens Kristian Østergaard af Vildbjærg. 76. 313. 372. 398. 411. 421. 422. 439. 455.

Daglejer Niels Kristian Rosegaard i Trælund. 7. 33. 140. 171. 172. 231.

Husmand Niels Frederiksen i Gullestrup. 129. 342. 344. 371. 375. 452.

Husmand Mads Roselund i Gjellerup Kirkeby. 2. 15. 20. 30. 31. 41. 43. 112. 118. 303. 450. 451.

Kone Abelone Johanne Kristensdatter samme Steds. 39. 74. 75. 79, e. 91. 93. 96. 100. 113. 114. 121. 127. 222. 229. 233. 292. 364. 380. 395.

Gaardmand Niels Vestergaard i Gjellerup By. 8. 10. 13. 14. 16. 57. 95. 154. 174. 175. 396.

Husmand Jørgen Jakobsen i Busk. 40. 155. 164. 208, a. 300. 338. 343.

Lærer J. Jensen i Brove. 139. 181. 182. 290. 337. 339. 436.

Husmand Søren Povlsen i Brandstrup. 21. 35. 42. 44. 97. 225. 238. 241. 305—312. 392.

De vigtigste Stednavne.

Rettelser.

Side 10 Lin. 11 f. n. Engelunds, læs Englands.
— 16 — 12 — pidskede, l. piskede.
— 22 — 7 — og S. 58 L. 3 f. n. kylle, l. kyle.
— 84 — 7 f. o. og flg. Normand, l. Nordmand.
— 86 — 9 f. n. Landse, l. Lanse.
— 95 — 5 f. o. Kudsken, l. Kusken.
— 125 — 4 — de, l. De.
— 152 — 9 f. n. grave, l. gravede.
— 162 — 3 — tredie, l. tredje.
— 176 — 12 — Heftens, l. Heftenes.
— 178 — 18 — og 212, L. 4 f. n. af, l. ad.
— 190 — 11 — underligt, l. underlig.
— 201 — 10 — og F. af S. grotte, l. grutte.
— 214 — 6 f. o. stærk, l. stærkt.
— 217 — 13 f. n. begraven, l. begravet.
— 229 — 11 — Sammanhængen, l. Sammenhængen.
— 230 — 6 f. o. ingen, l. intet.
— 238 — 1 f. n. er i faldet ud.
— 269 F. af S. efter Brudøl: l.;
— 276 Lin. 9 f. o. og 309, L. 18 f. o. saadan, l. saadant.
— 336 — 19 — bukke, l. dukke.

Nogle Uoverensstemmelser med Hensyn til Smaaords Sammensætning og Adskillelse bedes Læseren undskylde.

